
NAZIONALE
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE
ROMA
M 8
42 A
34

DOCTRINÆ D. THOMÆ SECVNDVM PRINCIPIVM

Authore R. P. ANTONINO REGINALDO *Ord. Prædicatorum in Academia Tolosana olim Professore, ac Doctore.*

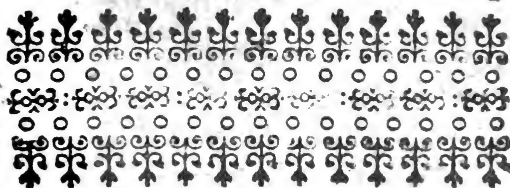


TOLOSÆ,
Apud RAYMVNDVM BOSC,
Typographum Regium.

M.DC.LXX.

Errata primi Tomi Secundi Principij.

PAgina 18. *lin*. 29. ab, lege ob, P. 44. *lin*. 12. certa, lege certò. P. 53. *lin*. 16. virtus in, lege, virtus activa proxima in. P. 65. *lin*. 21. significato, leg. significata. *ibid*. *lin*. 30. De Deo quàm de creaturis, leg. de creaturis quà de Deo. Pag. 82. ante sequelam 136. constituendæ sunt sequelæ omnes à seq. 233. vsque ad sequelam 264. inclusivè, quæ habentur à Pag. 127. post lin. 17. vsque ad Pag. 170. inclusivè. Pag. 138. *lin*. 9. illas, lege illos. Pag. 173. *lin*. 7. qui, leg. quod. & *lin*. 24. vt determinata leg. determinata vt. Pag. 227. *lin*. 2. tempora, leg. tempore. Pag. 240. *lin*. 16. factâ, leg. factâ, Pag. 250. *lin*. 4. ipse leg. ipsa. Pag. 265. *lin*. 1. natura, leg. naturæ, sed ad amorem, qui non est natura. P. 268. *lin*. 23. dicere est esse, leg. dicere esse. P. 271. *lin*. 19. is, leg. id. P. 274. *lin*. 14. præscindit, leg. præscindi. P. 282. *lin*. 24. rationes, leg. relationes. P. 287. *lin*. 17. num, leg. nam. P. 311. *lin*. 24. illam, leg. illam per. P. 342. *lin*. 30. ipsa, leg. ipso P. 372. *lin*. 10. vne, leg. vnde. P. 383. *lin*. 17. puræ, leg. purè. P. 388. *lin*. 6. Senesi, leg Genesi. P. 390. *lin*. 1. productionem Angeli mundi leg. productionem mundi & *lin*. 18. creaturam leg. creatarum. P. 392. *lin*. quas leg. quæ. P. 401. *lin*. 26. voluntatis dat, leg. volnntatis & dat. P. 408. *lin*. 11. minoris quia, leg. minoris, probatur quia. P. 427. *lin*. 12 à eo, leg. à Deo. P. 438. *lin*. 21. emenentissimam, leg. eminentissimam. P. 447. *lin*. 20. noctivum, leg. nocivum. P. 461. *lin*. 10. solis &, leg. Solis ex.



SECVNDVM DOCTRINÆ

D. THOMÆ PRINCIPIVM.

Deus solus est actus purus.

DOCENT Dialectici propositionem exclusiuam esse sub-obscuram & exponendam duabus alijs propositionibus, in quarum prima prædicatum exclusiuæ enuncietur de subiecto eiusdem absque particula exclusiua; in secunda verò idem prædicatum negetur de omnibus alijs subiectis: Vocant particulam exclusiuam, quæ excludit: cuiusmodi particulæ sunt *tantùm*, *solùm* & aliæ huiusmodi significationis: Atqui hoc secundum D. Thomæ principium constat hâc particulâ, *Solus*: Est ergo propositio exclusiua: atque adeò exponenda per duas alias, videlicet, *Deus*

est actus purus: &,*Nullum ens creatum, est actus purus*:Nomine enim illo,*Deus*, intelligimus ens increatum & improdu-ctum: Nomine verò *Actus puri*, intelligimus id, quod tantam habet actualitatem, vt nihil omnino habeat potentialitatis admixtum. Quid autem sit potentialitas, patet ex primo principio; nihil siquidem aliud denotat, quàm potentiam aliquam passiuam & capacitatem recipiendi: Vnde cum prima potentia passiua sit materia prima, vt diximus in primo principio, idem prorsus est, non habere potentiam passiuam, ac esse omninò immateriale.

Addunt ijdem Dialectici, ad veritatem exclusiuæ necessarium esse, vt vtraque propositio, per quam exponitur, sit vera: si enim altera esset falsa, tota quoque propositio exclusiua falsa foret: Vt ergo ista, *Deus solus est actus purus*, sit vera, oportet, vt veræ sint istæ duæ: *Deus est actus purus*: &, *Nullum ens creatum est actus purus*: Cum enim hoc nomine, *Deus*, intelligatur ab omnibus ens increatum & improductum, omne illud ens, quod est creatum siue productum, est aliud à Deo; atque adeo, sicut idem significant hæ duæ propositiones: *Deus est actus purus*; &, *Ens increatum est actus purus*: ita idem significant istæ duæ, *Nullum ens*

aliud à Deo est actus purus, & , *Nullum ens creatum est actus purus*. Verùm quia, vt demonstrabimus, hæc secunda propositio, *Nullum ens creatum est actus purus*, manifestè sequitur ex priori, scilicet, *Deus, siue ens increatum est actus purus*, idcircò in præsenti hæc dumtaxat, *Deus est actus purus*, explicanda est & probanda saltem à posteriori.

Sed antequam id fiat, probandum est, dari ens aliquod increatum siue improductum: Probatur ergo: Vel omnia entia sunt improducta, vel omnia sunt producta, vel dantur aliqua improducta, & aliqua producta: Sed dici non potest, quòd omnia sint improducta, nec etiam quòd omnia sint producta: Ergo dicendum est, dari saltem vnum aliquod ens improductum, & alia producta. Maior est euidens: cum enim improductum idem sit ac non productum, diuisio hæc entis in productum & improductum, est per membra contradictoria: atque adeo alterum ex illis cuilibet enti competere, iuxta illud principium lumine naturali notum, *Quodlibet est vel non est*. Igitur omne ens vel est productum, vel improductum, vel datur aliquod in entibus productum, & aliquod improductum. Minor verò habet duas partes: prima est, dici non posse, quòd omnia entia sint improducta; secunda est,

D. Thom. 1. p. qu. 2. ar. 3.

dici non posse, quòd omnia entia sint producta: Et quidem prima pars euidens est ipsâ experientiâ: videmus enim & experimur aliqua entia interire, & alia produci: Ergo non omnia sunt improducta: Secunda verò pars minoris probatur. Omnis causa efficiens & producens, quando efficit, influit & producit, supponitur habere existentiam: quia actus secundus, videlicet, efficere, supponit primum, id est, esse: Sed omne productum, quando producitur, ab aliqua causa efficiente producitur: Ergo omne productum supponit aliquam causam, quæ habeat existentiam. Illa ergo causa vel non habet existentiam ab alia, & sic est ens improductum: atque adeò non omnia sunt producta, sed datur aliquod ens improductum; vel habet suam existentiam ab alia causa priori: & de illa iterum quæro, vtrum sit producta ab alia vel non? Si non: Ergo datur ens improductum; si sit producta, habet causam priorem, de qua iterum quæro, An sit vel non sit producta? Ergo deueniendum erit ad aliquod ens improductum, quod nullam habeat suæ existentiæ causam.

Neque dici potest, dari circulum, ita vt omnia entia sint producta se se producentia: nam in illo circulo se se producentium & productorum potest designa-

ri vnũ ens determinatũ atque adeo productũ & producens: quod qui negaret, negaret se esse aliquid certum & determinatum: vnde vrgendus esset sensu & experientiâ potiùs quàm ratione: Hoc igitur ens determinatum in circulo illo producentium productorum, esset ens producens mediatè vel immediatè omnia, quæ in illo circulo consequuntur; & esset ens productum ab omnibus, quæ in huiusmodi circulo ipsum antecedunt: Sed omnia illa quæ sequuntur sunt eadem ac illa, quæ præcedunt: Ergo illud ens determinatum esset causa efficiens, & effectus eorumdem. Hoc verò implicare patet ex dictis: quia causa efficiens, quando efficit, habet existentiam, imò priusquam efficiat supponitur esse; res verò, quæ est effectus & producta, supponitur non habere existentiam antequam producta sit: frustrà enim produceretur, imò non produceretur, si iam supponeretur esse: Atqui illud ens determinatum in circulo est causa omnium subsequentium, & effectus omnium præcedentium: quæ sunt eadem: Ergo supponitur esse ante omnia subsequentia, & supponitur non esse ante omnia præcedentia: cum ergo subsequentia & præcedentia sint omninò eadem, supponitur esse & non esse respectu eorumdem, quod manifestè implicat: nam quate-

nus eſt cauſa efficiens ſubſequentium ſupponitur eſſe, & quatenus eſt effectus eorumdem, vt præcedunt, ſupponitur non eſſe. Hæc demonſtratio ad ſenſum eſt euidens.

Nec ſecundò dici poteſt dari proceſſum in infinitum in producentibus & productis. Ratio eſt eadem ex dictis: nam vel tota collectio infinitorum producentium eſt omnino eadem cum tota collectione infinita productorum; ita vt nullum ſit ens in collectione producentium, quod non ſit etiam in collectione productorum; vel non eſt eadem, ſed in collectione producentium datur aliquod ens, quod non eſt in collectione productorum; primum dici non poteſt, aliàs daretur circulus, quod implicare iam probatum eſt: Ergo dicendum eſt ſecundum, quòd videlicet detur aliquod ens in collectione producentium, quod non ſit in collectione productorum: Eſt igitur illud ens producens & non productum: Datur ergo ens non productum, quod tamen producit alia vel mediatè vel immediatè.

Iſtud igitur ens non productum ſiue improductum dicimus Deum: & illud eſſe actum purum, ſic oſtenditur: Quod non eſt in potentia ad eſſe, eſt actus purus eſſentialiter: Sed ens improductum, ſiue Deus, non eſt in potentia ad

esse: Ergo Deus est actus purus. Maior est euidens ex ipsa explicatione terminorum: vocamus enim actum purum illud, quod non est in potentia ad esse: hoc enim ipso, quòd non est in potentia ad esse, caret omni potentiâ passiuâ & receptiuâ: cum omnis potentia passiua & receptiua sit ad aliquod esse. Minor verò probatur. Quod est in potentia ad esse, si reipsa sit, est reductum de potentia ad actum, vt patet ex terminis: Sed ens improductum non est reductum de potentia ad actum saltem substantialem: Ergo ens improductum non est in potentia ad esse: iam enim ostendimus ens improductum esse. Minor probatur: Esse reductum de potentia ad actum substantialem est, esse productum: Sed ens improductum non est productum, vt constat: Ergo ens improductum non est reductum de potentia ad actum substantialem. Maior constat: quia produci nihil aliud est, quàm reduci de potentia ad actum: atque adeo esse productum est esse reductum de potentia ad actum saltem substantialem.

Quòd si semel concessum fuerit, dari aliquod ens, quod non sit productum, nec reductum de potentia ad actum substantialem, manifestè demonstrabitur illud idem ens nullam omninò habere potentiam passiuam & receptiuam ad

aliquod aliud esse veluti accidentale: atque adeò illud carere omni huiusmodi potentialitate, & consequenter esse actum purum omninò & expertem omnis potentialitatis: & hoc fiet in consequentibus. Ex his ergo.

1.p. qu. 3. ar. 4. Sequitur 1. Dei essentiam esse suum esse siue existentiam, & è contra existentiam Dei esse ipsius essentiam.

Probatur sequela: Essentia actus puri est eius existentia, & è contra: Sed *Deus est actus purus*, ex dictis: Ergo essentia Dei est eius existentia, & è contra. Maior probatur: Quia aliàs actus purus non esset actus purus: sed esset potentia receptiua existentiæ tamquam actus sui.

Ibidem. Sequitur 2. Existentiam esse essentialem actui puro.

Probat. sequela. Vltima actualitas est essentialis actui puro: Sed existentia est vltima rei actualitas: Ergo existentia est essentialis actui puro. Maior est euidens: Quia actus purus essentialiter excludit omnem potentialitatem, atque adeò est essentialiter vltima actualitas. Minor est deffinitio existentiæ.

1.p. qu. 2. a. 1. Sequitur 3. Istam propositionem, *Deus est*, esse per se notam & immediatam secundùm se.

Prob. sequ. Propositio, cuius prædicatum est de essentia subiecti, est per se

nota & immediata secundùm se: Atqui prædicatum huius propositionis, *Deus est*, est existentia, quæ, vt diximus, est essentialis Deo vt actui puro: Ergo hæc propositio, *Deus est*, est per se nota & immediata.

Sequitur 4. Eamdem propositionem, *Deus est*, non esse per se notam & immediatam quoad nos. *Ibidem. a.2. & 3.*

Probat. sequ. Propositio, quæ potest probari per aliquod medium, non est immediata, nec per se nota quoad nos: Sed illa propositio, *Deus est*, potest probari per aliquod medium quoad nos, qui non cognoscimus immediatè, prædicatum eius esse de essentia subiecti: vndè & nos illam probauimus, vt patet ex dictis: Ergo illa propositio non est immediata & per se nota quoad nos.

Sequitur 5. Deum non esse compositum ex materia & forma. *Ibidem. qu.3. a.2.*

Probat. sequ. Actus purus non est compositus ex materia & forma: Sed Deus est actus purus, ex dictis: Ergo, &c. Maior patet: Quia in actu puro nulla est potentia, sed in composito ex materia & forma est potentia: nam materia est potentia, vt ostendimus in primo principio: Ergo, &c.

Sequitur 6. Deum non esse corpus. *Ibidem. a.1.*

Prob. sequ. Corpus est compositum ex materia & forma: Sed Deus non est

compositum ex materia & forma : Ergo, &c.

Ibidem. a. 3. Sequitur 7. In Deo non esse compositionem ex natura & subsistentia.

Probat. sequ. In omni composito ex natura & subsistentia, natura est potentia respectu subsistentiæ, quæ est actus: Sed in Deo vtpote actu puro nulla est potentia: Ergo in Deo non est compositio ex natura & subsistentia.

Ibidem. Sequitur 8. Deum esse omnino idem quod Deitas siue natura & essentia Diuina, quantùm ad rem.

Probat. sequ. In eo, in quo est idem subsistentia & natura, idem est concretum & abstractum: Sed, ex dictis, in Deo idem est subsistentia & natura: Ergo in Deo idem est concretum, id est, Deus, & abstractum, id est, Deitas siue natura & essentia. Dixi autem quantùm ad rem; nam quantùm ad modum significandi aliquo modo differunt, vt postea dicemus ex D. Tho. 1. *p. q. 39. a. 5.*

Ibidem. a. 4. Sequitur 9. In Deo non esse compositionem ex esse & essentia.

Prob. sequ. Vbi esse est idem, quod essentia, non reperitur compositio ex esse & essentia; quia compositio exigit distinctionem: Sed, ex dictis, esse in Deo est idem, quod essentia: Ergo in Deo non est compositio ex esse & essentia.

Sequitur 10. Deum non esse compositum, sed simplicem. *Ibidem. a. 7.*

Probat. sequ. Illud, in quo nulla est compositio, est omninò simplex : Sed in Deo nulla est compositio, ex dictis, nec etiam compositio rationis, vt mox ostendemus : Ergo Deus non est compositus, sed omninò simplex.

Sequitur 11. Deum esse infinitum. *1. p. qu. 7. a. 1.*

Probat. sequ. Quod nullo modo est limitatum & finitum, est infinitum, vt ex terminis patet : Sed Deus nullo modo est limitatus & finitus : Ergo est infinitus. Minor probatur ex dictis: Quod nullum habet limitatiuum siue finem, non est limitatum & finitum : Sed Deus nullum habet limitatiuum : Ergo, &c. Minor probatur : Diximus in primo principio, omne limitatiuum, vel esse limitatiuum formale vel materiale; formale est, quod vt forma limitat & determinat ad certam speciem; materiale est, quod vt materia limitat & determinat ad indiuiduum : Atqui in Deo non est limitatiuum materiale siue per modum materiæ; quia, cum sit actus purus, nulla est in eo potentia; nullum etiam est limitatiuum formale: Ergo, &c. Secunda pars minoris probatur : In esse per se subsistente nullum est limitatiuum formale : Sed, ex dictis, Deus est ens per se subsistens : Ergo in Deo nullum est li-

mitatiuum formale. Maior probatur: Omne limitatiuum formale ſe habet vt forma & differentia ſuperueniens illi, quod determinat: Atqui in eſſe per ſe ſubſiſtente non poteſt eſſe forma vel differentia: Ergo nec limitatiuum formale. Minor probatur: Omnis forma & differentia eſt actualitas eius, cui ſuperuenit: Sed in eſſe per ſe ſubſiſtente non poteſt eſſe aliqua actualitas, quæ illi ſuperueniat; cum ipſum eſſe ſit vltima actualitas, poſt quam non poteſt eſſe vlterior: Ergo in eſſe per ſe ſubſiſtente non poteſt eſſe forma vel differentia, quæ ſuperueniens limitet, actuet & determinet.

Explicatur: Eſſe per ſe ſubſiſtens duo habet, videlicet, quòd ſit exiſtentia & vltima actualitas, & quòd ſit ſubſiſtens, hoc eſt, quòd ſit irreceptum in eſſentia vel natura: Ex eo, quòd ſit ipſa vltima actualitas non poteſt habere vlteriorem actualitatem, per quam determinetur veluti ad certam ſpeciem, ſed debet habere omnem rationem, quæ pertinet ad ipſum eſſe ſecundùm totam latitudinem eſſendi ſecluſis imperfectionibus, quæ non ſunt de ratione ipſius eſſe, ſed potiùs pertinent ad non eſſe: Ex eo verò, quòd eſſe eſt per ſe ſubſiſtens, non poteſt recipi in aliquo tamquam ſubiecto; id enim, quòd per ſe ſubſiſtit, non poteſt

recipi in alio; atque adeò non poteſt limitari ex hoc, quòd recipiatur in alio: vndè fit, quòd careat omni limitatiuo tàm formali ſiue differentiali, quàm materiali & veluti indiuiduante.

Sequitur 12. In omni alio ente creato eſſentiam differre realiter ab exiſtentia. 1. p. qu. 3. art 4.

Probat. ſequ. Quod conuenit Deo, quatenùs eſt actus purus, non poteſt conuenire alicui enti creato: Sed eſſe ipſum eſſe per ſe ſubſiſtens, ſiue exiſtentiam Dei non diſtingui ab eius eſſentia, conuenit Deo ex eo, quòd ſit actus purus: Ergo non poteſt conuenire vlli rei creatæ.

Sequitur 13. Nullam rem creatam eſſe infinitam per eſſentiam. 1. p. qu. 7. a. 2.

Probat. ſequ. Omne illud, cuius eſſe non eſt ipſa ipſius eſſentia, eſt finitum per eſſentiam: Sed, ex dictis, omne ens creatum eſt huiuſmodi, vt eius eſſe non ſit ipſius eſſentia: Ergo omne creatum eſt finitum per eſſentiam. Maior patet: Quia omne illud, cuius eſſe non eſt eſſentia, habet eſſe receptum; atque adeò finitum & limitatum per eſſentiam: vndè nec eſſentia limitans poteſt eſſe infinita.

Sequitur 14. Deum eſſe ſummè perfectum. 1. p. qu. 4. a. 1.

Prob. ſequ. Actus purus & infinitus

debet esse summè perfectus, Sed Deus est actus purus, & infinitus: Ergo est summè perfectus. Minor patet, ex dictis. Maior probatur: Quia, quod maximè est in actu & in actu infinito, est summè perfectum: perfectum enim dicitur, quasi penitùs factum, id est, cui nihil deest; quamuis autem Deus non possit dici penitùs factus, quia, vt diximus, est ens improductum, est tamen id, cui nihil omninò deest.

Ibidem. a.2.

Sequitur 15. In Deo esse perfectiones omnes omnium rerum.

Probat. sequela. Ens per se subsistens continet perfectiones omnes omnium rerum: Atqui Deus est ens per se subsistens, ex dictis: Ergo, &c. Maior patet: Quia, vt ostendimus, esse per se subsistens importat totam plenitudinem essendi nullo modo limitatam: Atqui plenitudo essendi continet omnes perfectiones: Ergo, &c.

Ibidem. & 1. Contrà gen. c.28. & 31.

Sequitur 16. Deum continere eminenter formaliter omnes omnino perfectiones simpliciter.

Explicatur: Perfectio simpliciter simplex dicitur illa, quæ nullam in suo conceptu formali includit imperfectionem: Dixi in suo conceptu formali, hoc est, in ratione formali, per quam in suo esse constituitur. V.G, Sapientia formaliter sumpta dicit cognitionem per altissimas

causas; quòd verò sit substantia vel accidens, qualitas, habitus hæc non dicit in suo conceptu formali. Quando ergo dicitur, quòd Deus continet eminenter formaliter omnes perfectiones simpliciter simplices, nihil aliud intendimus, nisi quòd Deus continet rationes formales, quas important huiusmodi perfectiones, & ideo dicimus Deum continere formaliter has perfectiones; quia continet illas secundùm illarum conceptus & rationes formales: Sed, quia hæ perfectiones in rebus creatis important saltem de materiali aliquas imperfectiones, purà, sapientia importat rationem accidentis, qualitatis, habitus, &c. idcirco dicimus, quòd continet illas eminenter, hoc est, in eminenti & eleuata quadam perfectione, quæ excludit omnem omnino imperfectionem de materiali importatam.

Probatur ergo sequela: Plenitudo essendi per modum actus puri importat omnes omnino perfectiones seclusis omnibus imperfectionibus: Sed, ex dictis, Deus est ipsa plenitudo essendi; quia est ens per se subsistens per modum actus puri: Ergo Deus importat omnes omnino perfectiones seclusis imperfectionibus, quod est illas continere formaliter eminenter, vt patet ex explicatione.

Ibid. Sequitur 17. Deum continere perfectiones secundùm quid dumtaxat eminenter.

Explicatur: Perfectio secundùm quid est illa, quæ in suo conceptu formali importat imperfectionem, ita vt eius conceptus formalis non possit præscindi ab imperfectione: sicut ratiocinari est perfectio secundùm quid; quia importat quidem perfectionem intelligendi, sed ipsa intellectio non est totus & adæquatus conceptus, quem importat; dicit enim præterea transitum ab vna cognitione ad aliam, qui transitus est imperfectio, quia dicit mutabilitatem & potentialitatem.

Probatur ergo sequela: Quod continet omnem perfectionem seclusis imperfectionibus continet perfectionem secundùm quid tantùm eminenter: Sed Deus vtpote infinitè perfectus continet omnem omninò perfectionem seclusis imperfectionibus: Ergo Deus continet perfectionem omnem secundùm quid tantùm eminenter, & non formaliter, id est, secundùm propriam formalem illius rationem, eò quòd dicat imperfectionem.

Ibid. Sequitur 18. Deum continere omnes perfectiones omnium rerum genericas, specificas, numericas, essentiales, accidentales, &c. saltem eminenter.

Prob. sequela. Quod est infinitè perfectum continet omnes omninò perfectiones genericas, specificas, &c. saltem eminenter, ex dictis: Sed Deus est infinitè perfectus, vt demonstratum est: Ergo, &c.

Sequitur 19. Deum cum vniuerso, id est, cum omnibus creaturis, non esse aliquid perfectius intensiuè vel extensiuè, quàm Deum solum. *Ibidem. & In 1 dist. 2. a. 2. & 3.*

Probatur sequ. Nihil est perfectius intensiuè vel extensiuè ex hoc, quòd adiungantur illi imperfectiones, si aliundè continet omnes omninò perfectiones etiam numericas: Sed, ex dictis, Deus continet omnes omninò perfectiones etiam numericas, & per hoc, quòd ei adiungantur res creatæ non adiungũtur, nisi imperfectiones, quandoquidem continet in se omnes perfectiones etiam numericas: Ergo per hoc non fit quid perfectius siue intensiuè vel extensiuè.

Sequitur 20. Nullam omninò imperfectionem esse in Deo. *Ibidem.*

Probatur sequ. In eo, quod est omnino & infinitè perfectum, nulla est imperfectio; quia imperfectio est deffectus perfectionis: Sed Deus est omnino & infinitè perfectus: Ergo, &c.

Sequitur 21. Nullum omninò fundamentum distinctionis etiam rationis, *Opusc. 3. cap. 24.*

Opusc.72. q.5. 1.p.q.11. a.4.& 12. 1. Contrà gent.c.35. quæ oritur ex potentialitate rei conceptæ posse reperiri in Deo.

Prob. sequela. Fundamentum distinctionis etiam rationis, quæ oritur ex potentialitate rei conceptæ, importat imperfectionem ex parte rei conceptæ: Sed in Deo nulla est omnino imperfectio: Ergo in Deo nullum est fundamentum distinctionis etiam per rationem ortæ ex potentialitate. Maior patet: Quia potentialitas ex parte rei conceptæ est imperfectio; atque adeo fundamentum distinctionis etiam per rationem ortæ ex potentialitate ex parte rei conceptæ importat imperfectionem.

De verit. qu.2.a.1. & qu.21. a.4. De poten. q.1.a.1. & qu.7.a.6. & q.9.a.6. Sequitur 22. Ea, quæ distinguuntur in rebus creatis ob potentialitatem ipsarum, nullo modo distingui in Deo etiã virtualiter, hoc est, per rationem cum fundamento ex parte Dei.

Probatur sequela. Quæ distinguuntur ob imperfectionem rei conceptæ, non possunt distingui vllo modo in Deo; aliàs in Deo reperiretur illa imperfectio, quæ esset fundamentum illius distinctionis: Sed, quæ distinguntur virtualiter, id est, cum fundamento: ita vt fundamentum sit potentialitas ex parte rei conceptæ, distinguuntur ab imperfectionem: Ergo quæ sic distinguuntur in creatis, nullo modo possunt distingui in Deo.

Aduerte igitur ex duplici capite posse aliqua distingui vel realiter vel per rationem in rebus creatis; primò ex ratione formali seclusâ omni potentialitate & imperfectione: & sic intellectus & voluntas distinguuntur in rebus creatis; quia alia est ratio formalis intellectus, alia voluntatis; secundò possunt aliqua distingui in rebus creatis propter potentialitatem, sicut intellectus & intelligere: intellectus enim non distinguitur ab intelligere, nisi quia intellectus est potentia ad intelligendum.

Aduerte præterea, quòd ad distinctionem virtualem siue rationis cum fundamento in re, non sufficit, quòd distinctio fiat ex modo nostro concipiendi præcisè, sed debet esse in re aliquod fundamentum vel proximum vel remotum, propter quod fiat huiusmodi distinctio: & sic quando distinguimus in Angelis naturam specificam ab indiuiduali, v. g. naturam specificam Gabriëlis, ab indiuiduali, vt reddamus illam vniuersalem, non verè distingueremus distinctione rationis cum fundamento in re, si haberemus tantùm fundamentum ex parte modi nostri concipiendi: Sed, quia habemus fundamentum saltem remotum ex parte rei conceptæ, idcirco distinguimus: fundamentum autem ex parte rei conceptæ est, quòd natura Gabrielis

non ſit ſua exiſtentia, vel ſua ſubſiſtentia, quæ reddit naturam omninò incommunicabilem.

Igitur in Deo, cum nulla ſit potentialitas, non poſſumus ponere diſtinctionem rationis fundatam in ſola potentialitate.

Ibidem. Sequitur 23. Diſtinctionem omnem rationis, quæ reperitur in Deo, eſſe ex ratione formali eorũ, quæ diſtinguuntur.

Prob. ſequ. Omnis diſtinctio rationis cum fundamento vel eſt ex ratione formali, vel ex potentialitate: Sed diſtinctio rationis ex potentialitate non eſt in Deo, vt dictum eſt: Ergo diſtinctio omnis per rationem cum fundamento debet eſſe in Deo ex ratione formali.

Ibidem. Sequitur 24. Quæ diſtinguuntur in Deo tantùm penès obiectum materiale vel connotatum, non diſtingui virtualiter.

Prob. ſequ. Quæ non diſtinguuntur ex ratione formali, non diſtinguuntur virtualiter in Deo: Sed quæ diſtinguuntur in Deo penès obiectum materiale tantùm vel connotatum non diſtinguuntur ex ratione formali: nam obiectum materiale & connotatum non faciunt diuerſam rationem formalem, ſed ſub eadem ratione formali ſunt cum obiecto aut termino primario, vt patet etiam in rebus creatis, & dicemus in tertio

cipio: Ergo quæ distinguuntur so- ι ex obiecto materiali vel connotato, ι distinguntur virtualiter.

Sequitur 25. Omnem distinctionem onis repertam in Deo fundari in inentissima illius perfectione. *De verit. q.21. a.4. ad 8. & 9. Opusc.3. cap.24.*

Explicatur: Eminentissima Dei per- :io est huiusmodi, vt cum sit vna & plicissima contineat omnes omnino fectiones, ex dictis; & quia nos pro- :r imbecillitatem & limitationem in- lectus nostri non possumus illam vni- n, & simplicissimam perfectionem ico conceptu concipere, illam veluti ıidimus in plures secundùm diuersas rfectiones, quas videmus distinctas in bus creatis ex vi rationum formalium, non ex sola potentialitate rerum eatarum: & sic distinguimus v. g. in- llectum in Deo ab ipsius voluntate.

Probatur ergo sequela. Quicquid est ι Deo realiter, debet esse perfectio mpliciter simplex, ex dictis; & hæc per- :ctio ita est vna, vt omnes contineat, vt stensum est: Atqui fundamentum di- inctionis virtualis est realiter in Deo; liàs absque fundamento distinguere- nus in Deo attributa: & sic non esset listinctio virtualis siue rationis cum fun- lamento: Ergo huiusmodi fundamen- :um debet esse ipsa Diuina perfectio, ɿuatenus ita est vna, vt nihilominus ɔmnes contineat.

Opusc. 9. qu. 1. In 1. dist 2. a 3. & dist. 22. Sequitur 26. Quæcumque pertinent ad eamdem rationem formalem, etiamsi realiter distinguantur in rebus creatis, non distingui etiam virtualiter in Deo.

Probatur sequela Quæ distinguntur ob solam potentialitatem in rebus creatis, nullo modo etiam virtualiter distinguuntur in Deo: Sed quæ pertinent ad eamdem rationem formalem, non distinguntur nisi ob potentialitatem in rebus creatis: Ergo quæ pertinent ad eamdem rationem formalem non distinguuntur etiam virtualiter in Deo.

1. p. q 3 a. 6. Sequitur 27. Omnem perfectionem, quæ continetur in Deo, contineri in ipso essentialiter.

Probatur sequela. Quod continetur in re essentialiter infinita, quia est infinita, continetur essentialiter: Sed omnis perfectio continetur in Deo, quia est res essentialiter infinita: Ergo continetur essentialiter. Maior patet, quia eo modo continetur aliquid in re, quo illa res est infinita, si tota ratio continendi sit infinitas. Minor verò ex dictis est euidens.

Ibidem. Sequitur 28. Nullam perfectionem esse Deo accidentalem.

Probatur sequela. Perfectio, quæ continetur in aliqua re essentialiter, non est illi accidentalis: Sed omnis perfectio continetur in Deo essentialiter, ex di-

ctis : Ergo nulla perfectio est in Deo accidentalis.

Sequitur 29. In Deo non esse compositionem ex subiecto & accidente. *Ibid.*

Probatur sequela. In eo, in quo omnis perfectio continetur essentialiter, non potest esse compositio ex accidente & subiecto, vt est euidens : Sed in Deo omnis perfectio continetur essentialiter: Ergo in Deo non potest esse compositio ex accidente & subiecto.

Sequitur 30. In Deo non esse compositionem rationis siue Metaphysicam ex genere & differentia. *Ibid. aq 5.*

Probatur sequela. Nulla compositio, quæ supponit distinctionem etiam rationis fundatam in potentialitate, potest esse in Deo, vt patet ex dictis : Sed compositio ex genere & differentia supponit distinctionem rationis fundatam in sola potentialitate : Ergo compositio ex genere & differentia non potest esse in Deo. Maior est euidens ex dictis: quia in Deo nulla est distinctio etiam rationis fundata in sola potentialitare. Minor etiam patet ex ijs, quæ diximus in primo principio : quia genus est quid potentiale ; & præterea quia genus & differentia in rebus creatis ponuntur ex eo, quòd essentia siue natura est quid potentiale in ordine ad esse siue ad existentiam & subsistentiam : ex eo enim

quòd natura concipitur potentialis ad existentiam & subsistentiam, concipitur vt communicabilis pluribus.

Ibidem. Sequitur 31. Deum non esse in vllo genere vel prædicamento.

Probatur sequela: Primò, quia si Deus foret in aliquo genere vel prædicamento, maximè in genere & prædicamento entis: Atqui hoc dici non potest; quia ex primo principio ens non est genus: Ergo, &c. Secundò nullum potentiale potest concipi in Deo, ex dictis: Sed omne genus est quid potentiale, vt ostendimus in primo principio: Ergo nullum genus potest concipi in Deo. Tertiò si aliqua foret differentia Dei, per quam differret à cæteris rebus, maximè ipsa infinitas: Sed infinitas non potest esse differentia Dei: Ergo &c. Minor probat. Nulla differentia includit genus, ex primo principio: Sed infinitas includit omnia: ex eo enim quòd aliquid sit simpliciter infinitum, debet includere omnem omninò perfectionem, vt ostendimus: Ergo infinitas non potest esse differentia.

Opusc. 9. q. 2. & 3. Sequitur 32. Omnem perfectionem Diuinam includere quamlibet aliam.

Probatur sequela: Omnis perfectio simpliciter infinita includit quamlibet aliam, alioquin non esse infinita simpliciter: Sed omnis perfectio Diuina

ex

ex eo, quòd est Diuina, est infinita simpliciter: Ergo omnis perfectio Diuina, ex eo, quòd est Diuina, includit omnem aliam.

Sequitur 33. Inter perfectiones Diuinas non dari distinctionem etiam virtualem per modum excludentis & exclusi. *Opusc. 9. q. 2. & 3.*

Probatur sequela: Inter ea, quæ se mutuò essentialiter includunt vt sic, non potest dari distinctio virtualis per modum excludentis & exclusi, vt patet ex terminis: Sed omnes perfectiones Diuinæ sese mutuò essentialiter includunt; quælibet enim ex eo, quòd est Diuina, essentialiter est infinita, atque adeò includit omnem aliam: Ergo inter perfectiones Diuinas non datur distinctio virtualis per modum excludentis & exclusi.

Sequitur 34. Vnum attributum Diuinum non posse perfectè præscindi ab alio, vel ab essentia; sicut nec essentiam ab attributis. *Ibidem.*

Probatur sequela: Quæ se mutuò essentialiter includunt, ita se habent, vt vnum non possit perfectè præscindi ab alio, vt patet ex his, quæ in primo principio diximus de ente & modis differentibus entis: Sed Diuinæ perfectiones (quas vocamus attributa, quia illas attribuimus Deo) ita se habent, vt sese

mutuò eſſentialiter includant, & eſſentia includat attributa, vt oſtendimus: Ergo non poſsunt perfectè per intellectum præſcindi.

Sequitur 35. Inter eſſentiam Diuinam & attributa, & inter ipſa attributa non dari diſtinctionem ex natura rei, ſiue mediam inter realem & rationis.

Probatur ſequela: Primò, quia, vt diximus in primo principio, non datur huiuſmodi diſtinctio media ſiue ex natura rei. Secundò, Inter ea, quæ ſe mutuò eſſentialiter includunt non poteſt dari diſtinctio ex natura rei; quia hæc diſtinctio eſt per modum excludentis & excluſi: Sed eſſentia Diuina & attributa ſe mutuò eſſentialiter includunt, ex dictis: Ergo inter illa non poteſt dari diſtinctio ex natura rei.

Ibidem. Sequitur 36. Quòd, ſi eſſentia Diuina vel eius attributa cognoſcerentur à nobis, vt ſunt in ſe, non poſſet cognoſci eſſentia ſine attributis, nec attributa ſine eſsentia, nec vnum attributum ſine alijs.

Probatur ſequela: Quæ vt ſunt in ſe mutuò eſsentialiter ſe includunt, non poſſunt cognoſci vt ſunt in ſe, niſi cognoſcantur vt ſe mutuò eſſentialiter includentia, vt ex terminis patet: Sed eſſentia Diuina & attributa vt ſunt in ſe mutuò eſſentialiter ſe includunt: Er-

go si cognoſcantur vt sunt in ſe, vnum non poteſt cognoſci ſine alio.

Sequitur 37. Deum eſſe perfectiſſimè ſimplicem. 1.p. qu.3. a.7.

Probatur ſequela: Illud, in quo nulla eſt diſtinctio nequidem virtualis per modum excludentis & excluſi, eſt perfectiſſimè ſimplex: Sed in Deo nulla eſt diſtinctio nequidem virtualis per modum excludentis & excluſi, ex dictis: Ergo, &c. Maior patet, quia, quod excludit omnem omnino compoſitionem eſt perfectiſſimè ſimplex: Sed quod excludit omnem omnino diſtinctionem etiam virtualem per modum excludentis & excluſi, excludit etiam omnem omnino compoſitionem: nam ad compoſitionem requiritur diſtinctio partium componentium per modum excludentis & excluſi, vt patet: Ergo, &c.

Sequitur 38. Deum non poſſe in compoſitionem aliorum venire, hoc eſt, Deũ non poſſe eſſe partem, ex qua cum alia parte reſultet aliquod totum. Ibid. a.8.

Probatur ſequela: Quod nullam includit imperfectionem, non poteſt eſſe pars, ex qua aliud componatur: quia omnis pars, ex qua totum componitur eſt imperfectior toto, & aliquo modo eſt potentialis reſpectu alterius partis: Sed Deus nullam omnino poteſt includere imperfectionem: Ergo, &c. Hinc

habes, multò magis repugnare, quòd Deus materiæ vel formæ physicæ rationem habeat: quia materia est quid potentiale, & forma, vt diximus, limitatur per materiam, quando in ea verè ac physicè recipitur.

1.1. *qu.* 11. *art.* 3. Sequitur 39. Deum non posse esse nisi vnum essentialiter.

Probatur sequela: Infinitè perfectum nullam habens imperfectionem non potest esse nisi vnum: Sed Deus est ens infinitè perfectum nullam habens imperfectionem: Ergo non potest esse nisi vnũ. Min. patet ex dictis. Maior probatur. Ea, inter quæ nullum potest esse principium distinctionis, non possunt esse nisi vnum & idem: Sed infinitè perfecta nullam habentia imperfectionem ita se haberent, vt inter illa nullum posset esse principium distinctionis: Ergo illa non possent esse nisi vnum & idem. Maior est euidens ex terminis. Min. prob. Principium distinctionis in illis, vel esset perfectio quædã, vel imperfectio: Neutrum dici potest: Ergo, &c. Minor prob. quia si principium distinctionis esset aliqua perfectio, deberet esse aliqua perfectio in vno, quæ non esset in alio, atque adeo neutrum esset infinitè perfectum: quia non haberet perfectionem, quam haberet alterum, & per quam alterum distingueretur ab

altero: si verò principium distinctionis esset imperfectio, aliqua imperfectio esset in vno saltem, & sic non esset infinitè pefectum nullam habens imperfectionem. Nec dicas hanc ratiocinationem destruere mysterium Trinitatis: quia alia est ratio distinctionis essentialis; alia distinctionis personarum: distinctio enim essentialis debet fieri per differentias, quæ necessariò debent esse perfectiones rerum, quarũ sunt differentiæ: distinctio verò personarum potest fieri per relationes, quæ secundùm se non dicunt perfectionem vel imperfectionem, vt postea dicemus.

Sequitur 40. Deum esse bonum. 1.p.q.6.a.

Probatur sequela: Perfectum & bonum idem sunt, vt diximus in primo principio: Sed, ex iam dictis, Deus est perfectus. Ergo & bonus.

Sequitur 41. Deum esse summum bonum. Ibidem.

Probatur sequela: Infinitè perfectum est summum bonum; quia eo modo est bonum, quo perfectum: Sed Deus est infinitè perfectus: Ergo est etiam summum bonum.

Sequitur 41. Deum esse vltimum omnium rerum finem. Ibid. & 1.2.q.3.a.8.

Probatur sequela: Summum bonum est vltimus finis: quia bonum & finis idem sunt, ex primo principio: Sed

Deus est summum bonum : Ergo est vltimus finis.

1 p qu. 6. ar. 3. Sequitur 42. Deum esse bonum per essentiam.

Explicatur : Dupliciter potest aliquid dici bonum per essentiam ; primò, quia ipsa essentia rei est ex se actualis & perfecta ; secundò, quia essentia rei est ipsa bonitas : Hinc ergo,

Probatur sequela: Essentia Dei est ex se actualis & perfecta, quia est suum esse continens omnem perfectionem, imò est ipsa perfectio, vt ostendimus : Sed hoc est esse bonum per essentiam vtroque modo explicato : Ergo Deus est bonum per essentiam.

1. p. qu. 6. ar. 4. Sequitur 44. Omnia alia entia à Deo posse dici bona bonitate Diuina.

Explicatur : Aliquid potest dici bonum dupliciter ; primò, quia habet entitatem & perfectionem in se ; secundò, quia est medium ordinatum & conducens ad aliquem finem ; primo modo quælibet res est bona intrinsecè per suam entitatem actualem ; secundo modo res ordinata ad finem dicitur bona à bonitate finis.

Probatur ergo sequela. Res ordinatæ ad finem sunt bonæ à bonitate finis: Sed res omnes sunt ordinatæ ad Deum tamquam ad finem : cum, ex dictis, Deus sit vltimus omnium rerum finis : Ergo

res omnes possunt dici bonæ à bonitate Dei.

Sequitur 45. Res creatas non esse bonas per essentiam. 1.p.q. 6.a. 1.

Probatur seq. Nulla res creata est perfecta per suam essentiam, nec vlla res creata est essentialiter sua perfectio; quia, vt diximus, in omni re creata esse distinguitur ab essentia; & existentia est actualitas & perfectio cuiuslibet rei: Sed idem est esse bonum ac perfectum: Ergo nulla res creata est bona per essentiam.

Sequitur 46. Deum esse omninò immutabilem. 1 p.q. 9.a. 1.

Probatur sequela: Quod nullo modo est in potentia, est omninò immutabile; quia mutabilitas dicit potentialitatem: Sed Deus non est in potentia, cum sit actus purus ex dictis: Ergo Deus est omninò immutabilis.

Sequitur 47. Omne aliud ens à Deo esse mutabile. Ibid. ar. 2.

Probatur sequela: Omne, quod dicit potentiam, est mutabile: Sed omne ens creatum dicit potentiam, cum non sit actus purus: Ergo omne creatum est mutabile.

Sequitur 48. Deum esse æternum. 1 p. q. 10. ar. 2.

Probatur sequela: Quod est omnino immutabile, est æternum: Sed Deus est omnino immutabilis: Ergo est æternus.

Maior probatur : Infinitum semper vniforme in esse & operari est æternum: Sed quod est omninò immutabile, est infinitum, & semper vniforme in esse & operari: Ergo quod est omninò immutabile est æternum. Maior patet : quia sicut tempus est numerus siue mensura motus secundùm prius & posterius : ita æternitas est mensura infiniti semper vniformis : & hoc ; quia, quod mensuratur tempore, habet prius & posterius, atque adeo partem priorem & posteriorem, & consequenter principium & finem : æternitas verò vtpotè opposita tempori non habet partes, sed est tota simul, nec habet principium & finem.

Ibid a 3. Sequitur 49. Nullam rem à Deo esse æternam.

Probatur sequela : Quod non est omnino immutabile, non est æternũ, vt patet ex dictis : Sed nulla res à Deo est omnino immutabilis :Ergo nec æterna.

Sequitur 50. Æternitatem differre ab æuo & tempore.

Ibid. ar. 4. Probatur sequela. Mensura infinita & tota simul rei infinitæ & vniformis differt ab omni finita & non omnino vniformi : Sed æternitas est mensura infinita & omnino vniformis, tempus verò est mensura finita & non vniformis sicut & æuum ; cum hac tamen differentia, quòd tempus propriè est mensura rei

mutabilis quoad esse & operari; æuum verò est mensura rei mutabilis, quoad operari & immutabilis quoad esse ex principijs intrinsecis: Ergo æternitas differt ab æuo & tempore.

Sequitur 51. Æternitatem includere omnes omnino durationes inferiores, hoc est, æuum & tempus. 1. p. qu. 10. a. 13.

Probatur sequ. Mensura superior & infinita includit omnes inferiores ab ea essentialiter dependentes: Sed æternitas est mensura superior & infinita, ex dictis: Ergo includit omnes omnino durationes inferiores æuum & tempus, quæ ab illà essentialiter pendent, sicut res creatæ à Deo. Ibidem.

Sequitur 52. Æternitatẽ includere omnia, quæ in æuo & tẽpore continentur.

Probatur sequ. Quod includit continens, includit etiam contentum, vt experientiâ constat: Sed æternitas includit æuum & tempus, quæ continent omnia, quæ aliquando existunt: Ergo æternitas includit etiam illa.

Sequitur 53. Omnia simul esse præsentia in æternitate. Ibidem.

Probatur sequela. Quæ continentur in aliqua duratione tota simul & non successiua, sunt illi præsentia simul; continentia enim illa in duratione non est, nisi præsentia: Sed, ex dictis, omnia continentur in æternitate, quæ est duratio

tota simul & non successiua: Ergo omnia sunt illi simul præsentia.

Ibid. Sequitur 54. Hanc præsentiam rerum omnium non esse tantùm obiectiuam, sed realem.

Probat. sequ. Et primò quidem, quia talis debet esse præsentia rerum in æternitate, qualis est continentia, quâ æternitas continet tempus & æuum; atque adeo, quæ sunt in tempore & æuo: Sed hæc continentia, quâ æternitas continet æuum & tempus non est tantùm obiectiua, sed realis: Ergo & præsentia rerum in æternitate debet esse nedum obiectiua, sed etiam realis. Maior est euidens ex dictis; Quia præsentia rerum oritur tamquam ex causa siue ratione à priori ex continentia. Minor non est minùs certa: Quia æternitas non continet tantùm obiectiuè æuum & tempus, sed verè ac realiter tamquam mensura realis superior & infinita. Vnde probatur secundò sequela: Continentia in ratione mensuræ & durationis non est continentia tantùm obiectiua & in esse intelligibili ac repræsentatiuo, sed est continentia in ratione mensuræ realis: Atqui præsentia, quæ est tantùm obiectiua, non conuenit æternitati in ratione mensuræ & durationis; bene autem præsentia realis: Ergo præsentia non tantùm obiectiua, sed realis

est illa, quæ conuenit æternitati.

Confirmatur: Infinitas æternitatis in ratione mensuræ distinguitur virtualiter in Deo ab infinitate, quæ conuenit cognitioni in ratione cognitionis eo modo, quo æternitas & cognitio in Deo distinguntur: Sed ex infinitate cognitionis Diuinæ in ratione cognitionis oritur continentia & præsentia obiectiua, & ex infinitate æternitatis in ratione durationis oritur continentia & præsentia alterius rationis: Ergo ex continentia & præsentia orta ex infinitate æternitatis in ratione durationis non oritur præsentia obiectiua, quæ non competit durationi vt sic, sed tantùm cognitioni; atque adeo continentia & præsentia orta ex æternitate est realis.

Denique probatur sequela: Præsentia conueniens æternitati debet esse huiusmodi respectu Dei, vt excludat, quòd aliquid habeat rationem præteriti vel futuri respectu ipsius; quia in æternitate vtpotè duratione indiuisibili nihil potest habere rationem præteriti vel futuri: Sed præsentia obiectiua non excludit rationem præteriti vel futuri; nam, quæ cognoscimus vt præterita vel futura, habent præsentiam obiectiuam, & in esse repræsentato & cognito: Ergo præsentia obiectiua non est illa, quæ conuenit æternitati, sed solùm realis.

Vt autem ſoluas omnia argumenta in oppoſitum, Aduerte, quod quando nos formamus propoſitiones etiam de rebus in æternitate exiſtentibus, vt plurimum ac ferè ſemper admiſcemus tempus noſtrum; quia verbum, quo copulamus prædicatum cum ſubiecto, conſignificat tempus noſtrum, & idcirco committitur æquiuocatio dum à tempore noſtro arguimus ad æternitatem, vel ex nunc æternitatis ad noſtrũ tẽpus.

Aduerte ſecundò, quòd licet æternitas in ſe abſolutè ac ſimpliciter ſit indiuiſibilis, atque adeo ſecundùm ſe nullas omnino habeat partes: nihilominus nos ex deffectu noſtri intellectus diſtinguimus ſecundùm noſtrum modum concipiendi veluti quaſdam partes virtuales, quando illam concipimus per correſpondentiã, & comparationẽ ad noſtrũ tẽpus, & idcirco in æternitate per correſpondentiã ad noſtrũ tempus plura concipimus, quæ illi non competunt ſecundũ ſe.

Aduerte denique, res ex ſe non eſſe præſentes in æternitate, ſed tota ratio iſtius præſentiæ eſt ipſa æternitas, quatenus continet menſuras proprias & proprias rerum durationes: vnde res non ſunt præſentes realiter æternitati, niſi quia ſunt præſentes in proprijs durationibus contentis intra æternitatem. In quo eſt magna differentia inter

Deum, & res creatas ; quia Deus est in æternitate tamquam in propria mensura, vt patet ex dictis ; res verò creatæ sunt præsentes æternitati, non vt in propria mensura, sed vt in mensura superiori, infinita & indiuisibili, continente durationes proprias rerum. *1. p. qu. 14. a. 1.*

Sequitur 55. Deum esse omnino immaterialem.

Probat. sequ. Actus purus debet esse omnino immaterialis, vt patet ex dictis: Sed Deus est actus purus: Ergo, &c.

Sequitur 56. Deum esse summè intelligibilem.

Prob. seq. Quod est sūmè immateriale, est sūmè intelligibile, ex dictis in primo principio: Sed Deus est summè immaterialis: Ergo est etiā summè intelligibilis.

Sequitur 57. Intelligibilitatem Dei superare in infinitum omnem intellectualitatem siue vim intelligendi cuiuscumque intellectus creati vel creabilis. *1. p. qu. 12. a. 4 & 7.*

Prob. sequ. Eo modo superat intelligibilitas intellectualitatem siue vim intelligendi, quomodo immaterialitas obiecti superat immaterialitatem virtutis intellectiuæ: Sed immaterialitas Dei superat in infinitum immaterialitatem cuiuscumque intellectus creati vel creabilis: Ergo intelligibilitas Dei superat in infinitum intellectualitatem siue vim intelligendi cuiuscumque intellectus

creati vel creabilis. Maior patet, ex dictis, in primo principio, vbi ostendimus immaterialitatem esse causam intelligibilitatis, & vnumquodque in tantùm esse intelligibile & intellectuale, in quantùm est immateriale. Minor verò constat ex dictis: quia immaterialitas actus puri & infiniti superat in infinitum immaterialitatem, quæ admittit potentialitatem.

Ibid a.4. Sequitur 58. Nullum intellectum creatum vel creabilem posse viribus naturalibus clarè ac quidditatiuè & intuitiuè cognoscere Deum.

Prob. sequ. Nullus intellectus potest proprijs viribus clarè, quidditatiuè, & intuitiuè attingere obiectum, quod superat in infinitum vim suam intellectiuam: Sed Deus vt obiectum intelligibile superat in infinitum vim omnem intellectiuam creatam vel creabilem, ex dictis: Ergo nullus intellectus potest viribus naturalibus clarè, quidditatiuè & intuitiuè cognoscere Deum.

1.2.q.110. a.2. In 2. dist. 86. a 2. Sequitur 59. Nullam posse dari substantiam creatam supernaturalem.

Probat. sequ. Substantia creata supernaturalis posset proprijs viribus videre clarè, & quidditatiuè Deum: Atqui hoc est impossibile, ex dictis: Ergo est impossibilis substantia creata supernaturalis. Alias ad hoc rationes adducemus in tertio principio.

Sequitur 60. Nullam posse dari substantiam creatam, cui gratia, lumen gloriæ & alia accidentia supernaturalia sint connaturalia.

1.p. qu.12. a.5. ad 3. 3.p. qu.2. a.12. In 1. dist. 17. qu. 1. a.1. ad 8. In 2. dist. 25. q.1.a. 1. ad 5.

Probat. sequ. Substantia, cui gratia, & lumen gloriæ, aliaue accidentia supernaturalia essent connaturalia, deberet esse supernaturalis: Atqui non potest dari substantia creata supernaturalis: Ergo non potest dari substantia, cui connaturalia sint gratia, &c. Maior patet: Quia, quod est alicui connaturale, est eiusdem ordinis, cum eo, cui est connaturale, & è contrà: Atqui gratia, lumen gloriæ, &c. sunt ordinis supernaturalis, vt est omnino certum, & nos probabimus: Ergo substantia, cui hæc accidentia essent connaturalia, esset ordinis supernaturalis: Vnde huiusmodi substantia esset natura creata & nihilominus esset supernaturalis, hoc est, superans totam naturam creatam & creabilem, quod manifestè implicat.

Sequitur 61. Solum Deum posse esse substantiam supernaturalem.

Ex ijsdem locis.

Probat. sequ. Nulla substantia creata est supernaturalis: Ergo solus Deus potest esse substantia supernaturalis.

Sequitur 62. Accidentia supernaturalia debere dicere aliquem specialem ordinem ad Deum, vt verè sint supernaturalia.

1.2 q. 110 a.2. ad 2.

Probat. sequ. Omne illud accidens, quod est huiusmodi, vt nulli creatæ vel creabili substantiæ sit connaturale, sed potiùs est supernaturale, debet dicere aliquem specialem ordinem ad Deum, vt substantiam snpernaturalem: accidens enim, cum sit entis ens, debet specificari per respectum ad aliquam substantiã, vt diximus in primo principio: Sed accidentia supernaturalia nulli substantiæ creatæ vel creabili sunt connaturalia; atque adeo non possunt ab vlla specificari: Ergo accidentia supernaturalia debent specificari per ordinem specialem ad Deum, vt est substantia supernaturalis.

Ibid. 1.2. q.62. a.1. & 2. Sequitur 63. Hunc ordinem accidentium supernaturalium non posse esse ordinem formæ ad subiectum.

Proba. sequ. Nullum accidens potest dicere ordinem ad substantiam incapacem recipiendi accidentia tamquam ad proprium subiectum: Sed Deus, cum sit actus purus, est incapax recipiendi vlla accidentia, vt diximus: Ergo nullum accidens potest dicere ordinem ad Deum tamquam ad subiectum; atque adeo hæc accidentia supernaturalia non possunt dicere ordinem ad Deum tamquam ad subiectum.

Sequitur 64. Hunc ordinem accidentium supernaturalium ad Deum debere

esse ordinem ad ipsum tamquam ad proprium specificatiuum. 1.2.q.63. a.1. 2.2.q.17. a.5. & 6.

Probatur sequela: Ordo accidentium ad Deum non potest esse, nisi vel ordo transcendentalis rei creatæ ad Deum, vel ordo formæ ad subiectum, vel ordo ad Deum tamquam ad proprium specificatiuum: Sed ordo, qui constituit accidentia & facit ea supernaturalia, non est ille primus, qui est communis omnibus rebus creatis; aliàs omnes res creatæ essent supernaturales, quod patet esse falsum; Secundus verò ordo est impossibilis, vt diximus: Ergo tertius debet constituere accidens in ratione supernaturalis.

Sequitur 65. Hunc ordinem accidentium supernaturalium ad Deum tamquam ad proprium specificatiuum debere terminari ad ipsam substantiam Diuinam secundùm aliquam perfectionem ipsi naturæ Diuinæ propriam. *Ibidem. & De verit. qu.1.a.12.*

Probatur sequ. Ordo determinatus & specificatiuus debet terminari ad aliquam rationem determinatam & specialem, quæ conueniat ipsi termino siue rei, quæ terminat, vt patebit ex tertio principio: Sed Deo terminanti prædictum ordinem non potest competere vlla ratio, quæ non sit perfectio, ex dictis: Ergo ordo ille debet terminari ad aliquam perfectionem in Deo existentem.

Ex ijsdem locis. Sequitur 66. Hunc ordinem debere terminari ad aliquam perfectionem formaliter in Deo existentem.

Probat. sequ. Ordo ad perfectionem in Deo virtualiter existentem potest conuenire rebus ordinis naturalis, vt patet; nam v. g. ratiocinatio est participatio intellectus Diuini secundùm illud, quod est eminenter in Deo, & sic de alijs: Sed ordo specialis accidentium supernaturalium ad Deum non potest conuenire rebus ordinis naturalis, ex dictis: Ergo ordo ille specialis debet esse ad perfectionem in Deo non tantùm virtualiter, sed etiam formaliter existentem.

Ibidem. 1. ad Corinth. 13. lect. 3. & 4 Sequitur 67. Hunc ordinem ad illam perfectionem tamquam ad proprium specificatiuum constituere accidens supernaturale, vt participationem formalem illius perfectionis in Deo formaliter existentis, & ipsi propriæ.

Probatur sequela. Ordo ad aliquid, tamquam ad proprium specificatiuum constituit rem, quæ habet huiusmodi ordinem, vt participantem aliquo modo rationem specificantem: hoc enim ipso, quòd quid sumit specificationem ab alio, participat differentiam, actum, & perfectionem ab illo, vt patet: Sed ordo ille accidentium supernaturalium est ad perfectionem Diuinam tamquam ad pro-

prium ipsius specificatiuum, ex dictis: Ergo ordo ille debet efficere, vt huiusmodi accidentia participent perfectionẽ illam Dei, vt in eo est formaliter: nam sola participatio perfectionis virtualiter siue eminenter tantùm in Deo existentis non efficit ens supernaturale, vt ostensum est.

Sequitur 68. Accidens supernaturale esse participationem formalem alicuius perfectionis formaliter in Deo existentis, vt est propria Deo. *Ibidem & 2.2. q.23. a.2. ad 1. & a.3. ad 3. & q 24 a.2. & 7.*

Probatur sequela. Ordo ille accidentium reddit illa formaliter participationes formales perfectionis alicuius in Deo existentis, vt est ipsi propria, ex dictis: Sed accidentia supernaturalia dicunt hunc ordinem formaliter: Ergo sunt formales participationes alicuius perfectionis in Deo existentis, vt est ipsi propria. Et sic gratia est participatio formalis naturæ Diuinæ, vt est radix attributorum; fides est participatio formalis certitudinis Diuini intellectus; Spes est participatio formalis voluntatis Diuinæ vt infallibiliter ex proprijs Dei viribus consequentis suam beatitudinem: Charitas est participatio formalis dilectionis, quâ Deus seipsum propter se, alia propter seipsum diligit; Lumen gloriæ est participatio formalis illius euidentiæ, quâ Deus seipsum quidditatiuè

cognoſcit, & ſic de alijs ſupernaturalib.

1.2. q 62. a. 1. 2 3. Quæſt. 1. De verit. a. 5 & 12.

Sequitur 69. Hæc accidentia ſupernaturalia eſſe media neceſſaria ad Deum vt finem ſupernaturalem attingendum.

Probat. ſequ. Ordinata per ſe primò ad aliquem finem ſunt media neceſſaria ad illum: Sed hæc accidentia per ſe primò ordinantur ad Deum vt ſupernaturalem: Ergo ſunt media neceſſaria ad illum.

Ibidem.

Sequitur 70. Non poſſe attingi Deum vt finem ſupernaturalem ſine his accidentibus proportionaliter.

Prob. ſequela. Sine medijs omnino neceſſarijs non poteſt attingi finis, vt patet ex terminis: Sed hæc accidentia ſunt media omnino neceſſaria, ad attingendum Deum vt finem ſupernaturalem, ex dictis: Ergo ſine illis non poteſt attingi Deus vt finis ſupernaturalis. Dixi proportionaliter; quia v. g. ſine fide non poteſt certa cognoſci Deus vt finis ſupernaturalis, ſecluſâ euidentiâ: ſine charitate non poteſt attingi Deus vt ſummum bonum ſupernaturale, &c.

1. p. qu. 12. a. 5.

Sequitur 71. Non poſſe videri Deum clarè, quidditatiuè & intuitiuè, ſine lume gloriæ.

Probatur ſequela ex dictis: Quia lumen gloriæ eſt medium omnino neceſſarium ad cognoſcendum euidenter Deum vt finem ſupernaturalem: præ-

sertim cum nulla natura creata possit illum clarè videre, vt supra diximus: Ergo, &c.

Sequitur 72. Visionem claram Dei esse possibilem absolutè. *1.p.q.12. ar.1.*

Probatur sequela: Lumen gloriæ est possibile, vt est de fide: Ergo & visio clara Dei. Patet consequentia: quia quando medium per se primò ordinatum ad finem est possibile; etiam finis est possibilis.

Sequitur 73. Lumen gloriæ dare vim ac virtutem realem & physicam intellectui creato ex parte potentiæ ad videndum Deum. *1.p. qu.12. ar.5.*

Probatur sequela: Accidens subiecto alicui inhærens dat illi vim & virtutem realem & physicam ad attingendum proprium obiectum & finem; vt patet experientiâ, & constabit ex tertio principio: Sed, ex dictis, lumen gloriæ est accidens: Ergo, si subiecto inhæreat, dabit illi virtutem realem & physicam ad videndum Deum vt proprium obiectum.

Sequitur 74. Lumen gloriæ debere necessariò inhærere ipsi intellectui videntis Deum. *Ibidem.*

Probatur sequela: Accidens debet necessariò inhærere subiecto, cui communicat virtutem, & quod de non potente elicere aliquem actum constituit

potens: Sed lumen gloriæ est accidens communicans intellectui virtutem, & reddens illum de non potente videre Deum, potentem, ex dictis: Ergo lumen gloriæ debet necessariò inhærere intellectui videntis Deum.

Sequitur 75. Deum per se ipsum & per propriam essentiam non posse supplere vices luminis gloriæ.

Probatur sequela: Deus per seipsum & per propriam essentiam non potest supplere vices formæ, quæ debet necessariò inhærere, aut informare, vt ostendimus suprà in hoc eodem principio: Sed lumen gloriæ debet necessariò inhærere intellectui, vt videat Deũ, ex dictis: Ergo lumen gloriæ non potest suppleri à Deo per seipsum vel per propriam essentiam. Confirmatur quia si Deus solus per seipsum influeret effectiuè in visionem Dei, vt est supernaturalis, illa visio vt supernaturalis, non eliceretur ab intellectu: Sed visio illa Dei vt visio clara ipsius est essentialiter & intrinsecè supernaturalis, vt patet ex dictis: Ergo visio Dei, vt visio Dei est, non eliceretur ab intellectu, quod implicat: quia actiones vitales, cuiusmodi est visio vt visio, debent elici à principio vitali coniuncto, vt diximus in primo principio.

Sequitur 76. Ad visionem claram

Dei requiri speciem vel aliquid, quod habeat rationem speciei. 1.p.qu.12. ar.2.

Probatur ex dictis in primo principio: Ad omnem cognitionem requiritur species vel aliquid determinans potentiam cognoscitiuam, & reddens objectum illius determinatè præsens: Sed visio Dei est quædam cognitio, vt per se patet: Ergo ad visionem Dei requiritur species vel aliquid determinans intellectum & reddens illi objectum præsens.

Sequitur 77. Illam speciem necessariam ad visionem Dei non posse esse quid creatum, sed necessariò debere esse ipsam essentiam Diuinam. Ibidem.

Probatur sequela: Quod est per se primò intelligibile in actu secundo, non potest fieri intelligibile per aliud, si cognoscatur vt est in se: Sed, ex dictis, Deus est per se primò intelligibilis in actu secundo, quia est summè immaterialis & actus purus: Ergo non potest fieri intelligibilis per aliquid aliud à se, atque adeò non potest fieri intelligibilis per speciem creatam, quæ ipsum reddat intelligibilē: Aduerte autem quod species supplet vices non ipsius potentiæ cognoscitiuæ, sed obiecti, quod vel non est intelligibile, si sit quid materiale, vel non est præsens realiter in ipso intellectu: si enim esset intelligibile & præsens, non esset necessaria species:

Atqui Deus est summè intelligibilis,& est præsens intellectui, qui perfusus est lumine gloriæ,cum sit immensus & præsens speciali modo in anima habente lumen gloriæ, vt aliàs dicemus: Ergo Deus non potest fieri intelligibilis per aliquam speciem creatam.

Hæc si perceperis de facili te expedies ab omnibus argumentis in oppositum,& de facili impugnabis solutiones, quas nostræ rationi nonnulli afferunt.

Sequitur 78. Non esse possibilem speciem creatam impressam vel expressam, quâ Deus videatur, vt est in se.

Probatur sequela: Quia ratio allata in præcedenti sequela probat implicare, quòd Deus fiat intelligibilis cognitione clara,& quæ attingat ipsum vt est in se, per aliquam speciem creatam: quod sic ostenditur: Per speciem impressam objectum fit intelligibile in actu primo; per expressam fit intelligibile, siue cognitum & intellectum in actu secundo: Atqui implicat quòd obiectum per se primò intelligibile in actu secundo, fiat per aliud intelligibile siue in actu primo siue in actu secundo: Ergo cum Deus sit per se primò intelligibilis in actu primo & in actu secundo,implicat,quòd fiat intelligibilis per aliquam speciem impressam vel expressam. Maior patet ex dictis in primo principio: Minor est
euidens

euidens ex terminis : illud enim, quod conuenit alicui per se primò, conuenit ei per seipsum, & ex propria ratione intrinseca, non autem per aliud.

Quod verò dicunt, verum esse, quòd Deus sit intelligibilis per se primò respectu proprij intellectus, non respectu alieni, nihil obstat : quia species facit obiectũ intelligibile tam proprio quàm alieno intellectui, nec supplet aliquid se tenens ex deffectu ipsius intellectus, sed tantùm ex deffectu objecti : vnde si Deus non esset per se primò intelligibilis respectu cuiuscumque intellectus, haberet aliquem deffectum ex parte sua, nimirùm deffectum intelligibilitatis vel præsentiæ : neuter autem deffectus potest conuenire Deo propter ipsius immensitatem, ratione cuius est vbique præsens ; & propter ipsius summam & actualissimam immaterialitatem, ratione cuius est intelligibilis in actu secundo, quando cognoscitur vt est in se : quando verò non cognoscitur vt est in se, siue quando potentia cognoscitiua non habet virtutem cognoscendi ipsum, vt est in se, tunc intelligitur per species creaturarum tamquam effectuum, non deffectu præsentiæ vel intelligibilitatis ex parte ipsius, sed deffectu virtutis intellectiuæ ex parte ipsius cognoscentis.

Sequitur 79. Essentiam Diuinam vni- *Ibid.*

ri intellectui illius, qui videt Deum in esse intelligibili & repræsentatiuo.

Probatur sequela: Species, vel quod habet rationem speciei, vnitur intellectui cognoscentis in esse intelligibili & repræsentatiuo: Sed essentia Diuina, ex dictis, habet rationem speciei in videntibus Deum vt est in se: Ergo essentia Diuina vnitur intellectui videntis Deum in esse intelligibili & repræsentatiuo. Quomodo autem possit essentia Diuina vniri intellectui in esse intelligibili, & non vniri in esse reali & entitatiuo; quandoquidem esse intelligibile & esse entitatiuum sunt in Deo indistincta virtualiter, alia difficultas est, ad quam dicendum non esse inconueniens, quòd vnum virtualiter indistinctum ab alio, præstet aliquod munus in aliquo non præstando aliud in eodem: cuius ratio est, quia potest esse specialis ratio repugnantiæ, quòd vniatur secundùm vnum munus, & non secundùm aliud: & sic est in proposito: repugnat enim, quòd Diuina essentia vniatur alicui in esse entitatiuo, quia ad hoc deberet recipi physicè, atque adeo limitari: hæc autem repugnantia non reperitur in vnione in esse intelligibili, eò quòd ad istam non requiritur realis & physica informatio & receptio, sed sufficit vnio siue intima præsentia in esse intelligibili.

Sequitur 80. Intellectum videntis Deum fieri Deum in esse intelligibili. *Ibidem.*

Prob. sequ. Intellectus fit res per se intellecta in esse intelligibili, vt patet ex primo principio: Sed in vidente Deum, Deus est res intellecta per se, ex iam dictis: Ergo intellectus videntis Deum fit Deus in esse intelligibili.

Sequitur 81. Intellectum videntis Deum videre omnia, quæ sunt formaliter in Deo. *1 p. qu. 12. a. 7. ad 2.*

Prob. sequ. Intellectus habens lumen & speciem obiecti videt omnia, quæ necessariò repræsentantur per speciem: Sed intellectus videntis Deum habet lumen, & ipsam essentiam Diuinam vt speciē necessariò repræsentantē omnia, quæ sunt formaliter in Deo: Ergo, &c.

Sequitur 82. Non posse videri essentiam Diuinam sine attributis, vel vnum attributum sine alio. *Ibidem.*

Probat. sequ. Quæ ita se habent, vt vnum non possit perfectè præscindi ab alio, vnum non potest videri vt est in se, nisi videatur & aliud: Sed, ex dictis supra, essentia Diuina non potest perfectè præscindi ab attributis, nec attributa ab essentia, nec vnum attributum ab alio: Ergo non possunt videri vnum sine alio. Præterea cognitio clara, quidditatiua & intuitiua debet attingere totam quidditatem & quicquid est

essentiale, imò & quicquid necessariò conuenit obiecto formaliter : Sed visio Dei est clara, quidditatiua & intuitiua : Ergo debet attingere totam Dei essentiam, & omnia essentialia. & quæ necessariò conueniunt Deo formaliter : Dictum est autem suprà omnia attributa & perfectiones conuenire Deo essentialiter : Ergo, &c. Maior patet : Quia hæc est differentia inter cognitionem quidditatiuam, & non quidditatiuam ; quòd quidditatiua attingit omnia essentialia ; illa autem quæ non est quidditatiua, non attingit omnia essentialia : Similiter cognitio abstractiua non attingit rem præsentem & existentem vt est in se ; intuitiua verò attingit rem præsentem & existentem vt est in se. Quod autem diximus de attributis, dicendum etiam est de personis Diuinis, quòd videlicet non possit videri vna persona sine alia : quia non potest videri vna persona, nisi videatur ipsa essentia Diuina : & non potest videri essentia Diuina, nisi videantur tres personæ Diuinæ : quia, vt dicemus infra, essentia includitur in personis, & tres personæ in ipsa essentia.

1.p. q. 12. ar. 6. Sequitur 83. Posse Deum videri clariùs ab vno, quàm ab alio.

Conclusio est de fide & probatur ; ex dictis : Quod videtur ratione alicuius

qualitatis accidentalis, videlicet luminis, poteſt clariùs videri ab vno, quàm ab alio: Sed, ex dictis, Deus videtur à beatis ratione alicuius accidentalis qualitatis, videlicet luminis: Ergo clariùs poteſt videri ab vno, quàm ab alio. Maior patet: quia qualitas, quæ non eſt potentia vel figura, poteſt intendi & remitti, vt omnes fatentur.

Sequitur 84. Lumen gloriæ eſſe totam rationem agendi in viſione Dei. *Ibidem.*

Probat. ſequ. Qualitas, ſine qua nulla eſt virtus actiua proxima ad aliquem actum, eſt tota ratio proxima agendi ſeu eliciendi talem actum: Sed lumen gloriæ eſt qualitas, ſine qua nulla eſt virtus in homine ad videndum Deum: Ergo eſt tota ratio proxima. Maior eſt euidens: Quia vbi nulla eſt alia virtus proxima ad eliciendum actum, illa, quæ eſt, debet eſſe tota, vt exterminis conſtat. Minor verò patet ex dictis; quia nulla creatura habet virtutem proximam ad videndum Deum, niſi per lumen gloriæ.

Sequitur 85. Intellectum perſpicaciorem non videre clariùs Deum, quàm minus perſpicacem, ſi vterque habeat æquale lumen gloriæ. *Ibidem.*

Probat. ſequ Vbi tota ratio proxima agendi eſt æqualis, actus eſt etiam æqualis: aliàs non eſſet tota ratio agedi: Sed,

ex dictis, lumen gloriæ est tota ratio agendi siue videndi Deum: Ergo vbi est æquale lumen gloriæ, est etiam æqualis visio: atque adeo intellectus perspicacior non videbit clariùs Deum, quàm minùs perspicax, si vterque habeat æquale lumen gloriæ.

1.p.qu.12. a.7. Sequitur 86. Nullum intellectum posse comprehendere Deum.

Probat. sequ. Ad comprehensionem requiritur, vt tanta sit intellectualitas principij intelligentis, quanta est intelligibilitas obiecti intellecti: Sed nullus intellectus quantocumque perfusus lumine gloriæ habet tantam intellectualitatem, quantam habet Deus intelligibilitatem; quia semper lumen est finitum, & Dei intelligibilitas est simpliciter infinita, vt diximus: Ergo nullus intellectus potest comprehendere Deum. Maior probatur: quia sicut ad comprehensionem materialem & quantitatiuam, à qua deductum est nomen comprehensionis ad spiritualia, requiritur, vt tanta sit superficies continens, quanta est contenta: ita ad comprehensionem intellectiuam requiritur, vt tanta sit intellectualitas intelligentis, quanta est intelligibilitas obiecti intellecti.

Ibidem. a.8. Sequitur 87. Nullum intellectum creatum posse cognoscere omnes omni-

no creaturas possibiles.

Probatur sequela. Qui cognosceret omnes creaturas possibiles comprehenderet omnipotentiam Diuinam, atque adeo ipsum Deum: Sed nullus intellectus creatus hoc potest, ex dictis: Ergo nullus intellectus creatus potest cognoscere omnes creaturas possibiles. Maior patet: Qui cognoscit terminum adæquatum alicuius virtutis, comprehendit huiusmodi virtutem; quia cognoscit illam, quantùm cognoscibilis est: Sed qui cognosceret omnes creaturas possibiles, cognosceret terminum adæquatum omnipotentiæ Diuinæ, vt patet: Ergo qui cognosceret omnes creaturas possibiles, comprehenderet omnipotentiam Diuinam.

Sequitur 88. Ex videntibus Deum posse vnum videre aliquas creaturas plures vel pauciores. Ibidem

Probatur sequela. Qui clariùs vel minùs clarè videt causam, plures vel pauciores videt in ea effectus secundùm quod magis vel minùs penetrat vim ipsius causæ: Sed ex videntibus Deum aliqui clariùs, aliqui minùs clarè vident ipsum, iuxta maius vel minus lumen gloriæ, ex dictis: Ergo cum Deus sit causa omnium, vt postea ostendemus, ex videntibus Deum, aliqui vident in Deo plures creaturas, alij pauciores. Hoc verò

intelligitur de creaturis tamquam effectibus, qui plùs vel minùs latent in Deo tamquam in causa, atque adeo intelligitur de creatùris possibilibus: nam quoad creaturas existentes, quilibet videt in Deo eas, quæ ad suum statum spectant: quia, vt dicemus infra, beatitudo in ipsa Dei visione consistens, debet perfectè satiare appetitum beati, & consequenter debet dare cognitionem omnium, quæ pertinent ad statum cuiuslibet. Breuiter accipe. Quilibet beatus videbit in Deo omnia genera, & species rerum, quæ sunt in vniuerso; ex indiuiduis verò, factis, dictis, &c. videbit, quæ ad proprium statum pertinent, vt habes in D. Thom. 1. *p. q.* 12. *a.* 8. *ad* 4.

1. p. q. 12. a. 9. Sequitur 89. Ea, quæ videntur in Deo, videri per ipsam Dei essentiam tamquam per speciem, non autem per aliquas similitudines vel species creatas.

Probatur sequela. Effectus, qui videntur in causa, non videntur, nisi per speciem causæ, non autem per alias species: Sed, quæ videntur in Deo, videntur in ipso, vt in causa: & ipse Deus videtur per ipsam Dei essentiam tamquam speciem, non autem per aliquam speciem creatam, vt supra diximus. Ergo quæ videntur in Deo, videntur per ipsam Dei essentiam, non autem per aliquam speciem creatam.

Sequitur 90. Omnia, quæ videntur in Deo, ſimul & ſine vlla prorſus ſucceſſione videri. *Ibid. a. 10.*

Proba. ſequ. Omnia, quæ per vnam ſpeciem videntur, ſimul & ſine vlla ſucceſſione videri poſſunt, imò & neceſſariò videntur, ſi illa ſpecies non ſubdatur libertati videntis quoad vſum: Sed, ex dictis, omnia, quæ videntur in Deo, videntur per vnam ſpeciem, nimirum eſſentiam Diuinam, quæ non ſubditur libertati videntium, vt ſatis patet: Ergo omnia, quæ videntur in Deo ſimul & ſine vlla ſucceſſione videntur.

Sequitur 91. Viſionem Dei, menſurari duratione aliqua ſupernaturali, quæ ſit indiuiſibilis & tota ſimul. *1. p. q. 10. ar. 2. In 2. diſt. 2. q. 1. a. 1.*

Prob. ſequ. Actus ſupernaturalis, indiuiſibilis, & totus ſimul debet menſurari duratione ſupernaturali, indiuiſibili, & tota ſimul; quia menſura debet eſſe proportionata menſurato, vt patet: Atqui, ex dictis, viſio Dei eſt actus ſupernaturalis, indiuiſibilis, & totus ſimul; cum ſit abſque vlla ſucceſſione: Ergo viſio Dei debet menſurari duratione ſupernaturali, indiuiſibili, & tota ſimul.

Sequitur 92. Hanc durationem rectè vocari æternitatem participatam. *Ibid.*

Probatur ſeque. Duratio ſupernaturalis, indiuiſibilis & tota ſimul, præſer-

tim quæ non habet finem, rectè vocatur æternitas participata: Sed duratio, quâ mensuratur visio Dei, est supernaturalis, indiuisibilis, tota simul, ex dictis, & aliunde non habet finem, quia, vt dicemus aliàs, hæc visio est æterna à parte post: Ergo hæc duratio rectè vocatur æternitas participata.

Ibidem. Sequitur 93. Lumen gloriæ etiam mensurari æternitate participata.

Probat. sequ. Principium proximum actus, quod est proinde eiusdem ordinis cum ipso actu, debet mensurari eâdem mensura, quâ ipse actus, quando tamdiu permanet actus, quamdiu permanet principium, vt patet: Sed lumen gloriæ est principium visionis Dei, & est eiusdem ordinis supernaturalis, & tandiu manet, quamdiu manet & ipsa visio, vt patet, ex dictis: Ergo lumen gloriæ mensuratur æternitate participata, sicut & ipsa visio. Et idem dicendum de gratia, charitate, & alijs habitibus supernaturalibus, quatenus stant & permanent cum ipsa visione Dei.

1.p. q.12. a.11. Sequitur 94. Visionem Dei elici non posse per conuersionem ad phantasmata.

Probatur sequela. Cognitio obiecti omnino immaterialis, prout est in se, non potest elici per conuersionem ad phantasmata: Sed visio Dei est cognitio

obiecti omnino immaterialis vt est in se, ex dictis: Ergo, &c.

Sequitur 95. Visionem Dei elici non posse ab homine, quamdiu est in hac vita mortali, nisi rapiatur à sensibus & phantasmatibus. *Ibidem.*

Probat. sequ. Cognitio, quæ non potest haberi per conuersionem ad phantasmata, haberi non potest ab eo, qui omnia intelligit per talem conuersionem, nisi rapiatur à sensibus & extrahatur à modo illo cognoscendi, vt est perspicuum: Sed, ex dictis, visio Dei est cognitio, quæ haberi non potest per conuersionem ad phantasmata: Ergo visio Dei elici non potest ab homine, qui in hac vita omnia intelligit per huiusmodi conuersionem, nisi extrahatur à modo illo intelligendi.

Sequitur 96. Multò minùs posse Deum videri à potentia visiua & oculo corporeo. *1. p. q. 12 a. 3.*

Patet sequela: Quia maior est improportio: & quia potentia vitalis non potest eleuari, adhoc, vt tamquam instrumentum eliciat actum vitalem: aliundè verò potentia visiua corporalis non potest eleuari ad hoc, vt tamquam causa principalis eliciat visionem Dei; quia Deus, vtpote omnino immaterialis, est omnino extra totam latitudinem obiecti specificatiui potentiæ visiuæ corporeæ.

D. Thom. 1. p q. 12. arti. 11. & 2. 2 q. 175 a. 3.
D. Aug. 12. de gen. ad litt. c 27. & 28 & Epist. 112.

Sequitur 97. Moysen, & D. Paulum, qui secundùm Augustinum, dum adhuc essent in vita mortali, viderunt essentiam Diuinam transeunter, fuisse abstractos à sensibus, & phantasmatibus.

Probatur sequela: Nullus potest videre Deum in hac vita mortali, nisi alienetur à sensibus, vt ostensum est: Sed secundùm August. Moyses, & Paulus viderunt Deum: Ergo, &c.

1. p q. 12. a. 12.

Sequitur 98. Deum posse cognosci à nobis in hac vita aliquo modo.

Probat. sequ. Obiectum intelligibile, licet clarè videri non possit, potest tamen aliquo modo cognosci ab habente intellectum & species, quibus aliquo modo obiectum illud repræsentetur: sed Deus est obiectum intelligibile, cum sit immaterialis, ex dictis; homines verò sunt præditi intellectu; & species rerum creatarum aliquo modo repræsentant, siue deducunt in cognitionem Dei eo modo, quo effectus repræsentant causam, vt constat ex primo principio: Ergo licet Deus à nobis clarè & quidditatiuè cognosci non possit in hac vita, potest tamen aliquo modo cognosci à nobis.

1. p. q. 12. a. 13.

Sequitur 99. Multo magis posse nos cognoscere Deum per gratiam.

Probat. sequela. Quò perfectior est effectus, perfectiùs deducit in causæ cognitionem, maximè si cum hoc etiam

roboret & confortet ipsum intellectum: Atqui gratia, cum, vt diximus, sit quid supernaturale, est perfectior effectus Dei, & lumen gratiæ, hoc est fidei & donorum Spiritus Sancti, de quibus aliàs, roborat & confortat intellectum nostrum: Ergo, &c.

Sequitur 100. Intellectum nostrum, quando eleuatur ad visionem beatificam, non eleuari vt instrumentum propriè, sed esse causam principalem ipsius visionis.

Prob. sequela. Causa, quæ eleuatur ad attingendum aliquid, quod est intra suum obiectum specificatiuum, non eleuatur vt instrumentum propriè dictum, sed vt causa principalis, vt ostendemus in tertio principio: Sed, vt patet ex dictis, intellectus noster, quando eleuatur ad videndum Deum eleuatur ad attingendum aliquid, quod est intra obiectum specificatiuum ipsius, quandoquidem potest naturaliter cognoscere Deũ, licet non clarè & quidditatiuè: Ergo non eleuatur vt causa propriè instrumentalis, sed vt causa principalis.

Sequitur 101. Posse nos aliquod nomen Deo imponere. *1.p.qu.13. a.1.*

Probatur sequela. Quicumque cognoscit obiectum, potest ei aliquod nomen imponere; quia nomina significant res, prout cognoscuntur: Sed nos aliquo

modo Deum cognoſcimus, ex dictis: Ergo poſſumus ei aliquod nomen imponere.

Ibidem a. 2. Sequitur 102. Illud nomen, quod nos imponimus Deo, non exprimere ipſam Dei eſſentiam.

Probatur ſequela. Qui non cognoſcit rem per ſuam eſſentiam, non poteſt ei nomen imponere, quod exprimat eſſentiam; quia nomen imponitur iuxta cognitionem, ex dictis: Sed nos in hac vita non poſſumus cognoſcere Deum per eſſentiam, vt iam oſtenſum eſt: Ergo non poſſumus etiam ei nomen imponere, quod exprimat ipſam Dei eſſentiam.

Ibidem. Sequitur 103. Nomina dicta de Deo ſignificare aliquo modo eius ſubſtantiam, ſed imperfectè.

Prob. ſequ. Perfectiones, quæ ſunt in Deo, ſunt eius ſubſtantia, ex dictis ſupra: Sed nomina dicta de Deo & à nobis ipſi impoſita iuxta perfectiones, quas videmus ab ipſo emanaſſe in creaturas, ſignificant ſimiles in Deo perfectiones: Ergo hæc nomina ſignificant Dei ſubſtantiam: imperfectè tamen; quia & perfectiones creaturarum imperfectè repræſentant perfectiones Diuinas, & per perfectiones creaturarum nos tantùm imperfectè cognoſcimus perfectiones Diuinas.

Ibid. ar. 3. Sequitur 104. Nomina dicta de Deo,

quantùm ad rem significatam posse dici propriè, non quoad modum significandi.

Prob.sequ. Perfectiones conueniunt Deo propriè, quia illas propriè continet seclusis imperfectionibus, vt diximus supra: Sed nomina dicta de Deo significant perfectiones, quæ illi conueniunt: Ergo nomina illa propriè dicuntur de Deo quantùm ad rem significatam: quia tamen nos non cognoscimus perfectiones Dei, nisi secundùm modum, quo relucent in creaturis, & eodem modo illas exprimimus per nomina, idcirco modus significandi, cum sit imperfectus, non conuenit Deo, siue potiùs modus, quo illæ perfectiones significantur à nobis, non conuenit propriè perfectionibus Diuinis.

Sequitur 105. Nomina dicta de Deo non esse synonima. *Ibidem. a.4.*

Probatur sequ. Nomina, quæ significant vnam rem sub diuersis rationibus, non sunt synonima, vt est euidens: Sed nomina dicta de Deo significant vnam rem sub diuersis rationibus: significant enim vnam & eamdem essentiam Dei, prout à nobis cognoscitur secundùm diuersas perfectiones à nobis de Deo ex creaturis cognitas: Ergo illa nomina non sunt synonima.

Sequitur 106. Nomina dicta de Deo *Ibid. ar 5.*

& creaturis non esse ipsis vniuoca.

Prob. sequela. Nomina vniuoca significant vnam & eamdem rationem: Sed nomina dicta de Deo & creaturis non significant vnam & eamdem rationem: Ergo nomina dicta de Deo & creaturis non sunt vniuoca. Minor probatur; tum quia non potest abstrahi vna ratio, quæ sit communis Deo & creaturis; tum quia nomina dicta de creaturis significant perfectiones eo modo, quo reperiuntur in creaturis, hoc est, distinctas inter se, quod non competit Deo.

Ibidem. Sequitur 107. Nomina dicta de Deo & creaturis non dici purè æquiuocè.

Probatur sequela: Quia nomina, quæ significant similem quidem rationem non perfectè eamdem, non dicuntur purè æquiuocè, vt patet: Sed nomina dicta de Deo & creaturis significant rationem aliquam similem, licet non perfectè eamdem: quia perfectio creaturarum est aliquo modo similis Diuinæ: Ergo, &c.

Ibidem. Sequitur 108. Nomina dicta de Deo & creaturis dici analogicè.

Probatur sequela. Nomina, quæ dicuntur de Deo & creaturis non dicuntur vniuocè, nec purè æquiuocè, sed dicuntur de creaturis inquantùm habent quemdam ordinem & quamdam proportionem ad Deum: hoc enim mo-

do Deum ex ordine creaturarum ad ipsum cognoscimus & nominamus: Sed hoc est nomina illa dici analogicè, vt patet ex dictis in primo principio: Ergo, &c.

Sequitur 109. Nomina, quæ dicuntur de Deo & creaturis propriè & non metaphoricè, per prius dici de Deo, quàm de creaturis, quantum ad rem significatam, quamuis quoad modum significandi per prius dicantur de creaturis. *Ibid. ar 6.*

Probatur sequel. Nomina de pluribus analogicè dicta, per prius dicuntur de principali analogato, quod prius participat rationem significatam per nomen, & à quo cetera pendent in participatione illius rationis significatæ: Sed nomina, quorum significatum conuenit Deo & creaturis, dicuntur de illis & de Deo analogicè, & ratio significato priùs est in Deo, quàm in creaturis, & à Deo creaturæ pendent in participatione illius rationis significatæ, vt satis patet, ex dictis: Ergo illa dicuntur analogicè: Quia tamen modus significandi priùs sumitur ex creaturis, quas primò cognoscimus, & per posterius attribuitur Deo, idcirco quoad modum significandi priùs dicuntur de Deo, quàm de creaturis.

Sequitur 110. Nomina, quæ Metaphoricè dicuntur de Deo, per prius dici *Ibidem.*

de illis creaturis, de quibus nomen sic dicitur, quàm de Deo, cui ex creaturis metaphora applicatur.

Prob. seq. Quæ dicuntur metaphoricè de Deo, non conueniunt illi propriè, sed potiùs conueniunt creaturis: Atqui nomina dicuntur priùs de illis, de quibus dicuntur propriè, quàm de illis, quibus non propriè conueniunt: Ergo nomina metaphoricè dicta de Deo, priùs dicuntur de creaturis.

Ibid. ar. 8. Sequitur III. Hoc nomen, *Deus*, significare substantiam Dei, quantùm ad id, cui nomen impositum est; licet non quantùm ad id, à quo imponitur.

Prob. sequ. Nomina, quæ significant perfectionem propriè in Deo existentem, significant eius substantiam, licet id, à quo imponuntur sit aliqua eius operatio, vt patet ex dictis: Sed hoc nomen *Deus* impositum est ad significandum id, quod habet perfectionem, scilicet prouidentiam vniuersalem, quæ verè ac propriè in Deo est, vt infra ostendemus: Ergo hoc nomen *Deus* significat substantiam Dei, quamuis impositum sit ab operatione, scilicet, à prouidentia.

Ibid ar 9. Sequitur IV. Hoc nomen *Deus* secundùm rem significatam propriè esse reipsâ incommunicabile, quamuis secundùm opinionem sit communicabile ob aliquam similitudinem, quam cum

Deo habent res, quibus communicatur.

Prob. sequ. Nomen significans naturam essentialiter vnam & incommunicabilem est incommunicabile secundùm rem, quamuis sit communicabile secundùm rationem ex aliqua similitudine: Sed hoc nomen *Deus* significat naturam omnino vnam, scilicet Deitatem, quam supra ostendimus esse non posse nisi vnam, atque adeo alijs rebus incommunicabilem: Ergo hoc nomen *Deus* propriè sumptum non est communicabile, licet impropriè & metaphoricè possit communicari.

Sequitur 113. Hoc nomen, *Deus*, dici non vniuocè, nec purè æquiuocè, sed analogicè de Deo vero, & de Deo per participationem, vel secundùm opinionem. *Ibid. A. 10*

Probatur sequela: Nomen non significans vnam rationem, sed similem realiter; aut saltem secundùm opinioné, non dicitur vniuocè, nec æquiuocè, sed analogicè: quia dicitur per analogiã ad illam rem, quæ verè habet illam rationem: Sed hoc nomen, *Deus*, est huiusmodi, vt patet ex dictis: Ergo, &c. Minor probatur: quia hoc nomen, *Deus*, primò & principaliter significat rem, quæ habet naturam Diuinam; secundariò verò & minùs principaliter, quod participat aliquid Diuinum; & tandem

significat id, cui falsò opinantes attribuunt naturam Diuinam: vnde omnes sic nominantes, nominant per ordinem ad rem, quæ verè habet naturam Diuinam.

Ibid. ar 11. Sequitur 114. Hoc nomen, *Qui est*, esse maximè proprium Deo.

Probatur sequela: Quod significat ipsum esse per se subsistens secundùm totam plenitudinem & vniuersalitatem essendi, & durationem, in qua nihil est præteritum aut futurum, est nomen maximè proprium Deo: quia hæc tria sunt maximè proprio Deo, ex dictis supra: Sed hoc nomen, *Qui est*, hæc tria significat: Ergo est maximè proprium Deo. Minor prob. Nam hoc nomen, *Qui est*, significat esse per se subsistens, non limitatum sed vniuersale, & durationem semper præsentem.

Ibid a. 12. Sequitur 115. Posse verè formari propositiones affirmatiuas de Deo.

Probatur sequela: Propositiones affirmatiuæ veræ de aliquo subiecto prædicant significatum prædicati esse idem cum subiecto secundùm rem, licet importent aliquã distinctionem secundùm rationem inter illud idem prædicatum & subiectum: Sed huiusmodi omnia conueniunt Deo: Ergo, &c. Maior patet quia in omni propositione affirmatiua prædicatum dicitur idem cum sub-

iecto, & nihilominus prædicatum apprehenditur aliquo modo distinctum à subiecto, quod constat tum in prædicatione essentiali, vt *homo est animal*, tum in accidentali, vt *homo est albus*: in ijs enim verum est, quod animal ratione distinctum ab homine, est nihilominus idem cum homine; & habens albedinem distinctum per rationem ab homine, est idem realiter: imò & quando idem prædicatur de seipso intellectus aliquo modo apprehendit idem secundùm rationem distinctum à seipso. Minor est euidens ex dictis supra: quia quæcumque sunt in Deo, sunt omnino idem secundùm rem, & differunt tantùm secundum rationem.

Sequitur 116. Deum esse intelligentem. *1. p. q. 14. art. 1.*

Probatur sequela: Omnis substantia omnino immaterialis est intelligens, vt probatum est: Sed Deus est substantia omnino immaterialis, ex dictis: Ergo est intelligens.

Sequitur 117. Intelligere actuale esse formale constitutiuum naturæ Diuinæ. *Ibid. ar. 4.*

Explicatur. Constitutiuum dicitur in qualibet re illud, quod est differentia vel quasi differentia propria; sicut enim species constituitur ex genere & differentia: ita quælibet res concipitur habere aliquid commune, in quo conue-

niat cum alijs, & aliquid particulare & proprium, per quod concipitur distingui ab illis. Hoc ergo sensu dicimus intelligere esse cõstitutiuũ naturæ Diuinæ.

Probatur ergo sequela: Constitutiuum actus purissimi non debet saltem explicitè dicere totum, quod est in re, nec debet dicere quid potẽtiale ex parte rei conceptæ, imò debet dicere quid omnino actualissimũ, vt constat: Sed hæc tria conueniunt soli intelligere Diuino in ordine ad naturam Diuinam: Ergo solum intelligere est constitutiuum naturæ Diuinæ. Minor quoad primam partem probatur; quia intelligere secundùm conceptum explicitum non importat totum, quod est in Deo: nam in Deo est esse æternum, infinitum, immutabilem, perfectum, bonum, esse substantiam, quæ omnia non importantur explicitè per ipsũ intelligere. Quòd verò intelligere vt sic non importet vllam potentialitatem ex parte rei conceptæ, patet & simul quòd sit actualissimum; quia perfectissimus gradus essendi in actu secundo est quid actualissimum excludens omnem imperfectionem & potentialitatem: Sed intelligere est perfectissimus gradus essendi in actu secundo: Ergo intelligere est quid actualissimum excludens omnem omnino imperfectionem & potentialitatem. Minor probatur: Tres sunt gradus, esse, viue-

re, & intelligere: Esse vt distinguitur à viuere, non est quid ita perfectum ac viuere, vt patet ex dictis, in primo principio: viuere etiam vt distinguitur ab intelligere non est quid ita perfectũ ac intelligere: vnde gradus intellectiuus est omnium perfectissimus: gradus autem intellectiuus in actu secundo nihil aliud est, quàm intelligere: Ergo intelligere est perfectissimus gradus in actu secundo, atque adeo constitutiuum naturæ Diuinæ.

Sequitur 118. Esse etiam per se subsistens non esse constitutiuum essentias vel naturæ Diuinæ. *Ibid.*

Probatur sequela: Esse dupliciter sumi potest, vel vt distinguitur ab ipso viuere & intelligere, vel vt includit totam plenitudinem essendi: Sed neutro modo esse potest constituere naturam Diuinam: Ergo, &c. Minor probatur, constitutiuum naturæ Diuinæ, & actus purissimi debet non importare totum, quod est in ipso, & debet importare summam perfectionem & actualitatem: Sed esse vt distinguitur à viuere & intelligere non importat summam perfectionem etiam substantialem, & summam actualitatem cum gradus viuendi, & intelligendi sit etiam substantialiter perfectior & actualior: esse autem, vt dicit totam plenitudinem essendi, includit totum, quod est & esse potest in natura

actus purissimi: Ergo esse neutro modo potest esse constitutiuum naturæ actus purissimi.

Ibid. Sequitur 119. Gradum intellectiui, vt distinguitur ab intelligere tamquam radix illius, non posse esse constitutiuum naturæ Diuinæ.

Proba. sequ. Nullum potentiale ex parte rei vel rationis conceptæ, potest esse constitutiuum actus purissimi, vt ex terminis constat: Sed gradus intellectiui, vt distinguitur ab intelligere tamquam radix illius, est quid potentiale ex parte rei vel rationis conceptæ: Ergo gradus intellectiui, vt distinguitur ab ipso intelligere, non potest esse constitutiuum naturæ Diuinæ, quæ est actus purissimus. Minor est euidens: nam intellectiuum, vt est radix ipsius intelligere, importat ordinem ad intelligere, eo modo, quo potentia importat ordinem ad actum: Quod autem importat huiusmodi ordinem euidenter importat potentialitatem ex parte rei vel rationis conceptæ: Ergo, &c.

Ibid. Sequitur 120. Gradum substantialem intellectiui, ipsum intellectum, siue virtutem proximam intelligendi, speciem intelligibilem, & intelligere, esse omnino idem in Deo absque vlla etiam virtuali distinctione.

Probat. seque. Quæ in rebus creatis distinguuntur

distinguuntur ob solam potentialitatem & pertinent ad eamdem rationem formalem, nullo modo distinguuntur in Deo etiam virtualiter, vt supra ostendimus: Atqui gradus substantialis intellectiui, ipse intellectus siue vis proxima intelligendi, species intelligibilis, & intelligere distinguuntur in rebus creatis ob solam potentialitatem, & pertinent ad eamdem rationem formalem intelligendi, vt patet ex dictis: Ergo hæc nullo modo distinguuntur in Deo etiam virtualiter.

Sequitur 121 In omni alia re creata hæc debere distingui vniuersaliter loquendo. 1. p. q. 54. ar. 1. & qu. 77. a. 1. & q. 79. art. 1. & qu. 87. a. 1.

Probatur sequ. Quod conuenit Deo præcisè ex hoc, quòd est actus purus, non potest alijs conuenire: Atqui identificare sibi omnino gradum substantialem intellectiui, intellectum, & ipsum intelligere conuenit Deo præcisè ex eo, quòd sit actus purus, vt patet ex dictis: Ergo in rebus creatis ista non poterunt identificari. Non posui in conclusione speciem intelligibilem, quia illa saltem impressa in rebus omnino immaterialibus potest esse ipsa essentia, vt ostensum est in primo principio, nec tamen sequitur, quòd sint actus purus, quia ad hoc sufficit, quòd species expressa distinguatur ab ipsa essentia.

Ibidem. Sequitur 122. In omni alia re creata hæc debere diſtingui realiter.

Probat. ſeq. Quæ diſtinguuntur per modum potentiæ phyſicæ & actus phyſici debent diſtingui realiter in compoſitis ex actu & potentia; quia actus phyſicus debet realiter informare & reſpicere potentiam: & potentia debet realiter recipere vel elicere actum: Sed in omni re creata, vtpote, compoſita realiter ex actu & potentia, gradus intellectiui eſt potentia radicalis ad ipſum intelligere, & intellectus eſt potentia proxima ad illud ipſum intelligere, quod eſt actus: Ergo hæc inter ſe realiter diſtinguuntur.

Ibidem. Sequitur 123. Vniuerſaliter in omni re creata potentiam proximam agendi diſtingui à gradu ſubſtantiali, ſicut & actum ſecundum ſiue operationem ab ipſa potentia, ab ipſa ſubſtantia, & ab ipſo eſſe ſiue ab exiſtentia.

Probat. ſequ. In omni re compoſita ex actu & potentia iſta omnia debent realiter diſtingui: Sed omnis alia res à Deo eſt compoſita ex actu & potentia; aliàs eſſet actus purus: Ergo in omni alia re à Deo ſubſtantia, potentia, eſſe & operari debent realiter diſtingui. Maior probatur: In omni re tot debent eſſe potentiæ realiter diſtinctæ, quot ſunt actus realiter ex ſua ratione formali diſtincti:

Sed in omni re composita ex actu & potentia debent esse duo actus realiter ex ratione sua formali distincti, videlicet esse siue existentia, & operatio: Ergo debent etiam esse duæ potentiæ, scilicet, potentia ad esse, & potentia ad operationem. Maior probabitur in tertio principio. Minor probatur: Quia in omni re, cuius operatio est ipsum esse, illud esse est actus purus & infinitus, vt patet ex dictis. Explicatur magis. Omnis operatio vel est transiens vel immanens: Sed neutra potest esse ipsum esse in re creata: Ergo, &c. Minor quoad primam partem est euidens; quia esse alicuius debet esse in ipso, aliàs per illud non existeret: Sed operatio transiens non est in operante. Ergo operatio transiens non est ipsum esse operantis: Secunda verò pars minoris probatur. Omnis operatio immanens est aliquo modo infinita: Sed esse nullius rei creatæ potest esse aliquo modo infinitum: Ergo nullius rei creatæ esse potest esse ipsa operatio, vel è contra. Maior est euidens: quia omnis operatio immanens est vel sentire, vel intelligere, vel appetere: Sed sentire est aliquo modo infinitum, quia non determinatur ad certam quamdam speciem sui obiecti, sicut nec intelligete nec appetere: Ergo operatio immanens est aliquo modo infinita qua-

tenus dicit ordinem penè ad infinita obiecta: At verò esse siue existentia non dicit ordinem ad infinita, aliàs non esset quid absolutum & substantiale: Ergo, &c. Denique operatio est ab ipso operante tamquam à causa efficiente, vt est euidens: Sed esse siue ipsa existentia non potest esse ab ipso existente tamquam à causa efficiente; nam causa efficiens supponitur esse, quando operatur, vt superiùs diximus: Ergo esse non potest in re creata esse operatio. Atque hinc intelliges, quare, si operatio & esse essent idem in re creata, res creata esset actus purus, quia sicut habet operationem à seipsa, ita haberet suum esse à se: hoc autem est esse actum purum, vt supra ostendimus.

Ibidem. Sequitur 124. Nullam substantiam creatam esse immediatè operatiuam.

Probatur sequ. Substantia, quæ non respicit per se primò operationem tamquam proprium actum, non est immediatè operatiua: Sed nulla substantia creata respicit per se primò operationem tamquam proprium actum: Ergo nulla substantia creata est immediatè operatiua. Minor patet ex dictis: quia substantia per se primò respicit esse substantiale tamquam proprium actum, qui ab ipsa efficienter non procedit, sed in ipsa recipitur; operationem verò non

poteſt reſpicere vt proprium & per ſe primò actum, qui non procedat efficienter, ſed ſolùm recipiatur.

Sequitur 125. In Deo vim intellectiuam ſiue intelligere, & obiectum intelligibile eſſe omnino idem etiam abſque virtuali diſtinctione. 1. p. qu. 14. ar. 4.

Probat. ſequ. Vbi nihil eſt potentialitatis, vis intellectiua, & ipſum intelligibile ſunt omnino idem abſque virtuali etiam diſtinctione: Sed in Deo nihil eſt potentialitatis; cum ſit actus purus: Ergo oportet, quòd vis intellectiua & obiectum intelligibile ſint omnino idē. Maior patet: Quia vis intellectiua, quæ non eſt idem cum obiecto intelligibili eſt in potentia ad ipſum: & obiectum intelligibile, quod non eſt idem cum ipſo intelligere, eſt in potentia ad ipſum intelligere. Explicatur: Intelligere & intelligi ſunt omnino idem abſque virtuali diſtinctione: nam in actionibus immanentibus non diſtinguitur actio à paſſione, quamuis denominatio extrinſeca, quæ oritur ab ipſa actione immanente poſſit competere alijs quibuſdam diſtinctis: Sed actualitas principij intellectiui vt ſic eſt intelligere, & actualitas intelligibilis vt ſic eſt intelligi: Ergo actualitas intellectiui & intelligibilis vt ſic ſunt omnino idem abſque vlla diſtinctione etiam virtuali: Ergo vbi nulla

est potentlalitas, sed summa actualitas neque principium intellectiuum distinguitur ab intelligere, neque intelligibile distinguitur ab intelligi, neque intelligi ab intelligere, nec consequenter intelligibile ab intellectiuo.

Ibid. ar. 5. Sequitur 126. Obiectum primarium intellectus Diuini esse ipsam naturam Diuinam, hoc est, ipsum proprium intelligere Dei.

Probatur sequ. Primum intelligibile est obiectum primarium intellectus Diuini, vtpote, qui est primum intelligere: Sed ipsa natura Diuina siue ipsum intelligere Diuinum, per quod natura Diuina constituitur, vt diximus, est primum intelligibile, vt patet: cum omnino identificetur cum ipso intelligi: Ergo natura Diuina est obiectum primarium intelligere Diuini.

1. p. qu. 14. a. 4. Sequitur 127. Intelligere Diuinum non debere concipi per modum operationis dimanantis & veluti procedentis ab ipso intellectu, sed tantùm per modum actus actualissimi.

Probatur sequela. Intelligere, quod est ipsum obiectum intelligibile, non debet concipi per modum procedentis à principio intellectiuo & veluti tendentis in obiectum, quia ipsum intelligere est suum obiectum: Sed intelligere Diuinum, ex dictis, est ipsum obiectum intelligibile: Ergo, &c.

Sequitur 128. Intelligere Diuinum esse eminentissimo & particulari quodam modo directum & reflexum. *Ex eodem loco.*

Prob. sequ. Intelligere terminatum ad seipsum tamquam ad obiectum primarium, est eminentissimo & particulari quodam modo directum & reflexum: Sed intelligere Diuinum terminatur ad seipsum tamquam ad suum obiectum primarium, ex dictis: Ergo intelligere Dininum est eminentissimo quodam modo directum & reflexum. Explicatur maior. Omne intelligere aliquo modo est reflexum virtualiter, quatenus intellectus intelligendo obiectum, ad quod primariò terminatur, aduertit se intelligere: sed illud intelligere, quod primariò terminatur ad seipsum tamquam ad primarium obiectum, reflectit se supra se eminentissimo quodam modo; quia ipsummet est obiectum sui ipsius.

Sequitur 129. Obiectum primarium cognitionis Diuinæ esse ipsam essentiam Diuinam. *Ibidem.*

Probat. sequ. Primum intelligibile est obiectum primarium cognitionis Diuinæ: Sed essentia Diuina est primum intelligibile, cum sit primum immateriale, & radix intelligibilitatis omnium aliorum: Ergo, &c.

Sequitur 130. Attributa esse obiectum siue potiùs prædicata obiecti primarij. *Ibidem.*

Probatur ſeque. Attributa non ſunt obiectum ſecundarium, cum ſint ex ſe intelligibilia & Diuina; nec ſunt etiam obiectum formaliſſimè primarium: Ergo ſunt prædicata obiecti primarij.

Sequitur 131. Creaturas eſſe obiectum ſecundarium.

Probat. ſequ. Quia non ſunt eiuſdem immaterialitatis & intelligibilitatis, vt patet ex dictis.

1. p. q. 14. a. 3. Sequitur 132. Deum comprehendere ſeipſum.

Probatur ſequela. Intelligere, quod eſt ipſum obiectum intelligibile, comprehendit ſeipſum: Sed, ex dictis, Deus eſt ipſum intelligere, quod eſt ipſum obiectum intelligibile: Ergo Deus comprehendit ſeipſum. Maior patet: Quia quando tanta eſt intellectualitas in actu intellectionis, quanta eſt intelligibilitas in obiecto, illa intellectio eſt comprehenſio: Sed quando intelligere eſt ipſum obiectum intelligibile, tanta eſt intellectualitas in ipſo intelligere, quanta eſt intelligibilitas in obiecto: vtrumque enim eſt æquè immateriale & actuale; cum ſint omnino idem abſque virtuali diſtinctione: Ergo illa intellectio eſt comprehenſiua illius obiecti.

1. p. q. 14. a. 5. Sequitur 133. Deum cognoſcere alia à ſe.

Probat. ſequela. Cauſa intelligens,

quæ comprehendit ſeipſam, comprehendit etiam effectus alios à ſe: Sed Deus eſt cauſa intelligens comprehendens ſeipſum, ex dictis: Ergo comprehendit effectus alios à ſe, imò comprehendit omnia, quia, vt infra oſtendemus, eſt cauſa omnium.

Sequitur 134. Deum cognoſcere omnia à ſe in ſeipſo vt in cauſa. *Ibid.*

Probatur ſequela. Cauſa comprehendens ſeipſam comprehendit etiam rationem cauſæ in ſeipſa exiſtentem: aliàs non comprehenderet ſe, quia non comprehenderet rationem cauſæ, quæ ipſi verè competit, & ſecundùm quam eſt cognoſcibilis: Sed Deus comprehendit ſe, ex dictis: Ergo comprehendit in ſe rationem cauſæ reſpectu eorum omniũ, quorum eſt cauſa. Non poteſt autem ſeipſum vt cauſam perfectè comprehendere, niſi cognoſcat omnes effectus, ad quos ſua cauſalitas terminatur: cum ergo Deus ſit cauſa omnium, omnia in ſeipſo comprehendit vt in cauſa.

Sequitur 135. Deum non cognoſcere immediatè creaturas, hoc ſenſu, quòd cognitio Diuina terminetur ad creaturas abſque eo, quòd terminetur ad ſeipſum. *Ibid.*

Probatur ſequela. Cauſa comprehendens ſe, ita vt hæc comprehenſio vt terminatur ad ſe, ſit ipſa natura cauſæ, non poteſt habere vllam omnino cognitio-

nem non terminatam immediatè ad ſe: Sed Deus eſt cauſa comprehendens ſe, ita vt eius cognitio ſit ſua natura: Ergo non poteſt habere vllam cognitionem non terminatam immediatè ad ſe. Maior probatur: Quia aliàs vel deberet illa cauſa ceſſare à propria cognitione & natura, vt aliam cognitionem haberet, vel deberet habere diuerſas realiter cognitiones, ita vt per vnam, quæ eſſet eius natura, comprehenderet ſe; & per aliam vel alias non terminatas immediatè ad ſe, deberet cognoſcere alia à ſe: Atqui vtrumque implicat: Ergo, &c. Sequela maioris eſt euidens: ſi enim cauſa cognoſcit ſe neceſſariò ſemper, vtpote cum eius cognitio ſit ipſius natura, ſemper debet ſe immediatè cognoſcere per omnem cognitionem, quam habet; vel debet habere cognitionem aliam ab ea, quæ conſtituit propriam ipſius naturam, & ſic per illam cognitionem cognoſcere immediatè non ſeipſam ſed alia à ſe, quæ cognitiones inter ſe realiter diſtinguuntur, vt patet conſideranti. Quod verò vtrumque implicet, probatur: nam quoad primum, implicat cauſam ceſſare ab eſſe, ſi debet agere: Ergo implicat ceſſare à propria cognitione, quæ eſt ſuum eſſe & ſua natura, ſi debet cognoſcere alia à ſe. Quoad ſecundum verò, etiam implicat;

quia in causa, in qua sunt plures cognitiones, est compositio realis & non perfecta simplicitas: Hoc autem repugnat primæ causæ: Ergo, &c.

Sequitur 136. Scientiam Dei esse eminenter formaliter speculatiuam & practicam. 1.p. qu.14. a.16.

Probatur sequela. Cognitio, cuius obiectum primarium & formale eminenter formaliter est speculabile & practicum, est eminenter formaliter speculatiua & practica; quia, vt dicemus in tertio principio, cognitio suam perfectionem habet ab obiecto primario & formali: Sed scientia Diuina habet obiectum primarium & formale continens eminenter formaliter rationem speculabilis & practici: Ergo scientia Dei est eminenter formaliter speculatiua & practica. Minor probatur: Obiectum, quod continet rationem primæ veritatis & vltimi finis eminenter formaliter, continet etiam eodem modo rationem speculabilis & practici: Sed essentia Diuina, quæ est obiectum scientiæ primarium & formale sub ratione causæ altissimæ, continet eminenter formaliter rationem primæ veritatis & vltimi finis: Ergo obiectum primarium & formale scientiæ Diuinæ continet eminenter formaliter rationem speculabilis & practici. Maior est euidens: quia sicut prima

veritas est ratio cognoscendi omnes veritates speculatiuas, ita vltimus finis est ratio cognoscendi omnes veritates practicas. Minor est etiam certa, & patet, ex dictis supra, quia essentia Diuina est summè immaterialis, atque adeo prima veritas; & est summum bonum; & consequenter vltimus finis.

Ibidem. Sequitur 137. Scientiam Dei esse practicam in actu secundo, quantum est de se.

Probatur sequela. Quidquid in actu puro reperitur, est in actu secundo quantum est ex parte ipsius: Sed Deus est actus purus, & ratio scientiæ practicæ reperitur in illo, ex iam dictis: Ergo ratio scientiæ practicæ in eo est in actu secundo quantùm est ex se.

Ibid. ar. 8. Sequitur 138. Scientiam Dei esse causam rerum.

Prob. seq. Scientia practica in actu secundo est causa rerum: Sed scientia Dei est practica in actu secundo, ex dictis: Ergo, &c.

Ibidem. Sequitur 139. Scientiam Dei non esse solùm practicam per modum dirigentis & ordinantis, sed etiam per modum exequentis.

Probatur sequela. Quod est practicum in actu secundo & per modum actus puri est causa, non solùm dirigens & ordinans, sed etiam exequens: Atqui

ſcientia Dei eſt practica in actu ſecundo, & eſt cauſa per modum actus puri, ex dictis: Ergo eſt cauſa etiam exequens. Maior patet ex primo principio, in quo diximus, in rebus omnino immaterialibus non dari potentiam executiuam diſtinctam ab intellectu & voluntate: Diximus etiam actum imperij eſſe actũ intellectus: ac demum oſtendimus actũ imperij eſſe vltimum actum, qui in proceſſu agentis purè intellectualis reperitur; quia non eſt neceſſarius vſus actiuus aut paſſiuus, vbi potentia executiua non eſt diſtincta ab intellectu & voluntate. Vnde ſic arguitur: In actu puro, vtpote omnino immateriali, imperium eſt actus, quo exequitur & cauſat, vnde non eſt ſolùm actus dirigens & ordinans, ſed exequens: Sed Deus eſt actus purus: Ergo in ipſo actus imperij eſt exequens: Atqui actus ille imperij eſt ſcientia: Ergo ſcientia eſt exequens: Subſumptũ probatur Actus intellectus, qui terminatur ad effectum in cauſa eſt ſcientia: Sed actus imperij eſt actus intellectus, vt oſtendimus, & hic actus in Deo terminatur ad effectus in cauſa: Ergo actus imperij eſt in Deo ſcientia. Secunda pars minoris probatur: Omnis actus intellectus Diuini debet terminari primariò ad ipſam eſſentiam Diuinam, & nullus poteſt immediatè terminari ad

res creatas, vt supra demonstratum est: Ergo actus imperij in Deo debet terminari immediatè ad essentiam Diuinam tamquam ad obiectum primarium & formale: cum ergo attingat etiam creaturas, illas attingit in essentia Diuina tamquam causâ: quia, vt superiùs demonstratum est, Deus cognoscit res creatas in sua essentia vt causâ: Ergo actus imperij est scientia: cum ergo actus imperij sit executiuus, scientia Dei erit executiua & productiua rerum.

Ibidem. Sequitur 140. Scientiam & omnipotentiam non distingui virtualiter in Deo.

Probatur sequ. Potentia siue virtus executiua non distinguitur virtualiter ab omnipotentia, vt est euidens: Sed scientia Dei est virtus executiua, ex dictis: Ergo scientia Dei non distinguitur ab omnipotentia. Aduerte tamen, quòd, quia nos in hac vita non cognoscimus Deum, nisi per analogiam ad res sensibiles, in quibus uidemus potentiam executiuam esse aliquomodo distinctam à cognoscitiua, idcirco nos distinguimus in Deo omnipotentiam à scientia cum fundamento non in ipso Deo, sed in rebus creatis, & in modo nostro intelligendi.

Ibid. & a. 9. ad 3. Sequitur 141. Scientiam Dei, quæ est executiua & causa rerum in actu se-

cundo, supponere actum liberum voluntatis Diuinæ.

Proba. sequ. Imperium etiam in nobis supponit electionem, quæ est actus liber, vt ostendimus in primo principio, & hoc vel maximè verum est in Deo, qui est liberrimus, & nihil producit ad extra nisi liberè: Sed scientia Dei, quæ est executiua & causa rerum in actu secundo, est actus imperij, ex iam dictis; Ergo scientia Dei, quæ est executiua & causa rerum in actu secundo, supponit actum liberum voluntatis Diuinæ.

Sequitur 142. Illam scientiam, quæ est executiua rerum, esse scientiam visionis. Ibid.ar.9.

Probatur seque. Scientia supponens actum liberum Dei, & terminata ad res præsentes & existentes, est scientia visionis, ex dictis supra: Sed scientia executiua & productiua rerum supponit actum liberum, & terminatur ad res vt existentes (quia dat illis existentiam,) & præsentes realiter in æternitate, quia dando illis existentiam in aliqua duratione creata, eo ipso dat illis præsentiam realem in æternitate, vt ostendimus suprà: Ergo scientia executiua & productiua rerum est scientia visionis. Vnde aduerte scientiam simplicis intelligentiæ attingere res solùm vt possibiles, scientiam autem visionis

duo præstare iuxta nostrum modum intelligendi; nam & dirigit voluntatem, proponendo, quæ facienda sunt, & præsupposita electione voluntatis exequitur & producit res, quas Deus vult, & in ea duratione, quâ Deus vult.

Ibid a 8. ad 1. Sequitur 143. Non ideo res sciri à Deo, quia sunt, vel quia futuræ sunt; sed potiùs ideo res esse, vel futuras esse, quia Deus illas scit.

Probatur sequ. Particulæ illæ, *ideo*, &, *quia*, important causalitatem propriè loquendo: Sed, ex dictis, scientia Dei est causa rerum, & res nôn sunt causæ ipsius scientiæ Dei: Ergo non ideo res sciuntur à Deo, quia sunt, vel quia futuræ sunt: sed ideo sunt vel futuræ sunt, quia sciuntur à Deo. Quod si aliquando Patres videntur oppositum dicere, intelligunt quòd scientia Dei non aufert libertatem, vel non est causa peccatorum; vel loquuntur tantùm de scientia Dei præcisè sub ratione scientię, cui ex suo genere non conuenit ratio causæ; vel loquuntur de causa consequentiæ, quia videlicet est bona consequentia, *Res sunt: ergo sciuntur à Deo.*

Ibid. ar. 8. 9. 11. 12. 13. &c. Sequitur 144. Deum cognoscere omnia possibilia, existentia, futura quomodocumque, cogitationes cordium, singularia, infinita.

Probatur seque. Quia cognitio eius

est infinita & comprehensiua omnium, vt satis patet ex dictis.

Sequitur 145. Deum cognoscere etiam mala eo modo, quo sunt cognoscibilia. Ibid. a. 10.

Probatur sequela. Qui comprehendit omnia simpliciter, cognoscit mala eo modo, quo cognoscibilia sunt: Sed Deus comprehendit omnia simpliciter: Ergo cognoscit mala eo modo, quo cognoscibilia sunt.

Sequitur 146. Deum cognoscere mala cognoscendo in seipso bona, quorum mala sunt priuationes. Ibidem.

Probat. sequela. Qui cognoscit omnia vt sunt cognoscibilia, cognoscit mala vt sunt priuationes bonorum: Sed Deus cognoscit omnia, vt sunt cognoscibilia: Ergo cognoscit mala, vt sunt priuationes bonorum: Cum ergo non possit nosse mala vt priuationes bonorum, nisi per bona, quorum sunt priuationes, quia nec à nobis alio modo cognoscuntur, nisi faciamus entia rationis, quæ Deus facere non potest, debet cognoscere mala per bona; bona autem cognoscit in sua essentia, vt patet ex dictis: Ergo cognoscit mala cognoscendo in seipso bona, quorum sunt priuationes.

Sequitur 147. Deum cognoscere enunciabilia, id est, propositiones, quæ de qualibet re possunt efformari. Ibid. a. 14.

Probatur sequ. Qui comprehendit intellectum nostrum, cognoscit etiam enunciabilia: Sed Deus comprehendit intellectum nostrum: Ergo cognoscit etiam ipsa enunciabilia.

Ibidem. Sequitur 148. Deum cognoscere enunciabilia absque compositione & diuisione.

Probatur sequela. Qui cognoscit omnia absque vlla imperfectione, & per vnam & eamdem speciem, cognoscit etiã enunciabilia absque compositione & diuisione: Sed Deus cognoscit omnia absque vlla imperfectione, & per suam essentiam tamquam per vnam & eamdem speciem causæ omnium: Ergo, &c. Maior patet: quia compositio & diuisio important imperfectionem, in quantum quod cognoscitur per vnam speciem, attribuitur alteri per distinctam speciem cognito.

Ibid. a. 15. Sequitur 149. Scientiam Dei non esse variabilem.

Probatur sequela. Qui habet omnimodam immutabilitatem, non habet scientiam variabilem: Sed Deus, cum sit actus purus, habet omnimodam immutabilitatem: Ergo non habet scientiam variabilem.

Ibid ar. 7. Sequitur 150. Scientiam Dei non esse discursiuam.

Probatur sequ. Qui habet scientiam

non variabilem, habet non discursiuam; quia scientia discursiua est variabilis : Sed Deus habet scientiam non variabilem: Ergo, &c.

Sequitur 151. In Deo esse prudentiam, & artem.

Probat. sequ. Omnis perfectio simpliciter simplex est in Deo : Sed prudentia & ars sunt perfectiones simpliciter simplices : Ergo sunt in Deo. Maior probata est superiùs. Minor est euidens, ex dictis, in primo principio, & infra ampliùs constabit : quia recta ratio agibilium, & recta ratio factibilium nullam in suis conceptibus formalibus includunt imperfectionem.

Sequitur 152. In Deo esse ideas rerum omnium. *1. p. q. 15. ar. 1.*

Probat. sequ. In artifice, siue in eo, qui habet artem, debet esse idea : Sed Deus est artifex, vt sæpius dicitur in Scriptura, & patet ex dictis : Ergo, &c. Maior patet : quia idea est, ad quam respiciens artifex operatur : vnde Deus respiciens ad ideam operatur omnia ad extra.

Sequitur 153 Ideam esse ipsam essentiam Diuinam. *Ibidem.*

Probatur sequ. Similitudo, ad quam respiciens artifex extra se operatur, est idea : Sed essentia Diuina est similitudo omnium, ad quam Deus vt artifex res-

piciens, omnia operatur: Ergo essentia Diuina est idea, & è contra. Minor patet ex dictis supra, quia Deus omnia cognoscit in sua essentia. Sed aduerte quòd essentia Diuina est species, quâ seipsum & alia in se vt causa cognoscit; sed quia se cognoscendo cognoscit se perfectissimum, cognoscit creaturas posse aliquo modo imitari suas perfectiones, quæ vnica sunt in ipso perfectio: quatenus ergo cognoscit suas perfectiones, quas creaturæ imitari possunt, ipsa essentia est idea.

Ibidem. Sequitur 154. Essentiam Diuinam non habere rationem ideæ, nisi vt à Deo cognoscitur & comparatur ad creaturas vt imitabilis ab ipsis.

Probatur sequela. Idea est forma, extra rem existens, ad quam respiciens artifex operatur: Sed essentia Diuina non potest esse forma, ad quam respiciens Deus operetur, nisi cognoscatur à Deo & comparetur ad creaturas vt imitabilis ab ipsis: Ergo essentia Diuina non potest esse idea, nisi sic cognoscatur & comparetur.

Ibid. Sequitur 155. Creaturas ipsas non esse ideas, sed potiùs esse ipsa ideata.

Probatur sequela. Id, quod artifex operatur respiciendo ad ideam, non est idea, vt est euidens: Sed creaturæ sunt potiùs id, quod Deus operatur respi-

ciendo ad suam essentiam, vt patet ex dictis: Ergo, &c.

Sequitur 156. In Deo esse plures ideas rerum. Ibid. a.2.

Probat. sequ. Qui cognoscit rem secundùm omnia, secundùm quæ cognoscibilis est, cognoscit illam secundùm omnia, & singula à quibus participabilis esse potest & imitata: Atqui Deus comprehendit essentiam suam, atque adeo cognoscit illam secundùm omnia, secundùm quæ cognoscibilis est: Ergo cognoscit illam secundùm omnia, & singula à quibus participabilis est, & imitata esse potest: hoc autem est habere plures ideas rerum: quia ipsa essentia Diuina cognoscitur vt diuersimodè imitabilis à creaturis: Ergo, &c.

Sequitur 157. Pluralitatem idearum non oriri ex sola essentia Diuina præcisè vt sic, sed ex intellectu Diuino comparante essentiam suam ad res creatas. Ibid. a.3.

Prob. sequ. Ex vno, quatenus vnum est, non oritur pluralitas, nisi ad diuersa comparetur: Sed essentia Diuina vna est: Ergo ex illa non potest oriri pluralitas, nisi quatenus ad diuersa comparatur.

Sequitur 158. Comparationem illam essentiæ Diuinæ vt imitabilis à creaturis fieri ab ipso Deo. Ibid. a.2. ad 3.

Probat. sequ. Actus intellectus Di-

uini est aut concipitur esse à Deo salua summa identitate: Sed comparatio illa est actus intellectus Diuini: Ergo comparatio illa fit ab ipso Deo.

Ibid. Sequitur 159. Ad hanc comparationem resultare relationes rationis essentiæ Diuinæ ad res.

Probatur sequela. Illa comparatio intelligi non potest sine aliqua relatione: Sed illa relatio non est realis: Ergo intelligi non potest, nisi resultet relatio rationis.

Ibidem. Sequitur 160. Relationes illas siue respectus ideales fieri fundamentaliter ab ipso Deo.

Probatur sequela. Comparatio ipsa est ipse respectus fundamentaliter, id est, est fundamentum respectus: Sed comparatio fit à Deo: Ergo & respectus fundamentaliter.

Ex iisdem locis. Sequitur 161. Deum non facere ipsos respectus rationis formaliter.

Probatur sequ. Qui comparat res, inter quas non est relatio realis, & cognoscit relationes illas non esse reales, nec apprehendit illas vt reales non facit respectus rationis: Sed Deus comparat essentiam suam cum creaturis, nec tamen apprehendit illos respectus ad modum relationum realium: Ergo non facit ens rationis formaliter.

Aduerte igitur respectum rationis

fieri quidem fundamentaliter ex comparatione, sed formaliter fieri per hoc, quòd huiusmodi respectus apprehendantur & concipiantur, vt quid reale ex modo concipiendi; & hoc Deus non facit: quamuis non desint Theologi doctissimi, qui arbitrantur non esse inconueniens Deum facere entia rationis, quæ ex summa & infinita perfectione oriuntur; cuiusmodi sunt respectus ideales: quod non parum probabile est.

Sequitur 162. In Deo esse ideam respectu omnium, quæ per se fieri possunt; aliorum vel non esse omnino ideam, vel esse in Deo ideam non propriam, sed tantùm, quatenus illa cum alijs factibilia sunt. *Ibid. a.3.*

Probatur sequ. Factibilia propriè illa sunt, quæ per se fiunt, non autem illa, quæ non fiunt, vel non fiunt nisi cum alijs, & non per se: Sed idea est tantùm respectu factibilium: Ergo idea est tantùm eorum, quæ per se fiunt; non autem eorum, quæ vel non fiunt à Deo, vt sunt mala, vel non fiunt per se, sed ratione alterius, vt est materia prima, genus, species, accidentia consequentia speciem, &c.

Sequitur 163. Ideam non esse aliquod ens rationis formaliter. *Ibid. ar. 1.*

Probat. sequela. Quod includit formaliter essentiam Diuinam ab intellectu

Diuino comparatam ad creaturas, non eſt formaliter ens rationis, etiam ſi relatio rationis ex ea comparatione reſultet: Sed ideæ Diuinæ includunt ipſam eſſentiam Diuinam vt diuerſimodè comparatam ad res creatas, ex dictis: Ergo, &c.

Ibidem. Sequitur 164. Ideam non eſſe ipſam intellectionem Diuinam præcisè vt ſic.

Probatur ſequela. Idea eſt, ad quam reſpiciens artifex operatur: Sed intellectio Diuina ſub conceptu intellectionis, non eſt id, ad quod artifex reſpiciens operatur, vt eſt euidens: Ergo, &c.

Ibid. ar. 2. ad 2. Sequitur 165. Ideam non eſſe ipſam ſapientiam vel artem Diuinam.

Probatur ſequela. Cognitio non eſt idea, ex dictis: Sed ſapientia & ars ſunt cognitio: Ergo ſapientia & ars non ſunt idea, vel è contra.

Sequitur 166. Ideam non conſtitui formaliter per ens rationis.

Probatur ſequela. Quod conſtituitur formaliter per comparationem intellectus Diuini, etiam ſi ex illa reſultet ens rationis, non conſtituitur per ipſum ens ſiue relationem rationis: Sed idea conſtituitur formaliter per comparationem intellectus Diuini, ex dictis: Ergo non conſtituitur per ens vel relationem rationis.

Sequitur 167. Ideam eſſe cauſam exemplarem.

Probatur

Probatur ſequela. Species rei faciendæ vt cognita, ad cuius ſimilitudinem res fit, eſt cauſa exemplaris: Sed idea eſt ipſa eſſentia Diuina, quatenus comparata ad creaturas eſt cognita, & ad cuius ſimilitudinem creatura fit à Deo: Ergo, &c.

In quo autem genere cauſæ cauſa exemplaris concurrat, an in genere cauſæ efficientis vel formalis extrinſecæ, dicemus in tertio principio.

Sequitur 168. In Deo eſſe veritatem. 1.p. qu.16. ar.5.

Probatur ſequela. Veritas eſt conformitas inter intellectum & rem intellectam, vt diximus in primo principio: Sed inter intellectum ſiue intelligere Diuinum, & eſſentiam Diuinam, quæ eſt primariò intellecta ab ipſo, eſt maxima conformitas, imò & identitas perfecta; cum, vt diximus, intelligere ſit conſtitutiuum formale eſſentiæ Diuinæ: Ergo in Deo eſt veritas.

Sequitur 169. Deum eſſe ipſam veritatem. Ibidem.

Probatur ſequela. Quod eſt ipſa conformitas inter intellectum & rem intellectam, eſt ipſa veritas: Sed Deus eſt ipſa conformitas inter intellectum & rem intellectam, quia eſt ſuum intelligere, & ſimul ſuum intellectum eſſe, vt diximus ſupra, etiam abſque virtuali diſtinctione: Ergo Deus eſt ipſa veritas.

Ibidem. Sequitur 170. In Deo non distingui vllo modo veritatem formalem & transcendentalem.

Prob. sequ. Veritas formalis est conformitas intellectus cum re intellecta; veritas verò transcendentalis est conformitas rei ad intellectum: Sed in Deo hæ duæ conformitates non distinguuntur vllo modo: Ergo veritas formalis & transcendentalis nullo modo distinguuntur in Deo. Minor patet ex dictis; quia in Deo intelligere est suum esse, atque adeo conformitas ipsius intelligere ad rem est ipsa conformitas rei, id est, obiecti ad intellectum.

Ibid. a.6. Sequitur 171. Veritatem intellectus Diuini esse vnam, à qua omnia dicuntur vera veritate transcendentali.

Probatur sequ. Intellectus Diuinus cognoscens suam essentiam, & omnia in ipsa essentia, est vna veritas formalis & transcendentalis, vt diximus: Sed omnia creata dicuntur vera veritate transcendentali per ordinem ad intellectum Diuinum se & omnia in seipso cognoscentem, vt ostendimus in primo principio, vbi ostendimus in tali ordine & relatione ad intellectum Diuinum consistere veritatem transcendentalem: Er- omnia dicuntur vera ab vna veritate formali intellectus Diuini.

Sequitur 172. Veritatem omnem formalem cuiuslibet intellectus creati esse à veritate formali intellectus Diuini speciali quadam ratione. *Ibid. a. 6. & 8. ad 3.*

Explicatur: Res omnis creata est ab intellectu Diuino, & consequenter à Diuina veritate tamquam à causa, à qua habet entitatem & consequenter veritatem transcendentalem, quæ nihil est aliud, quàm ipsa entitas rei cum relatione ad intellectum Diuinum: Cum ergo propositio iudicatiua in intellectu creato existens, sicut & verbis externis prolata, sit entitas quædam creata, habet veritatem transcendentalem, quam habet etiam propositio iudicatiua, licet sit falsa. Sed præterea propositio iudicatiua habet aliam veritatem formalem, quæ nihil est aliud, quàm conformitas cum obiecto: & quia huiusmodi conformitas etiam sub ratione formali conformitatis est res quædam creata, etiam sub ratione formali conformitatis, debet esse ab intellectu Diuino, vt à causa: est autem ab intellectu Diuino, quatenus ipse intellectus Diuinus habens per summam identitatem conformitatem cum obiecto suo primario, scilicet essentia Diuina, habet etiam conformitatem cum obiectis secundarijs, quæ in eadem essentia continentur.

Probatur ergo consequentia: Omne

creatum est à Deo, vt præhabente in se omnes omnium rerum perfectiones, vt infra ostendemus : Atqui veritas propositionis, non solùm vt est entitas quædam, sed etiam vt est conformitas cum obiecto, est quid creatum : Ergo & veritas transcendentalis, quæ conuenit propositioni, vt est entitas; & veritas formalis, quæ conuenunt ei, quatenus est conformis suo obiecto, est à Deo vt præhabente similem in suo intellectu perfectionem.

Ibid. a 1. Sequitur 173. Nullam aliam posse dari veritatem in rebus, nisi vel transcendentalem, vel formalem.

Probatur sequela. Conformitas entitatis creatæ ad intellectum Diuinum est veritas transcendentalis, ex primo principio: Conformitas verò intellectus ad res, quæ sunt obiecta cognitionis, est veritas formalis: Sed omnis veritas, quæ reperitur in rebus, vel est conformitas entitatis ad intellectum Diuinum, vel est conformitas intellectus ad obiecta: Ergo omnis veritas vel est transcendentalis, vel formalis.

Ex eodem loco. Sequitur 174. Veritatem, quam vocant obiectiuam, vel esse transcendentalem vel formalem.

Probat. sequ. Omnis veritas vel est formalis vel transcendentalis, ex dictis: Sed veritas obiectiua est veritas : Ergo

est vel transcendentalis, vel formalis.

Explicatur: Veritas obiectiua alicuius propositionis est veritas ipsius obiecti, hoc est, conformitas obiecti ad intellectum Diuinum, quatenus est natum facere verum sui conceptum in intellectu creato, vt diximus in primo principio: Atqui hæc veritas nihil aliud est, quàm veritas transcendentalis, vt patet ex dictis ibidem: Ergo veritas obiectiua est ipsa veritas transcendentalis.

Sequitur 175. Veritatem omnem creatam etiam obiectiuam esse à Deo. *Ibidem.*

Proba. sequela. Veritas omnis transcendentalis creata est à Deo, vt probabimus postea: Sed veritas obiectiua est veritas transcendentalis, ex modo probatis: Ergo veritas obiectiua est à Deo.

Sequitur 176 Veritatem omnem creatam transcendentalem & obiectiuam, quæ est necessaria, esse ipsam entitatem creatam, vt necessariò continetur in Deo in ratione possibilis. *Ibid. a.7.*

Probatur sequ. Nulla entitas creata est necessaria, nisi vt continetur in Deo in ratione possibilis: Atqui veritas transcendentalis creata est ipsa entitas creata: Ergo veritas transcendentalis creata non est necessaria, nisi vt continetur in Deo sub ratione possibilis.

Explicatur: Hæc veritas, *Homo est animal rationale*, est veritas creata

tranſcendentalis, ſi ſumatur ex parte obiecti, quia nihil eſt aliud, quàm ipſa natura hominis: quod autem natura hominis conſiſtat neceſſariò in animali rationali, hoc habet ex eo, quia illud, quod vocamus hominem, per ideam Diuinam repræſentatur, vt imitans naturam Diuinam quoad vitam ſenſitiuam & rationalem, eminenter in Deo præcontentam: Hoc autem eſt contineri in ratione non repugnantis: & quia ipſa cognitio Diuina eſt ipſa omnipotentia, vt diximus ſupra, ex hoc habet, quòd ſit poſſibilis illa natura, quia continetur in cognitione Diuina: & ſic veritas tranſcendentalis creata etiam neceſſaria eſt à Deo aliquo modo, quatenus ab eo eſt ipſa non repugnantia terminorum, & ipſa poſſibilitas rerum; ab eo, inquam, eſt non quaſi efficiente & producente aliquid ad extra, ſed veluti formaliter dante ei non repugnantiam, & poſſibilitatem, per denominationem extrinſecam.

Ibid. a. 7. ad 3. Sequitur 177. Omnem veritatem tranſcendentalem creatam non neceſſariam eſſe à Deo liberè efficiente.

Prob. ſequ. Omnis veritas tranſcendentalis creata eſt à Deo: Sed veritas non neceſſaria non eſt à Deo neceſſariò: Ergo liberè.

Ex eodem Sequitur 178. Nullam veritatem ob-

iectiuam, quæ non ſit neceſſaria, poſſe eſſe ante decretum Diuinæ voluntatis.

Probatur ſequela: Nulla veritas à Deo dependens liberè, eſt ante decretum Diuinæ voluntatis, vt conſtat: Sed omnis veritas obiectiua non neceſſaria dependet à Deo liberè: Ergo nulla veritas obiectiua poteſt eſſe ante decretum Diuinæ voluntatis.

Sequitur 179. Nullam dari veritatem obiectiuam propoſitionum de contingenti, ſiue abſolutè, ſiue conditionatè futuro, ante decretum Diuinæ voluntatis. *Ibid.*

Probatur ſequela: Nulla datur veritas obiectiua non neceſſaria ante decretum Diuinæ voluntatis: Sed veritas propoſitionum de contingenti, ſiue abſolutè, ſiue conditionatè futuro, eſt veritas obiectiua non neceſſaria: Ergo nulla datur veritas obiectiua propoſitionum illarum ante decretum Dei. Minor patet; quia contingens & non neceſſarium idem ſunt: Sed veritas illa de contingenti eſt contingens: Ergo eſt non neceſſaria: Minor probatur. Talis eſt veritas obiectiua propoſitionum, quale eſt obiectum illarum: Sed obiectum propoſitionum de contingenti, vt abſolutè vel conditionatè futuro, eſt contingens: Ergo & veritas obiectiua propoſitionum.

Ibid. Sequitur 180. Deum non cognoſcere futura, ſiue abſolutè ſiue conditionatè, in veritate obiectiua propoſicionum ante decretum ſuum.

Probatur ſequela: Tum quia non datur huiuſmodi veritas ante decretum, vt oſtenſum eſt: Tum etiam, quia cognoſcere obiectum in veritate obiectiua eſt cognoſcere obiectum in ſeipſo: Sed Deus ante decretum ſuæ voluntatis non cognoſcit futura præſertim conditionata in ſeipſis: Ergo nec in veritate obiectiua: Maior patet ex dictis, quia veritas obiectiua propoſitionum eſt ipſum obiectum. Minor etiam conſtat: quia nulla res creata habet veritatem ſaltem non neceſſariam in ſeipſa niſi ſit in ſeipſa: Sed futura, quamdiu ſunt futura, non ſunt in ſeipſis: Ergo non habent veritatem in ſeipſis; cumque aliunde non ſint præſentia in æternitate niſi ratione decreti Diuini, ante huiuſmodi decretum non poſſunt cognoſci vt præſentia æternitati.

1.p.qu.16 a.7.ad 3. Sequitur 181. Veriſſimum eſſe quod ait D. Thomas, videlicet, *Illud, quod nunc eſt, ex eo futurum fuit, antequam eſſet, quia in cauſa ſua erat, vt fieret: vnde ſublata cauſa non eſſet futurum illud fieri: Sola autem cauſa prima eſt æterna.* Atque hinc optimè colligit, *Ea quæ ſunt, ſemper fuiſſe verum, eſſe fu-*

turæ, quatenus in causa sempiterna fuit vt essent futura: quæ quidem causa Deus est, non vt est ens omnino necessarium præcisè, sed vt est agens liberum.

Patet sequela, ex dictis: Tum quia futurum debet esse determinatum in causa, vt suprà probatum est: atque adeo futurum ab æterno debet esse determinatum in causa, abæterno, & consequenter debet esse determinatum in causa æterna, quæ non est alia, nisi Deus: Tum quia veritas omnis est à Deo, vt ostendimus.

Sequitur 182. Iterum non dari scientiam mediam.

Probatur sequela: Vt detur scientia media, debet dari veritas obiectiua futurorum sub conditione ante decretum Diuinæ voluntatis: Sed non datur huiusmodi veritas: Ergo nec scientia media: Maior patet: quia aliàs Deus cognoscendo ante suum decretum verum esse, quòd futura illa sint futura, falleretur; quia pro illo signo rationis ante decretum non est verum, quòd sint futura; cum non habeant veritatem nisi à decreto Dei, vt probatum est. *1. p. q. 16 art. 7.*

Sequitur 183. Solam veritatem intellectus Diuini esse æternam.

Probatur sequela; Omnis veritas

vel est in intellectu, vel est per ordinem ad intellectum actu cognoscentem, atque adeo veritas æterna supponit intellectum æternum: Sed solus intellectus Diuinus est æternus, vt patet ex dictis supra: Ergo sola veritas intellectus Diuini est æterna. Maior est euidens ex dictis: quia omnis veritas vel est formalis; & hæc est in intellectu; vel est transcendentalis; & hæc est per ordinem ad intellectum Dei, qui cum sit suum intelligere, semper est actu intelligens.

Ibidem. a. 8. Sequitur 184. Solam veritatem intellectus Diuini esse immutabilem.

Probatur sequela: Omnis veritas vel est in intellectu, vel pendet ab intellectu, ex dictis: Sed solus intellectus Diuinus est immutabilis: Ergo sola veritas intellectus Diuini est immutabilis.

1. p. q. 18. ar. 1. Sequitur 185. Deum esse viuentem.

Prob. sequela: Quod est omnino immateriale, mouet se à principio intrinseco, atque adeo est viuens: Sed Deus est omnino immaterialis: Ergo est viuens: Maior probata est in primo principio. Minor supra in isto.

Ibidem. a. 4. Sequitur 186. Omnia, quæ sunt in Deo, esse vitam.

Probatur sequela: Quicquid est intellectum in Deo, est vita: Sed omnia

sunt in Deo vt intellecta, ex dictis: Ergo omnia sunt vita in Deo. Maior patet ex ijs, quæ diximus, intelligere siquidem Dei est vita: Sed quicquid est intellectum in Deo est ipsum intelligere; quia in Deo non differunt intelligere & intelligi siue intellectum esse: Ergo, &c.

Sequitur 187. In Deo esse voluntatem. *1.p. q. 19. ar. 1.*

Probatur sequela: In quolibet intelligente est voluntas, ex dictis in primo principio: Sed Deus est intelligens, vt ostensum est: Ergo in Deo est voluntas.

Sequitur 188. Voluntatem, quæ in Deo est, non esse potentiam. *Ibidem.*

Probatur sequela: In actu puro nulla est potentia, ex dictis: Sed voluntas est in Deo, qui est actus purus; cum vt sic sit intelligens: Ergo voluntas in Deo non est potentia.

Sequitur 189. Voluntatem in Deo non posse concipi per modum potentiæ ex parte rei conceptæ. *Ibidem.*

Probatur sequela: In actu puro nulla potest concipi potentia ex parte rei conceptæ; quia ratio actus puri hoc non patitur: Sed Deus est actus purus: Ergo, &c.

Sequitur 190. Voluntatem & velle in Deo esse omnino idem absque virtuali distinctione. *Ibidem.*

Probatur ſequela : Voluntas , quæ non eſt per modum potentiæ , ſed per modum actus puri , eſt ſuum velle abſque diſtinctione virtuali : Sed in Deo eſt voluntas non per modum potentiæ , ſed per modum actus puri , ex dictis: Ergo voluntas & velle idem ſunt abſque diſtinctione virtuali.

Ibid ar.2. ad 1. Sequitur 191. Voluntatem in Deo eſſe ipſum eſſe Dei realiter.

Probatur ſequela : In eo, in quo nulla eſt compoſitio , omnia ſunt eius eſſe, ex dictis: Sed in Deo nulla eſt compoſitio , vt oſtendimus : Ergo , &c.

Ibid. Sequitur 192. Voluntatem in Deo diſtingui virtualiter ab ipſo eſſe & intelligere Dei.

Probatur ſequela : Quæ ad diuerſas rationes formales ſpectant , in Deo virtualiter diſtinguntur : Sed intelligere & velle ſpectant ad diuerſas rationes formales : Ergo in Deo virtualiter diſtinguntur. Adde quod velle & voluntas , cum ſit appetitus intellectiuus , ſupponit ipſum intelligere.

Ibid. Sequitur 193. Velle in Deo concipi vt operationem conſequentem ad eſſe ſiue intelligere,tamquam proprietatem conſequentem ad eſſentiam, ſeclusâ tamen reali diſtinctione.

Probatur ſequela : Quod concipitur in re vt virtualiter diſtinctum à formali

constitutiuo, & nihilominus necessariò conueniens, debet concipi vt proprietas consequens: Sed velle siue voluntas in Deo concipitur vt virtualiter distincta à formali constitutiuo, quod est intelligere, ex iam dictis, & nihilominus concipitur vt quid necessariò conueniens; voluntas enim necessariò conuenit naturæ intelligenti, imò ad illam consequitur, vt dictum est: Ergo voluntas & velle concipitur in Deo vt quid consequens per modum proprietatis ad eius essentiam, & cum non concipiatur per modum potentiæ, sed per modum actus secundi, debet necessariò concipi per modum operationis.

Sequitur 194. Obiectum primarium voluntatis Diuinæ esse ipsam essentiam Diuinam quatenus est summum bonum. 1.p.qu.19. a.2.

Proba. sequ. Bonum conueniens per se primò volenti est obiectum primarium voluntatis ipsius: Sed essentia Diuina vt summum bonum est per se primò bonum conueniens Deo volenti: Ergo essentia Diuina vt summum bonum est obiectum primarium voluntatis Diuinæ.

Sequitur 195. Essentiam Diuinam, vt per summam identitatem præhabet in se tamquam in radice omnia attributa Dei, esse obiectum primarium voluntatis Diuinæ. Ibidem

Probatur ſequela: Summum bonum eſt obiectum primarium voluntatis Diuinæ: Sed eſſentia Diuina, vt præhabens per ſummam identitatem in ſe tamquam in radice omnes perfectiones & attributa, eſt ſummum bonum: Ergo eſſentia Diuina vt ſic præhabens omnes perfectiones, eſt obiectum primarium voluntatis Diuinæ. Minor probatur; quia eſſentia Diuina eſt per ſeipſam ſummum bonum; vnde diximus ſupra Deum eſſe bonum per eſſentiam: Sed eſſentia Diuina, vt concipitur virtualiter diſtincta ab attributis, non concipitur ſummum bonum, niſi vt per identitatem continet omnem perfectionem: Ergo cum eſſentia Diuina vt ſummum bonum ſit obiectum voluntatis Diuinæ, vt probatum eſt, neceſſariò dicendum eſt, eſſentiam Diuinam, quatenus per identitatem præhabet, vt radix omnes omnino perfectiones, eſſe obiectum primarium voluntatis Diuinæ.

Ibidem. Sequitur 196. Obiectum primarium voluntatis Diuinæ eſſe virtualiter ab ipſa voluntate Diuina diſtinctum.

Probatur ſequela. Eſſentia Diuina, vt præhabet per modum radicis omnes omnino perfectiones, diſtinguitur virtualiter à voluntate Diuina: Sed obiectum primarium voluntatis Diuinæ eſt eſſentia Diuina, vt præhabet per modum ra-

dicis omnes perfectiones Diuinas: Ergo obiectum primarium voluntatis Diuinæ distinguitur virtualiter ab ipsa voluntate Diuina.

Sequitur 197. Perfectiones & attributa Diuina esse modos per se ipsius obiecti primarij. *Ibidem.*

Proba. sequ. Proprietates obiecti primarij, quod vt obiectum primarium est radix illarum, sunt modi per se ipsius obiecti, vt ex se patet: Sed attributa sunt proprietates essentiæ Diuinæ, quæ est obiectum primarium vt est radix attributorum, ex dictis: Ergo, &c.

Sequitur 198. Voluntatem Diuinam non posse habere actum desiderij vel spei respectu sui obiecti primarij. *1. p qu. 20. a. 1. ad 2.*

Probatur seque. Respectu boni præsentis, quod quis possidet, non potest haberi desiderium vel spes, vt patet ex dictis in primo principio: Sed Deus habet suam essentiam, suasque omnes perfectiones: Ergo respectu illius, quod est obiectum primarium ipsius voluntatis, vt ostendimus, non potest habere desiderium vel spem.

Sequitur 199. Voluntatem Diuinam respectu sui obiecti primarij non posse habere nisi amorem & gaudium. *Ibidem.*

Probat. seque. Qui non potest habere desiderium & spem propter præsentiam obiecti, non potest habere nisi amorem

& gaudium: quia ſoli iſti duo actus poſſunt ſtare cum præſentia obiecti, ex dictis in primo principio: Sed Diuina voluntas non poteſt habere ſpem & deſiderium circa ſuum obiectum primariũ propter eius præſentiam: Ergo ſolùm poteſt habere amorem & gaudium.

1.p.q.19. ar.2. Sequitur 200. Deum velle alia à ſe.

Prob. ſequela. Res quælibet perfecta habet inclinationem ad hoc, vt ſeipſam communicet; perfectum enim eſt perfectiuum aliorum, & bonum communicatiuum ſui, vt ex primo principio patet: Sed Deus eſt perfectus & intellectualis, vt diximus: Ergo habet inclinationem intellectualem ad hoc, vt ſeipſum communicet. Hæc autem inclinatio eſt voluntas per modum actus ſecundi, qui eſt velle: Ergo Deus habet velle circa alia à ſe.

Ibid. Sequitur 201. Deum velle alia à ſe vt obiectum ſecundarium.

Probatur ſequ. Qui vult alia à ſe ratione ſui, vult illa vt obiectum ſecundarium; hoc enim eſt eſſe obiectum ſecundarium: Sed Deus vult alia à ſe ratione ſui; vtpote cum ipſe ſit obiectum primarium, ex dictis: Ergo Deus vult alia à ſe vt obiectum ſecundarium.

Ibidem. Sequitur 202. Deum velle ſe vt finem vel rationem finalem, & alia à ſe vt media.

Probatur ſequela. Volitum propter ſe eſt finis, & volita propter aliud ſunt media, vt patet ex primo principio: Sed Deus vult ſe propter ſe, ſiue ratione ſui; alia verò à ſe vult propter ſe: Ergo vult ſe vt finem, & alia vt media.

Sequitur 203. Deum velle ſe neceſſariò. *Ibid. ar. 3.*

Probatur ſequela. Omnis appetens vult neceſſariò finem: Sed Deus eſt volens, ſeu appetens: Ergo volendo ſeipſum vt finem ac ſummum bonum, vult ſe neceſſariò. Maior patet ex dictis in primo principio. Minor iam probata eſt.

Sequitur 204. Deum velle alia à ſe non neceſſariò, niſi ex ſuppoſitione. *Ibidem.*

Probatur ſequela. Qui vult finem non vult neceſſariò ea, ſine quibus habet finem: Sed Deus vult ſe vt finem, & habet ſeipſum ſine alijs à ſe; cum ſeipſo perfectus ſit, vt ſupra oſtenſum eſt: Ergo non vult neceſſariò alia à ſe.

Sequitur 205. Voluntatem Dei eſſe cauſam rerum. *Ibid. ar 4.*

Probatur ſequela: Primum agens, eſt agens per intellectum & voluntatem: Sed Deus eſt primum agens: Ergo agit per intellectum & voluntatem; Atque adeo voluntas eius eſt cauſa rerum, hoc ſenſu, quòd non agit, niſi quia vult. Maior probatur: Quod præſtituit finem alijs agentibus, eſt agens per intellectum

& voluntatem: Sed primum agens præstituit finem omnibus alijs agentibus: Ergo primum agens agit per intellectum & voluntatem. Maior est euidens; quia non potest agens aliquod præstituere finem alijs, nisi cognoscat finem, & velit. Minor verò non est minùs aperta: quia agens per naturam non sibi præstituit finem, sed ipsi ab alio priori prædeterminatur finis.

Ibidem. Sequitur 206. Voluntatem DEI non esse quidem causam rerum, quasi sit potentia immediatè executiua rerum, sed quia ipsa determinat intellectum ad productionem rerũ. Supponit hæc sequela, quod supra probauimus, intellectum DIuieum esse potentiam immediatè executiuam per imperium: sed quia intellectus secundùm se non est determinatus ad productionem horum potiùs, quàm aliorum effectuum, debet determinari per voluntatem; quia ergo intellectus vt potentia executiua determinatur per voluntatem, dicitur voluntas DEI causa rerum.

Probatur ergo sequela: Causa determinans potentiam executiuam ad hos & illos effectus, non est quidem potentia executiua, est tamen causa horum potiùs quàm istorum effectuum: Sed voluntas DEI determinat éius intellectũ prout est potentia executiua ad hos po-

tiùs effectus, quàm ad alios: Ergo voluntas Dei est causa rerum. Maior patet. Minor probatur: Imperium non est actus intellectus, nisi vt determinati à voluntate, vt ostensum est in primo principio: Sed Deus est causa omnium rerum per imperium: Ergo est causa per intellectum vt determinatum à voluntate.

Sequitur 207. Voluntatem Diuinam esse causam veram, realem & physicam omnium rerum. Explicatur: Dupliciter potest aliqua causa influere in effectum; primò moraliter, exhortando, suadendo, alliciendo, &c. Secundò physicè & realiter influendo: primo modo dicitur causa moralis; secundò causa physica. *Ibidem.*

Probatur ergo seque. Causa influens verè ac physicè est causa physica: Sed voluntas Diuina per intellectum influit verè ac physicè in omnes res creatas, & non tantùm moraliter; quia omnia creata sunt entia per participationem, quæ non nisi physico influxu produci possunt ab ente per essentiam, vt etiam infra ostendemus: Ergo voluntas Diuina est causa rerum realis & physica.

Sequitur 208. Velle Diuinum esse causam rerum. *Ibidem.*

Probat. sequ. Voluntas Diuina non influit realiter in res, nisi per suum velle; quia enim vult, influit: Sed causa rerum omnium est voluntas Diuina, vt

realiter influit: Ergo est causa per suum velle, atque adeo velle Diuinum est causa rerum.

Ibid. ar. 4. Sequitur 209. Velle illud Diuinum rectè vocari decretum, vel deffinitionem & determinationem, & destinationem.

Prob. sequ. Actus, quo quis decernit, deffinit, statuit, rectè vocatur decretum, deffinitio, &c. Sed velle, quo voluntas Diuina causat res, est actus, quo Deus apud se decernit, deffinit, statuit, & determinat, & destinat rem producere, vt patet ex dictis: Ergo velle Diuinum rectè vocatur decretum, deffinitio, determinatio, destinatio.

Ibid ar. 4. initio corp. Sequitur 210. Velle illud Diuinum esse prædeffinitionem, prædeterminationem, & prædestinationem.

Probat. sequ. Deffinitio, determinatio, destinatio, quæ est causa, est etiam prædeffinitio, prædeterminatio, prædestinatio: Sed velle Diuinum, quo causat res, est deffinitio, determinatio, destinatio, quæ est causa, ex dictis: Ergo est prædeffinitio, prædeterminatio, prædestinatio. Maior patet: Quod enim est priùs rectè explicatur per particulam illam, *Præ*, quæ significat prioritatem: Sed deffinitio, determinatio & destinatio, quæ est causa, est prior; cum omnis causa sit suo effectu prior prioritate causalitatis: Ergo deffinitio, determina-

tio, deſtinatio, quæ eſt cauſa, rectè dicitur prædeffinitio, prædeterminatio, prædeſtinatio.

Sequitur 211. Velle illud Diuinum eſſe prædeffiniens, prædeterminans, & prædeſtinans phyſicè. *Ex eodem loco.*

Probatur ſequela: Velle, quod eſt prædeffinitio, prædeterminatio, & prædeſtinatio per modum cauſæ phyſicæ, eſt phyſicè prædeffiniens, prædeterminans & prædeſtinans, vt patet ex terminis: Sed velle Diuinum eſt omnium rerum cauſa phyſica, & ſic per modum cauſæ phyſicæ eſt prædeffinitio, prædeterminatio, & prædeſtinatio, ex dictis: Ergo velle Diuinum eſt phyſicè prædeffiniens, prædeterminans, & prædeſtinans reſpectu omnium rerum.

Sequitur 212. Velle Diuinum dupliciter cauſare res; aliquas enim cauſat nullâ mediâ causâ ſecundâ; alias verò cauſat mediâ aliquâ causâ ſecundâ. *1. p. q. 104. art 2.*

Prob. ſequ. Quod cauſat omnia omnino, dupliciter illa cauſat; nam aliqua cauſat medijs alijs cauſis, quas applicat ad agendum; alia verò cauſat, nullis cauſis medijs, vt conſtat experientiâ: Sed velle Diuinum omnia omnino cauſat, ex dictis: Ergo aliqua cauſat nullis medijs alijs cauſis, nempe ea, quæ creat; alia verò medijs alijs cauſis, ſcilicet ea, quæ producit per generationem, &c.

De poten. q.3. a.15. Sequitur 213. Velle Diuinum rectè dici formaliter immanens & virtualiter transiens.

Probatur sequela: Velle, quod extra volentem causat aliquid, est actus immanens formaliter, & virtute atque causalitate sua transiens: Sed velle Diuinum causat omnia extra se: Ergo, &c. Maior patet; quia omnis actus voluntatis est immanens; & omnis causa producens aliquid extra se, dicitur agere aliquo modo actione transeunte saltem virtualiter, vt patet.

1.p. q.45. a.3. Sequitur 214: In his, quæ Deus producit sine medijs causis secundis, nihil omnino mediare inter velle Diuinum & rem productam.

Probatur sequela. Id quod mediaret, vel esset ens productum à Deo, vel non; Non potest dici, quòd non foret productum; aliàs darentur duo entia improducta, quod falsum esse supra demonstratum est: Ergo esset ens productum à Deo: Vel ergo istud foret immediatè productum à Deo, vel non immediatè; Si dicatur, quòd non immediatè: Igitur mediante alio, & sic de alio & alio in infinitum; Si verò dicatur, quòd immediatè: igitur voluntas Diuina per intellectum vt potentiam executiuam potest immediatè producere rem aliquam: atque adeo sine medijs aliquibus causis

secundis,& sine virtute aliqua à se diffusa:& hoc pacto Deus creat,vt dicemus infra.

Sequitur 215. In his, quæ Deus producit medijs causis secundis,debere mediare concursum Diuinum, quo cum causis secundis concurrat voluntas Diuina ad earum operationes & effectus. 1 p.q.105. a. 5.

Prob. sequela. Causa producens aliqua medijs alijs causis, debet cum illis concurrere; aliàs vel ipsa nihil ageret, & sic non esset causa, vel aliæ non agerent; & sic illis medijs non ageret: Sed voluntas Diuina producit omnes effectus & operationes causarum secundarum medijs causis secundis; cum producat omnia, vt diximus,& statim fusiùs explicabimus: Ergo voluntas Diuina debet concurrere concursu aliquo cum causis illis ad eorum operationes & effectus.

Sequitur 216. Concursum illum,quo voluntas Diuina concurrit cum causis secundis, debere esse productum immediatè à voluntate Diuina, id est, absque vlla intermedia causa creata. Ibidem.

Probatur sequela: Quia si produceretur mediante alio; & ille alius mediante alio, &c. daretur processus in infinitum, nec vmquam voluntas Diuina quicquam produceret, atque adeo non esset causa; quod est contra iam

probata. Sequela eſt euidens ex præcedentibus.

Ibidem. Sequitur 217. Concurſum illum debere eſſe cauſam operationum & effectuum cauſarum ſecundarum.

Probatur ſequela. Virtus etiam diffuſa, quâ mediante cauſa cauſat, eſt ſuo modo cauſa: Sed, vt conſtat ex dictis, ille concurſus eſt virtus diffuſſa; quâ mediante voluntas Diuina cauſat operationes & effectus cauſarum omnium ſecundarum: Ergo ille concurſus debet etiam eſſe cauſa illorum effectuum & operationnum; aliàs enim nec ipſa voluntas Diuina eſſet cauſa eorum.

Ibid. Sequitur 218. Eumdem concurſum debere eſſe cauſam phyſicam & realem illarum operationum & effectuum.

Probatur ſequela. Cauſa, quæ influit media aliqua virtute, non alio modo cauſat, quàm quo illa virtus influit; & eo modo illa virtus debet influere, quo ipſa cauſa cauſat: Sed Diuina voluntas cauſat phyſicè ac realiter omnes operationes & effectus cauſarum ſecundarum: Ergo concurſus ille, quo mediante Diuina voluntas cauſat, debet eſſe cauſa phyſica & realis. Enimverò ſi concurſus illa tantùm moraliter influeret in effectum & operationem, etiam voluntas Diuina influeret tantùm moraliter: ſicut, ſi, v.g. aliquis phyſicè produceret

duceret in me eloquentiam, quâ alteri persuaderem, & ipse persuasus ageret, ille, qui produceret physicè ac realiter in me eloquentiam, non produceret physicè actionem & effectum, quem alter meo persuasu faceret. Et ratio est; quia cum ego non concurram ad illam operationem, nisi moraliter, nec ille etiam, qui me mediante concurrit alio modo concurrit, quàm moraliter, licet physicè produxerit in me eloquentiam, quâ alteri persuadeam: Ergo similiter etsi voluntas Diuina physicè produceret suum concursum, si tamen concursus ille non nisi moraliter concurreret ad operationes & effectus causarum secundarum, voluntas etiam Diuina non nisi moraliterin easdem operationes & effectus influeret. Adde quòd maxima pars causarum secundarum est incapax illius influxus moralis, vt est euidens: vnde si voluntas Diuina non præstaret, nisi concursum moraliter influentem, non causaret illas causarum secundarum operationes, & effectus, qui non possunt produci influxu morali.

Sequitur 219. Concursum illum debere esse quid realiter distinctum ab operationibus & effectibus causarum secundarum. *Ibidem.*

Probatur sequela. Causa realis & physica debet esse realiter distincta ab

eo,cuius est causa realis ; quia inter causam & causatum interuenit realis relatio , atque adeo distinctio , vt probabimus in tertio principio : Sed, ex dictis, concursus ille est vera causa realis & physica: Ergo debet esse realiter distinctus ab operationibus & effectibus,quorum est causa.

Ibidem. Sequitur 220. Concursum illum debere esse priorem prioritate causalitatis operationibus & effectibus , quos causat.

Probatur sequela. Omnis causa vt causa est prior causalitate suo effectu , vt in tertio principio demonstraturi sumus : Sed concursus ille est causa, vt dictum est:Ergo est prior causalitate.

Ibidem. Sequitur 221. Concursum illum esse physicè præuium.

Probatur sequela. Causa physicè influens est physicè præuia respectu sui effectus ; cum sit prior in ratione causæ, ex dictis : Sed , vt probatum est, concursus ille est causa physicè influens , sicut & voluntas Diuina physicè influit: Ergo concursus ille est physicè præuius.

Ibidem. Sequitur 222. Concursum illum esse physicè prædeterminantem.

Probatur sequela : Concursus ille, vt virtus executrix Diuini decreti est in executione causa, eo modo, quo ipsum decretum Diuinum ; cum hac sola dif-

fereniia, quòd decretum Diuinum est causa principalis & increata, concursus autem illa est veluti instrumentum siue virtus instrumentalis creata, quâ Deus exequitur in tempore, quod decreuit ab æterno: Sed decretum Diuinum est prædeterminans etiam physicè, ex dictis supra: Ergo concursus ille est etiam physicè prædeterminans. Verùm vt hæc meliùs intelligantur, iterum ad voluntatem Diuinam redeundum est.

Sequitur ergo 223. Voluntatis Diuinæ non dari causam ex parte ipsius. 1.p. q. 19. a. 5.

Probatur sequela: Primæ causæ non datur causa; quia causa omnis est prior, & sic daretur prior primâ simpliciter, quod implicat: Sed voluntas Dei est prima causa, cum, vt diximus, sit causa omnium, quod etiam infrà probaturi sumus: Ergo voluntatis Diuinæ non datur causa ex parte ipsius,

Sequitur 224. Ex parte volitorum formaliter non dari causam voluntatis Diuinæ, benè tamen materialiter.

Explicatur: Dupliciter potest dari causa voluntatis ex parte volitorum; primò formaliter; secundò materialiter: formaliter, quatenus volitio vnius est causa volitionis alterius rei: materialiter verò quatenus vnum volitum est in ordine ad aliud, licet vtrumque volitum sit per eamdem volitionem.

Probatur ergo ſequela: In eo, qui vult omnia eodem actu, non poteſt vna volitio eſſe cauſa alterius, atque adeo volitio finis, v. g. non poteſt eſſe cauſa volitionis mediorum: Sed, vt patet ex dictis, Deus vult omnia vno & eodem actu: Ergo in eo vna volitio non eſt cauſa alterius: & ſic ex parte volitorum formaliter non datur cauſa voluntatis Diuinæ.

Quia tamen Deus vult, vnum eſſe propter aliud, vt media propter finem, inde eſt, quòd materialiter datur cauſa vel ratio voluntatis Diuinæ, inquantùm finis eſt ei ratio volēdi media.

1. p. q. 45. a 5. Sequitur 225. Voluntatem Diuinam eſſe cauſam totius entis producibilis.

Proba. ſequ. Voluntas cauſæ improductæ eſt cauſa totius entis producibilis: Sed Deus eſt ſolus eſt cauſa improducta, ex dictis initio: Ergo voluntas Dei eſt cauſa totius entis producibilis. Maior conſtat; quia, vt diximus, primum agens eſt agens per voluntatem; aliunde verò primum agens debet producere omnia, aliàs non eſſet primum in ratione cauſæ & agentis.

Ibid. Sequitur 226. Voluntatem Diuinam eſſe cauſam vniuerſaliſſimam.

Probat. ſequ. Cauſa totius entis producibilis eſt vniuerſaliſſima: nihil enim poteſt eſſe vniuerſalius & communius

ente: Sed Diuina voluntas est causa totius entis producibilis: Ergo est causa vniuersalissima.

Sequitur 227. Voluntatem Diuinam per se primò causare omnia sub ratione entis producibilis. *Ibid.*

Prob. sequ. Causa vniuersalissima debet causare omnia per se primò sub vniuersalissima ratione, vt constat, & explicabitur in tertio principio: Sed voluntas Dei est causa vniuersalissima, & ratio vniuersalissima est ratio entis: Ergo voluntas Dei per se primò causat omnia sub ratione entis producibilis.

Sequitur 228. Diuinam voluntatem debere concurrere ad omnia, quæ quocumque modo habent rationem entis producibilis. *Ibidem & 1. p. q. 105. a. 5.*

Prob. sequ. Causa per se primò causans sub vniuersalissima ratione entis producibilis, debet producere illam rationem vbicumque reperiatur: Sed, ex dictis, Diuina voluntas per se primò causat sub vniuersalissima ratione entis producibilis: Ergo debet producere rationem entis vbicumque reperiatur. Hinc habes Deum siue Diuinam voluntatem producere omnes modos, & rationes differentiales entis, atque adeo debere producere actiones causarum secundarum etiam vt à causis secundis dependent, & consequenter dari præmo-

tionẽ ac prædeterminationem physicam, vt deduximus in primo principio, nec propterea tolli libertatem, nec sequi, quòd Deus sit causa peccati, vt ibidem explicatum est.

Ibidem. Sequitur 229. Diuinam voluntatem esse perfectissimam in ratione causæ.

Probatur sequ. Actus purus causans & attingens omnia sub ratione entis, debet esse perfectissimus in ratione causæ: Sed Diuina voluntas est actus purus & est causa attingens omnia sub ratione entis: Ergo Diuina voluntas est causa perfectissima.

1 p. qu. 19. a. 6. Sequitur 230. Diuinam voluntatem esse omnino infallibilem, ita vt omnia quæcumque vult, & eo modo quo vult, faciat.

Probatur sequel. Causa perfectissima in ratione causæ est omnino infallibilis in causando: Sed Diuina voluntas est causa perfectissima in ratione causæ: Ergo est omnino infallibilis in causando.

Ibidem. Sequitur 231. Voluntatem Diuinam, quando aliquid vult, tria præstare, scilicet tollare impedimenta, ponere dispositiones, & producere rem, quam vult.

Prob. sequ. Causa omnino infallibilis tria illa debet præstare; aliàs non esset infallibis: Sed voluntas Diuina est causa omnino infallibilis: Ergo Diuina voluntas illa tria debet præstare, hoc est,

debet tollere impedimenta, si adsint; debet ponere dispositiones, si necessariæ sint, & debet producere rem, quam intendit.

Sequitur 232. Diuinam voluntatem non imponere rebus volitis necessitatẽ. Ibid. ar 8.

Prob. sequ. Causa causans omnia sub ratione entis, non imponit necessitatem causatis; quia producendo omnes modos entis, in quolibet causat modũ ipsi causæ proximę conuenientem: Sed voluntas Diuina causat omnia sub ratione entis, ex dictis: Ergo non imponit rebus necessitatem, sed in quibusdam causat necessitatem, in alijs contingentiam, in alijs libertatem; quia ista omnia sunt modi entis.

Aduerte, Lector, sequentes sequelas vsque ad 264 hûc translatas esse ex inaduertentia; cum debuissent poni post sequelam 135.

Sequitur 233. Non dari in Deo cognitionem, quæ attingat immediatè creaturas in seipsis, virtualiter distinctam ab ea, quæ attingit easdem attingendo ipsam essentiam Diuinam vt obiectum cognitum. 1. p. qu. 14. a. 5.

Probatur sequela: Quæ distinguntur virtualiter in Deo, distinguntur ex ratione formali, & quæ non distinguuntur ex ratione sua formali, non distinguuntur etiam virtualiter; vt suprà di-

ximus : Atqui cognitio quâ Deus comprehendit essentiam suam, vt obiectum cognitum, & cognitio, quâ attingit creaturas, non distinguuntur ex diuersa ratione formali : Ergo hæ duæ cognitiones non distinguuntur virtualiter in Deo. Minor probatur : Quæ distinguũtur solum ex obiecto secundario vel connotato materiali, non distinguuntur ex ratione formali, vt supra probatum est : Sed cognitio creaturarum non distinguitur à cognitione naturæ Diuinæ, nisi ex obiecto materiali & connotato, vt patet ex dictis : Ergo, &c.

Ibidem. Sequitur 234. Creaturas cognosci à Deo in essentia Diuina vt cognitâ tamquam causâ.

Probatur sequela : Qui comprehendit causam vt causam in omni cognitione, quam habet, cognoscit & comprehendit omnes effectus in illa causa; aliàs non comprehenderet causam vt causam: Sed Deus in omni cognitione, quam habet, cognoscit comprehensiuè seipsum vt causam : Ergo in omni cognitione quam habet, comprehendit omnes effectus in seipso vt in causa priùs cognita.

Ibid. a. 7. Sequitur 235. Cognitionem Diuinam nullo modo esse discursiuam.

Probatur sequela : Qui cognoscit omnia in vna & simplici causa, non habet

cognitionem vllo modo diſcurſiuam: Sed Deus cognoſcit omnia in ſeipſo, vt cauſâ omnino vnâ & ſimplici: Ergo non habet cognitionem diſcurſiuam.

Sequitur 236. In Deo eſſe veram & propriè dictam rationem ſcientiæ. *Ibidem a.1.*

Prob. ſequela: Cognitio rerum in cauſa habet veram rationem ſcientiæ: Sed Deus habet cognitionem omnium rerum in ſeipſo vt cauſâ: Ergo eius cognitio habet veram rationem ſcientiæ.

Aduerte tamen quòd ſcientia dupliciter ſumitur; primò vt eſt quid commune ad ſcientiam ſtrictè dictam, & ſapientiam; ſecundò prout diſtinguitur à ſapientia: primo modo eſt cognitio effectus in cauſa, quæcumque tandem ſit illa cauſa, & hoc modo diximus in Deo eſſe veram & propriam rationem ſcientiæ; ſecundo modo ſcientia eſt cognitio effectus per cauſas inferiores; & hoc ſenſu non eſt propriè in Deo ſcientia, ſed ſapientia, quæ eſt cognitio effectus per cauſam ſuperiorem; quia, vt diximus, omnia cognoſcit in ſeipſo vt cauſâ, ipſe verò eſt cauſa omnium ſuprema & altiſſima.

Sequitur 237. In Deo non eſſe plures ſcientias etiam virtualiter diſtinctas, ſed vnicam ſapientiam. *Ibid & 1. p.q.15.ar. 2 ad 2.*

Probatur ſequela: Ibi eſt vnica ſcientia, vbi eſt vnica cauſa, quæ eſt vnica

ratio formalis ſciendi omnia: vt patet ex dictis in primo principio: Sed in Deo eſt vnica cauſa, quæ eſt vnica ratio formalis ſciendi omnia, nimirum ipſius eſſentia vt cauſa: Ergo in Deo eſt vnica ſcientia, ſiue potius ſapientia.

Ibidem. Sequitur 238. Scientiam Dei terminari primariò ad Deum vt habet rationem cauſæ.

Probatur ſequela: Omnis ſcientia, quæ non dicit imperfectionem, terminatur ad cauſam vt ſic; ſcientia enim à poſteriori, & per effectus dicit imperfectionem: Sed in Deo ſcientia non dicit imperfectionem; quia ex dictis ſupra nulla eſt imperfectio in Deo: Ergo ſcientia Dei terminatur primariò ad ſeipſum vt cauſam.

Sequitur 239. Scientiam Dei eſſe verum attributum. *1.p. q.14. a.1.*

Prob. ſequela: Abſolutum, quod formaliter reperitur in Deo, dicens perfectionem ſimpliciter ſimplicem, eſt ipſa Dei eſſentia, vel attributum, Sed, vt dictum eſt, ſcientia reperitur in Deo formaliter, & dicit perfectionem ſimpliciter ſimplicem, vt patet ex dictis: Ergo vel eſt eſſentia, vel attributum: Sed non eſt ipſa eſſentia, quæ per ſolum intelligere conſtituitur, vt etiam conſtabit ea mox dicendis: Ergo, &c.

Ib. & a.4. Sequitur 240. Scientiam Dei diſtin-

gui virtualiter ab intelligere constitutiuo naturæ Diuinæ.

Probatur sequela: Quæ pertinent ad diuersas rationes formales distinguuntur virtualiter, vt constat ex dictis supra: Atqui intelligere & scire pertinent ad diuersas rationes formales; intelligere siquidem respicit tantùm intelligibile; scientia verò respicit scibile, hoc est, cognoscibile per causã: Ergo, &c.

Aduerte autem, quòd vt supra diximus, sicut essentia Diuina includitur in attributis, & attributa se mutuò includunt; ita intelligere includitur in hoc, quod est scire; impossibile siquidem est scire, nisi illa ipsa scientia sit cognitio: quare non per hoc distinguuntur intelligere constitutiuum & scire, quòd sint vel non sint cognitio, imò verò vtrumque est vna & simplicissima, ac omnino virtualiter indistincta cognitio: sed distinctio virtualis, quæ interuenit, tota petitur præcisè ex diuersa ratione formali: cognitio enim Diuina vt concipitur terminari ad ipsam essentiam Diuinam, vt primum intelligibile, habet rationem constitutiui essentialis naturæ Diuinæ; vt autem concipitur terminari ad ipsam essentiam Diuinam vt causam, habet rationem scientiæ, & est attributum: & idem dicendum de prudentia & arte, de quibus infra.

Ibidem. a. 9. & 12. Sequitur 241. Scientiam Dei terminari ad omnia, quorum Deus est causa.

Probatur sequela: Cognitio comprehensiua, quæ attingit rationem causæ vt sic, attingit etiam omnia, ad quæ se attendit ipsa causalitas: Sed scientia Dei est comprehensiua, & attingit rationem causæ, ex dictis: Ergo scientia Dei attingit omnia, ad quæ se extendit Diuina causalitas, cumque Diuina causalitas se extendat ad omnia simpliciter, etiam Diuina scientia omnia simpliciter attinget.

Ibid. a. 9. Sequitur 242. Scientiam Dei terminari ad aliqua, quorum Deus est causa in actu primo tantùm; ad alia verò, quatenus est illorum causa in actu secundo.

Probatur sequela: Cognitio comprehensiua causæ attingit illam secundùm quod est causa, vt est euidens: Sed scientia Dei est comprehensiua: Ergo attingit essentiam Dei, prout est causa; cum ergo essentia Dei sit causa aliquorum in actu primo tantùm, & aliorum in actu secundo, eius scientia attinget illam secundùm quod est causa, hoc est cognoscet suam essentiam esse causam aliquorum in actu primo dumtaxat, aliorum verò in actu secundo.

Ibidem. Sequitur 243. Scientiam Dei rectè diuidi in scientiam simplicis intelligen-

tiæ, & ſcientiam viſionis, ſeu intuitiuã.

Prob. ſequ. Scientia attingens aliqua, quorum eſt cauſa in actu primo tantùm, & alia, quorum eſt cauſa in actu ſecundo, rectè diuiditur ſecundùm illam diuiſionem cauſatorum, vt patet ex terminis: Sed ſcientia Dei attingit aliqua, quorum eſt cauſa in actu primo tantùm, & alia quorum eſt cauſa in actu ſecundo, ex dictis: Ergo rectè diuiditur in ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, quæ attingit ea, quorum eſt cauſa in actu primo tantùm, & ſcientiam viſionis, quæ attingit illa, quorum eſt cauſa in actu ſecundo. Vt autem intelligas hanc diuiſionem, Aduerte ſcientiam viſionis, ſic dici à viſione corporali, quæ, vt patet ex dictis in primo principio, non terminatur niſi ad rem præſentem & exiſtentem; & quia quæ Deus cauſat in actu ſecundo, reipsâ ſunt in æternitate, vt oſtenſum eſt ſupra; & hæc æternitas eſt menſura Dei, & quantùm ad eſſe, & quantùm ad operationes, vt etiam diximus; ideo hæc ſcientia dicitur ſcientia viſionis, quia illa ſcientia vti viſio corporalis terminatur ad res præſentes & exiſtentes in ea duratione, quâ ipſa ſcientia menſuratur. Scientia verò ſimplicis intelligentiæ dicitur illa, quæ non eſt viſionis; idcirco enim dicitur ſimplicis intelligentiæ, quia hæc cogni-

tio non habet ex parte sui obiecti id, quod visio addit ex parte sui, sed habet dumtaxat id, quod cognitio ex se & naturâ suâ exigit. Visio autem, vt diximus addit ex parte obiecti, illius præsentiam & existentiam: & hanc non exigit notitia, quæ tantùm requirit, quæ simpliciter sunt de ratione notitiæ; & propterea vocatur simplex intelligentia, siue scientia simplicis intelligentiæ; quia est cognitio rei per causam, nihil requirens ex parte rei cognitæ, nisi id, quod simplex notitia exigit.

Ibid. Sequitur 244. Hanc diuisionem scientiæ Dei, in scientiam visionis & simplicis intelligentiæ, non esse diuisionem in duas scientias virtualiter distinctas.

Prob. sequ. Tum quia, vt diximus, in Deo non datur nisi vnica scientia: Tum quia, vt diximus etiam, quæ distinguuntur tantùm ex parte obiecti materialis & connotati, non dicunt diuersam rationem formalem, nec distinguuntur virtualiter: Sed scientia visionis & scientia simplicis intelligentiæ distinguuntur tantùm ex parte connotati & obiecti materialis: Ergo, &c. Minor probatur: quia esse causam in actu primo, vel in actu secundo, est tantùm distinctio ex parte obiecti materialis & connotati, neque diuersificat in Deo diuersam rationem formalem causæ, vt est omnino

certum: Atqui, ex dictis, diuiſio ſcientiæ Dei in ſcientiam viſionis & ſcientiam ſimplicis intelligentiæ petitur ex hoc, quòd reſpectu aliquorum Deus eſt cauſa in actu primo, & reſpectu aliorum eſt cauſa in actu ſecundo: Ergo hæc diuiſio eſt tantùm ex parte obiecti materialis & connotati, non autem ex parte rationis formalis; res enim cauſatæ ſunt obiectum materiale; & decretum liberum Dei, quod non pertinet ad rationem ſcientiæ, eſt connotatum, ratione cuius Deus aliorum eſt cauſa in actu primo, & aliorum in actu ſecundo: nam ea, quæ Deus vult eſſe, facit in actu ſecundo; quæ verò non vult eſſe, non facit niſi in actu primo.

Sequitur 245. Hanc diuiſionem ſcientiæ in ſcientiam viſionis & ſimplicis intelligentiæ eſſe adæquatam. *Ibid.*

Prob. ſequ. Diuiſio per membra contradictoria eſt adæquata; quia inter contradictoria non datur medium: Sed hæc diuiſio datur per membra contradictoria: Ergo, &c. Minor probatur ex dictis: Eſſe cauſam in actu primo tantùm, & eſſe cauſam in actu ſecundo, ſunt membra contradictoria: Sed hæc diuiſio datur per hæc duo membra: Ergo datur per contradictoria. Min, eſt certa ex dictis. Maior non eſt minùs euidens: nam eſſe cauſam in actu primo tantùm im-

portat non esse causam in actu secundo; & esse causam in actu secundo, importat non esse causam in actu primo tantùm.

Ibidem. Sequitur 246. Non dari aliquam in Deo scientiam respectu rerum creatarum, quæ non reducatur ad vnam ex istis.

Prob. sequ. Quando diuisio est adæquata, non datur aliquid sub diuiso, quod non reducatur ad alterum ex membris diuidentibus, vt omnes concedunt: Sed diuisio illa scientiæ Dei respectu rerum creatarum in scientiam simplicis intelligentiæ & visionis est adæquata, ex dictis: Ergo, &c.

Ibide. & q. 15. a. 1. Sequitur 247, Deum per scientiam simplicis intelligentiæ non cognoscere res possibiles nisi cognoscendo suam ideam & virtutem rerum productiuam.

Probatur sequela. Res esse possibiles nihil aliud est, quàm non repugnantia terminorum, quæ fundamentaliter non est nisi ipsa idea Diuina, & potentia actiua Dei: Sed Deus per scientiam simplicis intelligentiæ cognoscit res vt possibiles: Ergo Deus per scientiam simplicis intelligẽtiæ non cognoscit res, nisi cognoscendo suam ideam & suam virtutem productiuam rerum. Minor patet ex dictis. Maior probatur quoad primam partem: Nulla negatio potest cognosci nisi cognito fundamento, vt est

euidens: Sed non repugnantia est negatio, vt patet: Ergo non cognoscitur nisi cognito fundamento; illud autem fundamentum, cum sit ab æterno, non potest esse aliquid aliud, nisi ipsa idea Diuina, quæ repræsentat terminos, & fundat illam non repugnantiam: Ergo Deus cognoscendo suam ipsam ideam, cognoscit fundamentum non repugnantiæ, & consequenter non repugnantiam. Secunda verò pars maioris etiam patet: quia rem, quæ nihil omnino est in se, posse produci, nihil aliud est, quàm causam posse illam producere, siue habere virtutem illius productiuam: res enim, quæ nihil est in se, non dicitur possibilis, ab aliqua potentia reali, quæ sit in ipsa, Sed dicitur possibilis per denominationem extrinsecam à potentia productiua ipsius, quam habet eius causa: Sed rem esse possibilem, nihil aliud est, quàm eam posse produci: Ergo rem esse possibilem nihil aliud est, quàm vis actiua, quam causa habet; atque adeo Deus cognoscendo suas ideas & suam potentiam cognoscit res vt possibiles.

Sequitur 248. Deum per scientiam simplicis intelligentiæ cognoscere primariò seipsum. *Ibid.*

Probatur sequela. Ipsa idea Diuina & omnipotentia est ipsemet Deus vt infra etiam ostendemus: Sed Deus cog-

noſcendo res vt poſſibiles cognoſcit primariò ſuam ideam & ſuam omnipotentiam, ex dictis : Ergo cognoſcitſeipſum primariò.

Ibidem. Sequitur 249. Deum per ſcientiam viſionis cognoſcere primariò ſeipſum vt cauſam in actu ſecundo.

Probat. ſequela. Comprehendens effectus exiſtentes non poteſt illas hoc modo præſertim per veram ſcientiam cognoſcere, niſi primariò cognoſcendo eorum cauſam in actu ſecundo : Sed Deus per ſcientiam viſionis comprehendit effectus, id eſt, creaturas exiſtentes, quarum ipſe eſt vera cauſa,eaſque cognoſcit per veram ſcientiam, vt patet ex dictis : Ergo Deus per ſcientiam viſionis cognoſcit ſeipſum vt cauſam in actu ſecundo.

1.p.qu.14. a. 13. Sequitur 250. Deum cognoſcere omnia futura.

Probatur ſeque. Qui comprehendit omnes omnino cauſas, cognoſcit futura: Sed Deus comprehendit omnes omnino cauſas ; comprehendit enim ſeipſum, & in ſeipſo omnes res creatas, atque adeo omnes alias cauſas : Ergo Deus cognoſcit futura.

Ibidem. Sequitur 251. Deum cognoſcere futura, quæ in aliqua differentia temporis erunt exiſtentia, tamquam ſibi præſentia.

Probatur ſequela. Omnia, quæ in quacumque differentia temporis ſunt exiſtentia, ſunt Deo præſentia in æternitate realiter, vt ſupra oſtendimus: Sed Deus cognoſcit omnia vt ſunt in æternitate; cognoſcit enim ea in menſura & duratione ſua & ſuæ cognitionis, & non in menſura rerum cognitarum, quia non ſunt, niſi obiectum ſecundarium ſuæ cognitionis: Ergo cognoſcit omnia etiam futura vt præſentia realiter in ſua æternitate.

Sequitur 252. Deum non cognoſcere futura, vt ſibi futura, ſed nobis. *Ibid.*

Probatur ſequela. Qui cognoſcit omnia vt ſibi præſentia realiter in ea menſura, in qua & ipſe cognoſcit, non cognoſcit res vt ſibi futuras: Atqui, ex dictis, Deus cognoſcit omnia vt ſibi ſuæque cognitioni realiter præſentia in æternitate, quæ eſt menſura Dei & cognitionis Diuinæ: Ergo non cognoſcit illa vt ſibi futura. Cognoſcit autem illa vt nobis futura; quia cognoſcit ſucceſſionem, quæ eſt inter ipſas res in proprijs menſuris; cum cognoſcat comprehenſiuè omnia.

Sequitur 253. Deum cognoſcere certò res abſolutè futuras etiam in ſua decreto, quo illas verè, realiter, & infallibiliter vult cauſare. *1 p. qu. 14. ar. 9. ad 3. 1. Contra gen. c. 67. & 68.*

Hæc ſequela ſupponit, quod infra

probaturi ſumus, voluntatem Diuinam mediante ſuo decreto eſſe veram, realem, & infallibilem cauſam omnium omnino, quæ in quacumque differentia temporis exiſtunt, & hoc ſuppoſito probatur ſepuela: Effectus futnrus ſcientificè cognitus per altiſſimam cauſam, cognoſcitur certò per cauſam omnino infallibilem & determinatam: Sed omnia futura ſunt effectus, ſcientificè per altiſſimam cauſam à Deo cogniti, vt patet ex dictis, & hæc altiſſima cauſa eſt voluntas Diuina per ſuum decretum æternum omnino infallibile, vt poſtea probabimus: Ergo omnia futura abſolutè cognoſcuntur à Deo in ſua voluntate & decreto, quo illa vult verè, realiter, & infallibiliter cauſare.

Ex iiſdem ſeris. Sequitur 254. Deum cognoſcere futura abſoluta in prædeterminatione phyſica, ſibi præſente realiter, quâ vult ab æterno prædeterminare cauſas omnes ſecundas in tempore ad omnes & ſingulas earum operationes & effectus.

Probatur ſequela. Qui certò cognoſcit effectum in ſua voluntate & decreto, cognoſcit etiam certò eumdem effectum in eo, quo exequitur ſuam voluntatem & decretum: Sed, ex iam dictis, Deus cognoſcit certò futura abſolutè in ſua voluntate & decreto: Ergo cognoſcit etiam certò illa futura in eo, quo

exequitur ſuam voluntatem, & decretum: Atqui, ex dictis in primo principio Deus exequitur infallibiliter ſuam voluntatem & decretum mediante prædeterminatione phyſica, quâ ab æterno vult omnes cauſas ſecundas prædeterminare ad ipſarum omnes & ſingulas operationes: Ergo Deus cognoſcit aliquo modo futura omnia abſolutè in huiuſmodi prædeterminatione, quæ, licet non ſit ab æterno, vtpote aliquid creatum, eſt tamen realiter ab æterno præſens ipſi Deo: quia, vt diximus, omnia ſunt realiter Deo præſentia in æternitate. Dixi autem, quòd Deus futura illa certò cognoſcit quodammodo in illa prædeterminatione; quia, cum illa prædeterminatio non ſit ſecundùm ſe altiſſima cauſa, ſed ſolùm quatenus eſt executio ſiue virtus executiua, quâ voluntas Diuina, vt altiſſima cauſa, exequitur quod intendit, idcirco Deus, qui omnia, vt diximus, cognoſcit in ſeipſo vt altiſſima cauſa, non cognoſcit futura abſoluta in ea prædeterminatione ſecundùm ſe, ſed dumtaxat, vt eſt veluti coniuncta cum ipſâ voluntate Diuina & decreto, cuius eſt executrix in tempore.

Sequitur 255. Tres eſſe veluti modos & media, in quibus Deus cognoſcit futura abſoluta, videlicet præſentiam realem rerum in æternitate, decretum *Ex iiſdem locis.*

ſuum, & prædeterminationem phyſicã.

Patet ſequela, ex iam probatis.

1.p. qu.14. a.13. Sequitur 256. Hos tres modos ſiue media, in quibus Deus cognoſcit futura abſoluta, debere reduci ad primum illud, quod eſt rerum illarum omnium realis præſentia in æternitate.

Explicatur: Decretum Diuinum, eſt actus liber Diuinæ voluntatis, atque adeo non poteſt non eſſe realiter præſens & exiſtens in æternitate: Idem decretum eſt cauſa realis omnium omnino, quæ fiunt in tempore & in æuo; eſt igitur prius prioritate cauſalitatis omnibus effectibus, quos cauſat ac demum non eſt cauſa proxima omnium, quæ producit medijs cauſis ſecundis, ſed eſt cauſa mediante prædeterminatione phyſica, quæ eſt etiam præſens in æternitate, ſicut & ipſi effectus à Deo per ſuum decretum producti ſunt in ea realiter præſentes. Ex his ergo.

Probat. ſequ. Medium omne, quo ſcientia viſionis attingit ſuum obiectum vt præſens & exiſtens, debet etiam eodem modo eſſe præſens & exiſtens, atque adeo debet reduci ad illam realem præſentiam: Sed decretum Dei & prædeterminatio phyſica ſunt medium, quo Deus cognoſcit certò abſolutè futura per ſcientiam viſionis: Ergo decretum Dei & prædeterminatio phyſica ſunt

etiam realiter præsentia in æternitate: atque adeo debent omnino reduci ad hanc præsentiam. Vnde habes rationem, propter quam D. Thomas, dum agit de cognitione Dei respectu futurorum, semper ferè recurrit ad præsentiam rerum in æternitate; quia alia, scilicet decretum & prædeterminatio physica, non sunt media, in quibus Deus cognoscat futura per scientiam visionis, nisi quatenus & ipsa sunt realiter præsentia in eadem æternitate.

Sequitur 257. Deum cognoscendo res absolutè futuras in suo decreto & in prædeterminatione physica, non cognoscere illas vt sibi futuras, sed solùm vt præsentes. *Ex locis superiùs citatis.*

Probatur sequ. Cognoscere rem in causa actualiter causante illam, non est cognoscere illam vt futuram, sed potiùs vt præsentem: Sed Deus cognoscendo res futuras in suo decreto & in prædeterminatione physica, cognoscit illas in causis actualiter eas causantibus: Ergo non cognoscit illas vt sibi futuras, sed vt præsentes. Minor patet ex dictis; quia decretum Dei est actualis causalitas Dei, quâ Diuina voluntas actu causat res omnes; & prædeterminatio physica est actuale reductiuum, quo videlicet Deus reducit causam omnem creatam de potentia ad actum, vt constat ex dictis.

1.p.q.14. a.13. Sequitur 258. Deum certò cognoscere omnia futura conditionata eo modo, quo sunt futura.

Probat. sequ. Qui certò comprehendit omnia, quæ quocumque modo sunt, & cognoscit ea vt sunt, debet etiam certò cognoscere omnia futura sub conditione eo planè modo, quo sunt futura: Sed, ex dictis, Deus comprehendit omnia, quæ quocumque modo sunt: Ergo cognoscit certò etiam omnia futura sub conditione.

Sed vt hæc omnia melius percipiantur, aduertendum est primò quid sit futurum: Res ergo dicitur futura per denominationem extrinsecam: Nulla enim denominatio intrinseca, nisi sit essentialis, aut sumatur ex aliqua vera proprietate, potest conuenire rei non existenti, vt est certum apud omnes: Sed hoc, quod est, rem esse futuram, non est denominatio essentialis, aut quæ petatur ex aliqua proprietate, aliàs numquam posset esse præsens; quia quod conuenit rei vt prædicatum essentiale vel vt proprietas, semper ei conuenit, nec potest ipsi oppositum conuenire: Ergo non potest denominatio futuri esse intrinseca, nec conuenire rei non existenti: Est ergo dumtaxat denominatio extrinseca. Omnis autem denominatio extrinseca alicui rei, debet peti ab aliqua forma,

quæ

quæ ſit intrinſeca alteri, & ſic eſſe viſum conuenit, v.g. parieti per denominationem extrinſecam à viſione, quæ intrinſecè eſt in potentia viſiua: Ergo illa denominatio *futuri*, quando conuenit alicui, debet peti ex forma aliqua intrinſeca alteri rei. Quænam autem ſit illa res, à cuius forma intrinſeca res denominetur futura, ſic poteſt declarari. Res, quæ dicitur futura, ſecundùm illam rationem futuræ denominatur & diſtinguitur à re exiſtente, & à re, quæ eſt poſſibilis indifferenter, hoc eſt, quæ poteſt eſſe & non eſſe: Sed res exiſtens eſt & denominatur ex eo, quòd ſit extra ſuas cauſas, cum exiſtentia ſit vltima rei actualitas; vnde dicitur res exiſtens, quaſi extra ſuas cauſas ſiſtens: Ergo res futura & res poſſibilis indifferenter, non ſunt, nec denominantur ex eo, quòd ſint extra ſuas cauſas (aliàs non differrent ab exiſtente,) atque adeo ſunt & denominantur ex eo, quòd ſint intra cauſas ſuas: Res verò, quæ dicitur poſſibilis indifferenter, eſt intra cauſas: vnde ſupra diximus res dici poſſibiles à potentia actiua, quæ illas poteſt producere, vt etiam in tertio principio probabimus: cum ergo res poſſibiles indifferenter, poſſint eſſe & non eſſe, debent eſſe intra cauſas omnino indifferentes. Res ergo futura non eſt nec

denominatur ex eo, quòd ſit extra ſuas cauſas, ſed intrà; neque eſt intrà cauſas omnino indifferentes (aliàs non differret à re poſſibili, vt conſtat) igitur res dicitur futura, quia eſt intrà ſuas cauſas determinatas ad dandam illi exiſtentiam in duratione ſequenti: Ergo extrinſeca denominatio *futuri* petitur à virtute actiua cauſæ determinata ad dandam effectui exiſtentiam.

Aduertendum ſecundò hanc denominationem, ſicut & determinationem cauſæ eſſe poſſe multiplicem: alia enim eſt determinatio omnino certa & infallibilis; alia non omnino certa. Determinatio cauſæ omnino certa & infallibilis dicitur illa, ad quam infallibiliter ſequitur effectus; incerta verò & fallibilis, ad quam non infallibiliter effectus ſequitur Duplex igitur erit denominatio, quâ aliquid futurum dicitur, ſiue duplex erit futuritio; alia certa, alia incerta. Præterea ſicut illa determinatio cauſæ poteſt eſſe vel abſoluta, vel ſub conditione: ſic etiam poteſt duplex eſſe futuritio, videlicet abſoluta, vel ſub conditione; nam, v. g. quando dico, *Anti-Chriſtus erit,* eſt determinatio & futuritio abſoluta: quando verò dico, *Dabo tibi centum nummos, ſi laboraueris,* ibi eſt propoſitum & determinatio, & conſequenter futuritio conditionata. Et ſi-

quidem conditio aliquando ponenda ſit in rerum natura, illud, quod erat futurum ſub conditione, tranſit in abſolutum: & ſic Deus illud cognoſcit eodem modo, quo cognoſcit abſolutè futura, de quibus iam diximus. Si verò conditio numquam ponenda ſit in rerum natura, erit futurum purè ac propriè conditionatum, de quo nunc agimus: Sed quia variæ ſunt conditiones, etiam diuerſa ſunt futura conditionata. Conditionum enim aliæ ſunt, ex quibus neceſſariò conſequitur effectus, v.g. *Si ignis fuerit ſufficienter applicatus, comburet; ſi Petrus currat, mouebitur*; aliæ ſunt ex quibus infallibiliter, quamuis non neceſſariò effectus ſequitur v. g. *ſuppoſito, quod Deus velit incarnari, erit incarnatio*; aliæ ſunt ex quibus fallibiliter, & probabiliter dumtaxat effectus conſequitur, vt, *ſi mater fuerit, amabit filium*; aliæ demum, ex quibus nullo modo ſequitur effectus, quantùm eſt ex ſe, vt, *ſi percuſſeris terram baculo, rex vincet hoſtes*. Primi generis conditionata vocantur neceſſaria: ſecundi infallibilia; tertij probabilia ſiue fallibilia; quarti diſparata. Sunt & alia conditionata, quæ vocamus promiſſoria, vt, *ſi laboraueris, dabo tibi centum nummos*.

Ex his ergo certum eſt futura conditionata neceſſaria cognoſci à Deo per

ſcientiam ſimplicis intelligentiæ. Ratio eſt, quia idem omnino eſt cognoſcere huiuſmodi conditionata, ac cognoſcere propoſitionem vniuerſalem, in qua prædicatum antecedentis in conditionali poſitum ſit ſubiectum, & conſequens ſit prædicatum, v. g. idem eſt hanc conditionalem, *Si Petrus currat, mouebitur*, cognoſcere, ac cognoſcere iſtam vniuerſalem, *Omnis currens mouetur*: Quæ propoſitio, cum ſit neceſſaria, cognoſcitur à Deo per ſcientiam neceſſariam ſiue ſimplicis intelligentiæ; Secundi generis futura conditionata, quæ vocantur infallibilia, etiam cognoſcuntur à Deo per eamdem ſcientiam; quia iſta cognoſcuntur etiam in propoſitione vniuerſali, quam per illam ſcientiam Deus nouit: vt in exemplo allato, *Si Deus velit Verbum incarnari, erit Verbi Diuini incarnatio*: hæc cognoſcitur in iſta vniuerſali, *Omnia, quæ Deus vult fieri, infallibiliter fient*. Tertij generis conditionata certò cognoſcuntur à Deo, non tamen vt infallibiliter futura; ſed dumtaxat fallibiliter: cognoſcuntur enim in propoſitione vniuerſali, quæ eſt tantùm probabilis, v.g. illud, *Si mater eſt, diliget filium*; cognoſcitur in iſta, *Omnis mater diligit filium*: hæc verò certò quidem cognoſcitur à Deo non tamen vt infallibiliter vera, ſed tantùm probabiliter.

Qua in re tertiò & diligenter quidem aduertendum est & distinguendum, aliud esse certò cognoscere, rem esse probabiliter futuram; aliud certò cognoscere rem, quæ dumtaxat probabiliter futura est, esse certò futuram; & demum aliud probabiliter & opinatiuè cognoscere rem esse probabiliter futuram. Explicatur: Quando quis videns coniecturas, iudicat certò, probabile esse, quòd res futura sit, non iudicat rem esse certò futuram, sed dumtaxat iudicat ex coniecturis, probabile esse, quòd sit futura: quæ duo longè diuersa sunt, & in moralibus necessariò distinguenda: qui enim videns coniecturas, solùm iudicat probabile esse, quòd aliquid futurum sit, non iudicat temerè: sed suspendit iudicium de re, & iudicat tantùm de probabilitate. Quando verò certò iudicat ex coniecturis probabilibus, rem esse certò futuram, tunc iudicat temerè & exponit se periculo errandi. Sed quando probabiliter & opinatiuè iudicat rem esse dumtaxat probabiliter futuram, tunc suspicatur, & nihil certò deffinit.

Deus ergo potest quidem certò iudicare, rem esse probabiliter futuram: in hoc enim iudicio nulla inuoluitur imperfectio ex parte iudicantis: Sed non potest Deus suspendere iudicium, quia

aliunde nouit, an res illa certò futura sit nec ne. Similiter non potest Deus iudicare ex coniecturis probabilibus, rem esse certò futuram, quia tunc se exponeret periculo errandi: & multò minùs potest Deus iudicare probabili & opinatiuo iudicio, rem esse probabiliter futuram; quia opinio & iudicium probabile important intrinsecè imperfectionem incertitudinis, quæ Deo repugnat. Quantùm ad futura conditionata disparata, quorum conditio nullam prorsus habet connexionem cum re, quæ sub illa conditione dicitur futura, certum est Deum nihil certò iudicare de illis, neque illa cognoscere, nisi ex aliquo alio, putà decreto, promissione, &c. Et idem dicendum de conditionatis promissorijs.

Quod igitur dicimus in hac sequela 260. Nihil aliud est, nisi quod Deus comprehendens omnia, certò cognoscit & iudicat de quolibet futuro conditionato, quòd futurum sit, eo tamen modo, quo futurum est; nam futurum conditionatum necessarium, siue ex cuius conditione sequitur necessariò illud esse futurum, certò cognoscit tamquam necessarium, siue necessariò futurum sub ea conditione: futurum conditionatum infallibile certò cognoscit tamquam infallibiliter futurum; futurum denique

conditionatum fallibile certò cognoſcit tamquam fallibiliter futurum. Sed ſupereſt difficultas, per quam ſcientiam Deus cognoſcat futurum conditionatum fallibile; nam, vt diximus, futurum conditionatum neceſſarium & infallibile cognoſcit per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ; de futuris etiam diſparatis, certum eſt, quòd ea non cognoſcit, niſi in ſuo decreto, quo tribuit conditioni connexionem cum effectu, qui dicitur futurus: v.g. illud futurum conditionatum, quod habetur 4. Regum 13. vbi Eliſæus dixit ad Ioas Regem Iſraël: *Si percuſiſſes* (terram) *quinquies, aut ſexies, aut ſapties, percuſſiſſes Syriam vſque ad conſummationem*, Deus reuelauerat Elyſæo, atque adeo Deus cognoſcebat illud: ſed non cognoſcebat illam percuſſionem & conſummationem Syriæ tamquam effectum, qui ex natura rei ſequeretur ex percuſſione terræ facta quinquies vel ſexies, vel ſepties, vt eſt euidentiſſimum: Ergo cognoſcebat illam ex vi ſui decreti, quo ſtatuerat, quòd ſi Ioas quinquies, &c. percuſſiſſet terram, etiam poſtea percuſſurus eſſet Syriam vſque ad conſummationem. Et in hoc omnes fere conſentiunt. Supereſt ergo difficultas ſolùm de futuris conditionatis, quorum conditio habet tantùm probabilem & liberam connexio-

nem cum re, quæ dicitur futura: v. g. Si Petrus ponatur *in his aut illis circunstantijs, & præueniatur tali vel tali auxilio moraliter dumtaxat excitante, consentiet*: Difficultas, inquam, est vtrum Deus cognoscat huius generis conditionata in suo decreto, vel independenter ab illo, seclusâ etiam præsentiâ reali rerum in æternitate: Aliqui enim recentiores volunt, Deum illa cognoscere; & hanc cognitionem vocant scientiam mediam: nos verò ex nostris principijs illam scientiam rejicimus.

1. p. q. 14. a. 13. in 1. dist. 38 a. 5 1 contr. gent. cap. 67 q. 2. de veritate ar. 12 & infinitis alijs in locis.

Sequitur ergo 160. Non dari in Deo scientiam mediam.

Probatur sequela primò: Nulla cognitio falsa esse potest in Deo: Sed scientia media est cognitio falsa: Ergo non est in Deo. Minor probatur: cognitio non conformis obiecto est falsa: Sed scientia media est cognitio non conformis obiecto suo: Ergo, &c. Minor probatur: Cognitio iudicans aliquid certò & infallibiliter futurum, quod reuera non est certò & infallibiliter futurum, est cognitio non conformis obiecto suo: Sed scientia media est cognitio iudicans aliqua esse sub conditione certò & infallibiliter futura, quæ reuera non sunt futura: Ergo scientia media est cognitio non conformis suo

obiecto. Minoris prima pars est certa etiam iuxta recentiores, qui volunt Deum ante decretum suum, siue independenter à decreto suo iudicare per scientiam mediam aliqua sub conditione esse certò & infallibiliter futura; Secunda verò pars, quòd nimirum illa independenter à decreto Diuino non sint certò & infallibiliter futura, probatur ex dictis: Nihil est quocumque modo certò & infallibiliter futurum, nisi differat à possibili & existente: Sed ante decretum siue independenter à decreto Dei nihil differt à possibili & existente: Ergo independenter à decreto Dei nihil est certò & infallibiliter futuram. Maior est euidens: vt enim aliquid dicatur certò & infallibiliter futurum, non debet esse existens, siue extra causas suas sistens in illa duratione, pro qua dicitur futurum, aliàs potiùs præsens diceretur, quàm futurum: Ergo futurum debet esse intra causas, vt distinguatur ab existente. Vt autem distinguatur à possibili indifferente ad esse vel non esse, non debet esse intra causas indeterminatas & indifferentes; aliàs enim esset merè possibile. Ex quo iam probatur minor: Ante decretum Dei siue independenter ab illo, vel res illa, quæ dicitur certò futura, est extra causas, vel adhuc est intra illas: si sit ex-

tra, non differt ab existente; præterquam quòd implicat independenter à Dei decreto aliquid creatum esse extra causas suas; cum omne creatum, vt sit & existit, dependeat à decreto Dei. Si verò independenter à Dei decreto res sit intra causas, vel est intra illas indifferentes, & sic non differt à merè possibili: vel est intra causas determinatas; & sic differt quidem à possibili, sed non potest esse intra causas determinatas independenter à decreto Dei, si sit certò & infallibiliter futurum. Quod sic ostendo: Si futurum debet esse intra causas determinatas, vt sit certò & infallibiliter futurum, debet esse intra omnes suas causas certò & infallibiliter determinatas, vt constat: Atqui independenter à decreto Dei, nihil est intra omnes suas causas certò & infallibiliter determinatas: Ergo independenter à decreto Dei nihil est certò & infallibiliter futurum quomodocunque. Minor probatur: Voluntas Dei est vna ex causis cuiuscumque rei creatæ: Sed independenter à decreto Dei nihil est intra ipsam certò & infallibiliter determinatum: Ergo independenter à decreto Deo nihil est certò & infallibiliter determinatum in omnibus causis. Maior est de fide, illamque infra probabimus. Minor probatur: Independenter ab

actu, quo voluntas Diuina seipsam liberè determinat, nihil creatum est intra voluntatem Diuinam certò & infallibiliter determinatum, vt est euidens: Sed decretum est actus, quo voluntas Diuina seipsam liberè determinat: Ergo independenter à decreto Dei nihil creatum est determinatum certò & infallibiliter in voluntate Diuina.

Secundò probatur. Qui omnia cognoscit in seipso vt causa altissima, nihil cognoscit independenter à constitutiuo causæ altissimæ: Sed Deus, ex dictis, omnia cognoscit in seipso vt causa altissima: Ergo nihil cognoscit independenter à decreto suo, quo constituitur in rationem causæ respectu futurorum. Maior patet ex terminis. Minor iam probata est suprà. Quòd verò Deus habeat rationem causæ respectu futurorum à decreto suo, probatur: Causa liberè operans habet à suo decreto & actu libero rationem causæ: Sed Deus respectu rerum omnium creatarum est causa liberè operans, vt est de fide, & probabitur infra: Ergo Deus habet rationem causæ à suo decreto & actu libero.

Probatur tertiò: Nihil est ponendum à suis causis independenter ab actu suarum causarum, vt patet ex terminis: Sed futurum infallibile ex ipsis aduer-

sarijs est illud,quod est certò & infallibiliter ponendum à suis causis : Ergo futurum nihil est independenter ab actu suarum causarum. Vna autem ex causis est voluntas Dei libera , cuius actus est decretum æternum : Ergo nihil est futurum certò & infallibiliter independenter ab actu Dei libero.

Dices verum esse,quòd nihil est ponendum independenter ab actu causarum suarum , sed vel posito vel ponendo : atque ita verum est nihil esse futurum certò & infallibiliter independenter à decreto Dei vel posito , vel ponendo , siue vt futuro per rationem, ita vt Deus cognoscat futura conditionata in suo decreto cognito vt futuro per rationem.

Sed contra: Quia, quod est essentialiter præsens & existens non potest cognosci vt futurum etiam per rationem ab illo, qui comprehendit, & videt rem, vt est in se quidditatiuè , & intuitiuè : Sed decretum Dei est essentialiter præsens & existens , cum sit essentialiter æternum : Ergo non poterit cognosci vt futurum etiam per rationem à Deo , qui comprehendit & videt suum decretum vt est in se quidditatiuè & intuitiuè.

Iisdem locis & 1. periherm. lect. 13. Sequitur 261. Futura hæc conditionata non habere veritatem obiectiuam

independenter à decreto Dei.

Probatur ſequela: Veritas illa obiectiua vel eſt aliquid extra Deum, vel eſt intra ipſum: Sed neutrum dici poteſt: Ergo, &c. Maior patet ex diuiſione per membra contradictoria. Prima pars minoris probatur: Nullum creatum eſt extra Deum independenter à decreto Dei: Sed veritas illa obiectiua eſſet aliquid creatum: Ergo non eſſet extra Deum independenter à decreto Dei. Secunda verò pars minoris probatur: Omne quod eſt intra Deum, vel eſt omnino neceſſarium, vel eſt liberum: Sed veritas illa obiectiua de futuris non poteſt eſſe intra Deum tamquam neceſſaria, nec tamquam libera: Ergo, &c. Prima pars minoris patet; aliàs Deus non poſſet falſificare veritatem illam, atque adeo non poſſet facere, quòd illud futurum conditionatum non eſſet ſic futurum, imò nec vlla creatura id poſſet, vt eſt euidens: vnde tolleretur omnis libertas tum Dei, tum creaturarum omnium. Non poteſt etiam veritas illa obiectiua de futuris eſſe quid liberum intrà Deum independenter à decreto Dei: Omne enim liberum intra Deum eſt actus liber & decretum, quod non eſt ante ſeipſum, vt patet: Ergo, &c.

Præterea veritas obiectiua vel eſt obijci intellectui, vel poſſe illi obiici: Sed

nullum futurum obiicitur vel potest obiici intellectui Diuino independenter à decreto : Ergo nullum futurum habet veritatem obiectiuam independenter à decreto Dei. Minor constat ex dictis; quia nullus effectus potest habere rationem futuri independenter à decreto Dei, vt probatum est. Et præterea nullus effectus Diuinæ voluntatis potest obiici intellectui Diuino, nisi mediante essentia Diuina vt causa : Sed essentia Diuina non habet rationem causæ respectu cuiuscumque effectus futuri, nisi ratione decreti : ergo independenter à decreto non potest obiici intellectui Diuino. Minor probatur: quia essentia Diuina dupliciter potest habere rationem causæ, videlicet in actu primo, & in actu secundo : Sed in actu primo est tantùm causa possibilium; & in actu secundo non est causa nisi ratione decreti, & dependenter ab illo: Ergo respectu eorum, quæ non sunt merè possibilia, non habet rationem causæ independenter à decreto : Atqui futura conditionata vt sic non sunt merè possibilia : Ergo respectu futurorum conditionatorum essentia Diuina non habet rationem causæ independenter à decreto.

Confirmatur 1. Futura conditionata cognosci vel posse cognosci à Deo inde-

pendenter à decreto, quia habent veritatem obiectiuam independenter à decreto. est illa cognosci independenter à decreto, quia cognoscuntur vel possunt cognosci: Sed hoc est manifesta & absurda petitio principij, vt est euidens: Ergo hoc est absurdum. Maior patet: quia obiici vel posse obiici intellectui nihil aliud est, quàm cognosci, vel posse cognosci: Sed habere veritatem obiectiuam nihil aliud est, quàm obiici vel posse obiici intellectui: Ergo habere veritatem obiectiuam nihil aliud est, quàm cognosci vel posse cognosci. Qui ergo dicunt, ideo futura conditionata cognosci vel posse cognosci à Deo independenter à decreto, quia independenter ab illo habent veritatem obiectiuam, nihil aliud dicunt, nisi quòd futura conditionata ideò cognoscuntur vel possunt cognosci à Deo independēter à decreto, quia cognoscuntur vel possunt cognosci à Deo independenter à decreto. Quæ est omninò absurda petitio principij.

Confirmatur secundò: Iuxta hos recentiores futura conditionata independenter à decreto habent veritatem obiectiuam ex vi contradictionis propositionum, quæ de illis futuris conditionatis formantur, aut formari possunt: quia, vt isti aiunt, ex duabus propositionibus

etiam de futuro conditionato altera debet esse determinatè vera, altera determinatè falsa in quocumque signo rationis: Atqui ista horum recentiorum assertio ex triplici capite est apertè falsa: Ergo falsum etiam est, quòd futura conditionata habeant hanc veritatem obiectiuam independenter à decreto Dei. Maior est ipsa assertio recentiorũ. Minor probatur primò: Nullum obiectum habet veritatem à propositionibus, quæ de illo formantur vel formari possunt; quin potiùs propositiones habent veritatem ab ipso obiecto; ex eo enim quod res est vel non est oratio dicitur vera vel falsa: Ergo futura conditionata non possunt habere hanc veritatem obiectiuam ex vi contradictionis propositionum, quæ de illis formantur vel formari possunt. Secundò falsum est quòd in propositionibus de futuro contingenti contradictorijs altera debeat esse determinatè vera, & altera determinatè falsa in quocumque signo rationis, etiam iuxta hos recentiores: Ergo falsum est, quod ipsi asserunt. Consequentia est euidens. Antecedens probatur: Non minùs sunt contradictoriæ propositiones de contingenti vt futuro absolutè, quàm sint contradictoriæ propositiones de futuro conditionato, imò quodammodo multò magis: Atqui ex

vi contradictionis propositionum de contingenti vt futuro absolutè non sit, quòd altera debeat esse determinatè vera, & altera determinatè falsa in quocumque signo rationis, etiam iuxta illos auctores: Ergo ex vi contradictionis in conditionatis non debet altera esse determinatè vera, & altera determinatè falsa in quocumque signo rationis, nec consequenter debent hæc futura conditionata habere veritatem obiectiuam. Maior est certissima. Minor probatur: Propositiones, quæ non cognoscuntur à Deo independenter à decreto, non habent veritatem determinatam, ita vt contradictoriarum altera sit determinatè vera, altera determinatè falsa in quocumque signo rationis; cum Deus cognoscat omnes, quæ habent veritatem determinatam: Sed propositiones etiam contradictoriæ de futuro absoluto non cognoscuntur à Deo independenter à decreto Dei: Ergo propositiones de futuro absoluto non habent veritatem determinatam, ita vt contradictoriarum altera sit determinatè vera, & altera determinatè falsa, ante decretũ. min. prob. quia non possunt cognosci propositiones nisi cognoscantur obiecta, de quibus sunt: sed obiecta, id est, futura absoluta non cognoscuntur independenter à decreto; alias etiam es-

ſent futura abſolutè independenter ab illo, & conſequenter ponerentur in rerum natura independenter à voluntate Dei; & ſic voluntas Dei non eſſet cauſa rerum omnium creatarum, quod eſt omnino falſum: Ergo in futuris abſolutis propoſitiones non cognoſcuntur à Deo independenter à decreto.

Tertiò falſum eſt, quòd poſſint formari propoſitiones contradictoriæ de futuris ſiue abſolutè, ſiue conditionatè in ſigno rationis ante decretum: Ergo falſum etiam eſt, quòd altera contradictoriarum ſit determinatè vera, & altera determinatè falſa in ſigno rationis ante decretum. Conſequentia eſt euidens: quia propoſitiones, quæ non poſſunt formari in aliquo ſigno, non poſſunt eſſe contradictoriæ. Antecedens probatur primò: Omnes propoſitiones, quæ formantur ab æterno ab intellectu Diuino (qui ſolus eſt æternus) ante decretum Diuinæ voluntatis, ſunt ſimpliciter neceſſariæ: Sed propoſitiones de contingenti vt futuro, ſiue abſolutè, ſiue conditionatè, non ſunt ſimpliciter neceſſariæ: Ergo propoſitiones de contingenti vt futuro non poſſunt formari ab intellectu Diuino ab æterno ante decretum Dei. Minor eſt certa; quia talis eſt propoſitio, neceſſaria videlicet vel contingens, qualis eſt mate-

ria, siue obiectum, de quo est propositio. Maior probatur: quia, vt dicemus infra, prima radix totius contingentiæ est efficacia voluntatis Diuinæ. Vnde sic arguitur: Ante primam radicem totius contingentiæ & libertatis nulla potest concipi vel contingentia vel libertas, præsertim ab eo, qui omnia comprehendit vt sunt: Sed efficacia decreti Diuini est prima radix totius contingentiæ & libertatis: Ergo ante decretum Diuinum nulla potest concipi vel contingentia vel libertas, præsertim à Deo, qui omnia comprehendit, vt sunt.

Secundò Probatur antecedens: Intellectus formans aliquas propositiones iudicatiuas priùs quàm cognoscat obiectum illarum, temerè omnino illas format & iudicat: Sed in signo rationis ante decretum Deus non cognoscit obiectum aliquod siue absolutè siue conditionatè futurum priusquam formet propositiones iudicatiuas; cum iuxta hos auctores in ipsis propositionibus cognitis cognoscat obiectum: Ergo intellectus Diuinus temerè omnino iudicaret & formaret propositiones in signo rationis ante decretum.

Explicatur vis huius argumenti: Antequam aliquis formet propositiones iudicatiuas de aliquo obiecto, debet cognoscere ipsum obiectum, aliàs prorsus te-

merè iudicat : Ergo antequam Deus formet propositiones iudicatiuas de futuris, debet cognoscere illa futura ; atque adeo non potest priùs illas formare nisi temerè iudicet : Sed iuxta assertores scientiæ mediæ illas format priusquàm cognoscat obiecta : Ergo temerè iudicat, cumque sit impossibile, quod Deus temerè iudicet, impossibile est, quòd illas formet, antequam cognoscat futura. Quod autem iuxta assertores scientiæ mediæ Deus formet propositiones de futuris saltem conditionatis antequam illorum obiecta cognoscat, probatur. Qui in medio cognito cognoscit aliquid, priùs debet cognoscere medium, quàm id, quod cognoscit in medio ; priùs, inquam, prioritate rationis: Sed iuxta assertores scientiæ mediæ Deus cognoscit futura conditionata in veritate propositiónum contradictoriarum tamquam in medio, in quo futura illa cognoscit : Ergo iuxta illos priùs debet cognoscere veritatem illam propositionum, atque adeo debent esse formatæ propositiones, antequam Deus in illis cognoscat illa futura conditionata : Hoc autem esset temerè iudicare, vt dictum est, & esse omnino impossibile satis patet,

Tertiò probatur antecedens siue declaratur radix allucinationis : nam quan-

do dicitur Deus cognoscere futura ante decretum, illa particula *ante* non denotat aliquod instans etiam rationis, in quo existat cognitio futurorum, & non existat decretum: sed solùm denotatur, quòd cognitio futurorum non pendet à decreto: vnde est prioritas instantis, *à quo*, & non *in quo*: Cognitio autem futurorum non pendet à decreto ratione sui, cum sit omnino idem cum decreto, sed ratione obiecti, id est, futura ipsa pendent à decreto: dicere ergo, quòd cognitio futurorum non pendet à decreto Dei, est dicere, quòd futura non pendent à decreto Dei, quod est manifestè falsum; quia cum futura etiam vt futura sint entia creata, pendent à voluntate & decreto Dei.

Sequitur 262. Futura conditionata non cognosci à Deo in causis secundis, vel in earum supercomprehensione, independenter à decreto Dei. *Iisdem locis.*

Probat. sequ. Qui cognoscit omnia in causa altissima, non cognoscit in causis inferioribus quamtumcumque comprehensis, vel supercomprehensis, independenter ab illa causa altissima, vt patet: Atqui, ex dictis, Deus cognoscit omnia in seipso vt causa altissima: Ergo non cognoscit aliqua, etiam futura conditionata in causis inferioribus etiam supercomprehensis, independenter à se vt

causa: cum igitur Deus non habeat rationem causæ respectu futurorum, vt distinguuntur à possibilibus, nisi ratione decreti, non potest Deus futura conditionata cognoscere independenter à decreto.

Confirmatur: quia supercomprehensio nihil addit ex parte rei cognitæ supra simplicem comprehensionem: Sed per simplicem comprehensionem non cognoscuntur futura conditiona in causis inferioribus; aliàs Angeli, & Christus Dominus vt homo cognoscerent illa, cum comprehendant causas omnes inferiores: Ergo etiam per supercomprehensionem non cognoscuntur futura conditionata. Maior probatur: Qui dicit totum nihil excludit, & qui cognoscit rem, quantùm cognoscibilis est, non potest meliùs aut perfectiùs cognoscere ex parte rei cognitæ: Sed qui comprehendit rem, totam illam cognoscit, quantum cognoscibilis est: Ergo supercomprehendendo nihil potest cognoscere in re, quod non cognoscatur per comprehensionem.

Confirmatur secundò: Quia in causis indeterminatis vt sic nihil potest cognosci vt futurũ determinatè & infallibiliter: Sed omnes causæ secundæ independenter à decreto Dei sunt indeterminatæ: Ergo in causis secundis inde-

pendenter à decreto Dei non potest cognosci futurum determinatè. Maior est euidentissima, quia nulla causa potest deducere in cognitionem effectus, nisi secundùm quòd effectus in ea continetur, & consequenter si continetur tantùm indifferenter & indeterminatè, non potest cognosci vt determinatè futurus. Minor probatur: causæ omnes impedibiles à suorum effectuum productione sunt secundùm hoc indeterminatæ: Sed omnes causæ secundæ sunt impedibiles à productione suorum effectuum; possunt enim impediri à Deo, siue à decreto Diuino: Ergo independenter à Deo siue à decreto Diuino sunt indeterminatæ.

Confirmatur tertiò: quia decretum Diuinum prædeffinit & prædeterminat causas omnes, vt ostendimus in primo principio, & infra etiam probabimus.

Sequitur 263. Futura conditionata libera non cognosci à Deo in voluntate libera creata, quasi Deus cognoscat, quid factura esset voluntas creata, si esset independens à Deo.

Probatur sequela: Quia, vt diximus, debet futura cognoscere in seipso vt causa altissima.

Confirmatur, quia illa propositio seipsam destruit: *Quid factura esset voluntas creata si esset independens*: hoc

mo, locutus fuerit ex cognitione, quam ipse vt homo haberet per scientiam mediam. Alij verò, qui affirmant scientiam mediam fuisse in intellectu humano Christi, non possunt euadere, quin admittant Christum vt hominem cognouisse per illam, non solùm ea, quæ Deus scit scientia visionis, (quod tamen est contra D. Thomam,) sed etiam omnia, circa quæ possunt formari propositiones conditionatæ: & cum circa omnia possibilia huiusmodi propositiones possint formari, debent necessariò admittere Christum vt hominem cognoscere omnia possibilia, & consequenter comprehendere essentiam Diuinam; cuius rei impossibilitatem supra ostendimus. *3. p. q. 10. art. 2 & q. 11. a. 1.*

R. 2. Assertores scientiæ mediæ æquè teneri ad soluendum argumentum, quod ipsi afferunt. Certum est enim apud ipsos, Iudæos præuisos fuisse à Deo consensuros gratiæ, si positi fuissent in alijs circunstantijs, vel si in eisdem Deus, vti poterat, dedisset aliam gratiam, quã præuidebat fore congruam, sicut dedisset illam Tyrijs & Sidonijs, si Christus apud eos fecisset miracula: Atqui hoc supposito æquè videtur (absit verbo blasphemia) iniusta increpatio, quâ Christus increpauit Iudæos comparatione Tyriorum; poterant enim respondere Iudæi; *Si tu nos posuisses in aliis*

circunſtantijs, vel in ijſdem dediſſes nobis gratiam congruam, æquè conuerſi eſſemus nos ac Tyrij. Præterea Tyrij etiam habere viderentur cauſam conquerendi; quia dicere poſſent; C*ur noluiſti facere virtutes apud nos, cum præuideres nos illis viſis conuertendos, & voluiſti facere apud Iudæos, quos præſciebas non conuertendos.* Sed iſtæ omnes querimoniæ humanæ ceſſant, ſi attendamus nullam in his, quæ ſunt puræ ac meræ gratiæ, eſſe poſſe iuſtam cauſam conquerendi.

R. 3. Adhoc vt iuſta ſit comparatiua increpatio ſufficere, quòd tam Iudæi quàm Tyrij potuerint conuerti, & Iudæi non ſint conuerſi viſis virtutibus, ſicut fuiſſent conuerſi Tyrij. Potuerunt autem conuerti ipſi Iudæi, quia erant liberi, quia Deus multa auxilia ſufficientia illis dederat, & quia penes ipſos erat ponere impedimenta ad gratiam, (hoc enim ex ſeipſis poterant) ſicut & penes ipſos erat non ponere huiuſmodi impedimenta, quod poterant non ex ſe, ſed ex gratia. Æquales ergo erant Tyrij & Sidonij ac Iudæi quantùm ad potentiam liberam, & quoad auxilia ſufficientia: inæquales verò ex propria voluntate, quia maiora impedimenta poſuerant Iudæi, quàm Tyrij: Et hoc ſufficit ad iuſtitiam increpationis comparatiuæ.

Hûc vſque ſunt ſequelæ tranſpoſitæ: Sequentes igitur debent poni poſt probationem ſequelæ 132.

Sequitur 265. Voluntatem Dei ſemper impleri. *Ibidem a. 6.*

Probatur ſequela: Voluntas quæ eſt cauſa omnino infallibilis, ſemper impletur: Sed voluntas Diuina eſt cauſa omnino infallibilis: Ergo, &c.

Sequitur 266. Certitudinem & infallibilitatem cauſalitatis conuenire voluntati Diuinæ ex ſe, quatenus eſt cauſa. *Ibidem a. 8.*

Probatur ſequela: Cauſæ perfectiſſimæ in ratione cauſæ debet conuenire omnis perfectio cauſæ vt cauſa eſt: Sed voluntas Diuina eſt cauſa perfectiſſima, ex dictis: & certitudo atque infallibilitas cauſalitatis eſt perfectio cauſæ, vt cauſa eſt: Ergo hæc certitudo & infallibilitas cauſalitatis debet conuenire voluntati Diuinæ, quatenus eſt cauſa. Minoris ſecunda pars eſt euidens: Virtus enim omnino efficax tollens impedimenta, ponens diſpoſitiones & producens effectum, eſt perfectio cauſæ in ratione cauſæ: Atqui infallibilitas cauſalitatis eſt ipſa virtus omnino efficax tollens impedimenta, ponens diſpoſitiones & producens effectum, vt per ſe patet: Ergo infallibilitas cauſalitatis eſt perfectio cauſæ, vt cauſa eſt.

Sequitur 267. Diuinam voluntatem

esse omnino infallibilem non ex sola Dei præscientia, sed ex se.

Probatur sequela: Quod conuenit Diuinæ voluntati ex se vt causa est, non conuenit ei ex sola præscientia: Sed infallibilitas omnimoda conuenit Diuinæ voluntati ex se, quatenus causa est: Ergo conuenit illi non ex præscientia, sed ex se.

Ibid & q. 2. de verit. a. 12. Sequitur 268. Potiùs infallibilitatem competere præscientiæ ex Diuina voluntate.

Probatur sequela: Illi per se primò conuenit infallibilitas, cui per se primò conuenit ratio causæ perfectissimæ: Sed ratio causæ perfectissimæ per se primò conuenit voluntati Diuinæ: Ergo & infallibilitas. Maior probatur & explicatur. Quamuis voluntas non sit potentia executiua in Deo; hoc enim, vt diximus supra, conuenit intellectui: nihilominus hoc quod est, esse potentiam executiuam conuenit intellectui, non secundùm se, sed quatenus à voluntate liberè mouetur & applicatur ad opus. Mouet quidem intellectus voluntatem quoad specificationem, proponendo illi obiecta eligenda, vnde est etiam radix libertatis: sed voluntas mouet intellectum quoad exercitium, & est formaliter libera. In Deo igitur voluntas mouet (eo modo, quo potest

esse motio in Deo) intellectum ad exercitium: Atque adeo ratio potentiæ executiuæ, quæ propriè importat exercitium, conuenit intellectui vt moto à voluntate, sicut etiam propriè conuenit voluntati libertas. Cum ergo ratio causæ per se primò conueniat illi, qui primò mouet ad exercitium, & ratio causæ liberæ formaliter & per se primò conueniat voluntati, consequens est, vt infallibilitas orta ex ratione causæ, voluntati primò conueniat; præsertim cum scientia Dei versetur circa obiecta creata, vt cognita in ipsa essentia vt causa: vnde quodammodo præsupponitur ratio causæ determinatæ per voluntatem, antequam Deus cognoscat in seipso res creatas vt præsentes & existentes respectu æternitatis, & futuras nobis. Quare & ex parte obiecti, nimirum rerum creatarum, & ex parte medij, videlicet ipsius essentiæ Diuinæ, voluntas Diuina præsupponitur infallibiliter, vt determinata ipsæ res sint infallibiliter futuræ, & vt cognoscantur certò & infallibiliter in ipsa essentia Diuina vt causa infallibili. Et sic patet etiam minor.

Sequitur 169. Efficaciam Diuinæ voluntatis esse primam radicem & causam contingentiæ. 1. p. qu. 19 ar. 8.

Probatur sequela: Infallibitas causæ

causantis omnia sub ratione entis est prima radix & causa contingentiæ, libertatis, & necessitatis: Sed efficacia Diuinæ voluntatis est ipsa infallibilitas eiusdem vt primæ causæ causantis omnia sub ratione entis, vt patet ex dictis: Ergo efficacia Diuinæ voluntatis est prima radix & causa contingentiæ, libertatis, & necessitatis. Maior est euidens; quia ex eo, quòd causa causat rationem entis, producit omnes modos entis, atque adeo contingentiam, libertatem, & necessitatem; & ex eo quòd causa illa habeat infallibilitatem in causando, nihil potest impedire, quin causet eos modos, prout voluerit.

Sequitur 270. Voluntatem Dei nullo modo esse mutabilem.

1.p.q.19. ar.7.

Probatur sequela: Actus purus nullo modo est mutabilis, vt diximus supra: Sed voluntas Dei est actus purus: Ergo voluntas Dei nullo modo est mutabilis.

Ex eodem loco.

Sequitur 271. Voluntatem Dei non posse manere suspensam circa quodcumque obiectum ipsi ab intellectu propositum.

Probatur sequela: Voluntas omnino immutabilis non potest manere suspensa circa quodcumque obiectum sibi ab intellectu propositum: Sed voluntas Dei est omnino immutabilis: Ergo non

poteſt manere ſuſpenſa circa quodcumque obiectum ipſi ab intellectu propoſitum. Maior conſtat : quia voluntas ſuſpenſa eſt determinabilis & poteſt ſeipſam determinare, & concipitur in potentia ad actum, reſpectu cuius eſt ſuſpenſa, ſubindeque non eſt immutabilis.

Sequitur 272. Voluntatem Dei non poſſe concipi vt ſuſpenſam ex parte rei conceptæ: quamuis ex parte modi noſtri concipiendi concipiatur vt ſuſpenſa. *Ex eodem loco.*

Explicatur: Concipere voluntatem Dei vt attingentem actu ſuum obiectũ primarium, abſque eo quòd concipiamus, eam attingere obiectum ſecundarium, ſaltem iſtud & illud in particulari, eſt concipere voluntatem Dei vt ſuſpenſam ex parte modi concipiendi; quia concipimus eam non concepto aliquo actu circa particularia obiecta ſecundaria: & hoc poſſumus. Sed concipere illam vt ſuſpenſam ex parte rei conceptæ, eſt aſſerere, illam nullum habere actum circa obiecta ſecundaria ipſi ab intellectu propoſita: Hoc autem fieri non poſſe patet, quia eſſet concipere & aſſerere voluntatem Dei vt determinabilem per actus ſequentes, atque adeo vt potentialem.

Quod autem decipit in hac parte eſt, quòd nonnulli imaginantur inter

voluntatem Dei vt attingentem obiectū primarium, & eamdem vt attingentem obiectum secūdarium interuenire prioritatem rationis instantis *in quo*; cum tantùm interueniat prioritas rationis secundùm instans *à quo*. Prioritas (secundùm rationem) instantis *in quo*, est prioritas, in qua vnum concipitur existere, & aliud non existere; prioritas (secundùm rationem) instantis *à quo* est prioritas, in qua vtrumque simul concipitur existere, sed vnum esse rationem à priori vel causam saltem virtualem alterius. Sic v.g. radij solis concipiuntur posteriores ipsa substantia solis, quæ concipitur prior; non quòd in aliquo instanti concipiatur sol existere sine radijs, sed quòd concipiantur radij esse à Sole tamquam à causa ipsorū.

Probatur ergo sequela: Voluntas, quæ concipitur vt actus purus & infinitus, numquam potest concipi vt suspensa ex parte rei conceptæ; quia, vt explicauimus, hoc est concipere ipsam existere, & non habere omnem actum & omnem actualitatem, quam potest habere: Sed voluntas Diuina debet concipi vt actus purus & infinitus: Ergo numquam potest concipi vt carens aliquo actu, quamuis possit concipi, non concepto [illegible]uo actu particulari.

Ibid. ar 9. Sequitur [illegible]3. Voluntatem Dei ha-

bere decreta circa omnia omnino quocumque modo ipsi proposita ab intellectu Diuino.

Probatur sequela: Voluntas infinita & non suspensa habet decreta circa omnia, circa quæ potest illa habere; aliàs si vel circa vnum non haberet decretum, circa illud esset suspensa: Sed voluntas Dei est infinita & non suspensa, ex dictis: Ergo debet habere decreta circa omnia sibi proposita ab intellectu Diuino.

Sequitur 274. Voluntatem Dei habere decreta de existentia vel non existentia cuiuslibet possibilis. *Ex eadem*

Probatur sequela: Voluntas non suspensa habet actum circa quodlibet obiectum: Sed voluntas Diuina est non suspensa: ergo habet actum circa quodlibet obiectum.

Sequitur 275. Voluntatem Diuinam habere decreta conditionata ex parte obiecti. *Ex eadem*

Explicatur: Volitio aliqua dupliciter potest dici conditionata; primò conditione, quæ suspendat actum; secundò conditione, quæ non suspendat actum, sed quæ exigat adimpletionem conditionis, vt actus habeat effectum: v. g. dum dico, *Vellem hoc, si mihi liceret illud velle*: vbi vides, quòd voluntas suspendit actum efficacem volendi def-

fectu conditionis, quia illi non licet velle; sed quando dico, *Volo tibi dare centum nummos cras, si laboraueris*; Labor exigitur vt conditio; non ad hoc vt velim, sed vt volitio mea executioni mandetur: fatemur ergo Deum non posse habere volitionem conditionatam primo modo, quia hoc modo conditio suspendit actum efficacem; Voluntas autem Dei non potest manere suspensa circa quemcumque actum, vt diximus; sed secundo modo Diuina voluntas potest habere decreta conditionata, quia non suspenditur actus, sed suspenditur executio rei volitæ, vsque dum ponatur conditio.

Probatur ergo sequela: Voluntas, quæ non potest manere suspensa circa quodcumque obiectum ipsi propositum ab intellectu, habet actus conditionatos ex parte obiecti, si proponantur ei obiecta sub conditione: Sed voluntas Dei non potest manere suspensa, vt ostendimus; & intellectus Diuinus cognoscit & proponit illi plura obiecta conditionata, vt omnes admittunt: Ergo voluntas Dei habet plures actus siue decreta conditionata ex parte obiecti. V.G. intellectus Diuinus proponit voluntati Diuinæ, quid vellet fieri, si incarnatio non fuisset facta, vel si Adam non peccasset &c.

Sequitur 276. Actum volitionis Diuinæ esse simpliciter infinitum. *Ibidem.*

Probatur sequela: Quia attingit obiectum primarium infinitum, & obiecta omnia possibilia, quatenus vult aliqua ex illis fore, alia verò minimè.

Sequitur 277. Actum volitionis Diuinæ licet sit vnicus & simplex, æquiualere nihilominus formaliter eminenter actibus omnibus finitis quamtumcumque in infinitum multiplicatis. *Ibidem a. 10.*

Probatur sequela: Infinitum simpliciter in aliquo genere æquiualet formaliter eminenter omnibus finitis eiusdem generis, etiamsi in infinitum multiplicentur: Sed actus Diuinæ voluntatis siue volitio Diuina, licet sit vnica & simplex, est infinita simpliciter in ratione volitionis: Ergo æquiualet formaliter eminenter omnibus actibus volitionum & nolitionum finitis quamtumcumque numero in infinitum multiplicatis. Maior patet: nam v. g. linea infinita in ratione lineæ æquiualeret lineis finitis etiam in infinitum multiplicatis.

Sequitur 278. Vnum actum voluntatis Diuinæ posse absque vlla tamen mutatione vel potentialitate, sed per modum actus purissimi attingere per modum volitionis vel nolitionis quodlibet obiectum secundarium Diuinæ voluntatis. *Ibid.*

Probatur ſequela: Quod æquiualet formaliter eminenter pluribus poteſt totum præſtare, quod illa plura ſecluſis imperfectionibus & nobiliori ac perfectiori modo: Sed actus Diuinæ volitionis æquiualet formaliter eminenter omnibus volitionibus & nolitionibus finitis quamtumcumque in infinitum multiplicatis: Ergo volitio Diuina poteſt totum præſtare, quod illæ volitiones finitæ quamtumcumque multiplicatæ; atque adeò ſicut iſtæ poſſent attingere diuerſa obiecta, ita & volitio Diuina; & ſicut per actum vnum volitionis voluntas creata poſſet velle, vt aliquod obiectum particulare eſſet; & per alium poſſet velle, vt non eſſet; & per diuerſos poſſet velle vt alia eſſent, & per alios vt non eſſent: ita vnica & ſimplex volitio Diuina illis omnibus finitis volitionibus & nolitionibus æquiualens, poteſt omnino inuariata manens velle, vt hoc obiectum ſit; & velle, vt non ſit; & velle, vt contrarium ſit. Maior eſt euidens, & patet exemplo animæ rationalis, quæ poteſt formaliter eminenter præſtare in homine quicquid præſtat anima ſenſitiua in animalibus cæteris; ſicut & anima ſenſitiua præſtare poteſt quicquid præſtat vegetatiua in plantis. Sic etiam Sol per ſuum lumen eminenter formaliter in genere cauſæ efficientis præſtat

plura, quæ à multis solum causis inferioribus præstari possunt.

Sequitur 279. Hanc eminentiam Diuinæ volitionis constituere formaliter actum Dei liberum. *Ibidem.*

Probatur sequela: Id, quo Diuina voluntas seclusis omnibus imperfectionibus potest per modum actus purissimi attingere varia obiecta secundaria sub ratione formali obiecti primarij, & quo potest quodlibet attingere per modum volitionis, vel per modum nolitionis, constituit formaliter actum liberum Dei: Sed hæc eminentia Diuinæ volitionis est id, quo totum hoc potest Diuina voluntas seclusis omnibus potentialitatis & mutabilitatis imperfectionibus: Ergo hæc eminentia Diuinæ volitionis constituit formaliter actum Dei liberum. Maior est euidens, quia, vt diximus in primo principio, actualis libertas consistit in eo, quòd actus attingens obiectum aliquod, ita illud attingat, vt ex modo attingendi possit non attingere. Minor etiam patet ex dictis.

Sequitur 280. Libertatem actualem esse formaliter in Deo. *Ibidem.*

Probatur sequela: Primò ex dictis suprà: Omnis perfectio simpliciter simplex est in Deo: Sed libertas actualis est perfectio simpliciter simplex: Ergo est in Deo.

Secundò probatur ſequela ex iam dictis: Eminentia illa actus Diuinæ voluntatis eſt formaliter in Deo: Sed libertas infinitæ volitionis conſiſtit in ea eminentia, ex dictis: Ergo libertas infinitæ volitionis eſt formaliter in Deo.

Ibid. Sequitur 281. Hanc libertatem Dei non eſſe actum virtualiter diſtinctum in ratione volitionis ab actu neceſſario, quo Deus ſeipſnm vult.

Probatur ſequela: Eminentia Diuinæ volitionis non eſt actus virtualiter diſtinctus in ratione volitionis ab ipſa Diuina volitione, vt eſt euidens: Sed libertas Dei conſiſtit formaliter in illa eminentia, ex dictis: Ergo libertas Dei non eſt actus virtualiter diſtinctus in ratione volitionis ab ipſa volitione neceſſaria.

Explicatur: Sicut ſupra diximus ſapientiam, prudentiam, artem Dei non addere cognitionem virtualiter diſtinctam ſupra ipſum intelligere conſtitutiuum naturæ Diuinæ, ſed ſolùm addere rationem aliquam formalem eiuſdem Diuinæ cognitionis, quatenus eadem cognitio Diuina vt terminatur ad ipſam eſſentiam Dei vt primum intelligibile eſt conſtitutiuum naturæ Diuinæ, & eadem cognitio vt terminatur ad eſſentiam Diuinam vt cauſam eſt ſapientia, & ſic de alijs, vt explicatum eſt: ita eadem

volitio Diuina vt terminatur ad primum appetibile & summum bonum, est velle Diuinum necessarium : & eadem virtualiter omnino indistincta in ratione volitionis, quatenus habet hanc eminentiam , vt possit per modum actus puri attingere hoc obiectum secundarium per modum volitionis , & per modum nolitionis , est ipsa libertas Diuina. Vnde.

Sequitur 282. Libertatem Diuinam esse modum , aut quasi modum virtualiter ab ipsa volitione necessaria distinctum. *Ibidem.*

Probatur sequela : Eminentia Diuinæ volitionis, quatenus est huiusmodi, vt possit attingere per modum volitionis vel nolitionis quodlibet ex obiectis secundarijs , est modus quidam virtualiter distinctus à volitione necessaria : Sed libertas Diuina formaliter consistit in illa eminentia ; ex dictis : Ergo libertas Diuina formaliter consistit in modo virtualiter distincto à volitione necessaria.

Confirmatur : Quæ pertinent ad diuersas rationes formales , in Deo virtualiter distinguuntur : Sed velle & libertas pertinent ad diuersas rationes formales, eo fere pacto, quo cognoscere & ratio formalis sapientiæ : Ergo velle & libertas virtualiter in Deo distinguuntur.

Explicatur magis. In rebus creatis libertas est modus quidam ab ipsa volitione non solum realiter distinctus, sed etiam ex propria ratione formali; quia libertas potest aduenire vel cessare inuariato prorsus actu volitionis quoad substantiam, vt dictum est in primo principio: Igitur in Deo debemus distinguere cum fundamento in re etiam ex parte rationis formalis ipsam libertatem tamquam modum ab ipsa Diuina volitione.

Ibidem. Sequitur 283. Actum liberum Dei terminari primariò ad Diuinam bonitatem, vt est ratio volendi creaturas.

Probatur sequela: Volitio necessaria Dei terminatur ad ipsam Diuinam bonitatem, vt est ratio volendi seipsam, tamquam ad obiectum primarium; ex quo fit, quòd sit ratio volendi alia à se, vt aliàs diximus: Sed actus liber Dei est ipsa volitio Diuina necessaria cum modo illo eminentiæ iam explicato: Ergo actus liber Dei terminatur ad ipsam bonitatem Diuinam vt est ratio volendi alia à se, adiuncto tamen modo illo eminentiæ.

Ibidem. Sequitur 284. Hanc eminentiam, in qua consistit libertas, prouenire ex eo, quòd actus ille volitionis Diuinæ terminetur ad obiectum primarium infinitum.

Probatur ſequela: Infinitas actus Diuinæ volitionis, quâ fit vt per modum actus puri poſſit infinita obiecta ſecundaria attingere, prouenit ex eo quòd attingat obiectum primarium infinitum, id eſt, infinitè bonum: Sed eminentia Diuinæ volitionis, in qua conſiſtit libertas, prouenit ex infinitate illius actus, vt dictum eſt: Ergo eminentia illa Diuinæ volitionis prouenit ex infinitate obiecti primarij, quod eſt infinitè bonum; ex quo fit quod poſſit eſſe ratio volendi infinita obiecta ſecundaria, etiam indifferenter, hoc eſt, cum illa eminentia, vt attingendo quodlibet ex illis infinitis obiectis ſecundarijs per modum volitionis, poſſit per modum actus puri attingere illud idem per modum nolitionis.

Explicatur: Attingere ſiue terminari ad aliquod obiectũ ſecundariũ per modũ volitionis, & ſimul poſſe attingere per modum nolitionis dupliciter poteſt intelligi; primò ita vt ſit ſenſus, quòd ſimul & ſemel actualiter attingat vnũ & idem obiectum, volendo quòd ſit & quòd non ſit: & hoc planè implicat; & conſequenter non hoc modo intelligimus, quòd ſit in actu Diuinæ voluntatis virtus ad attingendum obiectum per modum nolitionis, quando illud attingit per modum volitionis; Secundò poteſt

intelligi, quòd in illo eodem actu, quo attingitur aliquod obiectum per modũ volitionis, siue volendo quòd illud obiectum existat, sit nihilominus virtus non per modum potentiæ, sed per modum actus purissimi, quâ illud idem obiectum potest attingi per modum nolitionis, siue volendo, quòd illud obiectum non sit; & hoc modo intelligimus esse in actu Diuinæ voluntatis virtutem, quâ dum attingit obiectum volendo quòd sit, valeat illud idem attingere volendo, quòd non sit. Et in hoc consistit eminentia Diuinæ volitionis ex eo quòd sit infinita & actus purus: & in hac eminentia consistit formaliter libertas.

Ibidem. Sequitur 285. Libertatem Diuinam non esse in ordine ad actus Diuinæ voluntatis, sed in ordine ad obiecta.

Probatur sequela: Libertas per modum actus puri non potest esse in ordine ad actus, sed ad obiecta: Atqui libertas Diuina est per modum actus puri: Ergo non potest esse per ordinem ad actus, sed ad obiecta. Non dicimus, quòd actus Diuinus non sit liber: sed solùm dicimus, quòd in Deo non potest concipi libertas potentialis, quasi Deus sit liber in potentia in ordine ad actus, sed quòd actus Diuinus sit liber in ordine solùm ad obiectum.

Adde præterea, quòd libertas etiam in nobis non est circa ipsos actus, nisi quatenus ipsi actus habent rationem obiecti, hoc est boni particularis, & indifferentis: Actus autem Diuinæ voluntatis cum sint realiter idem cum Diuina bonitate, nec actus liber, vt diximus, in ratione actus & volitionis distinguatur ab actu necessario, non possunt habere rationem boni particularis & indifferentis: atque adeo non possunt esse obiectum libertatis.

Sequitur 286. Libertatem contradictionis & contrarietatis in Deo esse penes obiecta hoc sensu, quòd quia potest Deus velle hoc obiectum existere, & potest velle, vt non sit, dicatur Deus liber libertate contradictionis; & quia potest velle, vt hoc obiectum, putà calor, sit, vel eius contrarium, putà frigus, dicatur liber libertatem contrarietatis. *Ibidem ad 2.*

Probatur sequela: Vbi non est libertas ad actus, sed solùm in ordine ad obiecta, libertas contradictionis & contrarietatis debet sumi penes contradictionem vel contrarietatem; obiectorum, vt est euidens: Atqui, ex dictis, in Deo non est libertas in ordine ad actus, sed in ordine ad obiecta: Ergo libertas contradictionis & contrarietatis debet peti ex contradictione vel contrarietate obiectorum.

Ex eodem loco. Sequitur 287. Terminationem actiuam actus liberi ad obiectum tam primarium quàm ad secundarium Diuinæ voluntatis in communi esse omnino necessariam.

Explicatur: Actus Diuinæ voluntatis potest concipi terminari actiuè, id est, attingere obiectum, vel primarium, quod est bonitas ipsa Diuina vt propter seipsam amabilis; & hæc attingentia est omnino necessaria, vt patet ex dictis supra; vel potest concipi attingere obiectum primarium non secundùm se, sed vt est ratio attingendi creaturas; & hoc modo etiam illa attingentia est necessaria: quia non potest voluntas Diuina quicquam velle, nisi ratione suæ bonitatis, quatenus est ita amabilis, vt cætera non sint ipsi amabilia nisi propter ipsam; Tertiò potest actus Diuinæ voluntatis concipi vt attingens creaturas; quamuis enim illas velit ratione suæ bonitatis, attingit tamen illas: & hæc terminatio vel attingentia est etiam necessaria hoc sensu, quòd nulla est creatura, quam non debeat necessariò attingere volendo vt sit, vel volendo vt non sit: quia, vt supra ostendimus, voluntas Diuina non potest manere suspensa circa quodcumque obiectum sibi ab intellectu propositum, atque adeo debet sese determinare circa quodlibet, &

consequenter debet necessariò terminari ad quamlibet creaturam. Solùm ergo restat vt libertas Diuina consistat in hoc, quòd attingat hanc creaturam v.g. Petrum per modum volitionis, volendo quòd Petrus existat, vel quòd illam attingat per modum nolitionis, id est, volendo quòd non existat. Hoc autem non dicit terminationem actiuam siue attingentiam, sed dumtaxat modum terminationis & attingentiæ.

Probatur ergo sequela: Voluntas, quæ nullum habet obiectum, quòd necessariò non debeat attingere, nullam habet terminationem actiuam siue attingentiam, quæ non sit necessaria: Sed voluntas Diuina nullum habet obiectũ, quod necessariò non debeat attingere; quia circa nullum potest manere suspensa, vt probatum est: Ergo voluntas Diuina nullam habet terminationem actiuam siue attingentiam, quæ non sit necessaria.

Sequitur 288. In nulla terminatione actiua siue attingentia quoad substantiam posse consistere libertatem Diuinam.

Probatur sequela: In nullo omnino necessario vt sic, potest consistere libertas Diuina: Sed omnis terminatio actiua siue attingentia est omni ex parte necessaria, quoad substantiam, ex di-

ctis : Ergo in nulla terminatione actiua siue attingentia potest consistere libertas Diuina.

Ibidem Sequitur 289. In solo modo attingendi consistere libertatem Divinam.

Prob. sequ. In eo solo potest consistere libertas Diuina, quod non est omni ex parte necessarium : Sed solus modus attingendi est non omni ex parte necessarius : Ergo in illo solo potest consistere libertas Diuina.

Sequitur 290. Hunc modum attingendi esse quidem necessarium quoad totam entitatem, quam importat realiter, sed non formaliter sub ratione talis vel talis modi.

Explicatur : Modus attingendi creaturas secundum suam entitatem consideratus est ipsa perfectio libertatis: quæ perfectio est omnino necessaria in Deo, sicut & in nobis libertas permanens est omnino necessaria; cum sit idem cũ voluntate nostra, quæ est potentia & proprietas dimanãs necessariò ab anima : Sed quòd Diuina voluntas attingat hoc modo creaturas, videlicet volẽdo vt existant determinatè ; vel volendo vt non sint determinatè, hoc est illi liberum: & hæc, vt sic loquar, talitas modi attingendi nihil aliud est in Deo, nisi ipsa eminentia infinita Divini actus, quæ æquivalet actibus finitis in infinitum

multiplicatis: quæ eminentia secundum totam suam entitatem est necessaria, sed vt continet talem determinatum modum, putà volitionis quòd res existat, est libera; non quòd possit abesse à Deo, & adesse illi quoad substantiam, sed quòd eâdem substantiâ eminentiæ illius permanente possit illa eadem volitio omnino invariata attingere existentiam creaturæ, & simul sit virtus attingendi non existentiam.

Probatur sequ. Eminentia infinita Diuini actus liberi quoad totam entitatem est necessaria, non autem sub conceptu præciso talis vel talis modi determinati: Sed modus attingendi creaturas consistit in illa eminentia, & supra ostendimus: Ergo modus attingendi creaturas est necessarius quoad totam entitatem, licet non sub conceptu præciso & determinato talis modi.

Sequitur 291. Voluntatem Diuinam non posse esse malorum, vt mala sunt. *Ibid. ar. 9.*

Probat. sequela. Nullum malum sive culpa potest esse objectum voluntatis, nisi apprehendatur sub aliqua ratione boni: Sed malum vt malum non potest apprehendi sub aliqua ratione boni, præsertim ab intellectu Divino, qui omnia nouit vt sunt: Ergo, &c.

Sequitur 292. Permissionem malorũ posse esse objectum voluntatis Divinæ.

Probatur sequela: Permissio mali etiam culpæ potest esse quid bonum imò & est bonum aliquando: Sed Deus vult omne bonum: Ergo vult permissionem mali. Quod verò permissio mali sit bona patet: quia permissio mali est actus quidam Dei, qui non potest non esse bonus. Nec inde sequitur, quod malum sit bonum, quia permissio non dat malo bonitatem, sed tantùm ex malo permisso elicit bonum.

1. p. q. 19. art. 9. Sequitur 293. Voluntatem Dei dividi in voluntatem signi & voluntatem beneplaciti, per metaphoram.

Explicatur: Voluntas propriè dicit inclinationem intellectualem in objectum. Voluntas verò metaphoricè dicitur signum eiusdem inclinationis: sicut homo pictus dicitur, quia est signum hominis. Quia ergo Deus quædam signa proponit, quibus homines solent significare voluntatem suam, ideo huiusmodi signa vocantur voluntates signi.

Probatur ergo sequela, Res, quibus homines significant voluntatem suam dicuntur metaphoricè voluntates, signi sicut etiam actus interni, quibus aliquid placet, & quibus volunt, sunt & dicuntur voluntates beneplaciti: Sed Deus etiam similes res proponit hominibus; & aliunde quædam ei placent: Ergo in Deo est & voluntas signi & voluntas

tas

tas beneplaciti, quâ quædam illi placent.

Sequitur 294. Hanc diuiſionem eſſe, aut prorſus æquivocam, aut valdè analogam analogia elongatiſſima. *Ibidē.*

Probatur ſequela: Vocare voluntatem ſigni in Deo res, quarum ſimilibus homines ſignificant voluntates ſuas, eſt omnino æquivocum, aut analogum analogia remotiſſima, ſi nomen & ratio ſignificata per voluntatem attendantur: Atqui hoc eſt, quod fit in hac diuiſione: Ergo &c. Maior patet: quia duplex ibi inuenitur metaphora, prima eſt, quâ in ipſis hominibus ſigna voluntatis, dicuntur voluntates; ſecunda eſt, quia id, quod conuenit hominibus transfertur in Deum,

Sequitur 295. Voluntatem ſigni rectè diuidi in quinque capita, videlicet operationem, permiſſionem, præceptū, prohibitionem, conſilium. *Ibidem a. 10.*

Probatur ſequ. Signa, quibus homines ſolent ſignificare voluntates ſuas, tranſlata in Deum, dicuntur voluntates ſigni in Deo: Sed quinque ſunt ſigna, quibus homines ſolent ſignificare voluntates ſuas; primò quidem, dum operantur per ſeipſos; ſecundò dum permittunt, cum poſſent impedire; tertiò, in his, quæ fieri debent per alios; præceptum, quoad bona neceſſaria; prohibitio quoad mala; conſilium

quoad bona, quæ ſunt ex ſuperabũdante.

Ibidem. Sequitur 296. Voluntatem beneplaciti eſſe propriè dictam voluntatem.

Patet ſequela ex dictis, quia eſt vera voluntas in Deo.

1. p. q 20. a. 1. Sequitur 297. In Deo reperiri amorē.

Probatur ſequela: Velle bonum alicui eſt amare, vt diximus in primo principio. Sed, ex dictis, Deus vult bonum, vult enim ſeipſum & ſuam bonitatem: Ergo, &c.

1. p. q. 20 a. 2. Sequitur 298. Deum amare omnia exiſtentia.

Probatur ſequela: Qui volendo cauſat bonum in aliquo, amat; amare ſiquidem non eſt, niſi velle bonum: Sed Deus volendo cauſat bonum, ſaltem eſſe & exiſtentiam in omnibus exiſtentibus: Ergo omnia exiſtentia amat.

Ibidem. Sequitur 299. Deum non amare poſſibilia tantùm.

Probatur ſequela: Deus non amat ea, quibus nullum vult bonum: Sed Deus nullum vult bonum poſſibilibus tantùm: Ergo, &c.

Ibidem. ad 3. Sequitur 300. Deum non amare omnia amore amicitiæ, aut beneuolentiæ.

Probat. ſeq. Velle bonum capaci redamationis & communicationis in operibus vitæ, eſt amare amore amicitiæ aut benevolentiæ, vt etiam diximus in primo principio: Sed Deus non vult

bonum dumtaxat capacibus redamationis & communicationis, ſed etiam aliis, ex dictis: Ergo non amat omnia amore amicitiæ & benevolentiæ.

Sequitur 301. Deum amare creaturas irrationales amore concupiſcentiæ. *Ibidem*

Probat. ſequela: Velle alicui bonum in ordine ad ſeipſum, vel ad alium, eſt amare amore concupiſcentiæ, ex primo principio: Sed Deus vult creaturis irrationabilibus bonũ in ordine ad ſeipſum, & in ordine ad rationales creaturas; cum nolit irrationabilibus bonũ propter ipſas, nec amet illas amore amicitiæ ex dictis: Ergo illas amat amore concupiſcentiæ.

Sequitur 302. Deum non æqualiter diligere omnia, ex parte boni voliti, bene ex parte actus; quo vult bonum. *Ibid. a. 3.*

Probatur ſequela: Qui per eumdem actum vult aliis maiora, aliis minora bona, æqualiter illos diligit ex parte actus, non ex parte boni voliti, vt patet: Sed Deus per eumdem actum vult aliquibus maiora bona, aliis minora, vt conſtat ex dictis; cum alias creaturas amet amore amicitiæ, alias amore concupiſcentiæ: Ergo &c.

Sequitur 303. Deum magis diligere meliora. *Ibid. a. 4.*

Probatur ſequela: Deum plus diligere aliquem eſt velle ipſi, & cauſare in eo

maius bonum, ex dictis: Sed in melioribus vult & causat maius bonum; cum eius velle sit causa omnis boni: Ergo, &c.

1.p.q.21. a.1. Sequitur 304. In Deo esse iustititiam distributiuam.

Probatur sequela. In gubernatore; qui dat cuilibet secundùm suam dignitatem, est iustitia distributiua: Sed Deus, vt postea ostendetur, est gubernator; &, ex dictis, dat melioribus meliora bona, & sic distribuit cuilibet secundùm suam dignitatem, quam etiam ipse dat cuilibet: Ergo, &c. Adverte autem quòd, cum iustitia vindicatiua sit pars iustitiæ distributiuæ, debet etiam reperiri in Deo: Sicutenim Deus distribuit bona iuxta meritum cuiuslibet, ita etiam distribuit & infligit pœnas iuxta demeritum, idque intentione puniendi malos, & reducendi ad quamdam æqualitatem ipsas exorbitantias peccatorum.

Ibid. ad 3. Sequitur 305. In Deo non esse propriè iustitiam legalem.

Prob. sequ. Quæ important imperfectionem non sunt in Deo: Sed iustitia legalis importat imperfectionem: Importat enim esse subditum superiori, cuius legem in ordine ad bonum commune iustitia legalis tamquam proprium obiectum respicit, vt aliàs ostendemus: Ergo, &c.

Sequitur 306. Impropriè posse dici in Deo iustitiam legalem illam, quâ omnia agit secundùm voluntatem suam. Hanc nonnulli vocant iustitiam legalem architectonicam. *Ibid.*

Probat. sequ. Quæcumque Deus agit, agit secundùm voluntatem suam iustam & rectam: cuius obiectum est bonum ordinatum ad seipsum iuxta legem sapientiæ suæ, vt patet ex his, quæ diximus: Sed hoc est, esse in Deo iustitiam legalem impropriè; quatenus nimirum agit iuxta legem sapientiæ suæ in ordine ad bonum suum, quod est bònum vniversi inquantùm est bonum auctoris & conseruatoris vniuersi: Ergo, &c.

Sequitur 307. In Deo non esse iustitiam commutatiuam. *Ibid.*

Probatur sequ. Quia hæc etiam dicit imperfectionem, vt aliàs ostensuri sumus.

Sequitur 308. In Deo iustitiam rectè dici veritatem.

Probat. sequela. Conformitas operis ad legem, cui concordat, rectè dicitur veritas, quæ est conformitas obiecti cũ intellectu Diuino, vt diximus: Sed in Deo iustitia est conformitas operis ad legem, quæ est ratio sapientiæ ipsius existentis in intellectu eius; vnde est conformitas cum intellectu: Ergo in Deo iustitia est veritas:

Ibid. Sequitur 309. Iu Deo non esse misericordiam, quantùm ad passionis affectum; benè quantùm ad effectum.

Prob.seq. Tristitia de miseria alterius est misericordia quantùm ad passionis affectum; expulsio autem miseriæ alterius est misericordia quantùm ad effectum: Sed in Deo non est tristitia de miseria alterius, quia hæc importat imperfectionem; est tamen expulsio miseriæ alterius: Ergo, &c.

Ibid a 4. Sequitur 310. Eamdem expulsionem miseriæ factam à Deo sub diuersa consideratione esse actum bonitatis, iustitiæ, liberalitatis, & misericordiæ.

Proba. sequela. Communicatio perfectionis est actus bonitatis, iustitiæ, liberalitatis & misericordiæ sub diuersa consideratione: Sed expulsio miseriæ alterius est communicatio perfectionis: Ergo, &c. Maior probatur; quia communicatio perfectionis absolutè considerata est actus bonitatis; Bonitas enim, vt diximus supra, est perfectiua & communicatiua sui: eadem communicatio, vt fit iuxta cuiuslibet rei proportionem, est actus iustitiæ, vt dictum est: Et quando fit merè gratis & non propter aliquam intentam vtilitatem, est actus liberalitatis, vt patet: ac demum, vt per illam perfectionem communicatam expellitur alterius miseria, est actus misericordiæ,

vt constat ex dictis supra: Ergo, &c.

Sequitur 311. In omnibus Dei operibus reperiri iustitiam & misericordiam sumendo misericordiam, pro expulsione cuiuscumque deffectus; quamuis propriè misericordia non sit nisi expulsio miseriæ, quæ propriè est deffectus rationalis naturæ, cui soli competit esse felicem. Ibid. a. 4.

Prob. sequela: Deus in omnibus operibus suis operatur conformiter ad leges sapientiæ suæ largiendo bona iuxta proportionem: Sed in his consistit iustitia & misericordia, vt patet ex dictis: Ergo, &c. Maior constat: quia etiam dum punit malos (quæ punitio bonum est) relaxat aliquid de rigore vindictæ; vnde & ibi quædam est misericordia; & dum creat, dat esse rei creatæ secuddùm quod conforme est suæ sapientiæ; vnde & ibi est quædam iustitia.

Sequitur 312. Prudentiam siue prouidentiam esse in Deo. 1. p. q. 22. a. 1.

Probatur seque. Recta ratio ordinationis in finem est prudentia siue prouidentia: Sed in Deo est recta ratio ordinationis in finem: Ergo in Deo est prudentia. Maior est certa; quia quamuis prouidentia dicatur à futuris prouidendis, nihilominus principalis pars prouidentiæ consistit in recta dispositione rerum in finem præsertim vltimum.

Minor verò probatur ex dictis; quia Deus est summum bonum, ordinat autem omnia in seipsum; Sed summum bonum & vltimus finis idem sunt: Ergo cum in hac ordinatione nulla sit imperfectio, ordinatio illa & ratio ordinis esse debet in Deo.

Ibidem. Sequitur 313. Prudentiam siue prouidentiam in Deo debere esse rationem mediorum in finem ordinativam non per modum potentialitatis, sed per modum actus puri.

Probatur sequ. Quicquid est in Deo, debet esse per modum actus puri exclusâ omni potentialitate, vt patet ex dictis: Sed prouidentia siue ratio ordinatiua rerum in finem est in Deo: Ergo prouidentia siue ratio ordinatiua rerum in finem debet esse per modum actus secundi siue puri in Deo.

Sequitur 314. Hanc prouidentiam Dei esse actum imperij.

Probatur sequ.: Actus secundus prouidentiæ siue prudentiæ est actus imperij etiam in creatis, vt aliàs ostendemus: Sed in Deo est providentia siue prudentia per modum actus secundi, & actus puri, vt dictum est: Ergo in Deo prouidentia siue prudentia debet esse actus imperij, quo videlicet in actu secundo intimat & ordinat res in finem,

Sequitur 315. Hanc prouidentiam

præsupponere in Deo secundùm modum nostrum concipiendi non solùm intentionem finis, sed etiam aliquo modo electionem rerum vt mediorum ordinandorum in finem.

Probatur sequ. Actus imperii præsupponit intentionem & electionem, vt patet ex dictis in primo principio: Sed prouidentia modo nostro concipiendi etiam in Deo est actus imperij, ex iam dictis: Ergo hæc prouidentia modo nostro concipiendi etiam in Deo præsupponit intentionem & electionem.

Sequitur 316. Eumdem actum imperij esse actum sapientiæ Diuinæ & actum prudentiæ, *Ibid.*

Probatur sequela: Imperium est actus sapientiæ Diuinæ: vt terminatur ad res existentes cognitas in essentia Diuina vt in causa efficiente, vt diximus supra: Sed actus prouidentiæ siue prudentiæ est etiam imperium, vt ordinans res in finem: Ergo actus prndentiæ est idem actus imperij, ac actus sapientiæ, sub diuersa tamen ratione formali; quia vt est actus sapientiæ terminatur ad essentiam Diuinam vt causam altissimam efficientem; vt autem est actus prudentiæ terminatur ad eamdem essentiam, quatenùs ad illam vt summum bonum & vltimum finem omnia ordinantur. *1.p.q.22.*

Sequitur 317. Omnia omnino, quæ *a.2.*

quocumque modo bona sunt, & ordinata in finem, esse subiecta prouidentiæ Diuinæ.

Probatur sequela: Quæcumque fiunt in ordine ad finem, ordinantur à Deo in illum finem, & subduntur eius prouidentiæ; cum prouidentia sit ipsa ratio ordinis in finem: Sed omnia omnino bona, vt bona sunt, à Deo fiunt in ordine ad finem: Ergo omnia omnino bona in ordine ad finem Dei subsunt prouidentiæ Diuinæ.

Ibidem Sequitur 318. Omnia omnino, quæ sunt, subdi prouideutiæ Diuinæ.

Probatur sequela: Omnia bona in ordine ad finem subduntur prouidentiæ Diuinæ: Sed omnia, quæ sunt, vt sic bona sunt, & fiunt à Deo, qui cum sit agens intellectuale, ex dictis, agit propter finem: Ergo omnia, quæ sunt, subduntur prouidentiæ Diuinæ.

Ibidem Sequitur 319. Suffocationes in aquis, occisiones, bella &c. subdi prouidentiæ Diuinæ.

Probatur sequela: Quæcumque sunt subduntur prouidentiæ Diuinæ: Sed ista omnia sunt, vt constat exprerientiâ: Ergo, &c.

Ibidem. Sequitur 320. Mala culpæ, non quidem vt peccata sunt, sed vt ex illis bonum aliquod elicitur, subdi prouidentiæ Diuinæ.

Probatur sequela: mala culpæ vt sunt peccata, non sunt, sed potius deficiunt ab esse; eadem verò, vt ex illis bonum aliquod elicitur, sunt: Ergo mala culpæ, vt sunt peccata non subduntur prouidentiæ Diuinæ; quia vt sic non ordinantur, nec ordinari possunt in summum bonum: vt autem ex illis elicitur aliquod bonum, & sunt & ordinantur.

Sequitur 321. Permissiones peccatorum subdi prouidentiæ Diuinæ. *Ibidem*

Explicatur: Permissio peccatorum dupliciter considerari potest; actiuè, quâ ratione permissio peccati est ipse actus voluntatis Diuinæ volentis non impedire peccatum; & potest sumi passiuè; quâ ratione permissio peccati nihil est aliud, quàm subtractio auxilij, quo impediretur peccatum: Et quidem permissio peccati actiuè sumpta non propriè subditur prouidentiæ, quia actus ille, quo Deus vult permittere peccatum propter bonum inde eliciendum, non est quid distinctum ab ipsa ordinatione in finem, siue ab ipsa ratione ordinis in finem; ad hoc autem vt aliquid propriè subdatur ipsi prouidentiæ, debet esse quid distinctum ab ipsa prouidentia, quia vt aliquid propriè ordinetur ad aliud, debet distingui tam ab actu ordinante, quàm à fine, ad quem ordinatur; à neutro autem distinguitur,

actus permissionis, nam ille idem actus realiter est ipse actus ordinans, & est ipse vltimus finis, ad quem vltimatè ordinatur. Quare sequela hæc intelligi debet de permissione passiua, id est, de negatione auxilii, quo impediretur peccatum; Probatur ergo: Negatio auxilij subditur prouidentiæ; Deus siquidem hanc negationem ordinat ad aliquem finem: Sed permissio peccati est negatio auxilij, quo impediretur peccatum: Ergo permissio peccati subditur Diuinæ prouidentiæ: Sed de hoc iterùm infra, cum de prædestinatione.

1. p. q 22. a. 2. Sequitur 322. Quæcumque occasionaliter ex peccato consequuntur, etiam subdi prouidentiæ Diuinæ.

Probatur sequela: Quæcumque sunt inquantum sunt, siue vt habent rationem entis & boni, subduntur prouidentiæ Diuinæ, vt probatum est: Sed quæ occasionaliter ex peccato consequuntur, sunt, imò aliquando sunt maxima bona, vt Incarnatio Verbi, Passio Christi, & alia multa: Ergo ista omnia subduntur prouidentiæ Diuinæ.

Ibidem. Sequitur 323. Prouidentiam Diuinam terminari ad omnia sub ratione entis & boni.

Probatur sequela: Eo modo, quo terminatur causalitas Diuina, terminatur etiam prouidentia: Sed causalitas

diuina terminatur ad omnia sub ratione entis, vt dictum est supra: Ergo providentia diuina etiam terminatur ad omnia sub ratione entis. Maior patet: quia prouidentia nihil est aliud, quàm ordinatio in finem, respectu eorum, quæ fiunt ab ipso prouidente.

Sequitur 324. Deum immediatè omnibus prouidere. *Ibid. a. 3.*

Probatur sequela: Habere in intellectu rationem ordinis omnium in finem est omnibus prouidere, vt constat: Sed Deus immediatè habet in intellectu suo rationem ordinis omnium & singulorum in finem: Ergo Deus immediatè omnibus prouidet. Aduerte autem quòd aliud est habere ordinem aliquorum in finem; & aliud est exequi hunc ordinem; habere siquidem ordinem est tantùm in intellectu illius, qui ordinat; exequi verò importat aliquid extra ipsum ordinantem: vnde quamvis Deus habeat in intellectu suo ordinem hunc immediatè de omnibus & singulis; non tamen immediatè exequitur hunc ordinem, sed mediis causis secundis; non quòd ipse non possit illum ordinem exequi; sed quia ex bonitate sua vult, vt causæ secundæ sint causæ, & exequantur, quod ipse immediatè per seipsum ordinauit.

Sequitur 325. Prouidentiam Diuinam non imponere necessitatem rebus *Ibid. a. 4.*

omnibus prouisis, & ordinatis in finem.

Probatur sequela: Quod attingit omnia sub ratione entis, non imponit necessitatem omnibus, quæ attingit: Sed, ex dictis, prouidentia Diuina attingit omnia sub ratione entis: Ergo non imponit necessitatem omnibus. Maior probata est in primo principio; *quia* in ipsa ratione entis continentur omnes modi necessitatis, contingentiæ, libertatis, &c. Vnde qui omnia & singula attingit sub ratione entis, debet etiam istos modos attingere, atque adeo non imponere omnibus modum necessitatis, sed quibusdam, & alijs debet dare modum contingentiæ, alijs modum libertatis, iuxta naturam cuiuslibet.

Ibid. ar 1. Sequitur 326. Finem, ad quem prouidentia omnia ordinat, esse primò & principaliter ipsum Deum, siue bonitatem Diuinam & gloriam.

Probatur sequela: Vltimus finis est ille, ad quem primum agens omnia ordinat: Sed ipsa bonitas Diuina est vltimus finis, quia, vt diximus, est summum bonum: Ergo bonitas Diuina est finis, ad quem Deus suâ prouidentiâ omnia ordinat: Maior patet, & probabitur in tertio principio, quia secundùm ordinem finium est ordo agentium, & è contra: cum enim omne agens agat propter finem, & finis ali-

quo modo moueat agens ad agendum, oportet, quòd cuilibet agenti correſpondeat proprius finis; ſicut cuilibet mobili correſpondet proprium mouens.

Sequitur 327. Prouidentiam Diuinam numquam deficere ab eo fine vltimo. *Ib. a. 2.*

Probatur ſequela: Prouidentia ſupponens intentionem finis vltimi efficacem & infallibilem, etiam eſt infallibilis, & numquam deficit ab illo fine, vt eſt euidens ex terminis: Sed prouidentia Diuina ſupponit intentionem vltimi finis efficacem & infallibilem, ex dictis: Ergo prouidentia Diuina eſt infallibilis & numquam deficit. Min. probatur: quia, vt diximus, prouidentia Diuina ſupponit intentionem & electionem; eſt enim imperium; intentio autem Dei & electio eſt actus Diuinæ voluntatis, quem ſupra oſtendimus eſſe cauſam efficaciſſimam & infallibilem.

Sequitur 328. Prouidentiam Diuinam non ordinare ſemper efficaciter omnia & ſingula ad finem proprium & connaturalem cuiuſlibet. *Ibidem.*

Probatur ſequela: Prouiſor generalis non tenetur efficaciter intendere niſi finem vniuerſalem, non autem finem particularem cuiuſlibet: Sed prouidentia Diuina eſt prouidentia prouiſoris generalis, Dei ſcilicet, qui cum prouideat omnibus, eſt prouiſor genera-

lis: Ergo non tenetur omnia & singula ordinare nisi in finem vniuersalem, non autem ad finem proprium & connaturalem cuiuslibet rei. Maior est euidens: quia prouidentia debet habere finem sibi correspondentem; vnde prouidentia generalis debet habere finem generalem.

Ibidem. Sequitur 329. Res prouisas à Deo consequi vel non consequi suos fines particulares iuxta beneplacitum Dei.

Probatur sequela: Res prouisæ à prouisore infallibili debent quidem consequi finem intentum ab ipso, sed alios fines particulares non necessariò consequuntur, nisi iuxta beneplacitum prouisoris, maximè quando prouisor est omnipotens, & facit quicquid vult: Sed Deus est prouisor generalis, infallibilis, & omnipotens, vt patet ex dictis: Ergo res prouisæ ab ipso consequuntur vel non consequuntur suos fines particulares iuxta beneplacitum Dei.

Sequitur 330. Res prouisas à Deo quandoque deficere à fine aliquo particulari, non autem à generali.

Probatur sequela: Res prouisæ, quæ ordinantur tantùm in finem generalem & non in particularem, deficiunt à fine particulari, si eas ipse prouisor voluerit non consequi huiusmodi finem particularem, vt patet ex dictis: Ergo, &c.

Sequitur 331. Prouidentiam Diuinam non posse dici prouidentiam Diuinam, nisi sit assecutio finis, respectu cuius dicitur prouidentia. *Ibidem.*

Explicatur: Omnis prouidentia, siue increata, siue creata, est ratio ordinis rerum prouisarum in finem; finis autem prouidentiæ Diuinæ, vt diximus, est bonitas Diuina; & hunc finem semper assequitur quicquid terminat Diuinam prouidentiam: Sed præterea prouidentia Diuina quandoque ordinat rem aliquam prouisam in suum finem particularem; & tunc non est tantùm prouidentia Diuina in ordine ad bonitatem Diuinam, sed etiam in ordine ad finem illum particularem; quem si de facto res prouisa non attingeret, non posset esse prouidentia Diuina respectu huiusmodi finis; quia licet non sit de ratione prouidentiæ in communi, quòd res prouisa assequatur suum finem (vnde Medicus dicitur prudens & prouidens, dum adhibet media apta ad sanitatem, quamuis non sequatur sanitas) est tamen de ratione prouidentiæ Diuinæ ex eo quòd Diuina est, vt res prouisa assequatur finem illum etiam particularem, respectu cuius Deus dicitur habere prouidentiam de illa re, siue ad quam illam rem ordinat; ita vt de ratione prouidentiæ Diuinæ sit ordinatio efficax in finem,

Probatur ergo sequela : Sola ordinatio efficax in finem est Diuina prouidentia : Sed quando non est assecutio finis, non est ordinatio efficax in finem : Ergo quando non est assecutio finis, non est Diuina prouidentia respectu illius finis, V.G. si Deus ordinaret lapidem ad centrum, & lapis non perueniret ad centrum ex aliquo impedimento, etiamsi Deus dedisset illi lapidi aliqua media, quibus posset ad centrum peruenire, non posset dici Diuina prouidentia in ordine ad illum finem, bene autem ad alium, quem de facto lapis assequeretur.

1.2. q.93. a.1. Sequitur 332. Ex dictis omnibus supra, esse differentiam nedum inter intelligere constitutiuum, sapientiam, prudentiam & artem, sed etiam inter ista omnia & ideam ac legem æternam.

Probatur explicando singula. Intelligere constitutiuum terminatur ad essentiam Diuinam vt primum intelligibile; Sapientia ad essentiam Diuinam vt causam altissimam efficientem; Ars ad essentiam Diuinam, vt est ratio faciendi ad extra; Prouidentia ad essentiam Diuinam vt finem, ad quem res ordinantur; Idea est ipsa essentia Diuina vt ab ipsomet Deo comparata ad creaturas & imitabilis ab ipsis; Lex est ipsa eadem essentia Diuina, quatenus continet rationes statutas, secundùm quas res ipsæ

debent in executione gubernari: & quia alia est lex communiter & vniuersaliter constituta, secundùm quam omnia debent ordinariè gubernari; alia verò, secundùm quam debent non ordinariè, sed in casu aliquo particulari gubernari, idcirco distinguitur lex ordinaria, & lex extraordinaria.

Sequitur 333. Dari in Deo prædestinationem. *1.p.q 23. a. 1.*

Probatur sequela. Ratio ordinis ad finem nedum ipsius prouidentis, sed etiam rei prouisæ excedentem naturales vires intellectualis naturæ creatæ, est prædestinatio: Sed datur in Deo ratio ordinis ad finem; nedum ipsius prouidentis, sed etiam rationalis naturæ, cui prouidetur; qui finis excedit naturales vires ipsius naturæ creatæ: Ergo datur in Deo prædestinatio: Maior probatur: Quia ad finem excedentem vires naturales natura intellectualis destinatur; cum non possit ex seipsa ad illam pertingere; & ratio illius destinationis in destinante est prior ipsa actuali destinatione siue transmissione: Est ergo huiusmodi ratio prædestinatio. Minor probatur ex multis, quæ supra diximus; ac primò quidem diximus, visionem claram Dei esse possibilem absolutè loquendo; diximus etiam, hanc visionem excedere omnes vires naturales cuiuscum-

que creaturæ: Indicauimus hanc visionem esse vltimum finem creaturæ intellectualis: Ostendimus, quòd Diuina prouidentia est ratio ordinis rerum in finem, semper quidem in generalem, aliquando etiam in specialem *ipsius* rei, cui prouidetur: Ex his omnibus elicitur, quòd datur in Deo ratio ordinis creaturæ intellectualis etiam in finem specialem ipsius, qui est ipsa visio beatifica superexcedens omnes vires naturales eiusdem creaturæ; atque adeo manet probata minor.

Ibidem. ad 2. Sequitur 334. Solas creaturas intellectual es propriè dici prædestinatas.

Probatur sequela: Sola illa, quæ transmittuntur in finem, possunt dici destinata ad illum: Sed solæ creaturæ intellectuales transmittuntur in gloriam; Deo enim finis ille est connaturalis; crearæ verò non intellectuales sunt omnino incapaces illius finis: Ergo solæ creaturæ intellectuales propriè dicuntur prædestinatæ.

Ex q. 6. de verit. a. 1. In 1. dist. 40. q. 2. Sequitur 335. Ipsam gloriam, quandoque dici prædestinatam.

Probatur sequela: Quia quæ continentur in ipsa ratione transmissionis creaturæ intellectualis in finem, aliquomodo dici possunt prædestinata: Sed ipse finis siue gloria continetur in illa ratione transmissionis, quâ creatura or-

dinatur ad gloriam, vt patet: Ergo, &c. Adde quod aliquando prædestinari sumitur pro prædeffiniri, præstitui, prædeterminari; & quia terminus & finis præstituitur, dicitur prædestinari.

Sequitur 336. Etiam media, quibus peruenitur ad terminum siue gloriam dici aliquando prædestinata. *Ibidem.*

Probatur sequela: Quia etiam ipsa prædeffiniuntur & continentur in ratione ordinis ad finem tamquam media, quibus creatura transmittitur in finem: Ergo, &c.

Sequitur 337. Prædestinationem esse partem prouidentiæ. *1. p. qu. 23. a. 1.*

Probatur sequela; Ratio ordinis in aliquem finem particularem est pars rationis ordinis in finem vniuersalem; sicut finis particularis, est quodammodo pars vniuersalis, præsertim quando sunt subordinati, quia vniuersalis attingitur saltem inadæquatè ratione particularis: Sed prædestinatio est ratio ordinis in finem particularem, vt dictum est, qui etiam subordinatur vniuersali, qui est bonitas Diuina, vt ostendimus, Ergo prædestinatio est pars prouidentiæ.

Sequitur 338. Prædestinationem non esse speciem prouidentiæ. *Ibidem.*

Probatur sequela: Tum quia, vt diximus, in Deo non est genus; Tum etiam quia ratio ordinis in finem ali-

quem particularem ſubordinatum generali, non eſt ſpecies rationis ipſius ordinis; quia ſemper manet eadem ratio ordinis variato tantùm fine: Sed prædeſtinatio eſt ratio ordinis in finem particularem ſubordinatum generali, vt conſtat: Ergo, &c.

1.p. q.23. ar.1. Sequitur 339. Prædeſtinationem *eſſe* dumtaxat partem obiectiuam prouidentiæ.

Explicatur. Pars obiectiua dicitur illa, quæ eſt pars ex parte obiecti, ita vt ſit idem omnino actus, qui quatenus terminatur ad vnum obiectum communius vocetur totum, & idem actus vt terminatur deinde ad obiectum aliquod particulare dicatur pars, non quaſi pars actus, cum ſit vnus & idem, ſed pars obiecti.

Probatur ergo ſequela: Obiectum particulare vnius & eiuſdem actus, qui attingit obiectum generale, ſicut & actus quatenus ſignificatur vt attingens illud obiectum particulare dicitur pars obiectiua: Sed prædeſtinatio eſt omnino idem actus ex parte Dei cum prouidentia, & ſolùm differunt in hoc, quòd obiectum prouidentiæ eſt omne ens creatum, vt ordinatum in gloriam Dei vt ſic, & vt ſignificatur nomine prædeſtinationis obiectum eſt creatura intellectualis vt ordinata in gloriam ip-

ſius creaturæ vt finẽ particularẽ in ordine ad gloriam Dei: Ergo prædeſtinatio eſt pars obiectiua prouidentiæ. Minor eſt euidens ex dictis; neque enim imaginandum eſt, quòd prædeſtinatio non ſit prouidentia, vel quòd non ordinet creaturas intellectuales vltimatè in gloriam Dei: hoc enim falſum eſt; cum bonitas & gloria Dei ſit vltimus finis ipſius Dei: ſed quia præterea ordinat creaturas, non omnes, ſed intellectuales, in partem illorum finium particularium, quibus mediantibus Deus ipſas etiam creaturas intellectuales ordinat in bonitatem & gloriam ſuam, idcirco prædeſtinatio eſt idem omnino actus cum prouidentia, quæ dicitur prædeſtinatio vt ordinat creaturas in ipſarũ gloriã tamquam in partem finis. Ex duplici ergo capite prædeſtinatio dicitur pars prouidentiæ, videlicet ex parte creaturarum, quia non omnes per prædeſtinationem ordinat, ſed tantùm partem, videlicet aliquas creaturas intellectuales; nec ordinat in finem ſuum adæquatum, quatenus ſub nomine prædeſtinationis explicatur, ſed in finem veluti inadæquatum, & ſubordinatum, quo mediante ordinat in finem adæquatum & communem.

Sequitur 340. Prædeſtinationem eſſe actum imperij Diuini. *Ibid.*

Probatur ſequela : Prouidentia eſt actus imperij Diuini, ex dictis ſupra: Sed prædeſtinatio eſt ipſamet prouidentia, ex iam dictis: Ergo prædeſtinatio eſt actus imperij Diuini.

Ibid. ar. 2. Sequitur 341. Prædeſtinationem nihil ponere formaliter in prædeſtinato.

Probatur ſequela : Actus imperij nihil ponit formaliter ſiue per modum cauſæ formalis in rebus imperatis, ſed tantùm in ipſo imperante, vt conſtat : Sed prædeſtinatio eſt actus imperij, ex dictis : Ergo prædeſtinatio nihil ponit in prædeſtinato, ſed dumtaxat in prædeſtinante formaliter.

Ibidem. Sequitur 342. Prædeſtinationem quoad executionem & per modum cauſæ actualiter efficientis ponere aliquid in prædeſtinato.

Probatur ſequela: Actus imperij infallibiliter efficacis & effectiui ponit aliquid in re imperata per modum cauſæ efficientis : Sed prædeſtinatio eſt actus imperij Diuini, quod, vt ſupra oſtendimus, eſt infallibiliter efficax & effectiuum: Ergo prædeſtinatio quoad executionem & in genere cauſæ efficientis ponit aliquid in prædeſtinato, videlicet vocationem & magnificationem.

, ad 3. Sequitur 343. Prædeſtinationem eſſe præparationem gloriæ per gratiam.

Probatur

Probatur ſequela: Ratio ordinis in finem vltimum ſupernaturalem per medium etiam ſupernaturale nihil aliud eſt, quàm præparatio gloriæ per gratiam, quatenus videlicet per hanc rationem in intellectu ſuo præconceptam & præſtitutam Deus præparat ſe ad producendam in creatura intellectuali gloriam mediante gratiâ: Sed prædeſtinatio eſt ratio ordinis in finem ſupernaturalem, qui haberi non poteſt niſi per gratiam, vt patet ex dictis: Ergo prædeſtinatio eſt præparatio gloriæ per gratiam, vel, quod idem eſt, præparatio gratiæ ad gloriam, vel præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſimè aliqui perueniunt ad gloriam, & conſequenter liberantur ab omni miſeria.

Sequitur 341. Deum non teneri ad ordinandas efficaciter omnes creaturas intellectuales in gloriam. *Ibid. ar. 3. & ar. 4. ad 3.*

Probatur ſequela: Qui habet prouidentiam generalem, non tenetur omnes res particulares efficaciter ordinare in finem illarum particularem, vt diximus, maximè verò, quando finis ille eſt gratuitus & non connaturalis: Sed Deus habet prouidentiam generalem, vt oſtendimus: Ergo non tenetur omnes creaturas intellectuales efficaciter ordinare in ipſarum finem particularem, maximè verò in gloriam, qui effectus, vt

demonſtrauimus, eſt merè gratuitus.

Ibid. Sequitur 345. Deum non teneri ad prædeſtinandas omnes creaturas intellectuales.

Probatur ſequela: Ordinare efficaciter in gloriam vt finem particularem creaturarum intellectualium eſt illas prædeſtinare, vt patet ex dictis: Sed Deus non tenetur efficaciter ordinare omnes creaturas intellectuales in gloriam, vt iam oſtendimus: Ergo non tenetur omnes illas prædeſtinare. Quod autem de facto non omnes prædeſtinauerit patet, tum ex Scriptura, tum etiã, quia prouiſor generalis debet aliquem defectum permittere, vt patet ex dictis.

Ibidem. Sequitur 346. Deum aliquos reprobare.

Probatur ſequela: Non ordinare aliquos in gloriam eſt ipſos reprobare: Sed Deus aliquos non ordinat in gloriam, ex dictis: Ergo aliquos reprobat. Maior eſt euidens: quia eo ipſo, quòd aliqui non ordinantur ad gloriam, ab illa deficiunt; hoc autem eſt reprobari, id eſt, non probari, non admitti, ſed deficere.

Ibid. ar. 4. Sequitur 347. Prædeſtinationem ſupponere electionem aliquorum ad gloriam.

Probatur ſequela: Tum quia impe-

rium supponit electionem, vt ostendimus in primo principio: Sed prædestinatio, ex dictis, est imperium: Ergo prædestinatio supponit electionem. Tum etiam, quia ordinare aliquos in aliquem finem, alijs non ordinatis, supponit electionem, quâ aliqui sint electi ad illum finem, non alij, vt est euidens: Sed, ex dictis, aliquos DEUS prædestinat ordinando in gloriam alijs reiectis siue non ordinatis: Ergo hæc prædestinatio siue ordinatio supponit electionem.

Sequitur 348. Electionem ad gloriam supponere dilectionem. *Ibidem.*

Probatur sequela: Omnis electio vnius præ alio supponit dilectionem; non enim eligeretur vnus præ alio, nisi diligeretur: Sed electio ad gloriam est vnius præ alio, ex dictis: Ergo electio ad gloriam supponit dilectionem.

Sequitur 349. Dilectionem DEI non supponere, sed facere bonum in re dilecta. *Ibid.*

Probatur sequela ex dictis supra: Voluntas Dei est causa totius boni creati, atque adeo non supponit bonum creatum, sed facit: Atqui dilectio DEI est ipsa voluntas siue velle DEI; est enim actus, quo vult bonum, vt diximus: Ergo dilectio DEI non supponit bonum, sed facit illud in re dilecta.

Sequitur 350. Omne bonum, ratione *Ibidem.*

cuius aliquis diligitur vel eligitur præ alio, esse effectum dilectionis Dei.

Probatur sequela: Omne bonum est effectus causæ totius boni: Sed dilectio Dei est causa totius boni: Ergo omne bonum est effectus dilectionis Dei.

Ib. ar. 5. Sequitur 351. Omne bonum in prædestinato existens esse etiam effectum illius electionis, quâ prædestinatus eligitur præ alio.

Probatur sequela: Omne bonum, quod est effectus dilectionis, ex qua oritur electio, est etiam effectus illius electionis; quia ipsa electio includit dilectionem; vt patet: Sed omne bonum existens in prædestinato est effectus dilectionis, ex qua oritur electio, vt constat ex dictis: Ergo omne bonum existens in prædestinato est effectus electionis.

Ibidem. Sequitur 352. Omne bonum existens in prædestinato esse effectum imperij Diuini.

Probatur sequela: Omne bonum, quod est effectus electionis, est effectus illius actus, quo Deus id ordinat exequendum, quod per ipsam electionem vult in ordine ad finem, vt constat etiam ex primo principio: Sed imperium est actus ille, quo Deus ordinat exequendum bonum, quod vult per electionem, vt diximus supra: Ergo omne bonum existens in prædestinato est effectus imperij Diuini.

Sequitur 353. Omne bonum, quod est in prædestinato, esse effectum prædestinationis. *Ibidem.*

Probatur sequela: Imperium, quo Deus ordinat exequendum aliquid in ordine ad gloriam, est prædestinatio ex dictis: Sed omne bonum existens in prædestinato est effectus illius imperij, ex dictis: Ergo omne bonum existens in prædestinato est effectus prædestinationis.

Sequitur 354. Bonum illud, quod est in prædestinato, esse plùs minùsue effectum prædestinationis iuxta ordinem proximiorem vel remotiorem, quem dicit ad gloriam. *Ibidem.*

Explicatur: Licet omne bonum, quod est in prædestinato, sit effectus prædestinationis, nihilominus quia prædestinatio est ordinatio in gloriam tamquam in finem per media, euidens est, quòd media, quæ proximiùs ordinantur ad gloriam, sunt magis immediati effectus ipsius prædestinationis; & hoc est, quod intendimus esse plùs minùsue effectum ipsius prædestinationis; non quòd omnia bona non sint effectus prædestinationis, sed quòd aliqua bona sint effectus magis siue propinquiùs ordinati ad gloriam. Et in hoc sensu.

Probatur sequela: Media vt media sunt plùs minùsue effectus intentionis

& ordinationis in finem iuxta quod plùs minùsue conducunt ad obtinendum finem : Sed bona omnia quæ sunt in prædestinato (excepta gloria) sunt media ad gloriam, vt patet : Ergo ex illis ea sunt magis quodammodo effectus prædestinationis, quæ propinquiùs & efficaciùs conducunt ad gloriam.

Ad Rom. 8. lect. 6. Sequitur 355. Perseuerantiam in gratia vsque ad mortem esse maximè proprium effectum prædestinationis.

Probatur sequela : Media, quæ propinquiùs conducunt ad gloriam, sunt maximè effectus prædestinationis : Sed perseuerantia in gratia vsque ad mortem omnium propinquissimè conducit ad gloriam : Ergo perseuerantia in gratia vsque ad mortem maximè est effectus prædestinationis ; vnde dicitur donum proprium prædestinatorum & electorum.

Ibid. & 1. p. q. 23. a. Sequitur 356. Omnia dona supernaturalia esse etiam magis propriè effectus prædestinationis.

Probatur sequela : Media eiusdem ordinis cum fine sunt magis propriè effectus intentionis finis, quia propinquiùs conducunt ad finem, quàm alia quæ non sunt eiusdem ordinis : Sed dona supernaturalia sunt eiusdem ordinis cum gloria, quæ est etiam supernaturalis, vt diximus : Ergo dona supernatu-

ralia sunt etiam magis propriè effectus prædestinationis.

Sequitur 357. Inrer hæc dona computandos etiam esse actus liberos supernaturales, quos elicit prædestinatus, tam illos, quibus se disponit ad gratiam quàm alios, quos elicit post iustificationem, & illos, quibus perseuerat. *D Thom. 1 p. q 23. a 4. & 5.*

Probatur sequela: Omnia bona supernaturalia, quæ conducunt ad consequendam gloriam, propriè sunt effectus prædestinationis; Sed actus omnes enumerati sunt bona supernaturalia, quę conducunt ad consequendam gloriam: Ergo sunt propriè effectus prædestinationis.

Sequitur 358. Omnes omninò gratias, nullâ prorsùs exceptâ, siue sint actuales, siue habituales, esse etiam propriè effectus prædestinationis. *Ibidem.*

Probatur sequel. Quia sunt ordinis supernaturalis, & conducunt ad consequendam gloriam.

Sequitur 359. Gratiam etiam per peccatum interruptam, & gratias sufficientes, esse effectus prædestinationis. *Ibidem.*

Prob. sequ. Quia etiam ista sunt supernaturalia, & saltem occasionaliter conducunt ad gloriam, quatenus homo humilior resurgit, pœnitet ipsum tam ingratum fuisse, &c.

Sequitur 360. Etiam permissiones pec- *Ad Rom.*

S. Iect. 6. catorum esse effectus prædestinationis.

Probatur sequela: Quia ista etiam sunt bona saltem occasionaliter conducentia ad consequendam gloriam.

Ibid. Sequitur 361. Bona etiam naturalia, & omnia omnino, quæ accidunt prædestinatis, imò etiam ipsam substantiam prædestinati esse aliquo modo effectus prædestinationis.

Probatur sequela: Quia ista omnia sunt bona, quæ conducunt ad gloriam.

1 p. q. 23. a. 5. Sequitur 362. Prædestinationem non posse fieri ex præuisis meritis.

Prob. seq. Causa totius boni, quod est in prædestinato tam quoad finē, quàm quoad media, non potest fieri ex præuiso aliquo illius bono: Sed ex dictis, prędestinatio est causa totius boni, &c. Ergo prędestinatio non potest fieri ex aliquo bono pręuiso; atque adeo nec ex præuisis meritis. Maior prob. supponēdo dici nō posse quòd prædestinatio fiat ex præuisis meritis, quasi illa sint causa efficiens actus prædestinationis, cum actus ille nihil aliud sit, quàm ipsa Dei substantia, quæ nullā potest habere causam efficientē; Ergo merita præuisa sunt causa prædestinationis nō ex parte actus, sed solùm ex parte obiectorum, quæ in prędestinatione includūtur. In hoc verò sensu prob. m. Duo tantùm in prædestinatione includūtur, videlicet media & fi-

nis cùm sit ratio ordinis in finé: Sed finis nó potest esse volitus ex præuisione mediorũ, ita vt sint motiuũ volēdi finē & ordinãdi in finem, imo potiùs è contra finis est motiuum volendi & ordinandi media: in finem Ergo merita non possunt esse motivum volendi & ordinandi media in gloriam, sed potiùs è contrà gloria est motivum volendi & ordinandi media in gloriam tamquam in finem: Verùm quia quæstio hæc de prædestinatione magni momenti est ad plura fidei dogmata, diligentiùs explicanda est.

Aduertendum ergo primò; quòd qui dicunt prædestinationem fieri ex præuisis meritis, nomine prædestinationis intelligunt electionem ad gloriam, & dicunt motivum & rationem, propter quam Deus voluit gloriam huic homini V. G. Petro, esse merita, non quidem existentia, sed futura & præuisa,

Aduertendum secundò merita dupliciter concipi vt futura; primò absolutè; secundò conditionatè, vt patet ex dictis supra cum de scientia media egimus.

Advertendum tertiò, aliquos ex autoribus, qui tuentur in rei veritate electionem ad gloriam fieri ex præuisis meritis vt conditionatè futuris, nolle tamen simpliciter hoc concedere, sed dicunt hoc sensu prædestinationem fieri ex præuisis meritis, quia nisi preuide-

rentur merita vt conditionatè futura, illa præparatio mediornm in ordine ad gloriam, non haberet perfectam & integram rationem prædestinationis, sed esset tantùm quædam prouidentia generalis. Cuius sui dicti rationem assignant, quia prædestinatio per hoc differt à prouidentia generali, quòd prædestinatio sit certa & infallibilis respectu consecutionis gloriæ tamquam finis; prouidenita verò generalis non sit certa & infallibilis; Vnde inferunt, quòd cum prædestinatio non sit certa & infallibilis sine præuisione meritorũ saltem sub conditione, non potest prædestinatio fieri aut esse sine præuisione illorum; non quòd merita præuisa: etiam vt conditionatè futura, sint aut fuerint Deo ratio eligendi homines ad gloriam vel gratiam &c. Sed quia sine huiusmodi præuisione voluntas illa dandi hominibus gloriam, non haberet rationem integram prædestinationis. Atque hinc vlteriùs concludunt, prædestinationem esse merè gratuitam, quamuis non sit sine præuisione conditionatâ meritorum. Addunt tamen aliquã gratiã, quæ nimirũ datur in tempore ob aliquod meritum præcedens, vel ob dispositionem, vel occasionem antecedentem, esse ab æterno à Deo volitam intuitu illius meriti, dispositionis, vel occasionis conditionatè

præuisæ. Cumque ijdem auctores asserant Deum ex lege ordinaria in tempora non dare alicui etiam primam gratiam, nisi in eo præcesserint actus naturales cuiusdam fidei, spei, & charitatis naturalis, consequenter volunt, Deum noluisse ab æterno dare primam gratiam, nisi ob illos actus antecedentes vt conditionatè præuisos, & generaliter nullam gratiam ab æterno alicui fuisse volitam à Deo, nisi propter bonum vsum illius præuisum à Deo sub conditione, quod nonnulli explicant exemplo Regis, qui vellet dare alicui militi equum & arma, quia præsciret eum bene illis vsurum, si det; nolle autem alteri dare, quia præsciret illum eis non bene vsurum, etiam si daret. Demum hæc omnia ita ad omnes omnino extendunt, vt dicant etiam Christi Domini & Beatissimæ eius matris animas ea ratione in tantam dignitatem potiùs, quàm aliorum animas electas fuisse, quia Deus præuiderat eas meliùs, quàm cæteras, pro suâ innatâ libertate vsuras suo arbitrio.

Verùm hæ omnes opinationes ex dictis concidunt: quia non possunt præuideri merita vt conditionatè futura ante decretum Dei, quo vult illa merita esse saltem conditionatè futura: Hoc autem decretum non potest esse, nisi post volun-

tatem, quâ Deus vult gloriam illis: Ea verò voluntas est prædestinatio. Vide dicta superius.

Videm. Sequitur ergo 363. Electionem hominum ad gloriam non fuisse ex meritis præuisis vt futuris absolutè.

Probatur sequela Electio non potest fieri ex meritis præuisis vt futuris, si merita non sint futura aliquo modo ante electionem: Atqui merita non sunt absolutè futura ante electionem: Ergo &c. Minor probatur. Decretum Dei, quo vult merita esse absolutè futura est post electionem ad gloriam; Sed nulla merita sunt absolutè futura ante decretum Dei, quo vult illa esse absolutè futura, vt patet ex dictis supra: Ergo uulla merita sunt absolutè futura ante electionem ad gloriam. Maior constat quia volitio finis antecedit volitionem mediorum vt media sunt ad finem: Sed electio ad gloriam est volitio finis; decretum Dei, quo vult merita esse absolutè futura, est volitio mediorum; cum merita sint media ad gloriam: Ergo electio ad gloriam est prior decreto Dei, quo vult merita esse absolutè futura, atque adeo decretum illud Dei est post electionem ad gloriam, & consequenter antequam merita sint absolutè futura.

Videm. Seq. 364. Merita vt cōditionatè futura non posse esse ante electionē ad gloriā,

Probatur sequela: Decretum saltem conditionatum ex parte objecti est ante merita conditionatè futura; cum sit causa futuritionis conditionatæ ipsorum: Sed electio ad gloriam est ante decretum illud conditionatum: Ergo electio ad gloriam est ante merita etiam conditionatè futura; atque adeò merita non sunt conditionatè futura ante electionem. Minor probatur: quia media non possunt esse volita vt media quocumque modo, nisi præcedat volitio finis; cum media vt media sint volita propter finem. Adde quòd non possunt merita præuideri vt conditionatè futura ante electionem ad gloriam, nisi detur scientia media, vt fatentur hi Neoterici: Sed non datur scientia media, ex dictis supra: Ergo, &c.

Sequitur 365. Prædestinationem & electionem Dei esse causam infallibilem omnium suorum effectuum certitudine & infallibilitate causalitatis. *D.Th.1.p. q 23. a.6. & q.6. de verit.a.3.*

Probatur sequela: Omnis causalitas Diuina est certa & infallibilis ex se, & ex propria perfectione causalitatis, vt supra demonstratum est: Sed prædestinatio & electio habent causalitatem Diuinam, vt iam ostendimus: Ergo prædestinatio & electio sunt infallibiles certitudine causalitatis.

Sequitur 366. Prædestinationem & *Ibidem.*

electionem Dei esse certam etiam seclusâ præscientiâ.

Probatur sequela: Quod est certum vt causa, est certum etiam seclusâ præscientiâ, si ratio causæ sit distincta à præscientia: Sed prædestinatio & electio est certa vt causa, ex iam dictis: Ergo est certa seclusâ præscientiâ, nisi quatenus ipsa præscientia est causa.

Ibidem. Sequitur 367. Falsum esse, quòd prædestinatio non sit infallibilis, nisi ex præscientia, vt dicit noua illa opinio, de qua iam diximus.

Probatur sequela: Quod est certum seclusâ præscientiâ, non est certum ex sola præscientia: Sed prædestinatio est certa seclusâ præscientiâ, ex dictis: Ergo falsum est, quòd non sit certa nisi ex præscientia.

Ibidem. Sequitur 368. Etiam falsum esse, quòd prædestinatio per hoc differat à prouidentia generali, quòd prædestinatio sit certa ex præscientia; prouidentia verò generalis ideo non sit certa, quia non habet adiunctam præscientiam.

Probatur sequ. Tum ex modo dictis; ostendimus enim omnem prouidentiam esse certam; Tum etiam, quia dato & non concesso, quòd prouidentia non sit certa, prædestinatio tamen est certa certitudine causalitatis, & non solius præscientiæ, vt probatum est.

Sequitur 369. Prædestinationem ad gloriam non posse esse omnino gratuitã, si fiat ex præuisis meritis, vel si fieri non possit nisi præuisis meritis. *Ibidem.*

Probatur sequela: Quando merita etiam præuisa sunt ratio alicuius doni, illud donum non est merè gratuitum: Sed merita præuisa sunt ratio prædestinationis, si hæc fiat ex meritis præuisis, nec fieri possit nisi ex illis præuisis: Ergo prædestinatio non est gratuita. Maior est euidens; quia vbi interueniunt merita etiam vt præuisa, non interuenit ratio doni merè gratuiti. Minor probatur: In æternis vnum non est prius alio, nisi quia est ratio illius; alia enim prioritas in æternis non potest intelligi: Sed merita præuisa & prędestinatio sunt æterna: Ergo merita præuisa non possunt esse priora prædestinatione, nisi sint ratio prædestinationis: Cum ergo prædestinatio non fiat ex præuisis meritis, nisi merita præuisa sint priora prædestinatione, si prædestinatio fiat ex præuisis meritis, merita præuisa sunt ratio prædestinationis.

Explicatur: In æternis nihil est prius aut posterius, nisi quatenus vnum est ratio alterius: quando autem merita sunt ratio, non interuenit donum gratuitum: non potest autem prædestinatio fieri ex præuisis meritis, nisi merita vt

futura & præuisa aliquo modo sint priora, atque adeo sint ratio, propter quam Deus prædestinat. Vnde subsumo: Nullum eorum, quorum merita sunt ratio, est mere gratuitum: Sed merita præuisa sunt ratio prædestinationis & omnium effectuum eius: Ergo nec prædestinatio, nec effectus eius, id est, gratia, auxilia &c sunt merè gratuita; nec gratia est gratia si prędestinatio fiat ex pręuisis meritis.

Ibid. Sequitur 370. Dato & non concesso, quòd Deus exigeret actus aliquos naturales fidei, spei, &c. ante primam gratiam, adhuc dici non posse, quòd prædestinatio fieret ex illis actibus præuisis vt conditionatè futuris.

Probatur sequela: Idcirco merita non possunt esse præuisa, quia sunt effectus prædestinationis, & fieri nequit, vt comprehendens omnia, qualis est Deus, pręuideat effectus à se dependentes, & non videat se vt causam: atque adeo fieri nequit vt pręuideat effectus prædestinationis, nisi seipsum videat vt prædestinantem: Sed dato & non concesso, quòd illi actus naturales essent requisiti etiam ad primam gratiam, illi actus etiamsi naturales, essent effectus prædestinationis, quia conducerent ad consequendam gratiam & gloriam: Ergo hoc dato illi actus præuideri non possent ante prædestinationem.

Sequitur 371. Absolutè falsum esse præexigi illos actus naturales.

Probatur sequela: Quia gratia non esset merè gratuita: sed de hoc alias.

Sequitur 372. Multò magis falsum esse quòd anima Christi ad tantam dignitatem eâ ratione euecta sit, quòd præuisa sit bene vsura libero arbitrio. D. Th. 1. p. q. 10. ar. 1.

Probatur sequela: Quia si de omnibus prædestinatis falsum est, vt iam ostendimus, quòd eorum prædestinatio sit quocumque modo ex præuisis meritis, vel non sine illis, multò magis id falsum est de prædestinatione Christi, quæ tantò magis fuit gratuita, quantò maior est gratia vnionis hypostaticæ, quàm quæcumque alia. Sed de his postea. Vt autem videamus, quomodo se habeant, dilectio, electio, prædestinatio tam nostra, quàm Christi secundùm prioritatem, altiùs repetendum est ex hoc eodem principio.

Sequitur ergo 373. Nihil esse in Deo realiter prius aut posterius duratione.

Prob. sequela: In æterno nihil est realiter prius aut posterius duratione; cum, ex dictis, æternitas sit tota simul: Sed Deus est æternus, vt ostendimus: Ergo in Deo nihil est realiter prius aut posterius duratione.

Sequitur 374. Nihil in Deo esse prius aut posterius ratione secundùm Ibid.

instans rationis, quod vocant, *in quo*.

Probatur sequela: In actu puro nihil est prius aut posterius, etiam ratione secundùm instans, *in quo*: Sed Deus est actus purus: Ergo nihil est in Deo prius aut posterius ratione secundùm instans, *in quo*. Maior probatur: quia in actu puro nihil potest concipi vt imperfectum vel potentiale & vlteriùs actuandum: Sed aliquid esse posterius ratione secundùm instans *in quo*, nihil est aliud, quàm aliquid concipi vt imperfectum, potentiale, & vlteriùs actuandum: Ergo, &c. Minor probatur: Aliquid concipi prius ratione secundùm instans *in quo*, nihil est aliud, quàm concipere aliquod instans, in quo vnum sit, & aliud non sit: hoc enim intelligitur per prioritatem instantis *in quo*, & nihil aliud: Sed hoc est concipi aliquid vt imperfectum, potentiale, & vlteriùs actuandum: id enim quod concipitur prius, concipitur non habere pro illo instanti aliquid, quod pro posteriore habebit: Ergo concipere aliquid prius secundùm instans, *in quo*, est concipere aliquid imperfectum, incompletum, potentiale, & vlteriùs actuandum.

Ex 7 Metaph. lect. 14. Sequitur 275. Posse concipi in Deo aliquid prius prioritate instantis *à quo*.

Probatur sequela: Concipere aliquid

vt principium vel causam virtualem, nihil imperfectionis, imo perfectionem maximam importat: Sed non repugnat imò potest concipi in Deo, quod nullam imperfectionem, sed potiùs perfectionem importat: Ergo non repugnat concipere in Deo aliquid prius prioritate instantis *à quo*. Maior est certa de fide, quia possumus & debemus concipere Patrem æternum vt principium filij, & Patrem ac Filium vt principium Spiritus sancti: Et præterea omnes concedunt nos posse concipere vnum attributum vt causam virtualem alterius, v.g. immutabilitatem, vt causam virtualem æternitatis.

Et 1.p.q.39 a.7.ad 3

Sequitur 376. Inter actus Diuinos non esse vllam prioritatem, nisi vnus sit distinctus virtualiter ab alio, & vnus sit causa virtualis alterius.

1.p. q. 39. a. 7.

Probatur sequela: Prioritas virtualis requirit distinctionem virtualem, & quòd vnum sit causa virtualis alterius: Atqui inter actus Diuinos non est aliqua prioritas nisi virtualis: Ergo inter actus Diuinos vnus non est alio prior, nisi distinguatur virtualiter ab alio, & vnus sit causa virtualis alterius. Maior est evidens ex dictis: quia in Diuinis vnum non potest esse prius alio nisi sit causa virtualis: Sed sicut causalitas realis exigit distinctionem realem; ita causalitas

virtualis exigit distinctionem virtualem:

Quodl. 4. q. 13. a. 2. Sequitur 377. Nullam esse prioritatem inter actus intellectus Diuini, vt sunt actus.

Probatur sequela: Quia, vt supra ostendimus, nulla est inter illos distinctio virtualis. Idemque dicendum de actibus voluntatis inter se compararis.

1. p. q. 19. a. 1. Sequitur 378. Inter actus intellectus & voluntatis posse esse prioritatem virtualem.

Probatur sequela: Vbi est distinctio virtualis, & vnum est causa virtualis alterius, est etiam prioritas virtualis: Sed inter actus intellectus & voluntatis est distinctio virtualis, & actus intellectus est causa virtualis actus voluntatis: Ergo, &c. Minor probatur: quia intellectus est causa virtualis voluntatis, vt omnes concedunt: Sed actus intellectus non distinguitur etiam virtualiter in Deo ab intellectu, nec actus voluntatis à voluntate: Ergo actus intellectus est causa virtualis actus voluntatis in Deo; Atque adeo inter actum intellectus & voluntatis est prioritas.

Ibidem. Sequitur 379. Actum intellectus Diuini vt sic, esse priorem actu voluntatis; non autem vt liberum formaliter.

Probatur seq. Omnis causa etiam virtualis est prior aliquo modo: Sed actus

intellectus nimirum iudicium indifferens est causa radicalis libertatis in voluntate, ex primo principio; actus autem voluntatis est causa omnis libertatis formalis in omnibus aliis potentiis, vt patet ex ibidem dictis: Ergo actus intellectus Diuini est prior actu voluntatis vt sic; actus tamen voluntatis est prior actu intellectus, vt liber est formaliter.

Sequitur 380. Nullum actum intellectus Diuini liberum & circa obiectum indifferens Deo, posse antecedere actum voluntatis liberum. 1. p. q. 19. a. 10.

Probatur sequela: Nullus effectus aut quasi effectus potest antecedere causam suam etiam virtualem: Sed omnis actus intellectus Diuini vt liber, est quasi effectus actus liberi voluntatis tamquam causæ virtualis: Ergo nullus actus intellectus Diuini liber & circa obiectum liberum & indifferens potest antecedere actum liberum voluntatis Diuinæ.

Sequitur 381. Prædestinationem, quæ, vt supra ostendimus, est actus liber intellectus Diuini, cum sit actus imperij, non antecedere, imò subsequi electionem Diuinam. 1. p. q. 23. a. 4.

Sequela satis patet ex dictis.

Sequitur 382. Actum dilectionis & electionis ad gloriam esse omnino simul. Ibidem.

Probatur ſequela: omnes actus indiſtincti virtualiter vt ſic ſunt omnino ſimul, nec vnus eſt vllo modo prior alio, ex dictis: Sed dilectio & electio ſunt actus indiſtincti virtualiter; cum ſint actus voluntatis, vt patet ex his, quæ probauimus: Ergo dilectio & electio ſunt omnino ſimul.

Locis ſupra citat. Sequitur 383. Electionem hominum & Angelorum, imo & Chriſti Domini ex parte actus eſſe omnino ſimul: Et idem dicendum de prædeſtinatione.

Probatur ſequela, Quia ex parte actus nulla eſt diſtinctio virtualis.

Sequitur 384. Nullam eſſe prioritatem ex parte obiecti in actibus Diuini intellectus vel Diuinæ voluntatis, niſi quæ vel eſt ex natura rei, vel ex voluntate Diuinâ.

Probatur ſequela: Obiecta intellectus & voluntatis Dei non ſunt inter ſe priora vel poſteriora, niſi vel ex natura rei, vel ex voluntate Diuina volente, quòd vnum ſit prius alio, vel quòd vnum aliquo modo dependeat ab alio: Sed tota prioritas actuum Diuinorum, quæ dicitur ex parte obiecti, nihil aliud eſt, quàm ipſa prioritas ſiue dependentia obiectorum inter ſe, ſiue dependentia illa ſit materialis, & in eſſe rei, ſiue ſit formalis & in eſſe cogniti aut voliti: Ergo prioritas actuum Diuinorum, vel

est ex natura rei, vel ex voluntate Divina. Explicatur actum Divinum esse priorem ex parte obiecti non est nisi vnum objectum esse priùs alio: Vnum autem obiectum esse prius alio contingit ex duplici capite; vel quia ipsa rei natura ita exigit, inquantùm vnum objectum dependet ab alio, & sic illud à quo aliud pendet dicitur prius; illud verò, quod dependet dicitur posterius; vel oritur ex eo, quòd Deus vult vnum pendere ab alio, etiamsi naturâ suâ non pendeat. V.G. Media vt media pendent à fine ex natura rei: Et sic ex natura rei finis est prior, & est priùs volitus, quàm media: Et hinc est quod dicimus Deum velle priùs finem, quàm media: Non quòd Deus habeat vnum actum, quo velit finem, & alium, quo velit media, & quòd actus, quo vult finem, sit prior, quàm actus, quo vult media; sed quòd finis vt finis, est id, à quo in genere causæ finalis media dependent; & sic ex parte obiecti media non sunt volita, nisi ratione finis: Et ex hoc nos concipientes actus Diuinos ad modum nostrorum, dicimus volitionem, quà Deus vult finem, esse priorem illâ, quâ Deus vult media: Addimus tamen ex parte objecti, vt corrigamns quodammodo modum nostrum concipiendi, nec imaginemur esse duas distinctas realiter

volitiones; alteram quâ Deus velit finem, & alteram, quâ velit media, sed hoc modo loquendi significemus totam prioritatem, quæ interuenit, esse ex parte obiecti, quatenus media vt sic non sunt volita nisi propter finem, atque adeo quòd dependent ab ipso fine etiam vt sint volita. Ita similiter quando Deus per Prophetam dixit Ioas, quòd si percussisset quinquies terram, percussisset Syriam vsque ad consumptionem; percussio Syriæ fuit volita à Deo dependenter à percussione terræ facta quinquies: non quòd naturâ suâ percussio Syriæ dependeret à percussione terræ quinquies factã; patet enim vnam non pendere ab alia secundùm se; sed solùm ex eo, quòd Deus ita voluisset & ordinasset: vnde percussio Syriæ dependebat à quintâ percussione terræ, non ex natura rei, sed ex voluntate Diuina: & sic percussio Syriæ volita fuit à Deo, ita vt dependeret à percussione terræ tamquam à conditione, quâ positâ consequenter percussio Syriæ poneretur. Vnde non fuerunt ibi duo actus Diuinæ voluntatis; alter, quo vellet percussionem Syriæ; alter, quo vellet percussionem terræ; sed vnus & idem actus fuit in Deo, quo voluit percussionem Syriæ dependentem à percussione terræ.

Ex his ergo constat, quòd prioritas

in actibus Diuinis ex parte obiecti, nihil est aliud, quàm ipsa prioritas & dependentia obiectorum orta vel ex natura rei, vel ex ipsa voluntate Diuina. Ex hoc autem iam facillimè intelligitur, quomodo prædestinatio & electio Christi sit prior nostrâ; & hinc etiam multa alia consequuntur: vnde.

Sequitur 385. Prædestinationem Christi esse priorem nostrâ ex parte obiecti, veluti triplici prioritate, videlicet in genere causæ finalis, efficientis & exemplaris. 1 p q 24. a. 3. & 4.

Probatur sequela: Electionem & prædestinationem esse priorem ex parte objecti nihil aliud est, vt diximus, quàm obiectum esse priùs, & illud, quod dicitur posterius dependere ab illo priori: Sed nos vt prædestinati dependemus à Christo vt à causa finali, exemplari & efficiente, vt infra dicturi sumus: Ergo prædestinatio & electio Christi, est prior nostra ex parte obiecti.

Sequitur 386. Prædestinationem & electionem Christi esse quodammodo posteriorem præuisione peccati saltem originalis ex parte obiecti. 3. p q. 1. a 3.

Prob. seq. Illud, à quo Deus voluit aliud dependere saltem vt à conditione vel occasione, est prius illo, quod dependet in eo genere: Sed Deus voluit Incarnationem dependere à peccato ori-

ginali ſaltem vt à conditione vel occaſione, vt infra oſtendemus: Ergo Incarnatio eſt quodammodo poſterius volita à Deo, quàm permiſſio peccati originalis ex parte obiecti, & conſequenter prædeſtinatio & electio Chriſti, quæ eſt volitio Incarnationis, eſt quodammodo poſterior permiſſione & præuiſione peccati originalis ex parte obiecti, & conſequenter prædeſtinatio & electio Chriſti, quæ eſt volitio Incarnationis, eſt quodammodo poſterior permiſſione & præuiſione peccati originalis.

Ibidem. Sequitur 387. Abſolutè ac ſimpliciter prædeſtinationem Chriſti eſſe priorem permiſſione & præuiſione peccati originalis.

Probatur ſequela: Quod eſt volitum per modum cauſæ finalis eſt abſolutè ac ſimpliciter priùs volitum, quàm omnia alia, quæ per modum medij aut occaſionis volita ſunt; quia cauſa finalis ſimpliciter prior eſt, præſertim reſpectu voluntatis, ſiue in ratione volitæ: Sed Deus voluit Chriſtum per modum cauſæ finalis omnium, vt poſtea dicemus: Ergo volitio, quæ eſt electio & prædeſtinatio Chriſti, ex parte obiecti abſolutè & ſimpliciter prior eſt ipſa permiſſione & præuiſione peccati.

Locis citatis. Sequitur 388. Prædeſtinationem hominum eſſe aliquo modo poſteriorem

præuiſione peccati originalis.

Prob. ſequela : Quod eſt poſterius poſteriori, eſt etiam poſterius priori, vt eſt euidens : Sed prædeſtinatio hominum eſt poſterior prædeſtinatione Christi, quæ aliquo modo eſt poſterior permiſſione & præuiſione peccati originalis, vt dictum eſt : Ergo prædeſtinatio hominum eſt aliquomodo poſterior permiſſione peccati.

Sequitur 389. Prædeſtinationem Angelorum non fuiſſe poſteriorem præuiſione peccati originalis. *1. p. qu. 23. a. 1. ad 3.*

Probatur; quia, vt aliàs oſtendemus, prædeſtinatio Angelorum ex parte obiecti non dependebat à Chriſto, cuius omnis gratia eſt gratia redemptoris : vnde nec etiam gratia Adami ante lapſum fuit ex meritis Chriſti, nec conſequenter fuit effectus prædeſtinationis eius, niſi vt reparata : Sed de hoc aliàs.

Sequitur 390. Reprobationem, prout eſt denegatio gloriæ & gratiæ, quatenus ſunt beneficia indebita, eſſe partem prouidentiæ Diuinæ. *In 1. ad Hannib. diſt. 40. ar. 3. & 1. p. q. 23. a. 3.*

Probatur ſequela : Quod eſt pars rationis ordinis in finem, eſt pars prouidentiæ : Sed reprobatio, vt eſt denegatio beneficij indebiti, eſt pars rationis ordinis in finem : Ergo reprobatio, vt eſt denegatio beneficij indebiti, eſt pars prouidentiæ. Maior conſtat ex dictis,

quia prouidentia, vt diximus, est ratio ordinis rerum in finem. Minor probatur: Id, quo aliqui ordinantur in finem vniuersalem etiam per hoc, quòd non attingunt particularem, est ratio aliqua ordinis illorum in finem: Sed per reprobationem, vt est denegatiō beneficij indebiti, reprobi ordinantur in finem vniuersalem, qui est gloria Dei, etiam per hoc, quòd non attingunt finem particularem, scilicet, gloriam propriam; quia hoc ipsum quod est, ipsos non consequi gloriam propriam ordinatur in gloriam Dei: Ergo reprobatio, vt denegatio beneficij indebiti est pars prouidentiæ.

Ibidem. Sequitur 391. Reprobationem, vt est inflictiua pœnæ debitæ peccatis reproborum esse etiam partem prouidentiæ.

Probatur sequela: Particularis ratio ordinis in finem est pars prouidentiæ: Sed reprobatio, vt est inflictiua pœnæ est particularis ratio ordinis in finem; quia Deus etiam illam pœnam ordinat in finem suæ gloriæ: Ergo reprobatio vt inflictiua pœnæ, est pars prouidentiæ: Sed sicut prædestinatio supponit electionem & dilectionem prædestinatorum: ita reprobatio supponit voluntatem non dandi gloriam, & voluntatem puniendi peccantes.

Sequitur 392. Vtramque reprobationem, siue reprobationem sub vtraque illa ratione, esse partem obiectiuam prouidentiæ. *Ibidem.*

Probatur sequela: Pars obiectiua est illa, quę tantùm est pars obiecti: Sed reprobatio est tantùm pars obiecti: nam cum omnia omnino ordinentur ad gloriam & bonitatem Dei, reprobatio solùm dicit quosdam ordinari per non consecutionem gratię & glorię, vel per subtractionem auxilij, ex quo sequitur peccatum, & per punitionem: Ergo, &c.

Sequitur 393. Effectum reprobationis in adultis esse subtractionem auxilij & permissionem peccati. *Ibide.*

Probatur sequela: Effectus intentionis non dandi gloriam est substractio mediorum: Sed reprobatio importat intentionem non dandi gloriam: Ergo reprobationis effectus est substractio mediorum, atque adeo auxilij: cumque in substractione auxilij includatur permissio peccati, sequitur etiam ipsam permissionem peccati esse effectum reprobationis.

Sequitur 394. Reprobationem, vt est denegatio beneficij indebiti, antecedere omnem pręuisioné peccati actualis. *Ibidem.*

Probatur sequela: Intentio non dandi beneficium indebitum antecedit illud, quod consequitur ad huiusmodi in-

tentionem, & consequenter preuisionem eius: Sed reprobatio est intentio non dandi gratiam vt beneficium indebitũ, ex qua denegatione gratię sequitur peccatum, vt est simplex negatio actus: Non potest autem preuideri peccatum, nisi sit futurum, neque potest esse futurum antequam Deus subtrahendo gratiam velit illud permittere, vt patet ex his, quę diximus supra: Ergo, &c.

Ibid. Sequitur 395. Reprobationem, vt importat intentionem puniendi, esse ex preuisis demeritis.

Probatur sequela: Omnis intentio infligendi pœnam supponit saltem permissionem culpę eo modo, quo pœna supponit culpam, vt est euidens: Sed reprobatio, vt importat intentionem puniendi, est intentio infligendi pœnam: Ergo supponit saltem permissionem culpę: ex hac autem permissione culpa est infallibiliter futura, & cognoscitur vt futura, ex dictis supra.

Ibidem Sequitur 396. Vtramque reprobationem esse actum positiuum tam ex ea parte, quâ est actus intellectus, quàm ex illa, quâ supponit actum voluntatis.

Probatur sequela: Omnis ratio ordinis rerum in finem est actus positiuus, & supponit actum positiuum voluntatis, presertim quando voluntas est huiusmodi, vt circa nullum obiectum sibi ab

intellectu propositum possit manere suspensa: Sed ex dictis, reprobatio est ratio ordinis reproborum in finem, id est, in gloriam Dei per denegationem gloriæ & inflictionem pœnę, & supponit actum voluntatis volentis non dare gloriam, sed infligere pœnam; aliunde verò voluntas Diuina est huiusmodi, vt non possit manere suspensa circa quodcumque obiectum ipsi ab intellectu propositum: Ergo reprobatio est actus positiuus, nimirum imperium, quo Deus ordinat reprobos in finem suæ gloriæ per denegationem gratiæ & gloriæ, & per inflictionem pœnæ, quam vult; denegationem quidem, quatenus positiuè vult non dare gloriam etiam ante præuisa demerita; inflictionem verò pœnæ, quam vult ex præuisione peccati.

Sequitur 397. Certum esse numerum prædestinatorum. 1. p. q. 23. art. 7.

Probatur sequela: Omne agens intellectuale perfectum certò prædeffinit numerum eorum, quæ per se intendit, & quæ sunt partes principales totius, quod vult operari: Sed Deus est agens intellectuale perfectissimum: Ergo certissimè prædeffinit numerum eorum, quæ intendit, & quæ sunt partes principales vniuersi: Hæ autem partes principales sunt non solùm spheræ cælestes & incorruptibilia, & species re-

rum corruptibilium, verùm etiam ipsi prædestinati; qui secundùm animam sunt incorruptibiles, ex dictis in primo principio, & qui propinquiùs attingunt vltimum finem; imò propter ipsos cætera visibilia videntur creata: Ergo, &c.

Ibidem. Sequitur 398. Non solùm esse certum numerum prædestinatorum formaliter, sed etiam materialiter; hoc est, non solùm esse certum quòd prædestinati sint tot V. G. decies millies centena millia, sed etiam est certum, quòd erunt hi, & non alij.

Probatur sequela: Primò, quia Deus non vult res in communi, sicut nec cognoscit in communi, sed in particulari, vs aliàs diximus: Deinde quia partes principales debent esse prę deffinitæ nedum formaliter, sed etiam materialiter à perfectissimo agente per intellectum; vt probat ratio iam adducta.

Ibidem. Sequitur 399. Cuilibet prædestinato intentum esse à Deo gradum determinatum gloriæ.

Probatur sequela: Quia perfectissimum agens intellectuale debet prædefinire cuilibet parti principali determinatum gradum perfectionis, præsertim quando perfectio est huiusmodi, quæ non potest haberi, nisi per media illi parti data ex vi intentionis ipsius præde-

finientis; aliàs non esset agens perfectissimum intellectuale, vt constat: Sed Deus est agens perfectissimum intellectuale, & prædestinati sunt partes principales vniuersi, nec possunt consequi gloriam, nisi per media ex vi prædestinationis ipsis à Deo concessa, sicut dictum est: Ergo Deus cuilibet prædestinato vult & præfigit certum & determinatum gratiæ & gloriæ gradum.

Sequitur 400. *Hanc certitudinem tam numeri prędestinatorum, quàm gradus glorię, esse certitudinem causalitatis, & non solius pręscientię.* Ibidem.

Prob. seq. Prędeffinitio est certa certitudine causalitatis & non solius pręscientię, ex dictis. Sed hęc certitudo tã numeri, quàm gradus glorię est certitudo prędeffinitionis: Ergo est certitudo causalitatis, & nõ solius pręscientię.

Sequitur 401. Prędestinationem quantùm ad actum non iuvari pręcibus Sanctorum. Ibid. ar. 8.

Prob. seq. Quod est certum certitudine causalitatis non iuvatur precibus Sanctorum quoad actum, quia actus ipse in se certus est, vt causa: Sed prędestinatio est certa certitudine causalitatis: Ergo in se & vt actus & causa non iuvatur precibus Sanctorum.

Sequitur 402. Prędestinationem quoad effectum iuuari precibus Sancto- Ibidem.

rum tamquam causarum secundarum.

Probatur sequela: Causa prima, quæ compatitur effectus aliarum causarum quorum ipse est etiam causa, potest admittere sub se alias causas; Atqui prædestinatio est causa prima, quæ compatitur effectus aliarum causarum, quorum ipsa est etiam causa, vt patet ex dictis, tum in primo principio, tum etiam in isto de causalitate Diuina: Ergo potest admittere sub se alias causas, quales sunt orationes Sanctorum, quæ etiam sunt effectus ipsius Diuinæ prædestinationis.

Q. 6. de ver. a. 1. Sequitur 403. Gratiam actualem, per quam Deus exequitur suam prædestinationem, esse seipsâ efficacem.

Probatur sequela: Medium, quo quis exequitur certam & infallibilem causalitatem; debet esse se ipso efficax, quatenus est medium & veluti instrumentum executivum: Sed gratia actualis est medium, quo Deus tamquam instrumento exequitur certam & infallibilem causalitatem prædestinationis: Ergo gratia debet esse seipsâ efficax. Vide dicta superiùs de volun tate Dei.

1. p. q. 24 art. 1. Sequitur 404. Dari in Deo librum vitæ.

Probatur sequel. Deus habet notitiam de his, quos elegit ad vitam æternam: Sed talis notitia dicitur liber vitæ:

Ergo, &c Maior patet ex dictis. Minor probatur: Quia sicut in libro scribuntur hi qui eliguntur, & in intellectu dicitur scriptum, quod firmiter est in memoria; ita liber vitæ dicitur notitia, quam Deus habet de electis; quia verò qui non eliguntur etiam apud homines non conscribuntur, non datur liber mortis.

Sequitur 405. Librum vitæ dici propriè respectu vitæ æternæ seu gloriæ. *Ibid. a 2,*

Prob. sequ. Electio ad aliquid tamquam ad finem indebitum est ad id, quod non competit rei secundùm suam naturam: Sed liber vitæ est notitia electionis ad vitam gloriæ tamquam ad finem indebitum, vt supra ostendimus: Ergo liber vitæ dicitur respectu vitæ gloriæ.

Sequitur 406: Nullum scriptum in libro vitæ propriè & per æternam prædestinationem, deleri de illo. *Ibid. a. 3.*

Probatur sequela Nulla causa certa & infallibilis vmquam deficit: Sed prædestinatio est certa & infallillilis, ex dictis: Ergo prædestinatio numquam deficit; atque adeo nullus scriptus in libro vitæ secundùm æternam prædestinationem, ab illo deletur.

Sequitur 407. Contingere, quòd illi, qui scripti sunt in libro vitæ non *Ibidem.*

per æternam prædestinationem, sed solùm ratione gratiæ sanctificantis, per quam ordinantur ad vitam æternam, deleantur de libro vitæ.

Probatur sequela. Ordinati ad aliquid secundùm aliquam rationem, quæ variabilis est, possunt deficere ab illa ordinatione, vt patet: Sed qui habent gratiam iustificantem, sunt ordinati in vitam æternam secundùm illam gratiam, quæ est quodammodò semen gloriæ, vt dicemus infrà, & quæ variabilis est ratione liberi arbitrij, vt etiam ostendemus: Ergo, &c.

1. p. q. 25. art. 1. Sequitur 408. In Deo esse potentiam activam, non passivam.

Probatur sequela: In actu puro est potentia activa, & non passiva, quia hæc involuit potentialitatem: Sed Deus est actus purus: Ergo in Deo est potentia activa, non passiva.

Ibid. ad 1. Sequitur 409. Hanc potentiam activam non distingui ab actu.

Probatur sequela: In omni eo, in quo potentia distinguitur ab actu, est potentialitas: Sed in Deo vt pote actu puro non est vlla potentialitas: Ergo in Deo potentia actiua non distinguitur ab actu.

Ibid. ad 4. Sequitur 410. Hanc potentiam actiuam non distingui ab intellectu & voluntate;

Probat. sequel. Ex dictis supra, vbi illam fusè probauimus.

Sequitur 411. Potentiam Dei esse infinitam. *Ibi. ar. 2.*

Probatur seq. Vnumquodque in tantùm est agens & potens agere, inquantùm est in actu: Sed Deus vtpote actus purus est in actu infinito, quia ipsum esse eius est infinitum: Ergo est agens & potens agere infinitum: Habet igitur potentiam infinitam. Hinc tamen non sequitur, quòd effectus Dei sit vel esse possit infinitus, vel quòd possit Deus mouere corpus in non tempore; quia Deus non est agens vniuocum, sed æquiuocum, cuius effectus non manifestat totam vim agentis, nec assimilatur ipsi virtuti.

Sequitur 412. Deum esse omnipotentem. *Ibid. a. 3.*

Probatur sequela: Agens, quod habet potentiam infinitam, est omnipotens: Sed Deus est agens habens potentiam infinitam: Ergo, &c. Maior probatur: qui potest quidquid non repugnat siue quidquid est possibile, est omnipotens: Sed qui habet potentiam infinitam, potest omne id, quod non repugnat: Ergo qui habet potentiam infinitam, est omnipotens.

Sequitur 413. Deum non posse facere, quòd præterita non fuerint. *Ib. ar. 4.*

Probatur sequela: Quod implicat, non est possibile: Sed præterita non fuisse, repugnat: Ergo non est possibile: & consequenter Deus illud non potest.

Ibidem. ar. 5. Sequit. 414. Deum posse facere alia, quæ non fecit, absolutè loquendo.

Probatur sequela: Omnipotens potest alia facere, quæ non fecit: Sed Deus est omnipotens: Ergo potest alia facere, quæ non fecit. Maior est euidens: quia omnipotens aliqua faciendo non desinit posse, quod semper potest; quamuis enim, supposita determinatione suæ sapientiæ & voluntatis propter suam immutabilitatem, impossibile sit, quòd ponat alia, quæ per suam sapientiam & voluntatem non determinauit; hæc tamen non est impossibilitas, quæ auferat ab eo potentiam: sicut quando nos agimus liberè, v. g. amamus, facta suppositione amoris, non possumus odisse; & tamen etiam dum amamus, habemus potentiam odio habendi; & hoc quia actus liber amoris opponitur quidem actuali odio, non tamen opponitur potentiæ etiam odio habendi, imò verò idcirco actus amoris est liber, quia actu quidem elicitur, sed cum modo illo, qui importat potentiam odio habendi. Vide dicta in primo principio de sensu composito & diuiso.

Ib. ar. 6. Sequitur 415. Simpliciter & absolu-

tè loquendo Deum posse facere meliora, quàm quæ fecit.

Probatur sequela: Qui est omnipotens, potest res meliores & meliores simpliciter & absolutè in infinitum producere; aliàs non esset omnipotens: Sed Deus est omnipotens: Ergo potest simpliciter & absolutè res meliores & meliores in infinitum producere.

Sequitur 416. Deum non posse meliùs facere rem, quam fecit ex parte modi faciendi. *Ibidem.*

Probatur sequela: Facere meliùs rem ex parte modi faciendi, est facere illam ex maiori sapientia & bonitate: Sed Deus non potest facere rem quamcumque ex maiori sapientia & bonitate: Ergo non potest melius rem facere, quàm fecit ex parte modi faciendi.

Sequitur 417. Deum posse facere meliùs rem aliquam, quàm fecit ex parte rei factæ quoad accidentalem perfectionem. *Ibidem.*

Probatur sequela: Deum facere rem aliquam meliùs quàm fecit ex parte rei factæ quoad perfectionem accidentalem, nihil est aliud, quàm addere rei factæ perfectionem aliquam accidentalem: Sed Deus potest cuilibet rei à se factæ addere perfectionem accidentalem, vt est euidens; vnde vna res eiusdẽ speciei est perfectior alia: Ergo, &c.

Ibidem. Sequitur 418. Deum non posse facere eamdem rem aliquam essentialiter perfectiorem, quàm fecit.

Probatur sequela: Implicat eamdem rem esse essentialiter perfectiorem siue habere differentiam essentialem perfectiorem: Sed Deus non potest facere, quod implicat: Ergo Deus non potest facere eamdem rem essentialiter perfectiorem, quàm fecit. Maior probatur: quia rem esse eamdem, & non esse eamdem, siue esse vnius certæ speciei, & non esse eiusdem speciei implicat, vt patet: Sed rem eamdem esse essentialiter perfectiorem per differentiam essentialem est esse eiusdem speciei, & non esse eiusdem speciei; quia differentiæ essentiales variant speciem: Ergo, &c.

Ibid. ad 3. Sequitur 419. Deum suppositis rebus à se factis non posse facere melius vniuersum quoad ordinem.

Probatur sequela: Vbi est perfectissimus ordo, non potest esse melior: Sed in vniuerso est perfectissimus ordo: Ergo, &c.

Ibid. ad 4. Sequitur 420. Deum non posse facere aliquid melius humanitate Christi, quatenus à Verbo Diuino sustentatur; vel matre Christi, quatenus eius maternitas ad filium Dei terminatur; vel beatitudine supernaturali, quatenus ad Deum ipsum vt est in se tam-

quam ad obiectum propriũ terminatur.

Probatur sequela: Infinito, quâ parte infinitum est, non potest fieri maius aut melius, vt ex terminis constat: Sed humanitas Christi, quatenus terminatur vel sustentatur à Verbo Diuino, & maternitas B. Virginis, vt terminatur ad filium Dei, & beatitudo supernaturalis vt terminatur ad Deum vt obiectum, vt sic præcisè, sunt quid infinitum, ratione videlicet termini & obiecti: Ergo, &c.

Sequitur 421. Deum esse Beatum. *1 p. q. 26. a. 1.*

Probatur sequela: Habere bonum perfectum intellectualis naturę, & cognoscere se illud possidere, atque ex hoc habere omnium rerum dominium, est esse beatum: Sed Deus, cum sit actus purus, possidet seipsum, qui est bonum intellectualis naturæ perfectissimum, cognoscit se possidere illud, cum seipsum comprehendat, & est omnium dominus, vt patet ex dictis supra: Ergo, &c.

Sequitur 422 Deum esse beatum secundùm intellectum. *Ibid a. 2.*

Probatur sequela: Secundùm illam virtutem Deus est beatus, secundùm quam possidet bonum perfectissimum, & cognoscit se possidere; quia beatitudo consistit in hac possessione & cognitione possessionis illius: Sed Deus

ſecundùm intellectum primò poſſidet ſeipſum; cognoſcendo enim ſeipſum ſe ſe comprehendit & poſſidet, vt diximus ſupra; & ſimiliter, ex dictis conſtat, quòd cognoſcit ſeipſum comprehenſiuè; atque adeo poſſidet: Ergo ſecundùm intellectum eſt beatus.

Ibid. art. Sequitur 423. Deum eſſe beatitudinem obiectiuam cuiuſlibet intellectualis naturæ.

Probatur ſequela: Summum bonum eſt beatitudo obiectiua intellectualis naturæ, id eſt, obiectum poſſidendum ab ea per beatitudinem: Sed Deus eſt ſummum bonum, ex dictis ſupra: Ergo, &c.

Ibidem. Sequitur 424. Deum non eſſe beatitudinem formalem intellectualis naturæ.

Probatur ſequela: Beatitudo formalis creaturæ eſt aliqua res creata: Sed Deus non poteſt eſſe aliqua res creata: Ergo Deus non poteſt eſſe beatitudo formalis creaturæ. Minor patet ex dictis initio. Maior probatur: quia operatio rei creatæ eſt res creata; quod enim à creatura fit, creatum eſt: Sed beatitudo formalis creaturæ eſt operatio, quâ creatura poſſidet ſummum bonum, vt etiam infra oſtendetur: Ergo, &c.

Ibid. a. 4. Sequitur 425. Beatitudinem Dei in-

eludere eminenter formaliter omnem beatitudinem.

Probatur ſequela: Summum bonum formaliter eminenter includit omnem beatitudinem: Sed Deus eſt ſummum bonum, ex dictis: Ergo, &c. Maior probatur: Triplex eſt beatitudo, contemplatiua, actiua, & terrena includens voluptatem, diuitias, poteſtatem, dignitatem & famam: Sed ſummum bonum hæc omnia formaliter eminenter includit: Ergo, &c. Maior probatur, Summum bonum habet contemplationem ſui & aliorum omnium perfectiſſimam: habet ergo beatitudinem contemplatiuam. Habet etiam gubernationem totius vniuerſi: habet ergo actiuam. Pro voluptate habet gaudium de ſe & alijs; pro diuitijs habet ex ſe plenam ſufficientiam & omnium poſſeſſionem; pro poteſtate, omnipotentiam; pro dignitate omnium dominium & regimen; pro fama omnium creaturarum admirationem: Ergo, &c.

Sequitur 426. Deum eſſe formaliter eminenter fœcundum. *4. contr. gent. cap. 10. & 11. opuſc 3. cap 52.*

Probatur ſequela: Qui habet formaliter eminenter omnes perfectiones, eſt eminenter formaliter fœcundus; quia fœcunditas eſt perfectio: Sed Deus habet formaliter eminenter omnes perfectiones, ex dictis: Ergo, &c.

Sequitur 427. Deum esse fœcundum per virtutem & potentiam actiuam.

Probatur sequela: Qui est formaliter eminenter fœcundus, est fœcundus per virtutem & potentiam actiuam, non per passiuam, quæ importat imperfectionem: Sed Deus est eminenter formaliter fœcundus: Ergo est fœcundus per virtutem & potentiam actiuam, non per passiuam.

Ibid. Sequitur 428. Deum esse fœcundum secundùm intellectum & voluntatem.

Probatur sequela: Subsistens purè immateriale fœcundum secundùm potentiam & virtutem actiuam: est fœcundum secundùm intellectum & voluntatem; hæ enim duæ dumtaxat virtutes & potentiæ actiuæ in re purè spirituali reperiuntur: Sed Deus est subsistens purè immateriale, ex dictis supra, & est fœcundus secundùm potentiam & virtutem actiuam: Ergo Deus est fœcundus secundùm intellectum & voluntatem.

1 p q. 27. ar. 1. Sequitur 429. Dari in Deo processionem.

Prob. sequela: In omni fœcundo datur processio: Sed Deus est fœcundus: Ergo in Deo datur processio.

Ibidem Sequitur 430. In Deo dari processionem ad intra.

Probatur sequela: In quo datur fœ-

cunditas per intellectum & voluntatem, datur processio ad intra: Sed in Deo datur fœcunditas per intellectum & voluntatem: Ergo in Deo datur processio ad intra. Has tamen omnes probationes sic accipe, vt non sint demonstrationes, sed dumtaxat conuenientiæ suppositâ Diuinâ reuelatione.

Sequitur 431. In Deo dari processionem ad intra per intellectum. *Ibidem ar. 2.*

Probatur sequela: In eo, qui est fœcundus ad intra secundùm intellectum, est processio ad intra per intellectum: Sed Deus, ex dictis, est fœcundus ad intra secundùm intellectum: Ergo, &c.

Sequitur 432. In Deo dari processionem Verbi. *Ibidem.*

Probatur sequela: Vbi est processio ad intra per intellectum, est processio Verbi; quia solum Verbum procedit ad intra per intellectum: Sed in Deo est processio ad intra per intellectum: Ergo in Deo est processio Verbi.

Sequitur 433. Per hanc processionem communicari Verbo ipsum intelligi & intelligere Dei. *Ib. ad 2.*

Prob. sequela: Omni Verbo procedenti per intellectum communicatur formaliter ipsum intelligi siue intelligere, quæ in Deo sunt omnino idem absque distinctione etiam virtuali: Sed datur in Deo verbum procedens per in-

tellectum: Ergo datur in Deo Verbum, cui formaliter communicatur intelligi ſeu intelligere.

Ibidem. Sequitur 434. Verbo Diuino formaliter & ex vi proceſſionis communicari naturam Diuinam.

Probatur ſequela: Cui communicatur formaliter ex vi proceſſionis formale conſtitutiuum naturæ, communicatur formaliter ex vi proceſſionis natura conſtituta: vt ex terminis patet: Sed Verbo Diuino formaliter ex vi proceſſionis communicatur intelligere quod, vt diximus ſupra, eſt formale conſtitutiuum naturæ Diuinæ: Ergo Verbo Diuino formaliter ex vi proceſſionis communicatur natura Diuina.

Ibidem. Sequitur 435. Proceſſionem Verbi Diuini eſſe propriè generationem formaliter eminenter.

Probatur ſequela: Proceſſio, per quam formaliter ex vi ipſius communicatur ipſa natura procedentis ei, à quo procedit, eſt propriè generatio ſecluſis imperfectionibus: Sed per proceſſionem Verbi Diuini formaliter ex vi ipſius communicatur natura Diuina, ex dictis: Ergo proceſſio Verbi eſt propriè generatio ſecluſis imperfectionibus, quæ in generationibus creatis inueniuntur. Hinc habes, hanc proceſſionem Verbi eſſe proceſſionem viuentis à viuente

coniuncto in similitudinem naturæ.

Sequitur 436. Dari in Diuinis processionem per voluntatem. *Ib. a. 3.*

Probatur sequela: Vbi est fœcunditas, datur processio: Sed datur in Diuinis fœcunditas secundùm voluntatem: Ergo & processio.

Sequitur 437. Hanc processionem per voluntatem esse per modum amoris & impulsus. *Ibidem.*

Probatur sequela: Omnis processio per primum actum voluntatis est per modum amoris & impulsus; sicut enim per intelligere primariũ procedit Verbum, quia intellectus illud producit; ita per velle primarium procedit quidam terminus intra ipsam voluntatem, qui terminus defectu nominum vocatur nomine actionis, videlicet, amoris, & nomine ponderis ac impulsus in rem amatam: Sed datur in Deo processio per voluntatem: Ergo datur in Deo processio per modum amoris & impulsus.

Sequitur 438. Hanc processionem non esse generationem. *Ib. ar. 4.*

Probatur sequela: Processio, quæ formaliter vi suâ non communicat naturam, non est generatio: Sed processio per voluntatem formaliter vi suâ non communicat naturam; communicat enim vi suâ ipsum velle, siue amorem & impulsum, quæ distinguuntur in

Deo virtualiter a natura, vt supra ostensum est: Ergo processio per voluntatem non est generatio,

Adverte autem: quid sit, processionem formaliter vi suâ communicare naturam siue formaliter ex vi processionis communicare aut recipere naturam; Cum enim duo sint vniversaliter loquendo, quæ reperiuntur in processione, sicut & in omni tendentia ad terminum, ratio, videlicet *qua*, & ratio, *sub qua*, vt alias diximus, necessarium est, vt tam ratio *qua*; quàm ratio *sub qua*; exigat communicationem naturæ, ad hoc vt processio sit generatio; nec sufficit, quòd sit communicatio naturæ propter identitatem & transcendentiam ipsius naturæ cum quacumque alia ratione: Et sic quamvis terminus per voluntatem ad intra procedens in Deo, sit Deus, & consequenter sit habens naturam Diuinam etiam ex vi processionis Diuinæ, vt Diuina est, quatenus non potest non terminari ad terminum, qui sit Deus; nihilominus terminus procedens ad intra per voluntatem in Deo non recipit formaliter ex vi processionis naturam Diuinam, quia formalissimè ex vi processionis huiusmòdi communicatio debet terminari tam quoad rationem *quæ*, quam quoad rationem *sub qua*, non ad naturam, secundùm formale constitutivum

naturæ,

natura, sed est eius proprietas. Et si hæc percipias facillimè te expedies ab argumentis in contrarium.

Sequitur 439. Processiones Diuinas non esse actus naturæ, vt virtualiter distinctæ ab intellectu & volūtate in Deo. Ibid. a. 5

Probat. sequ. Explicando illam. Ostendimus supra, intelligere Diuinum esse formale constitutivum naturæ in Deo; velle autem esse veluti proprietatem consequentem ad naturam quatenus constituitur per ipsum intelligere; & consequenter dicendum est, intelligere Diuinum secundùm se non distingui virtualiter à natura Diuina; ipsum autem velle distingui virtualiter. Verumtamen hoc non impedit, quin concipiendo naturam Divinam per analogiam ad res creatas, concipiamus ipsam naturam Divinam, vt aliquo modo distinctam ab ipso intelligere, quatenus concipimus naturam Diuinam præstare duo munia in Deo, videlicet illud, quod præstat natura creata in nobis, & aliud, quod præstat potentia intellectiua. Difficultas ergo est, vtrum in Deo prima processio concipienda sit esse à natura tamquam actvs ipsius, quatenus natura Diuina concepta per analogiam ad creaturas præstat munus naturæ, an quatenus præstat munus intellectus; & similiter, vtrum secunda pro-

cessio sit actus naturæ Diuinæ, vt virtualiter distinguitur ab ipso velle seu voluntate. Dicimus ergo in hac sequela processiones non esse actus naturę vt sic, sed quatenus natura est ipse intellectus Diuinus; ex quo fit, quòd etiam secunda processio sit actus voluntatis Diuinæ, vt virtualiter distinguitur à natura.

Probatur ergo sequela: Processiones Verbi & Amoris vt sic non possunt esse à natura, nisi vt habet rationem intellectus & voluntatis; Sed in Deo processiones sunt processiones Verbi & Amoris vt sic, ex dictis: Ergo in Deo processiones non possunt esse à natura vt distincta aliquomodo ab intellectu & voluntate. Maior est evidens: Est enim de intrinseca ratione Verbi, vt Verbum est, quòd si procedat, concipiatur procedere ab intellectu, vt intellectus est siue ipse idem intellectus habeat rationem naturæ, siue non. Et similiter est de intrinseca ratione Amoris, quòd si procedat, concipiatur procedere à voluntate vt voluntas est, siue idem sit cum natura, siue non. Et ratio est, quia Verbum vt Verbum est terminus intellectus vt sic; & Amor vt Amor est terminus voluntatis.

1. p. q. 27. art. 2. Sequitur 440. Processionem Verbi formalissimè includere ipsam intellectionem.

Probatur sequ. Omnis actus intellectus formalissimè vt sic est intellectio; vt patet ex dictis in primo principio, & constabit ex dicendis in tertio, vbi ostendemus actionem propriam virtutis cuiuslibet esse veluti proprium specificativum illus: Sed processio Verbi est actus intellectus vt sic, ex dictis: Ergo processio Verbi est formalissimè intellectio.

Sequitur 441. Processionem activam Verbi esse dictionem in Diuinis. 1. p. q. 27. art. 2.

Probatur sequ. Prolatio siue productio Verbi est dictio, vt patet à simili in Verbo externo, quod nos ore producendo dicimns: Sed actiua processio Verbi in Deo est prolatio siue productio Verbi, vt patet ex dictis: Ergo processio Verbi in Deo est dictio.

Sequitur 442. Dictionem includere formalissimè intellectionem. 1. p. q. 34. a. 1. ad 3. & q. 47. ar. 1. & q. 65. ar. 4.

Probatur sequela: Processio actiua Verbi formalissimè includit intellectionem, ex dictis: Sed dictio est processio actiua Verbi: Ergo dictio formalissimè includit intellectionem.

Sequitur 443. Intellectionem, quam includit dictio, esse ipsam intellectioctionem essentialem. Ibidem.

Probatur sequela: Intellectio in Deo est tantùm vnica & essentialis, vt ostendimus supra, dum probauimus, di-

stinctionem inter intelligere constitutivum, sapientiã, prudentiã, &c. Sed dictio, ex dictis, includit intellectionem essentialẽ: Ergo, &c. Minor probata est supra, & ratio est ex dictis, quia quæcumque pertinent ad eamdem rationem formalem sunt vnum & idem in Deo absque distinctione etiam virtuali: Sed intelligere constitutivum naturæ, & intelligere illud, quod est dictio, pręcisè vt est intelligere, pertinent ad eamdem rationem formalem: Ergo intelligere constitutivum, & quod includitur in dictione, sunt vnum & idem absque distinctione etiam virtuali.

1. p q. 27. a. 1. & q. 34. a. 1 ad 3. 4. cont. gent. c. 11. q. 4. de verit a. 6. ad 6.

Sequitur 444. Dicere nihil aliud importare supra ipsum intelligere, nisi rationem siue relarionem principij dicentis ad Verbum.

Probatur sequela: Intelligere productivum Verbi nihil importat nisi illud esse principium productivum Verbi, vt patet ex dictis: Sed dicere est esse principium productivum Verbi, nihil est aliud quam relatio, vt statim ostendemus: Ergo dicere nihil aliud importat supra intelligere, quàm relationem principij dicentis ad Verbum.

Ibid.

Sequitur 445. Dicere in Diuinis esse omnino ipsum generare.

Probatur sequela: Intelligere productiuum Verbi in Diuinis est ipsa genera-

tio, siue est ipsum generare: Sed dicere in Diuinis est intelligere productiuum Verbi: Ergo dicere in Diuinis est omnino ipsum generare.

Sequitur 446. Filium & Verbum esse omnino idem formalissimè & absque vlla etiam virtuali distinctione. 1. p. q. 34 a 2. ad 2.

Probatur sequela: Terminus dictionis, quæ est formalissimè generatio, est Filius & Verbũ absque vlla virtuali distinctione; quia vt dicemus in tertio principio, quando actio est eadem formalissimè, etiam terminus est formalissimè idem, & è contra: Sed, ex dctis, Verbum est terminus dictionis, quæ in Diuinis est formalissimè generatio: Ergo Verbum & Filius in Diuinis sunt idem formalissimè.

Sequitur 447. Processiones Diuinas non esse emanationes siue resultantias, sed veras actiones. 1 p. q. 27. a. 2. 3. & 5. explicans seipsum a. 1

Explicatur: non intendimus, quòd Processiones Diuinæ sint veræ actiones de prædicamento actionis, imò nec in aliquo prædicamento constitutæ, sed quòd non sint resultantiæ eo modo, quo proprietates consequuntur per resultantiam, qnatenus ex actione, quâ producuntur dispositiones, resultant deinde formæ substantiales, & ex illis proprietates, vt explicatum est in primo principio.

Probatur sequela : Resultantia siue emanatio sequitur ex vi alterius actionis prioris, vt omnes fatentur : Sed processiones Diuinæ non fiunt ex vi alicuius actionis prioris : Ergo processiones Diuinæ non sunt resultantię. Maior patet ex explicatione. Minor probatur : Intelligere & velle non fiunt ex vi alicuius prioris actionis, aliàs daretur in natura intellectuali aliqua prior actio: Sed processiones Diuinæ sunt intelligere & velle : Ergo non fiunt ex vi alicuius prioris actionis.

Nec valet dicere, quòd intelligere & velle non sunt processiones, nisi vt habent adjunctas relationes, vt iam indicauimus, & postea dicemus ; ipsæ autem relationes sunt veluti proprietates.

Non valet, inquam, quia inprimis relationes non sunt processiones, nisi quoad connotatum, vt postea explicabimus. Deinde, quia huiusmodi relationes etiamsi essent proprietates, deberent consequi ad actiones, intellectionem scilicet & volitionem.

1 p q. 27. a. 5. Sequitur 448. Non dari in Deo, nisi has duas processiones per intellectum & voluntatem.

Probatur sequela : Omnis processio in Diuinis est per actionem immanentem, siue per virtutem actiuam, quæ

habeat actionem immanentem; quia processio in Diuinis & eius terminus remanent intra ipsum Deum: Sed in Deo vtpote naturæ purè intellectualis, non est aliqua virtus, quæ habeat actionem immanentem, nisi intellectus & voluntas, vt probatum est: Ergo in Deo non est processio nisi per intellectionem & amorem.

Sequitur 449. In Deo reperiri relationes reales. 1. p q. 28. a. 1.

Probatur sequela: Vbi est procedens realiter, & is, à quo procedit, est etiam relatio realis, si sint eiusdem ordinis: Sed in Deo est procedens realiter, & is à quo procedit: cum sint reales processiones, ex dictis: & tam procedens, quàm is, à quo procedit sunt in Deo, is est, intra ipsum Deum, atque adeo eiusdem ordinis: Ergo in Deo sunt relationes reales: Maior est euidens, quia is, qui procedit, dicit habitudinem realem ad eum, à quo procedit, & è contra, si sint eiusdem ordinis, vt etiam probabimus in tertio principio.

Sequitur 450. Relationes in Divinis esse reales etiam secundum *Ad* limitate sumptum. Explicatur: Relatio est ad aliud; quia est habitudo: Sed quia aliquando ex sola comparatione vnius ad aliud per rationem, oritur hæc habitudo, ideo quandoque relatio est tantùm *Ibid. & in 1. dist. 25. a 4. De pot. a. 5. ad 14. & lect. 4. in cap. 16 Ioan.*

rationis: quæ tamen conuenit cum relatione reali, quia est ad aliud, & sic concipitur habitudo illa ad aliud, vt quid commune relationi reali & rationis: & quia habitudo illa significatur per ly *Ad*, idcirco dicimus *Ad* vt *Ad* esse commune aliquomodo relationi reali & rationis: & sub hoc conceptu communi dicitur *Ad* sumi illimitatè, quia sumitur vt non determinatum ad certum genus. Aliquando verò sumitur *Ad* limitatè, inquantùm sumitur vt denotat habitudinem realem; & tunc *Ad* non conuenit nisi relationibus realibus. Relationes autem sunt reales in rebus creatis ex eo, quòd inhærent realiter, aut quasi inhærent; & hoc sensu siuè secundùm hunc conceptum ratio accidentis cõcipitur imbibi transcendentaliter in ipso *Ad*, eo modo, quo ens concipitur imbibi in modis differentialibus: quia ipsum *Ad* in relationibus realibus est etiam acccidens; non enim *Ad* relationum realium concipi debet vt quid medium inter illud, quod refertur, & illud, ad quod refertur, sed debet concipi vt quid in ipso, quod refertur dans illi ordinem ad aliud. Quod autem pręstat in relationibus realibus creatis ratio accidentis, præstat in relationibus Diuinis identitas & infinitas substantiæ & naturæ Di-

vinæ, atque adeo infinitas naturæ Divinæ efficiet vt *Ad* relationis Divinæ limitatè sumptū sit reale, imò sit ipsa natura & substantia Divina.

Prob. ergo seque.: In omnibus relationib us realibus *Ad* limitatè sumptū est reale: Sed relationes Divinæ sunt reales, ex dictis: Ergo relationes Divinæ secundùm *Ad* limitatè sumptum sunt reales: non autem si sumatur *Ad* illimitatè: quia secundùm hoc conuenit tam relationi reali, quàm rationis. *Ibid. a 2.*

Sequitur 451. Relationes in Divinis vt reales sunt, esse idem cum substantia Divina.

Probatur sequela: Quicquid est in rebus creatis accidentale, si reperiatur in Deo, est substantiale, imò est ipsa substantia Dei, quia, vt diximus supra, nihil est in Deo accidentale: Sed relationes reperiuntur in Deo, ex dictis: Ergo in Deo erunt quid substantiale, imò & ipsa sustantia Dei.

Sequitur 452. Relationes etiam vt virtualiter explicitè distinguntur à natura Divina includere implicitè ipsam naturam Divinam. *Ibid & 1. p. q. 33. a 3. ad 1.*

Probatur sequela: Nulla datur in Divinis distinctio virtualis per modum excludentis & exclusi: sed omnis distinctio virtualis est per modum includentis & inclusi, vt superiùs probatum

est: Atqui datur in Deo distinctio tantùm virtualis relationum à natura Divina: Ergo hæc distinctio est per modũ includentis & inclusi. Minor constat ex dictis supra: quia relatio est realiter ipsa substantia & natura Divina; & quia nulla est in Deo compositio realis, vel rationis, ex dictis.

Ibid. Sequitur 453. Conceptum relationũ Divinarum non posse perfectè præscindi à conceptu naturæ Divinæ.

Probatur sequela: Conceptus, qui implicitè includit alium, non potest perfectè præscindit ab illo, vt patet ex dictis initio primi principij: Sed conceptus relationum Divinarum includit implicitè conceptum naturæ Divinæ, ex dictis: Ergo, &c.

Ibid. & 1. p. q. 39. ab. ad 1. Sequitur 454. Conceptum naturæ Divinæ non posse perfectè præscindi à conceptu relationum tamquam modorum inconvertibilium

Probatur sequ.: ex dictis: Quando duo conceptus, ita se habent, vt vnus non possit pesfectè præscindi ab altero, etiam alter non potest perfectè præscindi à priore: Sed conceptus relationum non potest perfectè præscindi ab essentia & natura Divina: Ergo nec conceptus naturæ Divinæ poterit perfectè præscindi à conceptu relationum. Minor probata est. Maior probatur: Si

vnus conceptus non sit perfectè præcisus ab altero, remanet semper per intellectum inclusus in altero; atque adeo hic alter semper per intellectum includit priorem V. G. si ratio entis non potest perfectè præscindi à ratione rationalitatis, semper rationalitas per intellectum includet rationem entis: Atqui hoc est, conceptum istum rationalitatis V. G. non perfectè præscindi à conceptu alio V. G. entis: Ergo si ratio siue conceptus entis non est perfectè pręscisus à rationalitate, neque conceptus rationalitatis erit perfectè præcisus à conceptu entis, & ratio est, quia præcisio per intellectum idem præstat secundùm intellectum, quod præcisio realis præstat realiter: Sed implicat in præcisione reali vnam aliquam rem esse perfecté præcisam ab alia, quin vicissim hæc alia sit perfectè præcisa ab illa priori: Ergo implicat vnum conceptum esse perfectè præcisum per intellectũ ab alio quin vicissim hic alius sit per intellectum perfectè præcisus ab illo priori. Cum ergo conceptus relationis in Diuinis non possit perfectè præscindi à conceptu naturæ Diuinæ, vt ostensum est, implicat conceptum naturæ Diuinæ per intellectum præscindi à conceptu relationis.

Diximus autem conceptum naturæ

Divinæ non posse perfectè præscindi à conceptu relationum tamquam modorum inconuertibilium, nam dupliciter potest vnus conceptus includere alium; Primò vt prædicatum aliquomodo essẽtiale, vel vt proprietatem conuertibilem, & sic Vnum, Verum, Bonum includuntur in ente, & conceptus entis includit Vnũ, Verum, Bonum: Secundò potest vnus conceptus includere aliũ vt modum inconvertibilem; sicut conceptus entis includit conceptum rationalitatis V. G. quia rationalitas non conuertitur cum ente: vnde non est necessarium, quòd vbicumque reperitur ratio entis, reperiatur ratio rationalitatis, quia rationalitas est tantùm modus differentialis & inconuertibilis respectu entis: Et hoc prouenit ex eo quòd rationalitas ex natura sua non est ratio transcendentiæ, sed ratio transcendentiæ petitur ex ipsa communissima ratione entis. In proposito igitur quælibet relatio Divina est veluti modus inconuertibilis respectu naturæ Diuinæ; attributa verò sunt prædicata essentialia: Vnde vbicumque reperitur natura Diuina, reperiuntur etiã omnia attributa: nõ tamen vbicũq; reperitur vna relatio sub conceptu talis relationis V. G. Paternitas sub conceptu explicito Paternitatis, reperitur &

alia relatio V.G. Filiatio ſub conceptu explicito Filiationis, quamvis reperiatur id, quod eſt filiatio. Ratio verò eſt, quia ipſa natura Diuina & quodlibet attributum habent ex ſe infinitatem, quæ infinitas eſt ratio realis tranſcendentiæ & incluſionis attributorum in natura Diuina, & naturæ Diuinæ in attributis: At verò infinitas non competit relationi vt relatio eſt, quin potius illi vt ſic competit diſtinctio realis à termino, vt poſtea oſtendemus: Sed infinitas & tranſcendentia realis competit Relationi ratione infinitatis naturæ Diuinæ: Et idcirco quælibet relatio Diuina ſe habet inſtar modi inconuertibilis, nec debet reperiri ſub conceptu explicito talis relationis, vbicumque reperitur natura Diuina, quamuis debeat reperiri ſub conceptu implicito, qui eſt ipſa natura Diuina. Hæc ſi diligenter aduertas facilè te expedies ab omnibus argumentis, quæ æquè militant contra ipſum Myſterium Trinitatis, & contra noſtram concluſionē, de quibus etiā infra aliquid dicemus.

Sequitur 455. Quamlibet relationem Diuinā includere perfectionē infinitā. *Q. 9 de pot. a. 5. ad 23. Opuſc. cont errores græc. cap. 7.*

Probatur ſequela: Natura Diuina eſt perfectio infinita, ex dictis ſupra: Sed quælibet relatio Diuina includit veluti tranſcendaliter naturam Diuinam, ex modo dictis: Er-

go quælibet relatio Diuina includit perfectionem infinitam.

1.p.q. 28. a.1. Sequitur 456. Relationem Diuinam non includere perfectionem infinitam secundùm conceptum explicitum relationis vt sic, quatenus cóceptus ille est cómunis ad relationes reales & rationis.

Prob. sequela: Quod aduenit Deo ex tempore, non importat vt sic perfectionem aliquam; aliàs aliqua perfectio ex tempore adueniret de nouo ipsi Deo qui consequenter non esset ab æterno ex natura sua infinitè perfectus, cuius oppositum supra ostendimus: Atqui relatio rationis aduenit Deo ex tempore: Ergo relatio rationis vt sic non includit perfectionem. Conceptus ergo relationis, vt est quid analogicè commune relationi reali & rationis, non importat perfectionem, sed abstrahit à perfectione & imperfectione.

Q. 7. de pot. a. 9. Seq. 457. Relationé Diuinã importare perfectioné infinitam, quatenus est relatio realis, & consequenter Divina.

Explicatur: Relatio non est realis, nisi quatenus includit secundùm conceptum implicitum rationem entis realis; quæ ratio correspondet in relatione Divina illi rationi, secundùm quam relatio prædicamentalis creata includit rationem accidentis; ita vt sicut relatio prædicamentalis etiam secun-

dùm rationem relationis prædicamentalis habet rationem entis realis, quatenus implicitè & transcendentaliter etiam secundũm *Ad* includit rationem accidentis & inhæret, ac dicit *In*: sic planè relatio Diuina non sit realis, nisi quatenus includit secundùm conceptum implicitum rationem entis realis; quę ratio in illa non est ratio accidentis, sed substantiæ & naturæ Diuinæ, vt transcendaliter propter infinitatem ipsius realem imbibitur in ipso *Ad* vt *Ad* relationis Diuinæ. Dicimus ergo relationem Diuinam secundùm conceptum illum, qui correspondet concęptui relationis prædicamentalis vt dicit *In*, & est realis, importare perfectionem.

Probatur sequela: Natura Diuina vt transcendentaliter imbibita in relatione vt dicit *Ad*, importat infinitam perfectionem: Sed relatio Diuina vt est realis etiam secundùm *Ad* non est accidens, sed est ipsa natura Diuina vt transcendentaliter imbibita in ipsa relatione: Ergo relatio Diuina vt est realis etiam secundùm *Ad* importat infinitam perfectionem. 1.p.q. 42. a.4.

Sequitur 458. Relationem Diuinam secundùm rationem relationis, vel quatenus dicit *Ad*, non importare perfectionem relatiuam virtualiter à perfectione naturæ Diuinæ, vt transcẽdẽtali-

ter in ipsa relatione imbibitæ distinctā.

Probatur sequela: Perfectio naturæ Diuinæ vt transcendentaliter imbibitæ in ipso *Ad* relationis Diuinæ, non distinguitur virtualiter tamquam perfectio relatiua, à perfectione absoluta ipsius naturæ Diuinæ; Sed relatio Diuina secundùm rationem relationis, siue secundùm *Ad*, non importat aliam perfectionem, quàm perfectionem naturæ Diuinæ vt transcendentaliter imbibitæ in ipso *Ad* relationis Diuinæ: Ergo relatio Diuina etiam secundùm *Ad* non importat perfectionem relativam virtualiter distinctam à perfectione absoluta ipsius naturæ Diuinæ. Maior est evidens, tum quia perfectio vt sic dicit quid absolutum; dicit enim actum rei, qui absolutus est: Tum etiam, quia perfectio substantialis, qualis est perfectio naturæ Diuinæ imbibitæ in ipso *Ad* relationis, est perfectio absoluta; Denique quia perfectio naturæ Diuinæ vt imbibitæ in relatione est eadem omnino perfectio virtualiter indistincta sub conceptu perfectionis ab ipsa perfectione naturæ Diuinæ secundùm se. Minor verò probatur ex iam dictis. Omnis perfectio relationis Diuinæ vt dicit *Ad* vel conuenit illi secundùm quod est relatio illimitatè, id est communis conceptus ad relationem realem

& rationis, vel secundùm quod conuenit analogicè cum relatione reali prædicamentali, vel secundùm quod est Diuina; cum nulla alia ratio possit in relatione Diuina concipi: Sed ex nullo istorum conceptuum potest illi competere perfectio relatiua: Ergo nullam dicit perfectionem relatiuam. Prima pars minoris probata est sequela 453. Secunda pars probata est sequela 454. Tertia probata est etiam sequela 452.

Sequitur 459. Non dari in Deo tres existentias relatiuas. *1 p. q 28. a. 1. q 9. de pot. a. 5. ad 19. q 8. a. 2. ad 11. q. 2. a. 6.*

Probatur sequela: Vbi non sunt tres perfectiones relatiuæ, non sunt tres existentiæ relatiuæ; quia existentia est perfectio, imò est perfectio absoluta; eò quòd est vltima rei actualitas in ipsa, vt patet ex dictis supra; Sed in Deo nõ dantur tres perfectiones relatiuæ: Ergo nec tres existentiæ relatiuæ.

Sequitur 460. Non dari in Deo tres durationes relatiuas. *Ibidem. & de veritate q. 1 a. 5. ad 18.*

Prob. seq. Vbi non sunt tres existentiæ relatiuæ, nõ sunt etiam tres durationes relatiuæ: Sed in Deo non sunt res existentiæ relatiuæ: Ergo, &c. Maior est euidens, quia duratio est mẽsura existẽtiæ rei; atque adeo adeo vbi nõ est triplex existentia, non est triplex duratio.

Sequitur 461. Non dari in Deo tres æternitates relatiuas.

Probatur sequela; Tum quia non dantur in Deo tres durationes relatiuæ; quælibet autem duratio Dei est æternitas: Tum etiam, quia absoluta non multiplicantur ex multiplicatione relationum; aliàs distinguendę essent in Deo tres sapientiæ relatiuæ, tres bonitates relativæ; imò & tres intellectiones, tres volitiones, tres substantiæ, &c.

1. p. q. 28. a. 3. Sequitur 462. Dari in Dęo tres relationes realiter inter se distinctas.

Probatur sequela: Vbi est oppositio relatiua propriè, est distinctio realis relationum: Sed in Deo sunt tres oppositiones relatiuæ: Ergo in Deo est distinctio realis relationum. Maiot est euidens: quia vbi ponitur aliquid, debent poni, quæ sunt de intrinseca ratione ipsius: Sed de intrinseca ratione oppositionis relatiuæ est distinctio realis inter ea, quæ opponuntur relatiuè: Ergo cum in Deo ponatur oppositio relatiua, erit etiã distinctio realis.

In 1. dist. 33 q. 1. a. 1 ad 2. q. 8 de pot. a. 2. ad 1. Sequitur 463. Has rationes distingui virtualiter ab essentia Diuina.

Probatur sequela: Quæ distinguuntur realiter inter se in Deo debent saltem virtualiter ab essentia diuina distingui, aliàs vix posse saluari quòd distinguerétur realiter inter se: Sed dãtur relationes in Deo inter se realiter distinctæ: Ergo saltẽ virtualiter illæ distinguuntur ab essentia.

Sequitur 464. In Deo omnia esse omnino idem, vbi non obstat relationis oppositio. 1 p q. 28. ar. 1.

Probatur sequela: In re omnino simplicissimâ omnia omnino sunt idem, nisi reperiatur aliqua oppositio relatiua, quæ natura sua exigit distinctionem realem inter opposita; quia vt supra diximus, res omnino simplicissima excludit omnem compositionem, atque adeo distinctionem realem: Sed Deus est omnino simplex, vt supra probatum est, & nihilomidus in eo reperitur relatiua oppositio, ex iam dictis: Ergo in Deo omnia sunt omnino idem, vbi non obstat oppositio relatiua.

Sequitur 465. In Deo esse quatuor relationes. 1 p. q. 28. ar. 4.

Probatur sequela: Vbi sunt duæ processiones, sunt quatuor relationes: Sed in Deo sunt duæ processiones, ex dictis: Ergo, &c. Maior constat: quia quælibet processio importat duas relationes, nimirum procedentis & eius à quo procedit.

Sequitur 466. Vnam ex his relationibus non distingui realiter ab aliqua vel ab aliquibus ex tribus alijs. Ibidem.

Probatur sequela: Vbi sunt duæ tantùm processiones, & quatuor relationes, oportet necessariò vt vna relatio non distinguatur realiter ab aliqua vel

ab aliquibus ex tribus aliis: Sed in Deo ſunt duæ proceſſiones, & quatuor relationes, ex dictis: Ergo oportet, vt vna ex illis non diſtinguatur realiter ab aliqua vel aliquibus extribus aliis. Maior patet: quia vbi ſunt duæ proceſſiones, ſunt etiam duo termini procedentes, qui debent diſtingui, ſaltem ex modo procedendi, & debet eſſe vnum principium, à quo illi duo termini procedant; atque adeo illud principium debet habere duas relationes ad duos terminos. Imo nec duo termini poſſunt in Deo eſſe diſtincti realiter, niſi habeant inter ſe oppoſitionem relatiuam: quia, vt oſtendimus, in Diuinis nulla eſt diſtinctio realis niſi ex oppoſitione relatiua: Ergo neceſſarium eſt, vt vnum ex principijs dicat relationem ad vnum terminum; & hic terminus dicat relationem ad principiũ; & quòd vel vtrũque ſuppoſitum ex his duobus, vel ſaltem alterũ dicat relationem ad ſecundum terminum, ſicut & terminus vel ad vtrumque, vel ad alterum ex ſuppoſitis, à quibus tamquam à principio procedit.

Ibidem. Sequitur 467. Relationem paternitatis ſiue dicentis diſtingui realiter à Filiatione ſiue relatione Verbi.

Probatur ſequela: Quia opponuntur.

Ibidem. Sequitur 468. Relationem principij

per modum amoris producentis distingui etiam realiter à relatione procedentis per modum amoris.

Probatur sequela: Quia etiam istæ duæ opponuntur.

Sequitur 469. Relationem principij producentis per modum amoris non distingui realiter à relatione vel Paternitatis vel Filiationis vt sic. *Ibidem.*

Probatur sequela: Quia relatio ista principij producentis per modum amoris, non opponitur relatiuè Paternitati & Filiationi vt sic: Ergo non distinguitur realiter à Paternitate & filiatione vt sic. Illam verò relationem principij producentis per modum amoris vocamus spirationem actiuam: Ergo spiratio actiua non distinguitur realiter à Paternitate & filiatione; atque adeo est idem realiter cum illis, & distinguitur tantùm virtualiter.

Sequitur 470. Spirationem actiuam distingui realiter à spiratione passiua siue à relatione termini procedentis per modum amoris. *Ibidem.*

Probatur sequela: Quia opponuntur. Et ex his constat spirationem actiuam esse idem realiter cum Paternitate & Filiatione; atque adeo tres tantùm relationes in Deo distingui realiter.

Sequitur 471. Illud principium, Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem in- *In 1. dist. 33 q 1. ar. 1. ad 2.*

ter se, necessariò explicandum esse.

qu. 8. de pot ar 2. ad 1. & ar. 5 1. p. qu. 28. ar. 3. ad 1.

Probatur sequela, ex duplici capite: ac primò quidem, quia, vt constat ex dictis, tres relationes Paternitas, Filiatio, & Spiratio passiua, siue Processio, realiter inter se distinguuntur, quamuis sint idem cum essentia & natura Diuina; Secundò quia quamuis Paternitas & Filiatio realiter inter se distinguantur, sunt tamen idem realiter cum Spiratione actiua.

Iisdem locis.

Sequitur 472. Explicationes illius principij, quæ sunt eadem &c. quas tradit D. Thomas variis in locis esse optimas, quæ consistunt omnes in hoc, quòd, Quæ sunt eadem vni tertiò finito, sunt eadem inter se: Quæ verò sunt eadem vni tertio infinito, sunt etiam eadem inter se, dummodo sint eadem re & ratione, id est, non distinguantur virtualiter ab illo tertio, & dummodo inter se non opponantur saltem relatiuè.

Probatur sequela: Quia quodlibet principium explicandum est secundùm illud quod ei conuenit per se, & non secundùm illud, quod conuenit illi ratione materiæ: Sed huic principio, *Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se*, conuenit per se tantùm, quòd intelligatur de rebus finitis, vel etiam de re infinita in his, quæ non distinguntur

ab illo tertio virtualiter, & inter se non opponuntur: Ergo sic debet intelligi. Minor probatur: quia cum veritas fidei certior sit omni veritate naturali etiam cuiuscumque primi principii, illud tantùm debet competere principio alicui naturali, quod ex veritate fidei colligitur, illi per se competere: Atqui ex veritate fidei colligitur non competere per se veritatem illi principio, nisi iuxta explicationem datam; ita enim exigit mysterium Sanctissimæ Trinitatis, quod est veluti primum fidei mysterium: Ergo dicendum est non alio modo veritatem huic principio competere nisi iuxta allatam explicationem. Nec illa explicatio est absque ratione: Num distinctio virtualis saluat in Deo, quicquid saluaret distinctio realis seclusis imperfectionibus; Sed distinctio realis præstat, vt quæ sunt opposita relatiuè distinguantur verè realiter inter se, id est, quòd opposita relatiuè, quia sunt distincta realiter à subiectis, in quibus sunt, distinguantur realiter inter se: Ergo distinctio virtualis relationum ab essentia saluabit veram distinctionem realem inter relationes, quæ secundùm propriam rationem reperiuntur in Deo vt ostensum est. Ex eo igitur, quòd relationes sunt in Deo virtualiter distinctæ ab essentia fiet, quòd possint ni-

hilominus distingui realiter inter se ratione oppositionis relatiuæ. Et hæc ratio reddit explicationem hanc in reipsa certam, & apud omnes prudentes saltem probabilem: Qui autem soluit probabiliter, soluit evidenter, maximè in rebus DIUINIS, & in iis quæ sunt fidei.

Q. 9. de pot. a. 9. ad 13. in 3. dist. 5. q. 2. a. 1. & ad 2. 4. contr. gent cap. 14. Sequitur 473. Quamlibet relationem Diuinam esse subsistentem.

Prob. sequ. Omnis substantia est subsistens, vt patet: Sed quælibet relatio Diuina est substantia, ex dictis: Ergo quælibet relatio Diuina est subsistens.

Ibidem. Sequitur 474. Quamlibet relationem Diuinam realiter ab alia distinctam ex tribus superiùs explicatis esse subsistentem incommunicabiliter, id est, ita vt sit distincta ab omni illa, cui opponitur, eique non possit communicari,

Probatur sequela: Quod est per se subsistens, vnum, & oppositum alteri, est subsistens incommunicabiliter; ex eo enim quod est vnum est indiuisum in se, & diuisum à quolibet alio; & ex eo quod est oppositum, ac per se subsistens non potest alteri communicari: Sed quælibet relatio Diuina ex tribus iam superius explicatis realiter distinguitur à sibi opposita, & est per se subsistens:

Ergo

Ergo quælibet relatio Diuina realiter distincta ab altera est per se subsistens incommunicabiliter.

Sequitur 475. Paternitatem, Filiationem, & Processionem in Diuinis esse per se incommunicabiliter subsistentes. *Ibidem.*

Probatur sequela: Quia quælibet istarum trium relationum est distincta realiter ab alia, vt patet ex dictis.

Sequitur 476. Has tres relationes esse tres subsistentias. *Ibidem.*

Probatur sequela: In Diuinis abstractum & concretum non distinguntur, ita vt Deus & Diuinitas sint idem quoad rem, licet non quoad modum significandi, vt diximus superiùs; & ratio est, quia nulla est in Diuinis compositio ex natura & subsistentia propter transcendentiam naturæ in subsistentia, & è contra, ortam ex infinitate: Sed ex dictis hæ tres relationes sunt subsistentes: Ergo hæ tres relationes sunt etiam tres subsistentiæ.

Sequitur 477. Dari in diuinis tres personas tantùm. *1 p. q. 30 ar. 1. & 2.*

Probatur sequela: Tres relationes, per se subsistentes in natura Diuina sunt tres personæ: Sed dantur tantùm in Diuinis tres relationes per se subsistentes, ex dictis: Ergo dantur in Diuinis tres tantùm personæ. Maior pro-

batur: quia persona nihil aliud est, quàm rationalis (id est intellectualis) naturæ indiuidua (id est incommunicabilis) substantia , id est subsistentia ; vnde persona dicta est quasi per se vna : & hinc est , quòd persona idem significat in natura intellectuali, quod significat suppositum , subsistentia , siue hypostasis , & res naturæ in omnibus naturis etiam non intellectualibus ; ita vt dicatur res naturæ , quatenus supponitur alicui naturæ communi ; subsistentia , quatenus per se & non in alio existit ; hypostasis , quateuus substat ; suppositum , quatenus concipitur supponi, &c. Persona verò dicitur in rebus intellectualibus, quod per se subsistit incommunicabiliter ; eo quòd nomen personæ quamdam dignitatem significat : hæc autem dignitas est in eo, qui subsistit in natura dignissima sc. intellectuali.

1. p. qu. 29. ar 4. Sequitur 478. Hoc nomen , *Persona*, in Diuinis significare relationem in recto , & importare naturam Diuinam in obliquo.

Probatur sequela : Subsistentia siue hypostasis in Diuinis est ipsa relatio , ex dictis : Sed hoc nomen , *Persona*, significat in recto subsistentiam , & in obliquo importat naturam , vt patet ex definitione personæ iam explicata : Ergo hoc nomen , *Persona* , in Diuinis signi-

ficat relationem in recto, & importat naturam Diuinam in obliquo.

Sequitur 479. Hoc nomen, *Persona Diuina*, non significare relationem secundùm formalem rationem relationis, sed secundùm quod relatio est subsistens, vel est ipsa subsistentia. Ibidem.

Probatur sequela: Relatio vt relatio in Diuinis constituit quidem distinctionem à quocumque alio propter oppositionem, non tamen explicat conceptum subsistendi: Sed hoc nomen *Persona Diuina*, significat & explicat conceptum subsistendi principaliter, & distinctionem siue incommunicabilitatem tamquam modum subsistendi: Ergo hoc nomen, *Persona Diuina*, non significat relationem sub conceptu formali relationis, sed sub conceptu formali subsistentis incommunicabiliter: quia tamen subsistere incommunicabiliter in Diuinis non conuenit, nisi ratione relationis, idcircò hoc nomen, *Persona Diuina*, etiam significat relationem.

Sequitur 480. Dici posse, quòd hoc nomen, *Persona Diuina*, significat essentiam siue substantiam in recto, & relationem in obliquo. Ibidem.

Probatur sequela: Essentia siue substantia aliquando apud antiquos sumitur pro hypostasi: Sed hoc nomen, *Persona Diuina*, significat in recto hyposta-

ſim ſiue ſubſiſtentiam : Ergo hoc nomen, *Perſona Diuina*, poteſt dici ſignificare eſſentiam ſiue ſubſtantiam in recto, quatenus ſubſtantia ſumitur pro hypoſtaſi;relationem verò ſignificare dicitur in obliquo, quatenus relatio veluti indirectè & ex conſequenti importatur in Diuinis nomine hypoſtaſis, inquantùm relatio eſt ſolùm in Diuinis id, quod eſt hypoſtaſis, quamuis hoc, quod eſt eſſe hypoſtaſim vel ſubſiſtentiam non conueniat illi ratione relationis vt ſic, ſed quia eſt Diuina, ex quo habet quòd ſit ſubſtantia, & conſequenter ſubſiſtens.

Ibidem Sequitur 481. Hoc nomen, *Perſona Diuina*, importare aliquid poſitiuum.

Probatur ſequela : Subſiſtentia & ipſa etiam incommunicabilitas eſt aliquid poſitiuum, ſicut & eſſentia ſiue natura Diuina : Atqui hoc nomen *Perſona Diuina*, importat ſubſiſtentiam & incommunicabilitatem in recto, & naturam Diuinam in obliquo : Ergo importat aliquid poſitiuum : Maior patet, quoad ſecundam partem, & probatur quoad primam : Vnitas per ſe eſt aliquid poſitiuum : Sed ſubſiſtentia vt incommunicabilis non eſt niſi vnitas per ſe : Ergo ſubſiſtentia etiam vt incommunicabilis eſt aliquid poſitiuum. Maior patet ex dictis in primo principio, vbi oſtendi-

mus vnitatem esse ipsam entitatem vt indiuisam in se, & diuisam à quolibet alio. Minor etiam est euidens: nam subsistentia vt incommunicabilis nihil est aliud, quàm modus per se existendi, qui est quid positiuum, & vnitas illius modi, quæ est ipsa entitas illius modi vt indiuisa in se & diuisa à quolibet alio.

Nec valet si dicas, quod incommunicabilitas vt sic est aliquid negatiuum, nimirum negatio communicabilitatis: hoc enim apertissimè falsum est; quia licet exprimatur per aliquam negationem, debet tamen esse quid positiuum; cum sit formale constitutiuum suppositi vel personæ, quæ, vt omnes fatentur, est aliquid positiuum: Quare sicut irrationalitas, vt differentia constitutiua bruti, & distinctiua eius à rationalitate & homine, est reuera aliquid positiuum, quamuis exprimatur termino negatiuo: ita incommunicabilitas subsistentiæ, quę constituit personam, est aliquid positiuum, licet exprimatur termino negatiuo.

Confirmatur: Relatio vt subsistens formaliter non dicit solam negationem, vt est euidens: Sed hoc nomen, *Persona Diuina*, importat relationem vt subsistentem: Ergo hoc nomen, *Persona Diuina*, non dicit formaliter solam negationem.

Ibidem. Sequitur 482. Quamlibet relationem Diuinam realiter ab alia distinctam dicere subsistentiam incommunicabilem.

Probatur sequela: Constitutiuum personæ non est sola incommunicabilitas vt negatio, sed subsistentia incommunicabilis, ex dictis: Atqui relatio est constitutiuum personæ, vt postea ostendemus; quia idem est distinctiuum & constitutiuum, sola autem relatio est distinctiuum vt iam diximus; quia in Diuinis omnia sunt vnum, vbi non obstat relationis oppositio: Ergo relatio non est sola incommunicabilitas, sed subsistentia incommunicabilis.

Ibidem. Sequitur 483. Dari in Deo tres subsistentias relatiuas.

Probatur sequela: Quælibet relatio est subsistentia incommunicabilis, & non sola negatio: Sed sunt in Deo tres relationes: Ergo & tres subsistentiæ incommunicabiles, & non solùm tres negationes.

Qu. 9. de pot. a. 9. ad 13. In 3. dist. 6. q. 2. a. 1. ad 2. 4. contr. Gent. c. 14. Sequitur 484. Dari in Deo etiam subsistentiam absolutam.

Probatur sequela: Vbi est per se existentia est subsistentia: Sed in Deo est per se existentia absoluta: Ergo & subsistentia absoluta. Maior patet: quia in rebus creatis substantialibus per se existentia vel est subsistentia, vel est id, cuius subsistentia reddit naturam capa-

cem, atque adeo vbi est per se existentia est etiam subsistentia. Minor verò est euidens ex dictis supra, quia existentia per se & substantialis est ipsa essentia Dei.

Sequitur 485. Hanc subsistentiam absolutam esse idem cum natura Diuina absque distinctione virtuali. *Ibidem.*

Probatur sequela: Per se existentia est omnino idem cum natura Diuina absque vlla distinctione etiam virtuali; quia existentia substantialis & per se est omnino idem cum natura actus puri, vt vidimus initio: Atqui subsistentia absoluta est ipsa per se existentia: Ergo subsistentia absoluta est idem omnino cum natura Diuina absque distinctione virtuali.

Sequitur 486. Hanc subsistentiam absolutam esse communicabilem. *Ibide.*

Probatur sequela: Natura Diuina est communicabilis: Sed hæc subsistentia absoluta est ipsa natura Diuina absque virtuali distinctione: Ergo hæc subsistentia absoluta est communicabilis.

Sequitur 487. Hanc subsistentiam absolutam non constituere personam. *Ibidem.*

Probatur sequela: Subsistentia constituens personam non est communicabilis: Sed subsistentia absoluta est communicabilis: Ergo subsistentia absoluta non constituit personam.

Ibidem. Sequitur 488. Hanc subsistentiam absolutam constituere concretum substantiale quasi suppositum.

Probatur sequela: Quod non constituit personam, & nihilominus constituit principium *Quod* agendi, constituit concretum substantiale quasi suppositum; quia cum actiones sint suppositorum, principium *Quod* actionum debet esse saltem concretum substantiale quasi suppositum: Sed subsistentia absoluta non constituit personam, ex dictis, & nihilominus constituit principium *Quod* operandi; nam verè Deus creat, conseruat, regit, &c. Ergo subsistentia absoluta constituit concretum substantiale quasi suppositum.

1. p. q. 36. a. 4. ad 1. & 4. In 1. d. 11. q. 1. a. 2 & 4. & d. 29. ar. vlt. ad 2 & 10. de pot. ar. 2. ad 15. Sequitur 489. Spirationem actiuam non importare subsistentiam incommunicabilem, nec constituere personam.

Probatur sequela: Vbi non sunt nisi tres subsistentiæ constituentes tres personas, non potest esse quarta quæ constituat vllam personam: Sed in Deo non sunt nisi tres subsistentiæ constituentes tres personas, videlicet Paternitas, quæ constituit Patrem; Filiatio, quæ constituit Filium; & Spiratio passiua, quæ constituit Spiritum sanctum: Ergo quarta relatio videlicet Spiratio actiua non constituet vllam personam.

Ibidem. Sequitur 490. Spirationem actiuam

ex natura sua non importare subsistentiam communicabilem distinctam virtualiter à subsistentia communi & absoluta.

Probatur sequela; Tum quia superflua foret huiusmodi subsistentia, cùm Spiratio actiua, vt est communis, subsistat eâdem subsistentiâ, quâ subsistit voluntas & natura Diuina, quam importat: Tum quia vt statim probandum est, Spiratio actiua exigit ex propria ratione duo supposita.

Sequitur 491. Spirationem actiuam ex propria ratione exigere, vt subsistat per subsistentiam duorũ suppositorum. 1. p. q. 26. a. 2.

Probatur sequela; Actus, quo duo supposita se mutuò amantia producunt vnum & eumdem amorem (si debeat subsistere) ex propria ratione exigit duo supposira; nisi enim essent duo ad minus nõn se mutuò amarent; Sed Spiratio actiua est actus, quo Pater & Filius tamquam duo supposita se mutuò amant, vt aliquomodo patet ex dictis, & infra fusiùs probabitur: Ergo Spiratio actiua exigit ex propria ratione duo supposita, atquo adeo exigit subsistere in duobus suppositis; cum ex eo quòd sit substantialis, exigat subsistere siue per se existere.

Sequitur 492. Numerum ternarium In Diuinis esse numerum transcendentalem. 1. p. q. 36. ar. 2.

Probatur ex dictis in primo principio Numerus in his, quæ non habent quantitatem, est transcendentalis : Sed personæ Diuinæ non habent quantitatem; cum Deus sit omnino immaterialis, ex dictis : Ergo numerus in personis Diuinis est transcendentalis.

Ibidem. Sequitur 493. Numerum in Diuinis nihil addere supra vnitates personarum distinctarum.

Probatur sequela : Numerus transcendentalis nihil addit supra vnitates inter se distinctas, vt patet ex primo principio : Sed numerus in Diuinis est transcendentalis : Ergo numerus in Diuinis nihil addit supra vnitates personarum inter se distinctas.

1. p. 3. a. 1. Sequitur 494. Dari in Deo Trinitatem personarum.

Probatur sequela: Numerus ternarius personarum est Trinitas personarum: Sed datur in Deo numerus ternarius personarum, siue dantur tres personæ, ex dictis : Ergo datur in Deo Trinitas personarum.

Ibidem. Sequitur 495. Deum esse vnum in natura & trinum in personis.

Probatur sequela : Quicquid est in Deo, est Deus, ex dictis supra : Sed vnitas naturæ & Trinitas personarum est in Deo, vt ostensum est : Ergo vnitas naturæ & Trinitas personarum est

Deus, atque adeo Deus est vnus in natura & trinus in personis.

Sequitur 496. Hoc nomen, *Persona*, esse commune tribus personis Divinis. *1. p q. 30 a. 4.*

Probatur sequela: Nomen, cuius significatum conuenit aliquibus, est etiã illis commune: Sed cuilibet personæ Divinæ conuenit significatum huius nominis, *Persona*, vt patet ex dictis: Ergo hoc nomen, *Persona*, est commune tribus personis Divinis.

Sequitur 497. Communitatem huius nominis, *Persona*, vel rationis significatæ per hoc nomen, non esse communitatem generis ad species, vel speciei ad individua. *Ibidem*

Probatur sequel. Vbi nullum est genus, nulla species, non datur communitas generis vel speciei: Sed, ex dictis supra, in Deo non est genus, neque species: Ergo nec communitas generis vel speciei.

Sequitur 498. Hoc nomen *Persona*, dictum de personis Diuinis & creatis, esse analogum. *1 p. q. 30. a. 3.*

Prob. sequela: Omne nomen dictum de Deo & creaturis est analogum, vt diximus supra: Ergo, &c.

Sequitur 499. Hoc nomen *Persona*, dictum de personis Diuinis esse commune eo modo, quo indiuiduum vagum, V. G. Aliquis homo, est commune plu- *Ibidem. a. 4.*

ribus hominibus, V.G. Petro, Paulo &c.

Probatur sequela: Nomen significans naturam communem cum determinato modo essendi aut subsistendi, est commune sicut individuum vagum, V. G. Aliquis homo. Sed hoc nomen *Persona* significat naturã communem cum determinato modo essendi, qui est subsistere in natura Diuina per subsistentiam distinctam ab aliis: Ergo hoc nomen, *Persona Diuina*, est commune sicut individuum vagum, V. G. Aliquis homo. Est tamen differentia: quia individuum vagum, V. G. Aliquis homo, significat individuum ex parte naturæ humanæ; at vero persona Diuina significat subsistens in natura Diuina.

Ibidem. Sequitur 500. Hoc nomen, *Persona Diuina*, non esse commune vniuocè, propriè loquendo.

Probatur sequela: Quicquid est commune vniuocè propriè loquendo, est commune per modum generis, speciei vel differentiæ: Sed hoc nomen persona Diuina non est commune per modum generis, speciei vel differentiæ; cum in Deo non detur genus, species, vel differentia ex dictis: Ergo &c.

Ibidem. Sequitur 501. Hoc nomen, *Persona Diuina*, non esse commune tribus personis æquivocè.

Prob. sequela: Nomen commune pu-

rè æquivocè significat rationem omnino diuersam: Sed hoc nomen, *Persona Diuina*, non significat rationem omnino diuersam; cum significet subsistens in natura Diuina, quod competit Patri, & Filio, & Spiritui Sancto: Ergo, &c.

Sequitur 502, Hoc nomen, *Persona Diuina*, non esse commune purè analogicè. *Ibidem.*

Probatur sequela: Nomen analogum significat vnam rationem repertam in multis, quam participant dependenter ab vno, vel in ordine ad vnum, vt diximus aliàs: Sed hoc nomen, *Persona Diuina*, non significat rationem, quam Pater participet dependenter a Filio, vel Filius dependenter à Patre, vel Spiritus sanctus dependentor à Patre & Filio; nulla enim est inter personas Divinas dependentia; cum hæc dicat imperfectionem: nec etiam hoc nomen, *Persona Divina*, exprimit, quòd vna persona sit in ordine ad aliam, quamvis reuera Pater sit relatiuè ad Filium &c. Ergo nomen *Persona Diuina* non omnino analogicè dicitur.

Sequitur 503. Hoc nomen, *Persona Diuina*, esse commune analogicè formaliter eminenter, id est, seclusis imperfectionibus, quæ sunt in analogiis creatis. *Ibidem.*

Probatur ſequela: Quia revera Pater eſt perſona Diuina per relationem ad Fllium, & Filius per relationem ad Patrem; & Spiritus Sanctus per relationem ad Patrem & Filium, vt ſunt vnum principium ſpirans: Hoc autem ſufficit: vt ſeclusis imperfectionibus dicatur analogicè; quia ſicut V.G. ſanum dicitur de medecina, pulſu, deambulátione, analogicè per ordinem ad ſanitatem animalis, ita Pater dicitur perſona Diuina, quia dicit relationem ad Filium, & Filius ad Pattem; quamvis maxima ſit diſparitas, vt eſt evidens: vnde eſt ibi tantùm analogia formaliter eminenter, vt diximus.

1.p.q.31 Sequitur 504. Nomina omnia ſignificantia multiplicitatem naturæ cum diſtinctione perſonarum, vel vnitatem perſonarum cum vnitate naturæ non eſſe vſurpanda in hoc myſterio.

Probatur ſepuela: Quia nomina vſurpanda ſunt conformiter ad rei veritatem: Sed nomina ſignificantia multiplicitatem naturæ cum diſtinctione perſonarum, vel vnitatem perſonarum cum vnitate naturæ, non vſurparentur conformiter ad huius myſterij veritatem: Ergo non ſunt vſurpanda.

Ib. ar.5. Sequitur 505. Nomen *diuerſitatis & differentia*, propriè non eſſe vſurpandum.

Probatur : Quia nomen *diuersitatis & differentiæ* propriè non significant solam distinctionem personarum , sed naturæ : Ergo , &c. Nomen tamen *distinctionis* potest vsurpari , & sic explicandum est , si alicubi inueniatur nomen differentiæ vel diuersitatis apud SS. Patres , vel in scriptura , vel in vsu Ecclesiæ.

Sequitur 506, Nomen, *Separationis* , *Diuisionis* , *Disparitatis* , esse vitandum. *Ibidem.*

Probatur Quia, *Separatio & Diuersitas* significant naturam non simplicem, sed compositam : Et nomen *Disparitatis* significat inæqualitatem : Vnde vna persona in Diuinis non est separata vel diuersa , vel dispar ab alia.

Sequitur 507. Nomen *Alieni & Discrepantis* non esse vsurpandum , dicendo vnam personam esse alienam vel discrepantem ab alia. *Ibidem.*

Probatur sequela : Quia hæc nomina tollunt personarum Diuinarum similitudinem ; id enim quod est alienum & discrepans non est simile , vt patet.

Sequitur 508 Non esse vsurpandum nomen *Singularitatis* , itavt dicamus Deum singularem. *Ibidem*

Probatur sequela : Quia singularitas tollit communicabilitatẽ naturæ ; quod enim est singulare habet naturã incom-

municabilem: Atqui neque Deus nec aliqua persona Diuina habet naturam incommunicabilem; quia natura Diuina est communicabilis: Ergo &c.

Ibidem. Sequitur 509. Non esse vsurpandum nomen *Vnici*, dum de Deo loquimur.

Probatur: Quod est vnicum non habet pluralitatem personarum: Sed Deus habet pluralitatem personarum: Ergo non est vnicus. Dicimus tamen Deum vnum, & Christum esse vnicum Filium Dei, quia per hoc, quòd dicimus, Deum esse vnum, denotamus vnitatem naturę in Deo, eò quòd terminus ille, *Vnum* denotat tantùm vnitatem naturæ; & terminus ille, V*nicus Filius*, denotat in Deo non esse alium Filium.

Ibidem. Sequitur 510. Non esse vtendum nomine, *Confusi*.

Probatur: Quia confusio tollit ordinem; in Diuinis autem est ordo originis.

Ibidem. Sequitur 511. Non esse vtendum nomine, *Solitarij*, in Divinis.

Probatur sequela: Quia solitarium tollit consortium aliarum personarum in Diuina natura.

1. p. q. 31. a. ad 3. Sequitur 512. Non esse etiam vtendum nomine, *Triplicis*, vel *Duplicis*, vel *Multiplicis* propriè.

Probatur sequela: Quia triplex, du-

plex, multiplex importat proportionem inæqualitatis, id eſt, importat, quòd illud, reſpectu cuius aliquid dicitur triplex, duplex, vel multiplex ſit inæquale ipſi triplici &c. V. G. Triplex ſubſtantia, eſt inæqualis illi ſubſtantiæ, reſpectu cuius alia dicitur triplex: At verò in Diuinis vna perſona non eſt inæqualis duabus, ſed omnino eiuſdem dignitatis,

Sequitur 513. Nomen neutrum abſolutè poſitum in Diuinis ſignificare eſſentiam; maſculinum verò ſignificare perſonam. *Ibid.a.2.*

Probatur ſequela: Quia nomen neutrum abſolutè poſitum eſt informe, id eſt, non ſignificat aliquid diſtinctum; vnde dicimus *Album* ſignificare rem albam, quæcumpue tandem illa ſit; vnde per neutrum genus conuenienter ſignificatur eſſentia communis: Maſculinum verò ſignificat ſuppoſitum determinatum, vt *Albus* ſignificat ſuppoſitum habens albedinem.

Sequitur 514. Nomen, *Alius*, maſculinè poſſe vſurpari de vna perſona Diuina in ordine ad aliam, V. G. dicendo, Filius eſt alius à Patre. *Ibidem.*

Probatur ſequela: Quia, vt diximus, maſculinum ſignificat diſtinctum ſuppoſitum: Atqui reuera Filius eſt diſtinctum ſuppoſitum: Ergo &c.

Sequitur 515. Nomen, *Aliud*, absolutè positum non vsurpandum dicendo, V. G. Filius est aliud à Patre.

Probatur sequela: Quia, *Aliud*, significat distinctam naturam; vnde dicendo Filius est aliud à Patre, diceremus Filium habere naturam distinctam à natura Patris, quod est falsum. Possumus tamen vsurpare *Aliud* cum addito v. g. dicendo Filius est aliud suppositum à Patre. E contra verò non possumus dicere Filium esse vnum suppositum cum Patre, benè autem, Filium esse unum cum Patre, non tamen quòd sit vnus cum Patre.

1. p. q. 30. a. 1 ad 4. & q. 38. a. 3. ad 3. In 1. dist. 25. q. 1. a. 4.

Sequitur 516. Tres personas Diuinas posse dici tres res, & tres vnitates.

Probatur sequela: Quælibet relatio & subsistentia Diuina est res & vnitas: Sed sunt tres relationes & subsistentiæ Diuinæ: Ergo possunt dici tres res & tres vnitates. Adverte tamen quòd si dicerentur tres res Diuinæ periculum foret, vt nomen rei tunc significaret essentiam: Vnde explicandum esset quomodo dicerentur tres res Diuinæ, V. G. addendo quoad relationes, vt determinaretur & tolleretur omnis æquiuocatio.

In 1. dist. 19. q. 3. a. 3. & dist. 25. q. 1. a.

Sequitur 317. Non posse propriè dici tria entia.

Probatur sequela: Tum propter iam

dicta, quia nomen neutrum significat essentiam: Tum etiam, quia ens propriè significat vel ipsam existentiam, vel ordinem ad existentiam: Atqui in Deo non sunt tres existentiæ, neque tres ordines ad existentiam. Ergo nec tria entia. Minor probatur. Cùm enim existentia in Diuinis sit ipsamet natura Diuina etiam absque distinctione virtuali, neque propriè potest poni ordo etiam virtualis ad existentiam, neque possunt poni plures existentiæ, vel plures ordines ad vnam existentiam; quia existentia sicut & natura præsupponitur ad personam & relationem. *4.q.1. verit. a. 1. & 5.*

Sequitur 518. Non posse dici propriè tria bona, vel tria vera. *Ibid.*

Probatur sequela: Quia nomen neutrum significat essentiam & naturam, ex dictis: & quia in Deo non sunt tres veritates aut tres bonitates, vt patet ex iis, quæ diximus.

Sequitur 519. Posse dici in Diuinis tres existentes, tres veros, tres bonos, tres immensos, tres æternos adiectiuè, non tamen substantiuè. *1.p.q.39. a.3.*

Probatur sequela: Quia nomen adjectiuum significat formam non absolutè, sed per modum adiacentis in supposito habente illam; substantivum autem significat formam per modum substantiæ per se subsistentis: Et ideo in ad-

jectiuis singularitas & pluralitas attenditur ex suppositis; in substantivis attenditur ex formis vt per se subsistentibus: Atqui in Diuinis sunt tria supposita, & non sunt tres formæ essentiales per se subsistentes: Ergo in Diuinis possunt adjectiua significantia aliquam rationem essentialem dici pluraliter, non autem substantiua eamdē significantia: Cum ergo hæc nomina *existens*, *verus*, *bonus*, *immensus*, *æternus* &c. significent aliquam rationem essentialem, vt patet, possunt adjectiuè dici pluraliter, non autem substantiuè. Et sic D. Athanasius dicit non esse tres immensos, tres æternos substantiuè

Ibidem. Sequitur 520. Non posse dici tres Deos.

Probatur sequela: Quia Deus est nomen substantivum significans naturam.

Ibidem. Sequitur 520. Non posse dici absolutè tres Diuinos.

Probatur sequela: Quia, licet terminus ille, *Diuinus*, possit significare rationem essentialem adjectiuè; tamen absolutè positum est æquivocum, & potest convenire etiam his, quæ non sunt Deus substantialiter, sed tantùm per participationem; vnde dicimus gratiam Diuinam, effectus Diuinos, & similia.

Ibidem. Sequitur 521. Posse dici tres perso-

nas Diuinas, attributa Diuina, & similia.

Probatur sequela: Quia æquiuocatio, quæ est in illo termino, *Diuinus*, tollitur per adiunctum, scilicet, persona, attributum, & similia.

Sequitur 522. Nomina, quæ significant, essentiam, vel attributum essentiale in concreto, posse aliquando supponere pro natura Diuina subsistente absolutè, aliquando etiam pro vna persona, aliquando pro pluribus. *Ibidem.*

Explicatur: Nomina concreta dicuntur illa, quæ significant formam vt in habente, cuiusmodi sunt Deus, æternus, Pater, &c. hæc enim significant formam vt in habente illam, v.g. Deus significat naturam Diuinam, vt in habente: vnde quamuis idem significent concretum & abstractum in Diuinis, modus tamen significandi est omnino diuersus. Ex his autem nominibus aliqua significant ipsam naturam Diuinam vt in habente, sicut hoc nomen Deus; aliqua significant aliquod attributum essentiale, vt in habente, vt hoc nomen, Æternus, quod significat æternitatem vt in habente illam; alia denique significant aliquid proprium personis, vel in communi, vt Persona, quod nomen significat personalitatem siue subsistentiam quodammodo vt in habente;

vel in particulari, vt Pater, quod nomen ſignificat Paternitatem vt in habente ipſam. Dicimus ergo, quòd nomina concreta, quæ ſignificant vel naturam, vel attributum eſſentiale, ſupponunt pro ipſa eſſentia vt ſubſiſtente, vt quando dicitur *Deus creat*; quandoque verò ex prædicato determinantur ad ſupponendum pro perſona vna, vt quando dicitur, Deus generat; vel pro duabus, vt quando dicitur, Deus ſpirat.

Probatur ergo ſequela: Nomina ſignificantia aliquid eſſentiale vt in habente, tam poſſunt ſupponere pro ipſa natura ſubſiſtente abſolutè, quàm pro ipſa perſona ſubſiſtente incommuuicabiliter; quia ſignificant eſſentiam vt in habente; ſubſiſtens autem in natura abſolutè, tam habet naturam, quàm ſubſiſtens in natura incommunicabiliter: Sed nomina concreta ſubſtantialia ſignificant naturam, ſiue aliquid eſſentiale vt in habente: Ergo tam poſſunt ſupponere pro ſola natura ſubſiſtente abſolutè, quàm pro perſona. Vnde non ſolùm, hæc eſt vera, *Deus creat*, *Deus generat*, *Deus ſpirat*, ſed etiam iſtæ: *Æternus creat*, *generat*, *ſpirat*, & idem de aliis concretis.

Ibid. ar. 4. Sequitur 523. Has eſſe falſas abſolutè, *Deus non generat*, *Deus non ſpirat*

Deus est non generans, & alias similes.

Probatur sequela: Quia nomen concretum substantiale supponit pro persona, & quando non determinatur, supponit pro habente significatum nominis substantialis, ex dictis: Sed hoc supposito omnes illæ negatiuæ sunt falsæ: *Deus non generat*: *Deus non est generans*: Ergo, &c. Probatur minor: quia negatio est malignantis naturæ, & in propositione negatiua prædicatum se tenet vniuersaliter; vnde idem est dicere, *Deus non generat*, &c. ac dicere, *nullus habens Deitatem generat*, &c. Hæc autem est falsa & hæretica; quia Pater est habens Deitatem, & tamen generat: Ergo, &c. Dixi autem, has absolutè esse falsas, quia ex aliquo addito possunt esse veræ, vt si diceremus, *Deus genitus non generat*. Vnde etiam hæc est falsa: *Deus genuit Deum, qui est Pater*: quia relatiuum *Qui* refert habentem naturam Diuinam vt in habente illam generationem. Similiter ista est falsa: *Deus Pater genuit se Deum*: quia nomen reciprocum, *se*, refert habentem naturam Diuinam cum Paternitate: ista tamen est vera Pater genuit Deum idem cum ipso Patre.

Sequitur 524. Nomina abstracta substantialia non posse supponere pro persona. *Ibid. ar. 5.*

Probatur ſequela : Quia licet inter nomina abſtracta & concreta non ſit diſtinctio quoad rem ſignificatam in Diuinis, eſt tamen differentia, quoad modum ſignificandi : Atqui hoc ſufficit vt nomina abſtracta non poſſint ſupponere pro perſona : Ergo, &c. Minor patet ex dictis ; nam ideo nomina concreta ſubſtantialia poſſunt ſupponere pro perſona, quia ſignificant naturam Diuinam vt in habente ex modo ſignificandi : Sed abſtracta non ſignificant naturam Diuinam vt in habente propter diuerſum modum ſignificandi : Ergo abſtracta non poſſunt ſupponere pro perſona : vnde iſtæ ſunt falſæ , *Deitas generat* : *Deitas generatur*, &c.

1.p. q.39. ar.6. Sequitur 525. Nomina abſtracta perſonalia adiectiua non poſſe prædicari de ſubſtantialibus : v. g. non poteſt dici, *Eſſentia eſt generans, eſſentia eſt genita*, &c. ſubſtantiua tamen poſſunt prædicari propter identitatem, vt, *eſſentia eſt Paternitas*, &c.

Probatur ſequela : Quia adiectiua ſignificat formam vt adiacentem alteri tamquam habenti illam ; ſubſtantiua verò ſignificant ſolam identitatem inter formas : Atqui falſum eſt, quòd ſignificatum abſtracti ex modo ſignificandi ſit ſignificatum adiectiui vt adiacens alteri tamquam habenti ; eſt tamen verum in

formis

formis abstractis, quòd vna sit alia: Ergo, &c. Minor patet in exemplis allatis: nam falsum est, quòd essentia Diuina sit ipse, qui generat tamquam habens generationem, quamuis verum sit quòd sit idem cum ipsa generatione.

Sequitur 526. Dictionem exclusiuam *Solus* cathegorematicè non posse addi affirmatiuè termino essentiali in Diuinis; bene tamen syncathegorematicè. 1.p.q.31.a.3.

Explicatur: Dictio exclusiua, *Solus*, sumitur cathegorematicè, quando suū significatum tantummodò ponit circa id, quod determinat, vel de quo dicitur; vt cum dicitur, *Deus est solus*; tunc enim ponit solitudinem in Deo: sumitur autem syncathegorematicè, quando non ponit suum significatum absolutè, sed dumtaxat excludit omne aliud suppositum à consortio prædicati; vt cum dicitur: *Solus Deus creat*: *Solus Deus est æternus*, &c.

Ex hac explicatione probatur sequela ex dictis: Deus non est solitarius: Sed dictio exclusiua solus cathegorematicè significat Deum esse solitarium: Ergo non potest dictio exclusiuà addi affirmatiuè termino essentiali. Syncathegorematicè verò nihil prohibet, vt patet in exemplo allato: *Solus Deus creat*.

Sequitur 527. Dictionem exclusiuam, Ibidem.

Solus, non posse addi tecmino personali in ordine ad prædicatum essentiale, si propriè loquamur: bene autem in ordine ad prædicatum proprium illi personæ, cui adiungitur dictio exclusiua.

Explicatur: Dictio exclusiua excludit, vt diximus, omne aliud subiectum à participatione prædicati, excepto illo, cui adiungitur, & sic quando dicimus, *Solus Pater est Deus*, excludimus omne aliud subiectum vel suppositum à consortio prædicati, ita vt negemus esse aliquod aliud suppositum, quod sit Deus, excepto illo, quod vocamus Patrem in Diuinis; & sic patet manifestè propositionem illam esse falsam. Quia tamen similes locutiones repetiuntur siue in scriptura, siue apud Patres, sic explicanda est illa propositio, *Solus Pater est Deus*. id est, ille, qui solus est Pater in Diuinis, est Deus: & hoc modo est verissima: sicut etiam ista, *Solus Pater generat*; quia tunc dictio exclusiua excludit omne aliud suppositum à consortio prædicati, vt sit sensus: nullum aliud suppositum generat in Diuinis, nisi illud, quod vocatur Pater.

1.p.q.39. a.5. Sequitur 528. Non esse inconueniens, quòd in Diuinis vtamur nominibus concretis & abstractis, imò esse necessarium.

Probatur ſequela : Simplicia ſubſiſtentia rectè nominibus abſtractis & concretis ſignificantur & exprimuntur : Sed, vt patet ex dictis, non ſolùm eſſentialia & abſoluta, ſed etiam propria perſonis Diuinis ſunt ſimplicia & ſubſiſtentia : Ergo rectè nominibus abſtractis & concretis ſignificantur & exprimuntur. Maior eſt euidens, quia ſimplicitas nomine abſtracto exprimitur ; ſubſiſtentia nomine concreto meliùs ſignificatur : nam v.g. Deitas magis ſimplicitatem ex modo ſignificandi denotat ; Deus vero ſubſiſtentiam eiuſdem Diuinitatis importat. Et ſimiliter Paternitas ſimplicitatem Diuinæ relatiotionis exprimit ; Pater eiuſdem ſubſiſtentiam deſignat Hoc verò eſſe neceſſarium ſatis conſtat, quia per hoc neceſſariò reſpondendum eſt hæreticis, & meliùs explicatur totum myſterium.

Sequitur 529. Has proprietates perſonarum Diuinarum in abſtracto ſignificatas rectè vocari notiones. 1 p. q. 32. a. 2.

Probatur ſequela : Notio eſt, quâ aliquid innoteſcit : Sed per has proprietates in abſtracto ſignificatas, meliùs innoteſcunt perſonæ, ex dictis : Ergo, &c.

Sequitur 530. Notiones ad hoc præcisè poni, vt quælibet perſona innoteſcat, provt eſt vel non eſt ab alia, ſiue vt Ibidem.

innoteſcat ſecundùm ſuam originem.

Probatur ſequela: Diuinæ perſonæ multiplicantur ſecundùm originem: Sed notiones ponuntur, vt innoteſcant Diuinæ perſonæ: Ergo ponuntur notiones vt innoteſcant, ſecundùm quod multiplicantur per originem.

Ibidem. ar. 3. Sequitur 531. Quinque tantùm eſſe notiones.

Probatur ſequela: Inter tres perſonas ratio originis quintupliciter tantùm poteſt innoteſcere: primò quatenus prima à nulla alia perſona habet originem; ſecundò, quatenus à prima ſecunda habet originem, idque tum ex parte primæ, tum ex parte ſecundæ; tertiò, quatenus ab vtraque tertia habet originem, & id vel ex parte vtriuſque, primæ videlicet & ſecundæ, vel ex parte tertiæ: Sed in Diuinis ſunt tantùm tres perſonæ, ex dictis ſupra: Ergo ſunt tantùm quinque, quibus ratio originis innoteſcat, atque adeo ſunt tantùm quinque notiones. Vnde prima perſona, quæ eſt Pater, vt à nulla alia, innoteſcit per innaſcibilitatem; quatenus verò ab ipſa Filius ducit originem, innoteſcit per Paternitatem. Secunda quatenus eſt à Patre, innoteſcit per Filiationem. Prima & ſecunda, quatenus ab illis eſt tertia, innoteſcunt per Spirationem actiuam, & ipſa tertia inno-

tescit per Spirationem passiuam, siue Processionem. Ex istis tres tantùm sunt relationes constituentes personas, videlicet Paternitas, Filiatio & Processio: Quatuor sunt relationes; nam Spiratio actiua est relatio, vt supradictum est; Quatuor sunt proprietates; nam Spiratio actiua cum conueniat duabus personis, non est proprietas.

Sequitur 532. Patrem æternum esse principium. 1. p. q. 33 a. 1.

Probatur sequela: Is, à quo alius procedit, est principium: Sed Pater in Diviuis est is, à quo alius procedit, nimirum Filius: Ergo Pater in Divinis est principium.

Sequitur 533. Patrem æternum non propriè dici causam. Ibidem.

Probatur sequela: Causa dicit distinctionem substantiæ & effectus dependentiam ab ipsa: Sed inter Patrem & filiũ in Divinis non est distinctio substantiæ, ex dictis, nec consequenter est dependentia: Ergo Pater in Divinis non potest dici causa.

Sequitur 534. Patrem posse dici totius Trinitatis principium. Ibidem.

Probatur sequela: Hoc, quod est esse Trinitatis principium, non importat, quòd sit principium sui ipsius: Atqui hoc excluso Pater est aliarum personarum principium: Ergo Pater potest

verè dici totius Trinitatis principium.

1. p. q. 39. n. 5. ad 6. Sequitur 535. Patrem posse dici Deitatis principium, dummodo hoc intelligatur in bono sensu.

Probatur sequela: Qui est principiũ communicans Deitatem personis aliis, potest hoc sensu dici primum Deitatis principium: Sed hic est bonus sensus illius propositionis: Ergo, &c.

1. p. q. 33. a. 2. Sequitur 536. Hoc nomen, *Pater*, esse nomen proprium Divinæ personæ.

Probatur sequela: Nomen importans id, quo persona constituitur & distinguitur ab aliis, est proprium illius personæ,: Sed hoc nomen, *Pater*, importat id, quo prima persona constituitur & distinguitur ab aliis personis Divinis, Ergo nomen, *Pater*, est proprium primæ personæ. Minor patet ex dictis: quia hoc nomine, *Pater*, importatur relatio ad Filium, ac per hoc distinctio à Filio; In eodem autem nomine importatur etiam Spiratio actiua, vt dictũ est, per quam distinguitur a Spiritu sancto.

Ibid. Sequitur 537. Patrem æternum perfectissimo modo esse Patrem.

Probatur sequela: Pater eo modo est pater, quo est generans: Sed Pater æternus perfectissimo modo est generãs; quia communicat nedum naturam eamdem specie, sed etiam numero: Ergo perfectissimo modo est Pater.

Sequitur 538. Nomen Patris meliùs exprimere primam personam, quàm nomen generantis. Ibid. a. 2.

Probatur sequela: Denominatio à perfectione & fine melior est, quàm denominatio, quæ petitur ab eo, quod significatur per modum viæ & fieri: Sed nomen Patris est denominatio à perfectione & fine, quia Paternitas est veluti complementum generationis, quæ per nomen generantis, exprimitur, vt in fieri: Ergo nomen Patris meliùs exprimit primam personam, quàm nomen generantis.

Sequitur 539. Nomen Patris per prius dici de Deo personaliter respectu Filij, qui est Deus, quàm essentialiter respectu creaturarum, vt procedunt à Deo. Ibid. a. 3.

Probatur sequela: Per prius dicitur nomen Patris de illo, qui perfectissimo modo est Pater, respectu ejus, qui est perfectissimo modo Filius, quàm respectu eius, qui tantùm est similitudinariè filius: Sed Pater æternus dicitur Pater respectu Verbi, quod est perfectissimo modo Filius, ex dictis: respectu autem creaturarum Deus non est Pater, nisi quia creaturæ procedunt ab ipso tamquã vestigia, vel tamquam aliquo imperfecto modo similes, siue quoad naturam intellectualem, siue quoad gratiam, siue

quoad gloriã: Ergo per prius dicitur, &c.

ibid. a 4. Sequitur 540. Rationem ingeniti esse propriam Patri.

Explicatur. Ratio ingeniti vel innascibilis tripliter sumi potest; primò vt dicit puram negationem generationis passiuæ siue filiationis; secundò prout dicit priuationem saltem aliquo modo ejusdem generatiouis passiuæ; tertiò vt dicit priuationem cuiuscumque processionis ab alio, quæ ad quamdam dignitatem spectet, Primò modo ratio ingeniti non est proprietas Patris: conuenit enim etiam Diuinitati vt sic siue natupæ Diuinæ; Secundò modo potest priuatio dupliciter sumi; primò pro carentia in subiecto apto secundùm se, & secundùm propriam & peculiarem rationem; & hoc modo non sumitur ratio ingeniti; quia si Pater æternus esset suppositum aptum ad habendam generationem passiuam, illâ non careret, cum sit imperfectio, non habere id, quod aliquid est natum aptum habere: sed secũdo modo sumitur priuatio prout est carentia in subiecto apto non secundùm se, sed apto secundùm aliquid sui generis vel ordinis; quomodo Talpa potest dici priuata visu & cæca, & hoc modo Pater æternus potest dici ingenitus priuatiuè, quia licet secundùm rationem propriam personæ Patris non sit

aptus ad habendam carentiam generationis paſſiuæ; eſt tamen ſuppoſitum aptum in aliquo ſui ordinis & quaſi generis, id eſt, in aliqua perſona Diuina: nam inter perſonas Diuinas Filius eſt capax generationis paſſiuæ: Et hoc modo ratio ingeniti eſt proprietas Patris, quatenus dicit formaliter priuationem primæ proceſſionis, & virtualiter etiam ſecundæ. Quod ſi tertio modo accipiatur ratio ingeniti vel innaſcibilis, quatenus hoc nomine intelligitur priuatio cuiuſcumque proceſſionis, clariſſimè illa importat proprietatem Patris.

Prob. ergo ſequela: Ratio ingeniti eſt priuatio (modo explicato) vel generationis paſſiuæ, vt includentis virtualiter priuationem proceſſionis, vel eſt priuatio omnis proceſſionis: Sed vtroque modo (qui in idem recidit) eſt proprietas Patris: Ergo ratio ingeniti eſt proprietas Patris. Maior patet ex explicatione, Minor probatur ex dictis: Soli Patri conuenit non procedere ab alio: Sed hoc exprimit ratio ingeniti: Ergo ſoli Patri conuenit ratio ingeniti, atque adeo eſt proprietas.

Sequitur 541. Relationem Paternitatis eſſe fundamentum illius negationis, quæ nomine ingeniti vel innaſcibilis exprimitur. *Vide m.*

Probatur ſequela: Illud eſt fundamen-

tum negationis vel priuationis, ex quo resultat negatio vel priuatio: Sed ex relatione Paternitatis in Divinis resultat negatio vel priuatio generationis passiuæ & cuiuscumque processionis: Ergo relatio Paternitatis est fundamentum innascibilitatis vel rationis ingeniti. Minor probatur ex dictis: quia in Deo non possunt esse nisi duæ processiones; altera per intellectum, quæ est generatio; altera per voluntatem, quæ est spiratio passiva: Sed relatio Paternitatis est fundamentum negationis vtriusque: Ergo relatio Paternitatis est fundamentum omnis processionis. Minor probatur: Quod est fundamentum negationis generationis passiuæ, per modum oppositi relatiuè est etiam fundamentũ negationis passiuæ spirationis: Sed relatio Paternitatis est per modum oppositi relatiuè fundamentum negationis generationis passiuæ siue filiationis, vt est euidens: Ergo est etiam fundamentum negationis spirationis passiuæ, siue processionis, atque adeo vtriusque. Major patet ex dictis: quia fundamentum negationis primæ processionis per modum oppositi relatiuè importat virtualiter spirationem actiuam; quia cum in Divinis omnia sint idem, vbi non obstat relatiua oppositio, oportet, quòd spiratio actiua sit idem cum Paternitate; cum

inter Spirationem actiuam & Paternitatem non sit oppositio relatiua; atque adeo Paternitas vt importat Spirationem activam fundat negationem omnis processionis: Et cum non procedere ab aliquo sit aliqua ratio distincta saltem secundùm conceptum explicitum à relatione Paternitatis, ratio ingeniti importat rationem aliquo modo distinctã à ratione Paternitatis: Et hóc modo est proprietas atque adeo notio Patris.

Sequitur 542. Rationem Verbi propriè dici in Divinis personaliter. 1.p q.34 a.1

Probatur sequela: Quod significatur vt aliquid ab alio procedens, dicitur propriè personaliter in Divinis: Sed ratio Verbi significatur vt aliquid ab alio procedens: Est enim Verbum, quod ab intelligente siue dicente procedit, vt patet ex dictis: Ergo ratio Verbi propriè dicitur personaliter in Divinis.

Sequitur 543. Verbum esse proprium nomen Filij. Ibid. a.2

Prob.sequ. Quod ad intellectnm pertinet & personaliter dicitur, est propriũ Filij: Sed Verbũ ad intellectũ pertinet & personaliter dicitur ex dictis: Ergo, &c. Ibid. a.3

Sequitur 544. Verbum Divinum formaliter procedere ex cognitione Divinę essentiæ, omnium attributorum, personarum, & creaturarum possibilium.

Probatur sequ. Terminus cognitionis

comprehensiuæ debet necessariò procere ex cognitione Diuinæ essentiæ, attributorum, personarum, & creaturarum possibilium: Sed Verbum Diuinum est terminus cognitionis comprehensivæ: Ergo &c. Minor patet ex dictis: quia Verbum Diuinum, cum sit Deus, est infinitum, atque adeo debet adæquare totã cognitionem Dei, etiam vt est infinita & comprehensiua.

Ibid. Sequitur 545: Verbum Diuinum ex vi processionis non procedere ex cognitione creaturarum vt futurarum, vel præsentium in æternitate.

Probatur sequ. Quod procedit naturaliter, & non liberè, non procedit ex vi processionis per aliquam actionem liberam: Sed Verbum Diuinum procedit naturaliter, cum sit Filius & Deus, & non liberè: Ergo non procedit ex vi processionis per aliquam actionem liberam; cuiusmodi est cognitio creaturarum futurarum vel præsentium in æternitate: Hæc enim cognitio supponit actionem liberam, quâ Deus liberè vult creaturas: vnde & scientia libera dicitur.

Ibidem. Sequitur 546. Verbum Diuinum procedere identicè per cognitionem creaturarum vt futurarum, quatenus est idem cum natura Diuina.

Probatur sequ. Quod ex vi processionis recipit naturam Diuinam, identicè

recipit omnia absoluta quæcumque identificantur cum natura Divina, quatenus identificantur: Sed Verbum Divinum ex vi processionis recipit naturam Divinam, vt dictum est supra: Ergo Verbum Divinum identicè recipit omnia absoluta quęcumque identificantur cum natura Divina: Cognitio autem futurorum, libertas & quæcumque spectant ad voluntatem identificantur cum natura Diuina, vt patet ex dictis: Ergo, &c.

Sequitur 547. In nomine Verbi intelligi respectum ad creaturas. *Ibidem.*

Probatur sequela: In Verbo terminante cognitionem omnium etiam creaturarum intelligitur respectus ad creaturas: Sed Verbum Diuinum terminat cognitionem omnium etiam creaturarum possibilium: Ergo in Verbo Diuino intelligitur respectus ad creaturas. Maior est euidens: quia Verbum debet exprimere quicquid cognoscitur per cognitionem, per quam procedit, & quam terminat.

Sequitur 548. Hunc respectum esse diuersum iuxta diuersitatem creaturarum. *Ibid. ad 5*

Probatur sequela: Eodem modo se habet Verbum terminans cognitionem, quo se habet ipsa cognitio: Sed, ex dictis supra, cognitio Diuina respectu

quarumdam creaturarum est cognoscitiua & factiua in actu secundo, & respectu aliarum est tantùm cognoscitiua in actu secundo, & factiua in actu primo: Ergo & Verbum respectu aliquarum erit cognoscitiuum & factiuum in actu secundo; respectu aliarum erit cognoscitiuũ in actu secundo, & factiuũ in actu primo.

Ibidem. Sequitur 549. Hunc respectum non esse nisi respectum rationis.

Probatur sequela: Tùm quia inter res diuersi ordinis non est relatio realis: Tum etiam, quia sicut cognitio Diuina non attingit res creatas, nisi tamquam obiectum secundarium, vt diximus; ita Verbum non debet ad illas habere respectum, nisi tamquam ad obiectum secundarium: hic autem respectus in Deo est tantùm respectus rationis.

Vid. a 2. Sequitur 550. Nomen imaginis esse nomen personale in Diuinis.

Probatur sequela: Quæ important originem ab alio, sunt personalia in Diuinis: quia solæ personæ dicunt originem: Sed nomen & ratio imaginis importat originem; est enim imago quasi imitago, id est similitudo in specie vel aliquo, quod sit proprium naturæ specificæ expressa ab alio: Ergo nomen & ratio imaginis est quid personale in Diuinis.

Sequitur 551. Rationem imaginis esse propriam Verbo. *Ibidem.*

Probatur sequela: Illud, de cuius ratione est similitudo in natura ex vi processionis, est propriè imago; quia & habet originem, & ex vi originis habet similitudinem in natura: Atqui Verbo Diuino ex vi processionis conuenit similitudo in natura, ex dictis: Ergo Verbo diuino conuenit propriè ratio imaginis.

Sequitur 552. Verbum esse propriè ac formaliter imaginem. *Ibidem.*

Probatur sequela: Quia, vt iam diximus, ad veram & propriam & formalem rationem imaginis nihil requiritur, nisi quòd ex vi processionis sit similitudo in natura: Atqui Verbum Diuinum ex vi suæ processionis est simile in natura: Ergo est propriè ac formaliter imago.

Sequitur 553. Tertiam personam Trinitatis conuenienter vocari Spiritum sanctum. *1. p. q. 36. ar. 1.*

Probatur sequela: Quod se habet per modum impulsus ordinati in Deum, conuenienter dicitur Spiritus sanctus; quia ipse impulsus dicitur Spiritus, & ex hoc, quòd est ad Deum, dicitur sanctus: Sed tertia persona Sanctissimæ Trinitatis procedit per modum impulsus, & in ordine ad Patrem & ad Fi-

lium, à quo procedit, & qui est Deus: Ergo, &c. Minor patet ex dictis supra, quia tertia Persona procedit per modum amoris; amor autem est quidam impulsus in rem amatam.

Ibid. a 2. Sequitur 554. Spiritum sanctum procedere à Patre & Filio.

Probatur sequela: Persona, quæ distinguitur realiter ab alia in Diuinis, procedit ab illa, vel è contra; quia in Diuinis omnia sunt ijdem vbi non obstat relatio originis: Sed Spiritus sanctus distinguitur à Patre & Filio, vt est de fide: nec Pater & Filius à Spiritu sancto procedunt; cum Pater sit Principium ingenitum, & Filius sit terminus primæ processionis, ex dictis: Ergo Spiritus sanctus debet procedere à Patre & Filio.

Ibidem. Sequitur 555. Quòd si Spiritus sanctus non procederet à Filio, non distingueretur ab illo.

Probatur sequela: Personæ, inter quas non est oppositio relatiua originis, non distinguuntur in Diuinis: Sed si Spiritus sanctus non procederet à Filio, inter Filium & Spiritum sanctum non esset oppositio relatiua originis; hæc enim vel est ipsa processio, vel fundatur in processione, vt constat ex dictis: Ergo &c.

Ibidem. Sequitur 556. In illa suppositione im-

poſſibili, quòd Spiritus ſanctus non procederet à Filio, Filium non fore Filium, atque adeo nec Patrem fore Patrem.

Probatur ſequela: Si Filius procederet per intellectum & voluntatem non eſſet propriè & adæquatè Filius; ſed eſſet vna perſona, quæ ſimul eſſet Filius & Spiritus ſanctus, quia, vt diximus, non diſtinguerentur: Atqui hoc caſu impoſſibili poſito Filius non eſſet Filius; cum ex vi proceſſionis non magis procederet vt ſimilis in natura, quàm vt non ſimilis: Ergo, &c. Minor patet: nam quâ parte Filius ſiue illa perſona procederet per voluntatem, non procederet vt ſimilis ex vi proceſſionis: Si autem Filius non eſſet propriè Filius, Pater non eſſet Pater; cum Pater dicatur per ordinem & reſpectum ad Filium, vt Filius eſt.

Sequitur 557. Filium in Diuinis recipere à Patre virtutem ſpirandi. *Ibid. a. 3.*

Probatur ſequela: Quicquid habet Filius recipit à Patre: Sed habet virtutem ſpirandi, ex dictis: Ergo illam recipit à Patre. Maior eſt certa: quia Filius recipit à Patre naturam, cum qua identificantur omnia: Ergo debet recipere à Patre quicquid non habet oppoſitionem relatiuam cum filiatione: Sed virtus ſpiratiua non habet oppoſitionem

relatiuam cum Filiatione, vt patet: Ergo debet recipere à Patre virtutem spiratiuam.

Ibidem. Sequitur 558. Filium in Diuinis recipere à Patre ipsam Spirationem actiuam, quatenus est actio producens Spiritum sanctum.

Probatur sequela: Spiratio actiua vt actio nihil importat nisi vim spiratiuam & connotat subsistentiam siue suppositum, in quo est: Sed Filius recipit à Patre vim spiratiuam ex dictis: Ergo recipit à Patre ipsam Spirationem actiuam prout est actus. Neque vero imaginandum est, quòd Filius recipiat à Patre virtutem aliquam spiratiuam veluti potentialem, quâ deinde ipse Filius vtatur, & cui vtendo illâ superaddat vltimam actualitatem, sed recipit à Patre virtutem spiratiuam per modum actus secundi; & recipiendo illam simul cum natura ex vi processionis, constituitur Filius & suppositum actu spirans.

Ibidem. Sequitur 559. Rectè dici posse, Spiritum sanctum procedere à Patre per Filium.

Probatur sequela: Qui procedit ab aliquo vt recipiente virtutem & actionem productiuam ipsius ab alio, rectè dici potest procedere ab isto per illum: Sed Spiritus sanctus procedit à Filio vt recipiente vim & actionem spirandi à

Patre: Ergo rectè dici potest, quòd procedit à Patre per Filium. Maior declaratur; quia ad hoc, vt quis dicatur operari per alium, sufficit quòd alius recipiat ab illo priore virtutem, vel motum, quo iste alius operatur, & sic homo dicitur operari per serram, v. g. vel aliud instrumentum, quia instrumentum accipit vim scindendi artificiosè ab ipso homine, imò & ab illo recipit motum. Nec tamen hinc inferendum est, vel Filium nihil agere, vel se habere vt instrumentum, aut vt causam secundam; Ratio est, quia illa virtus & actio, quâ spirat est eadem omnino ac virtus & actio, quâ Pater spirat: vnde sicut illa virtus & actio constituunt Patrem vt principium principale & non instrumentale; ita etiam constituit Filium vt principium Spiritus sancti, non instrumentale, sed principale hoc sensu, quòd Filius est idem omnino principium Spiritus sancti cum Patre, solâ personarum distinctione seruatâ, ita nihilominus vt persona Filij habeat à persona Patris illam vim spiratiuam in actu secundo; & quia illam habet à Patre, Pater dicitur spirare per Filium tamquam per suppositum distinctum, cui communicat vim spirandi in actu secundo.

Sequitur 560. Patrem & Filium esse vnum principium Spiritus sancti. *Ibid ar. 4.*

Probatur ſequela : Qui habent vnam numero virtutem & actionem , etiamſi realiter in ratione ſuppoſiti diſtinguantur , ſunt vnum principium : Sed Pater & Filius habent vnam & eamdem numero virtutem & actionem ſpiratiuam, ex dictis : Ergo ſunt vnum principium Spiritus ſancti. Maior probatur : quia nomen ſubſtantiuum , ſiue forma ſignificata per nomen ſubſtantiuum, non multiplicatur , nec dicitur pluraliter , niſi ſint diſtinctæ formæ ; nam ſi per impoſſibile vna & eadem albedo eſſet in pluribus ſubiectis , non poſſent dici plures albedines , poſſent tamen dici plura alba ; quia ſubſtantiuum accipit vnitatem vel multiplicitatem à forma ſignificata , adiectiuum verò à ſuppoſito vel ſubiecto ; aliàs poſſemus dicere eſſe tres Deos , quia ſunt tria ſuppoſita habentia Deitatem : hoc tamen eſt falſum , vt patet ex dictis ſupra.

Ibid. ad 7 Sequitur 561. Patrem & Filium eſſe vnum ſpiratorem.

Probatur ſequela : Spirator eſt nomen ſubſtantiuum ſignificans principium ſpirandi : Sed Pater & Filius ſunt vnum principium ſpirandi , ex dictis : Ergo ſunt etiam vnus Spirator, ſumendo , Spiratorem ſubſtantiuè, vt debet ſumi.

Ibidem. Sequitur 562. Patrem & Filium poſſe

congruenter & verè dici duos spirantes.

Probatur sequela: Duæ personæ habentes vnam & eamdem spirationem possunt dici duo spirantes: Sed Pater & Filius sunt duæ personæ habentes vnam & eamdem numero spirationem: Ergo possunt dici duo spirantes. Maior constat ex dictis, quia adiectiua supponunt pro suppositis vel subiectis.

Sequitur 563. Spirationem actiuam distingui virtualiter à Paternitate & Filiatione. *Ex eodem loco.*

Probatur sequela: Quod est idem cum duobus etiam infinitis, quę non sunt idē inter se, debet distingui virtualiter ab illis, ex dictis supra: Sed Spiratio actiua est idem cum Paternitate & Filiatione, quæ non sunt idem inter se, imò distinguntur realiter, vt ostendimus: Ergo Spiratio actiua debet distingui virtualiter à Paternitate, & à Filiatione.

Sequitur 564. Spirationem actiuam ex propria ratione exigere esse in duobus suppositis realiter distinctis. *Ibid. ad 1.*

Probatur sequela: Amor amicitiæ propriè ex propria ratione exigit esse in duobus suppositis realiter distinctis: Sed spiratio actiua est amor amicitiæ inter Patrem & Filium: Ergo Spiratio actiua exigit ex propria ratione esse in duobus suppositis realiter distinctis. Maior est

euidens : quia amor amicitiæ ex propria ratione exigit amorem & redamationem ; per hoc enim differt à simplici beneuolentia, vt aliàs diximus.

1.p.q.37. ar.1. Sequitur 565. Spiritum sanctum propriè esse amorem, sumendo amorem non pro actu, sed pro termino actus.

Probatur sequela : Persona procedens per amorem est terminus actus amoris, vt patet ex terminis : Sed Spiritus sanctus est persona procedens ex amore inter Patrem & Filium : Ergo est terminus amoris, atque adeo potest dici amor, quia non habemus nomen, quo exprimamus terminum illius actus, qui est amor.

Ibid ad 2. Sequitur 566. Patrem & Filium diligere se Spiritu sancto.

Probatur sequela : Qui se diligunt, diligunt se amore non solùm eo, qui est actus, sed etiam eo, qui est terminus actus : Sed Pater & Filius se diligunt : Ergo diligunt se amore, qui est actus, & amore, qui est terminus actus. Cum ergo Spiritus sanctus sit amor, qui est terminus, Pater & Filius diligunt se Spiritu sancto. Maior probatur : Quando terminus in ipso actu includitur etiã secundùm modum intelligendi, id, quod dicitur tale ab actu, potest dici tale à termino actus, v. g. quia in calefactione intelligitur calor productus, possu-

mus dicere, quòd ignis calefacit calefactione, & etiam calore producto; & quia in ipsa floritione includuntur flores tamquam terminus, possumus dicere, quòd arbor floret floritione & floribus. Quando verò in actione non importatur determinatus terminus, non potest agens denominari agens à termino: Vnde, quia producere vt sic non importat florem, non possumus dicere quod arbor producit florem flore, sed tantùm floritione. Hinc est quòd non possumus dicere, quòd Pater intelligit, vel est sapiens Verbo, vel generat Filio, vel spirat Spiritu sancto; Cuius rei ratio est, quia quando actio exprimitur, vt dicens præcisè ordinem & veluti relationem ad terminum tamquam effectum aut productum, tunc agens non potest denominari à termino, quia tunc terminus non est de conceptu actionis, quamuis ordo ad terminum sit de conceptu illius: & sic quia generatio dicit ordinem ad terminum tamquam quid per se terminans vim actionis, generans non potest denominari ab illo termino, atque adeo non potest dici, quòd Pater generet Filio, nec quòd Pater & Filius spirent Spiritu sancto, sed debet dici, quòd Pater generat Filium, & Pater & Filius spirant Spiritum sanctum: sed quando terminus ingreditur conceptum ac-

ctionis in ordine ad alium terminum: tunc poteſt agens denominari à termino ingrediente conceptum actionis, & ſic eſt in propoſito, nam diligere notionale importat & actionem, ſcilicet amorem; & terminum, ſcilicet, Spiritum Sanctum; & præterea importat terminum alium, ſiue potius obiectum, quod diligitur, ſcilicet Patrem & Filium, ideo poteſt dici, quòd Pater & Filius diligunt ſe Spiritu Sancto, ſicut etiam poteſt dici, quòd Pater dicit ſe & omnia Verbo.

Ibid. ad 3. Sequitur 567. Spiritum Sanctum non procedere formaliter ex amore creaturarum poſſibilium, vt merè poſſibiles ſunt.

Probatur ſequela: Creaturæ vt poſſibiles non amantur à Deo, vt diximus ſupra: Ergo Spiritus Sanctus non procedit ex amore creaturarum poſſibilium.

1. p. q. 38. art. 1. Sequitur 568. Donum eſſe nomen proprium Spiritus Sancti.

Probatur ſequela: Quod importat originem per voluntatem & amorem, eſt propriè donum: Sed Spiritus Sanctus importat originem per voluntatem & amorem: Ergo eſt donum propriè, & ita propriè, vt non conveniat alteri eſſe donum niſi ratione ipſius. Maior probatur: quia donũ eſt ipſius dantis ſiue potius eſt à dante; hoc autem, quod eſt eſſe

esse ab alio propriè importat originem: donum etiam esse debet gratuitum & liberaliter alteri concessum: hæc verò esse non potest nisi ex amore; quia amor est ratio dandi liberaliter: Donum ergo importat originem per amorem.

Sequitur 569. Rationem doni posse aliquo modo convenire ipsi essentiæ Diuinæ, imò & toti Trinitati, sed non ita propriè. Ibidem.

Probatur sequela: Quia ratio doni importat esse alicuius; essentia autem est Dei per identitatem: Et tota Trinitas est Dei etiam per identitatem, & Filius est Patris per originem. Sed quia ratio doni proprijssimè dicti importat, quòd sit ab alio, non ita propriè convenit essentiæ: Vnde quando dicitur essentia data Filio, hoc idem est, ac essentia est communicata Filio, sicut & Spiritui Sancto; sed nec essentia importat originem nec communicatio essentiæ est gratuita: respectu autem creaturarum ratio doni conuenit Spiritui sancto tamquam amori, qui est primum donum.

Sequitur 570. Optimè dici posse, quòd tres personæ sunt vnius essentiæ vel vna essentia est trium personarum. 1. p. q. 39 a. r. 2.

Probatur sequela: Tres personas esse vnius essentiæ, vel vnam essentiam esse

trium pesonarum, nihil aliud significat, nisi vnam essentiam, quatenus à nobis intelligitur esse in tribus personis, quæ veluti habent illam: Sed hoc est verum ex dictis, Ergo &c. Maior probatur: Quia tres personas esse vnius essentiæ nihil aliud significat, nisi tres personas habere vnam & eamdem essentiam; suppositum enim intelligitur à nobis vt habens naturam: Similiter vnam esse essentiam trium personarum, nihil aliud sonat, nisi vnam essentiam esse in tribus personis vt habentibus illam.

D.a.7. Sequitur 571. Conuenienter essentialia attributa posse appropriari personis.

Probatur sequela: Quod manifestat mysterium Trinitatis, convenienter fit: Sed appropriatio essentialium facta personis manifestat mysterium Trinitatis: Ergo, &c. Maior est evidens, quia mysterium Trinitatis est obscurum, atque adeo conueniens est, vt manifestetur. Minor probatur: Quia quando quæ sunt intellectus Diuini approprientur Filio, manifestatur, quòd Filius in Diuinis procedit per intellectum; & quando, quæ sunt voluntatis approprientur Spiritui Sancto, manifestatur quòd Spiritus Sanctus procedit per voluntem; & vtrumque est per viam similitudinis: Quando verò quæ sunt poten-

tiæ approprientur Patri, manifestatur per viam dissimilitudinis, quia ostenditur, quod Pater in Diuinis non est senex & imbecillis: sicut frequenter contingit in humanis: Quomodo verò essntialia à sacris Doctoribus approprientur personis Diuinis, vide in D. Thom. 1. p. q. 39. art. 8.

Sequitur 572. Personam Diuinam non constitui in ratione personæ per aliquam rationem absolutam. 1. q. 40. d. 1. & 2.

Probatur sequela: Quod non distinguitur per aliquam rationem absolutā non constituitur per aliquā rationē absolutā: Sed, ex dictis, nulla persona Dina distinguitur ab alia per aliquam rationem absolutam: Ergo non constituitur per aliquam rationem absolutam. Maior patet: quia idem est constitutivum & distinctivum.

Sequitur 573 Personam Divinam constitui per aliquam rationem relatiuam. Ibidem.

Probatur sequela: Quod constituitur, & tamen non constituitur per rationem absolutam in Diuinis debet constitui per relativam: Sed persona Diuina constituitur aut saltem concipitur à nobis constitui, & non per aliquā rationem absolutā: Ergo per relativam.

Sequ. 574. Personā Diuinam constitui per relationem, non quidem vt relatio est præcisè; sed vt relatio Diuina est. Ibidem.

Prob. ſequela: Explicando priùs, quod intendimus: Perſona Diuina etiam vt perſona duo habet; primum eſt, quòd ſit ſubſiſtens; ſecundum eſt quòd ſit incommunicabilis, ſiue quòd incommunicabiliter ſit ſubſiſtens: hæc enim vtraque ratio requiritur ad rationem perſonæ; quia vt ſupra dictum eſt, ſubſiſtentia abſoluta non conſtituit perſonam, quippe quæ non facit ſubſiſtere incommunicabiliter, adeoque non eſt ſubſtentia diſtincta à qualibet alia. Relatio etiam Diuina duo habet; primum eſt, quòd ſit relatio; ſecundum eſt, quòd ſit Divina: Relatio Diuina præcisè vt relatio, non dat ſubſiſtere; aliàs omnis relatio etiam creata daret ſubſiſtere, quod patet eſſe falſum; ſed vt Divina dat ſubſiſtere: Relatio verò vt relatio dat diſtinctionem ab eo, cui opponitur relatiuè, atque adeo relatio, vt relatio eſt dat incõmunicabilitatem reſpectu eius, cui opponitur relatiuè.

Probatur ergo ſequela: Vt aliqua ratio conſtituat perſonam Diuinam, duo debet præſtare, nimirum ſubſiſtentiam & incommunicabilitatem, vt patet ex dictis: Sed relatio Diuina vtrumque præſtat diſtinctionem nimirum & incommunicabilitatem: Ergo, &c.

Ibidem. Sequitur 575. Relationem Divinam ſecundùm conceptum explicitum & in-

adæquatum relationis vt sic, non constituere personam.

Prob. sequ. Quod non dicit subsistentiam, secundùm quod non dicit illam, non potest constituere personam; cum de ratione personæ sit subsistentia: Sed relatio Diuina secundùm conceptum explicitum & inadæquatum relationis vt sic non dicit subsistentiam: Ergo secundùm hunc conceptum explicitum & inadæquatum non constituit saltem adæquatè personam Diuinam.

Sequitur 576. Relationem Diuinam secundùm conceptum explicitum & inadæquatum Diuinæ subsistentiæ vt sic præcisè, non constituere personam Diuinam. *Ibidem.*

Probatur sequela: Quod non præstat incommunicabilitatem, sub illo conceptu explicito, secundùm quem illum non præstat, non potest constituere personam: Sed relatio Diuina secundùm conceptum explicitum Diuinæ subsistentiæ non præstat, siue non concipitur præstare incommunicabilitatem vel distinctionem; aliàs subsistentia absoluta, quæ Diuina est, etiam constitueret personam; quod falsum esse constat ex dictis: Ergo relatio Diuina secundùm conceptum subsistentię Diuinæ non constituit personam.

Sequitur 577. Vtrumque conceptum *Ibidem.*

relationis Diuinæ, id est, conceptum explicitum relationis & conceptum Diuinæ, in quo implicitè involvitur ratio subsistentiæ, requiri ad constitutionem personæ.

Probatur sequela: Ad constitutionem personæ duo conceptus requiruntur, scilicet conceptus subsistentiæ, & conceptus incommunicabilitatis: Sed hi duo conceptus non possunt nisi per duos alios præstari, videlicet per conceptum relationis, vt Divina est & subsistens, & per conceptum relationis, vt relatio est, sicut patet ex dictis: Ergo vterque conceptus requiritur.

Ibidem. Sequitur 578. Personam Diuinam non constitui per origines, siue per actus notionales, vt sic.

Explicatur: Origines siue actus notionales in Diuinis sunt ipsæ processiones, V. G. Generatio actiua, & passiva, Spiratio actiua, & spiratio passiua, siue processio: Hi actus notionales duo dicunt, nimirum actum quemdam intellectus aut voluntatis Diuinæ, & personam siue subsistentiam; nam V.G. Generare dicit intelligere, & addit etiam Paternitatem, sicut diximus supra de ipsa dicere; generatio passiuè sumpta dicit ipsum intelligi; & addit Filiationem siue subsistentiam Verbi. Similiter Spi-

ratio actiua duo dicit, nimirum diligere, & addit duas subsistentias, nimirum Paternitatem & Filiationem, vt constat ex dictis supra: Spiratio passiua siue processio dicit ipsum diligi, siue amorem, & addit subsistentiam Spiritus Sancti, quam deffectu nominum explicamus nomine Spirationis passiuæ, siue processionis. Quod ergo intendimus, est, ipsos actus notionales sub conceptu actuum notionalium non constituere personas Diuinas.

Probatur sequela: Quod non significatur sub conceptu intrinseci constitutiui personæ, sed potius vt præsuppositum vel vt via, non potest sub illo conceptu esse illius constitutivum, vt ex terminis videtur euidens: Sed actus notionales, vt exprimuntur sub conceptu actuum notionalium, non significantur sub conceptu intrinseci constitutiui personæ, sed vel vt aliquid præsuppositum, vel vt via ad constitutivum: Ergo actus notionales siue origines sub illo conceptu significantur, vt quid progrediens ab vna persona, & tendens in aliam, V. G. Generatio significatur sub conceptu generationis, vt via progrediens & tendens à Patre ad Filium; vnde præsupponit quodamodo Patrem, & concipitur vt via ad constituendum Filium.

Nec valet, si dicas actus notionales esse veluti fundamentum relationum: fundamentum autem est quodammodo prius ipsa relatione; vnde actus notionales sunt quodammodo priores ipsis relationibus, atque adeo, cum concipiuntur advenire relationes, jam concipiuntur constitutæ personæ, saltem illæ, quæ sunt principia actuum notionalium; V. G. Relatio Paternitatis fundatur in generatione actiua, & concipitur ex illa consurgere: Ergo generatio actiua concipitur vt prior Paternitate: cum ergo aduenit Paternitas, jam cōcipitur principium generationis actiuæ constitutū; non per ipsam relationem Paternitatis, quæ concipitur vt posterior, vtpote consurgens ex generatione activa tamquam ex fundamento: Ergo concipitur principium generationis siue generans constitutum in ratione personæ, antequam concipiatur relatio, atque adeo generans debet costitui per ipsam generationem, non per relationem: Ergo per actum notionalem constituitur in ratione personæ.

Non valet, inquam, quia hoc inconneniens, quod opponitur, æque vrget, si dicamus personas constitui per actus notionales: quod sic ostenditur. Actiones sunt suppositorum, vnde agere vt principium quod, præsupponit suppo-

situm constitutum : Sed actus notionales vt sic concipiuntur per modum actionum : Ergo concipiuntur per modum alicuius præsupponentis supposita: Sicut ergo, qui dicunt personas cõstitui per actus notionales, coguntur asserere, quòd hi acttus duo munia præstant, cõstituẽdi personas, & agendi notionaliter, & sic hi actus secundùm prius munus, sunt quodammodò priores seipsis secundùm munus posterius : ita nos, qui tuemur relationes constituere personas, dicimus, quòd relationes Divinæ ex eo quòd relationes Diuinæ, duo munia inadæquata præstant ; primum est facere subsistere incommunicabiliter ; secundùm est referre in actu exercito ; & secundùm prius illud munus inadæquatum sunt priores seipsis secundùm alterum munus ; quamvis etiam in illo priori munere subsistendi incõmunicabiliter implicitè inuoluatur relatio, quæ facit in Diuinis distinctionem & incommunicabilitatem. Quia enim nos in rebus creatis concipimus subsistentiã incõmunicabilẽ absque relatione hinc est, quod concipimus in Deo subsistentiam incõmunicabilẽ non conceptu relatione explicitè, quamvis implicitè involvatur in conceptu subsistentiæ incommunicabilis ; & sic, concipimus relationem non explicitè, sed implicitè, conci-

piendo explicitè subsistentiam incommunicabilem; sub quo conceptu relatio constituit personam, & est prior seipsâ, vt concipitur sub conceptu explicito relationis: reipsâ tamen relatio vt relatio Diuina constituit personam, & est idem omnino in Deo etiam absque distinctione virtuali & cum persona, & cum suo fundamento, & cum actu notionali, quamvis distinguatur per conceptus inadæquatos, quos formamus per analogiam ad similes conceptus in rebus creatis repertos,

Ibid: & q. 36. a. 4. ad 1. Sequitur 579. Spirationem activam non constituere vnam personam.

Probatur sequela: Relatio, quæ in Diuinis ex propria ratione exigit duas personas & vnam virtutem, non constituit vnam personam: Sed, ex dictis, Spiratio ex propria ratione exigit duas parsonas, & vnam virtutem Spirativam. Ergo non constituit vnam personam.

Sequitur 580. Si fiat abstractio relationis constitutiuæ à persona, quomodo fit abstractio vniuersalis à particulari, V. G generis à differentia, non remanere personam, sed solam essentiam.

Probatur seqnela: Abstracto constitutivo non remanet constitutum, vt est evidens: Sed ablata siue abstracta relatione constitutiua, abstrahitur constitutivum personæ: Ergo abstracta relatio-

ne, V. G. Paternitate, non remanet persona, sed sola essentia Diuina. 1.p q.40. art. 3.

Sequitur 581. Quòd, si fiat abstractio relationis vel proprietatis non constitutivæ, remanet persona,

Probatur sequela: Ob contrariam rationem, quia semper remanet constitutivum; vnde abstracta relatione Spirationis activæ, vel proprietate ingeniti à Patre, remanet persona Patris.

Sequitur 582. Actus notionales esse attribuendos personis. 1. q. q. 41. a. 1.

Probatur sequela: Origo vnius ab alio non potest designari nisi Per aliquos actus: Sed Diuinis personis attribuenda est origo: Ergo Diuinis personis attribuendi sunt actus: Hi autem actus vocantur notionales, quia per illos innotescit persona Diuina. Ibid. ar. 2.

Sequitur 583. Hos actus notionales non esse à voluntate, vt à principio, quatenus voluntas distinguitur à natura.

Explicatur: Voluntas dupliciter potest considerari; primò vt natura quædam est, & hoc modo agit per modum naturæ; secundò potest considerari voluntas vt distinguitur à natura; & hoc modo agit liberé, & non vt determinata ad vnum. Deinde voluntas etiam vt libera, potest considerari, vel vt principium actus, qui dicitur producí à

voluntate; secundo non vt principium, sed concomitanter: quomodo possum dicere, quòd ego sum voluntate mea, non quidem vt principio, quia voluntas mea non est principium meæ existentiæ, sed quia voluntas mea concomitatur meam existentiam. Dicimus ergo voluntatem Divinam, vt distinguitur contra agens per naturam, siue vt dicitur agens liberum, non esse principium actuum notionalium.

Probatur sequela: Agens determinatum ad vnum, non est agens voluntate, vt principio, quatenus voluntas distinguitur ab agente naturali: Sed actus notionales sunt ab agente determinato ad vnum; Ergo actus notionales non sunt à voluntate vt principio, quatenus voluntas distinguitur ab agente naturali. Maior est evidens: quia agens determinatum ad vnum: non habet nisi vnam formam, per quam agit: quod autem agit voluntate vt principio provt voluntas distinguitur ab agente naturali, non habet vnam formam, per quam agit, quia agit per formam intellectam; formæ autem intellectæ sunt plures. Minor verò est etiam evidens ex dictis, quia Pater generat hunc Filium in Diuinis vt determinatus ad vnum; & similiter Pater & Filius vt vnum principium spirant determinatè hunc Spiritum Sanctum.

Sequitur 584. Actus notionales posse dici voluntarios concomitanter. *Ibidem.*

Probatur sequela: Esse voluntarium concomitanter, nihil aliud est, quam voluntatem etiam liberam concomitari id, quod sic dicitur voluntarium: Atqui certum est, quòd voluntas etiam libera concomitatur actus notionales; nam Pater voluntariè & liberè complacet sibi in generatione Filij, sicut & complacet sibi in propria existentia: Ergo &c.

Sequitur 585. Actus notionales esse voluntarios, largè accipiendo voluntarium. *Ibidem.*

Probatur sequela: Quod est à principio intrinseco cum cognitione, est voluntarium, largè sumendo nomen voluntarij: Sed actus notionales sunt à principio intrinseco, cum cognitione; sunt enim actus intellectus, & voluntatis: Ergo actus notionales possunt in hoc sensu dici voluntarij.

Sequitur 586. Spirationem adhuc magis strictè posse dici voluntariam. *Ibidem.*

Probatur sequela: Quod est à voluntate vt principio *quo*, etiamsi sit à voluntate vt naturâ, potest dici magis strictè voluntarium, vt patet: Sed actus Spirationis est à voluntate, vt principio: Ergo quamvis sit à voluntate vt naturâ, potest dici voluntaria.

Ibidem. Sequitur 587. Spirationem actiuam non esse formaliter liberam, sed tantùm concomitanter:

Probatur sequela: Quod est à voluntate vt naturâ tamquam à principio, & ab eâdem vt liberâ tantùm concomitanter, non est formaliter, sed tantùm concomitanter liberum, vt patet ex terminis: Sed, ex dictis, Spiratio actiua non est à voluntate tamquam principio nisi vt naturâ,& vt ab agente determinato ad unum; & tantùm est à volunte vt liberâ concomitanter: Ergo Spiratio actiua non est formaliter libera, sed concomitanter.

Ibidem. Sequitur 588. Spiritum Sanctum ex vi ptocessionis non procedere ex amore creaturarum existentium.

Probatur sequela. Amor creaturarum existentium est formaliter liber, vt certum est: Sed Spiritus Sanctus non est ex vi processionis per Spirationem, quæ sit amor liber: Ergo Spiritus Sanctus non est ex vi processionis formaliter ex amore creaturarum existentium. Et idem argumentum fieri potest de generatione Verbi.

Ibidem. a. 3. Sequitur 589. Actus notionales non esse de nihilo, vel ex nihilo.

Prob.seq. Termini actionum quæ sunt de nihilo vel ex nihilo sunt à Deo liberè facti: Sed termini actuum notiona-

lium non sunt facti liberè, sed Filius est genitus & Spiritus Sãctus est procedẽs: Ergo actus notionales non sunt de nihilo vel ex nihilo. Major est evidens, quia creari est fieri: Quod autem est ex nihilo creatur. Minor est etiam certa, ex dictis, quia Filius ex vi processionum recipit naturam Diuinam, & Spiritus Sanctus recipit amorem: Sed neque naturæ Diuinæ neque amori competit fieri etiam vt quo: Ergo, &c.

Sequitur 590. Actus notionales esse de substantia Diuina. *Ibidem*

Probatur sequela: Actus, quorum termini sunt consubstantiales principio, optimè dici possunt de substantia: Sed termini actuum notionalium sunt consubstantiales ipsi principio, à quo procedunt: Ergo, &c. Maior patet: quia aliquid dicitur esse de aliquo vel tanquam de principio actiuo, sicut filius dicitur esse de patre, vel sicut de materia sicut cultellus dicitur esse de ferro, vel sicut de principio formali subsistente sicut Angelus dicitur esse de natura intellectuali: Sed per hæc omnia non denotatur nisi quædam consubstantialitas terminorum, vt patet: Ergo actus, quorum termini sunt consubstantiales, optimè dici possunt de substantia.

Sequitur 591. Esse in Diuinis potentiam respectu actuum notionalium. *Ibidem, art. 24.*

Probatur sequela : Vbi est actus, est principium actus : Sed potentia est principium actus notionalis, qui ex dictis est in Deo : Ergo est etiam in Deo potentia respectu actuum notionalium. Nota quòd nomine potentiæ intelligitur vis actiua.

Ibid. a. 5. Sequitur 592. Potentiam ad actum notionalem importare naturam Diuinam in recto, & relationem in obliquo.

Probatur sequela : Principium, quo agens agit, importat in recto naturam, si natura sit ipsa virtus agendi : Sed potentia ad actum notionalem, est principium, quo vna persona agit & producit aliam, vt patet ex dictis : Ergo in Deo, in quo virtus actiua est ipsa substantia, potentia ad actum notionalem importabit substantiam : & potentia quidem ad generationem importabit naturam, vt natura est ; potentia verò spiratiua importabit substantiam, quatenus est ipsa voluntas. In obliquo tamen potentia generatiua importabit Paternitatem, ita vt intellectus vt natura non sit potentia generatiua, nisi vt connotat ipsam Paternitatem, tamquam constitutiuam principij *quod* ipsius generationis, & voluntas Diuina non importabit potentiam spirandi, nisi vt connotat Paternitatem & Filiationem vt constitutiuam duorum spirantium, qui

ſint nihilominus vnum principium, ratione vnius virtutis ſpiratiuæ, vt ſupra explicatum eſt.

Sequitur 593. Nullum actum notionalem poſſe terminari ad plures perſonas. *Ibidem. ar. 6.*

Probatur ſequela: Vbi non poſſunt eſſe plures termini vnius & eiuſdem actus, non poteſt actus ille terminari ad plures terminos: Sed in Diuinis non poſſunt eſſe plures termini vnius & eiuſdem actus notionalis: Ergo, &c. Minor probatur: Vbi non eſt diſtinctio materialis actuum, & quilibet actus terminatur naturaliter ad omnia, ad quæ poteſt ſecundùm ſuam rationem terminari, & terminus eſt infinitè perfectus, non poſſunt eſſe plures termini vnius & eiuſdem actus notionalis: Sed in Diuinis non eſt diſtinctio materialis, ſicut non eſt materia, ex dictis, & quilibet actus terminatur per modum naturæ ad omnia, ad quæ poteſt terminari, quia, vt diximus, quilibet actus eſt infinitus, ſicut & terminus ſiue perſona quælibet eſt infinita, vt ſupra probatum eſt: Ergo, &c.

Sequitur 594. In Diuinis eſſe æqualitatem. *1 p. q. 42. ar. 1.*

Probatur ſequela: Vbi ſunt tres perſonæ habentes eamdem naturam, idem eſſe, & eamdem operationem, eſt æqua-

litas, non quantitatis molis, sed virtutis: Atqui in Deo sunt tres personæ habentes eamdem naturam, idem esse, eamdem operationem, vt constat ex dictis: Ergo, &c.

Sequitur 595. Hanc æqualitatem Diuinarum personarum inter se, non esse aliam relationem, quàm illam, quâ inter se distinguntur.

Probatur sequela: Vna relatio non refertur ad aliam alia relatione: Sed personæ Diuinæ sunt ipsæmet relationes, quibus distinguntur: Ergo personæ Diuinæ non referuntur alia relatione; atque adeo relatio æqualitatis non est alia relatio à relationibus, quibus distinguntur. Maior patet: quia aliàs daretur processus in infinitum: si enim vna relatio referretur aliâ relatione, rursum ista referretur aliâ, & sic in infinitum.

Ibid. ar. 2. Sequitur 596. Personas Diuinas esse coæternas.

Probatur sequela: Personæ, quarum vna procedit ab alia tamquam ab agente naturali, perfecto, æterno, non per actionem successiuam, debent esse coæternæ: Sed personæ Diuinæ ita se habent; nam à Patre perfecto & æterno tamquam ab agente naturali procedit Filius, & à Patre ac Filio vt vno principio perfecto & æterno vt ab agente

naturali procedit Spiritus sanctus; & neutra illarum actionum siue processionum est actio successiua, sicut nec materialis & cum motu, vt constat ex dictis: Ergo, &c.

Sequitur 597. In Diuinis esse ordinem naturæ absque prioritate. *Ibid. a.3.*

Probatur sequela: Vbi est origo, est etiam ordo naturæ, & si sit origo vnius æterni ab altero coæterno, ille ordo est absque prioritate: Sed in Diuinis est origo vnius personæ æternæ ab altera coæterna, ex dictis: Ergo est etiam ordo naturæ absque prioritate. Intellige de prioritate instantis, *in quo*.

Sequitur 598. Filium in Diuinis esse æqualem Patri secundùm magnitudinem. *Ibid. ar 4.*

Probatur sequela: Perfectio naturæ est magnitudo Diuina: Sed Filius est æqualis Patri in perfectione naturæ: Ergo est æqualis Patri in magnitudine. Maior patet: quia in rebus immaterialibus non est alia magnitudo, quàm ipsa perfectio; & in Deo nulla perfectio est accidentalis, vt supra ostendimus. Minor iam probata est, quia in Diuinis Filius recipit eamdem omnino naturam cum omni ipsius perfectione.

Sequitur 599. Patrem esse in Filio, & Filium in Patre, & Spiritum sanctum in vtroque, & vtrumq; in Spiritu sancto. *Ibidem ar. 5.*

Probatur sequela: Vbi vna & eadem est essentia in pluribus sola relatione originis inter se distinctis, vnus est in alio, & è contra: Sed in Diuinis personis est vna & eadem essentia in tribus sola relatione originis inter se distinctis, ex dictis: Ergo vna persona Diuina est in alia. Maior patet: quia vbi est vna essentia in pluribus sola relatione originis distinctis, oportet, quòd quilibet sit sua essentia, atque adeo, quòd quilibet sit, vbi est sua essentia: Sed essentia vnius est in alio: Ergo & ipse est etiam in alio. Similiter si sola relatione originis distinguantur, oportet quòd sint vnus in alio; quia in conceptu vnius relationis includitur quodammodo conceptus alterius, v. g. in conceptu relationis Patris includitur conceptus Filij, & è contra. Denique origo, quæ est per actionem immanentem, exigit, vt terminus maneat in eo, qui est principium; & sic Verbum manet in dicente; & amor in amante. Hanc mutuam vnius personæ in alia existentiam Theologi vocant nomine circuminsessionis, quatenus vna persona est in alia & veluti residet in illa, & è contra.

Ibid. ar 6. Sequitur 600. Filium in Diuinis esse æqualem Patri secundùm potentiam; & idem dicendum de Spiritu sancto.

Probatur sequela: Vbi eadem est

perfectio naturæ, est etiam eadem potentia, quia potentia vel est ipsa perfectio naturæ, vel consequitur perfectionem naturæ: Sed Filius est æqualis Patri secundùm perfectionem naturæ, ex dictis: Ergo Filius est æqualis Patri secundùm potentiam. Et eadem ratio concludit, quòd etiam Spiritus Sanctus est æqualis Patri & Filio.

Sequitur 601. Eamdem essentiam, quæ in Patre est Paternitas & potentia generandi actiuè, in Filio est filiatio & potentia generandi, vt sic dicamus, passiuè. *Ibidem.*

Probatur sequela: Eamdem potentiam esse in Patre ac in Filio est eamdem essentiam esse in Patre vt in dante, & in Filio, vt in accipiente: Atqui sic est; nam eadem essentia est in tribus personis, vt dictum est; sed in Patre essentia est, vt in communicante illam Filio; in Filio autem est eadem essentia vt communicata ipsi à Patre vt generante; & similiter eadem essentia vt voluntas est in Patre & Filio, vt in vno principio communicante illam Spiritui sancto; & est in Spiritu sancto, vt communicata à Patre & Filio vt vno principio spirante: Ergo, &c.

Sequitur 602. Hanc æqualitatem, *Ibid. ar. 1.*

quæ reperitur in Diuinis, esse etiam similitudinem.

Probatur sequela: Æqualitas in magnitudine non molis sed virtutis, est similitudo; quia eadem quantitas virtutis facit similitudinem: Sed æqualitas, quæ est inter Diuinas personas, est æqualitas in magnitudine virtutis & perfectionis, ex dictis: Ergo æqualitas, quæ est in Diuinis, est similitudo: quia tamen similitudo non excludit excessum; possunt enim aliqua esse similia v. g. in albedine, licet vnum sit magis album, quàm aliud, idcircò meliùs explicatur Diuinarum personarum perfecta identitas in natura nomine æqualitatis, quæ omnem excessum excludit, quàm nomine similitudinis.

1.p. q 43. ar.1. Sequitur 603. Alicui personæ Diuinæ posse conuenire missionem, siue mitti.

Probatur sequela: Mitti non importat nisi duo, videlicet, habere originem ab aliquo, & novam habitudinem respectu termini, respectu cuius fit missio: Sed vtrumque horum potest convenire Divinæ personæ: Ergo mitti potest convenire alicui personæ Dìuinæ. Major declaratur; Mitti importat habitudinem missi ab eo, à quo mittitur, & habitudinem ad terminum, ad quem mittitur, vt patet ex terminis: Sed ha-

bitudo missi ad mittentem est habitudo processionis, vel ratione imperij; & sic Dominus dicitur mittere servum, quia imperat illi, vt eat; vel ratione consilij; & sic consulens quodammodo dicitur mittere illum, cui consulit, vt eat; vel denique ratione solius originis, & sic flos emittitur ab arbore, quia originem sumit ab arbore, Ergo dummodo saluetur vna habitudo ex istis, salvatur ratio missionis. Quantum verò ad habitudinem ad terminum ad quem, evidens est illam includi in missione. Hinc etiam probatur minor: quia habitdo originis conuenit Filio & Spiritui Sancto; vterque enim est ab alio: Habitudo etiam ad terminum ad quem potest conuenire Diuinæ personæ, vt ostendemus; quia licet quælibet persona Diuina sit semper vbique, potest tamen esse alicubi nouo modo; ad hoc enim non requiritur mutatio vlla in Diuina persona, sed sufficit sola mutatio ex parte termini ad quem: Ergo, &c.

Sequitur 604. Missionem, quâ parte importat originem, esse æternam; quâ verò parte importat habitudinem ad terminum ad quem, esse temporalem. *Ibidem. ar 2.*

Probatur sequela: Origo omnis est æterna in Diuinis, vt patet ex dictis: Ergo missio ex parte originis est æter-

na: habitudo autem ad terminum *ad quem* non poteſt eſſe niſi temporalis: quia eſt ratio, quâ perſona Diuina fit ſpeciali modo præſens reſpectu creaturæ: Ergo, &c.

Ibidem. ar.3. Sequitur *605*. Diuinam perſonam inuiſibiliter non mitti, niſi ſecundùm gratiam ſanctificantem.

Probatur ſequela: Diuina perſona non fit ſpeciali modo præſens, niſi in anima iuſti per gratiam ſanctificantem: Sed Diuina perſona mittitur inuiſibiliter, quatenus fit præſens ſpeciali modo reſpectu creaturæ: Ergo Diuina perſona non mittitur inuiſibiliter, niſi quatenus in anima iuſti fit præſens per gratiam ſanctificantem. Minor patet ex dictis: Maior probatur: Vt Diuina perſona fit ſpeciali modo præſens, non debet eſſe tantùm præſens per eſſentiam, præſentiam, potentiam; hic enim modus non eſt ſpecialis, ſed communis, quo Deus ſemper eſt præſens in omnibus: Ergo vt ſit ſpeciali modo præſens debet eſſe præſens aliquo alio modo: Hic autem modus eſt, quando fit præſens in creatura rationali per gratiam ſanctificantem; in illa enim fit præſens vt cognitum in cognoſcente, & amatum in amante.

Ibidem Sequitur *606*. Hunc modum ſpecialem, quo perſona Diuina fit præſens in anima

anima iusti per gratiam sanctificantem, esse distinctum ab eo, quo Deus præsens est in omnibus rebus per operationem.

Probatur sequela: Præsentia Dei in omnibus rebus per essenriam, præsentiam, & potentiam, est eadem cum præsentia per operationem; ratione siquidem vtriusque est communiter in omnibus rebus: Sed præsentia Diuinæ personæ in anima iusti est distincta à modo, quo Deus est præsens omnibus rebus per præsentiam, essentiam & potentiam, ex dictis: Ergo præsentia illa personæ Diuinæ in anima iusti est distincta ab illa, quâ est præsens omnibus rebus per operationem.

Sequitur 607. Hanc præsentiam in anima iusti esse modo proportionato ipsi animæ, quoad hoc, quòd licet sit supernaturalis, conuenit tamen animæ, quatenus est intellectualis. *Ibidem.*

Probatur sequela: Præsentia, quæ oritur in anima iusti ex aliquo effectu supernaturali, est quidem supernaturalis, sed cum sit propria creaturæ intellectuali, ita vt alijs nequeat competere, conuenit ipsi quatenus est intellectualis: Atqui præsentia Personæ Diuinæ in anima iusti est propria naturæ intellectuali: Ergo conuenit illi, quatenus est intellectualis.

Ibidem. Sequitur 608. Hanc præſentiam in anima iuſti eſſe per cognitionem & amorem.

Prob. ſeq. Quod conuenit naturæ intellectuali, quatenus intellectualis eſt, cõuenit ei per cognitioné & amorem; quia, vt diximus, ſola potentia cognoſcitiua & voluntas conueniunt naturæ intellectuali vt ſic: Sed præſentia hæc Diuinæ perſonæ conuenit animæ iuſti, vt eſt natura intellectualis: Ergo conuenit ipſi per cognitionem & amorem.

Ibidem. Sequitur 609. Hanc cognitionem & amorem, ratione cuius poteſt illa præſentia conuenire Diuinæ perſonæ reſpectu animæ iuſti, debere eſſe cognitionem & amorem ſupernaturalem.

Probatur ſequela: Quod eſt in anima iuſti, vt iuſtus eſt, debet eſſe ſupernaturale; quia, vt aliàs oſtendemus, non eſt iuſtus niſi per gratiam ſanctificantem, quæ eſt ſupernaturalis: Sed præſentia illa Diuinæ perſonæ eſt in anima iuſti, vt iuſtus eſt, ratione cognitionis & amoris, ex dictis: Ergo cognitio illa & amor, qui facit hanc præſentiam, eſt ſupernaturalis.

Ibidem. Sequitur 610. Hanc cognitionem & amorem, quibus fit præſens perſona Diuina, eſſe quodammodo connaturalem animæ iuſti, vt iuſtus eſt.

Probatur sequela: Per cognitionem & amorem non connaturalem iusto, vt iustus est, persona Diuina non fit pręsens, quia nec iustus esse potest per huiusmodi cognitionem & amorem, vt patet ex dictis: Ergo debet esse connaturalis.

Sequitur 611. Hanc connaturalitatem cognitionis & amoris in eo sitam esse, quòd non solùm gratia tamquam participatio naturæ Diuinæ est in anima iusti, sed etiam dona Spiritus sancti, per quæ cognoscit & amat Deum tamquam intrinsecè inhabitantem; iudicat de rebus omnibus non secundùm regulas prudentiæ etiam supernaturalis, sed per quamdam connaturalitatem ex præsentia ipsius Dei, & ex amore perfecto tum Dei erga animam, tum animæ erga Deum: & quia amor, vt aliàs diximus, facit vnionem non solùm affectuum, sed etiam realem, quantùm potest, hinc oritur, quòd cum amor amicitiæ Dei erga creaturam sit perfectissimus, & aliunde Deus possit illabi & fieri præsens ipsi animæ, Deus seipsum præsentem reddit animæ, cum qua contrahit amicitiam: & sic anima efficitur templum Dei, qui est in illa vt obiectum cognitum connaturaliter, & amatum amore amicitiæ.

Ibid. & 1. 2. q. 68 a. 1. & 2.

Hæc sequela non alio modo proba-

tur, nisi quia omnes alij modi, quibus hæc præsentia posset explicari, sunt insufficientes, vt patet ex dictis.

1. p. q. 43. a. 4. Sequitur 612. Patri æterno non posse conuenire mitti.

Probatur sequela: Missio importat originem ab alio, vt ostendimus: Sed Patri æterno non conuenit origo ab alio: Ergo nec missio.

Ib. ar. 5. Sequitur 613. Filio conuenire, quòd mittatur inuisibiliter.

Probatur sequela: Ad missionem inuisibilem requiritur origo ab alio, & inhabitatio in anima iusti, ex dictis: Sed vtrumque competit Filio, qui est ab alio, scilicet Patre, & inhabitat mentem; quia, vt diximus, Deus est specialiter præsens in anima iusti: Ergo filio conuenit inuisibilis missio. Et eadem est ratio de Spiritu sancto.

Ib. art. 6 Sequitur 614. Missionem Filij & Spiritus sancti inuisibilem fieri ad omnes, qui de nouo participant gratiam, vel augmentum eius.

Probatur sequela: Missio inuisibilis requirit originem, & quòd novo modo persona missa fiat præsens, quomodo priùs non erat: Sed hoc vtrumque reperitur, quando homo de nouo participat gratiam vel augmentum eius, vt patet ex dictis; quando enim gratia semel habita non augetur, non tam est

missio, quàm inhabitatio permanens.

Sequitur 615. Spiritui sancto convenire vt visibiliter mittatur. *Ib. art. 7.*

Probatur sequela: Vt missio Spiritus Sancti invisibilis innotesceret homini, debuit visibilis fieri, ad hoc vt homo per visibilia in invisibilium notitiam deveniret: Sed conveniens fuit, vt missio Spiritus sancti invisibilis innotesceret homini: Ergo etiam conueniens fuit, vt Spiritus sanctus visibiliter mitteretur.

Sequitur 616. Etiam conveniens fuisse, vt Filius mitteretur ad designandam originem ipsius, & invisibilem eius missionem. *Ibidem.*

Sed adnerte quasdam inter vtramque hanc missionem differentias; prima est quòd sicut Filius in Diuinis est principium Spiritus sancti, & ipse Spiritus sanctus ex vi suæ processionis est donum, & hoc ipso quod est sanctus, est donum sanctificans; ita missio visibilis Filij debuit esse ad hoc, vt esset auctor & causa agens, & producens ipsam sanctificationem; missio verò Spiritus sancti debuit esse tamquam indicium sanctificationis. Hinc oritur secunda differentia, quòd Filius, dum fuit missus visibiliter, debuit assumere in vnitatem personæ naturam, secundùm quam mitti dicebatur, quia mittebatur, vt

ageret; agere verò est subsistentium & personarum; sed Spiritus sanctus non debebat sibi vnire personaliter illas naturas secundùm quas dicebatur mitti. Vide alias differentias in D. Thom, 1. p. q. 43. a. 7. per totum.

Ibid. ar. 8. Sequitur 607. Missionem strictè sumptam non competere, nisi personę Divinę in ordine ad illam personam, à qua habet originem; ita vt Filius à solo Patre; Spiritus sanctus à Patre & Filio mittatur.

Probatur sequela: Missio propriè & strictè importat formaliter originem, & non tantùm materialiter, vt patet ex dictis: Sed adhoc necessarium est, vt illa origo sit respectu personæ mittentis; aliàs enim origo materialiter se haberet: Ergo ad missionem propriè & strictè sumptam requiritur, quòd persona missa sit per originem à mittente. Atque hinc constat quòd ad missionem largè dictam non requiritur, quòd persona missa dicat relationem originis ad personam mittentem, sed sufficit, quòd sit per originem ab alia, vt mitti dicatur: Vnde Filius dicitur Is. 48. missus à se & à Spiritu sancto, & in Concilio Toletano ij. in confessione fidei dicitur etiam Filius missus non solùm à Patre, sed etiam à Spiritu sancto: Quod intelligi debet de missione largè dicta, vt constat.

Sequitur 618. Deum esse causam efficientem omnium aliorum entium. 1. p. q. 44. art. 1.

Probatur sequela: Primum ens per se subsistens est causa efficiens omnium aliorum entium: Sed Deus est primum ens per se subsistens, vt ostensum est: Ergo Deus est causa efficiens omnium entium. Maior probatur: quia quod est per participationem, vt sic, est ab eo, quod est per essentiam tale. Deinde quia id quod solum est ens actu, debet esse causa efficiens eius quod non est nisi in potentia; oportet enim illud, quod est in potentia, reduci de potentia ad actum, per aliquid, quod sit in actu: Sed solus Deus est ens actu secundùm se, cum sit solus actus purus, vt dictum est: Ergo solus Deus potest reducere de potentia ad actum reliqua omnia, quæ sunt entia in potentia.

Sequitur 619. Deum attingere effectiuè omnia, quæ quocumque modo habent rationem entis. Ibidem.

Probatur sequela; Quod est causa omnium aliorum entium, attingit omnia, quæ habent rationem entis, Sed Deus, ex dictis, est causa efficiens omnium aliorum entium, Ergo Deus attingit effectiuè quicquid habet rationem entis.

Ibidem. Sequitur 620. Deum attingere effectiuè omnia sub aliqua ratione formali proportionata.

Probatur sequela: Causa attingens effectiuè omnia, quæ habent rationem entis, debet ea attingere sub vna aliqua ratione formali proportionata: Sed Deus est causa attingens effectiuè omnia: Ergo illa attingit sub aliqua ratione formali proportionata, id est, quæ ita latè pateat, sicut & ipsa causalitas & ipsa ratio causata.

Ibid. Sequitur 621. Deum attingere effectivè omnia sub vniuersalissima ratione entis.

Probatur sequela: Qui attingit effectiuè omnia sub ratione proportionata, id est, quę æquè latè patet, ac ipsa causalitas & ratio causata, debet attingere sub ratione entis; quia nulla alia ratio æquè latè patet ac omnia, nisi ratio entis: Sed Deus attingit effectiuè omnia sub ratione proportionata, id est, quæ, ęquè, latè patet ac ipsa omnia: Ergo, &c.

Ibid a 2. Sequitur 622 Materiam primam esse productam à Deo.

Probatur sequela: Quicquid habet rationem entis à Deo distincti, est productum à Deo: Sed materia prima habet rationem entis distincti ab ipso Deo: Ergo illa est producta à Deo. Minor probatur ex dictis supra:

Quia materia prima non eſt omnino nihil, cum ſit pars compoſiti ; nec poteſt eſſe Deus, propter eamdem rationem, quia, ex dictis ſupra, Deus non poteſt eſſe pars vllius compoſiti.

Sequitur 623. Deum eſſe cauſam æquivocam omnium rerum. *Ibidem.*

Probatur ſequela : Cauſa omnium ſub ratione entis eſt cauſa æquivoca, id eſt, quæ non producit ſibi ſimile in ſpecie, ſed attingit rationem quamdam, quæ non eſt vna perfectè : Sed Deus eſt cauſa omnium ſub ratione entis, ex dictis : Ergo, &c. *Ibid.*

Sequitur : 624. Deum eſſe cauſam vniuerſaliſſimam.

Probatur ſequela, Quod eſt cauſa omnium eſt cauſa vniuerſaliſſima : Sed Deus eſt cauſa omnium : Ergo eſt cauſa vniuerſaliſſima. *Ibid. ar 3*

Sequitur 625. Deum eſſe etiam cauſam exemplarem omnium.

Probat. ſequela: Cauſa intelligens, & producens determinatam formam, debet habere aliquam rationem exemplarem, ad cuius imitationem illam formam determinatam producat, vt conſtat : Sed Deus eſt cauſa omnium, & eſt intelligens, ex dictis, & producit determinatam formam, vt conſtat experientiâ : Ergo debet habere aliquam

rationem exemplarem, ad cuius imitationem illam formam determinatam producat, vt constat: Illa verò forma determinata, vel est aliquid extra Deum, vel est aliquid intra Deum, si est aliquid extra, ergo est productum à Deo, atque adeo ad illud producendum requiritur exemplar; de quod iterum quæro, an sit extra Deum, necne, & sic in infinitum. Si verò illa ratio exemplaris dicatur esse aliquid intra Deum, ergo est ipse Deus; quia quicquid est in Deo Deus est: Ergo Deus est ipsa causa exemplaris.

Ibid. a. 4. Sequitur 626. Deum esse finem rerũ omnium.

Probatur sequela: Quod agens intendit, & ad quod passum siue effectus ordinatur, est finis: Sed Deus producens omnia nihil aliud intendit, nisi seipsum; nam omnia ordinat in séipsum: Ergo ipse est finis omnium. Minor probatur: Actus purus nihil intendit vt à se acquirendum; cum nihil possit illi de novo advenire, vt dictum est, sed intendit tantùm communicare suam perfectionem, & ad hanc etiam communicationem ordinat omnia: Sed Deus est actus purus: Ergo Deus nihil aliud intendit, nisi communicare suam perfectionem. Hoc autem est ipsum esse finem omnium, vt constat: Ergo, &c.

Maior patet: quia actus purus est etiam summum bonum.

Sequitur 627. Deum posse creare, imo & de facto creasse.

Probatur sequela: Quod potest producere ens vt ens, potest creare, imò si detur de facto aliquod ens productum debet illud creasse: sed Deus producit ens vt ens, ex dictis, & de facto constat multa produxisse: Ergo potest creare, & de facto creauit. Maior patet: Quia creare est ex nihilo producere, siue producere nullo supposito subiecto: sed qui producit ens vt ens, producit ex nihilo, siue ex non supposito subiecto: Ergo creat. Minor probatur; quia, si ille, qui producit ens vt ens, supponeret aliquod subiectum, illud subiectum vel esset ens, vel non ens: Si non esset ens; ergo esset nihil, & sic ex nihilo res esset producta. Si illud subiectum esset ens, illud ens vel esset productum, vel non: Si non esset productum, esset Deus, vt ostensum est supra, atque adeo Deus ex seipso illud produxisset, non tāquam ex materia, quia cum Deus sit actus purus, non potest esse potentia: materia autem est potentia: Ergo illud ens fuisset productum à Deo, siue Deus illud produxisset ex seipso non tamquam ex materia, sed tamquam ex causa efficiente: Si autem illud subiectum esset

1 p. q. 45. a. 2.

productum ; ergo esset productum à Deo ex non subiecto, atque adeo ex nihilo, & consequenter esset creatum: Deus ergo illud creasset.

Sequitur 628. Creationem non esse motum vel mutationem propriè dictam.

Probatur sequela : Omnis motus vel mutatio propriè dicta fit præsupposito subiecto ; vne terminus motus & mutationis propriè dictæ est ex præsupposito subiecto : Sed terminus creationis non fit ex præsupposito subiecto, ex dictis : Ergo creatio non est motus vel mutatio propriè dicta. Maior patet : quia motus & mutatio propriè dicta, cum sint accidentia, exigunt subiectum.

Ibid. ar. 21

Sequitur 629. Creationem actiuè sumptam importare actionem Dei, quâ vult vel imperat rem fieri ex nihilo.

Probatur sequela : Actio potentiæ executiuæ in Deo est, quâ vult vel imperat rem aliquam fieri siue poni : Sed creatio actiuè sumpta est actio potentiæ executiuæ: Ergo est actio, quâ vult vel imperat rem fieri ex nihilo : Maior patet ex dictis supra : diximus enim potentiam executiuam in Deo non distingui ab intellectu & voluntate. Minor est etiam certa ex dictis.

Ibid. in c. Sequitur 630. Creationem passiuè sumptam nihil importare nisi rem ip-

ſam creatam, cum relatione reali ſed tranſcendentali ad Deum creantem, & dantem de nouo eſſe.

Probatur ſequela: Remoto motu & mutatione ab actione & paſſione nihil remanet in actione & paſſione niſi relatio: Sed à creatione paſſiuè ſũpta, debet remoueri motus & mutatio, ex dictis: Ergo creatio paſſiuè ſumpta non eſt niſi entitas creata cum relatione reali. quod autem illa ſit tranſcendentalis, patet, quia illa relatio imbibitur in omni abſoluto.

Sequitur 631. Creationem non eſſe quid medium inter Deum & ipſam rem creatam. *Ibid. in 2.*

Probatur ſequela: Actio, quæ non eſt cum motu & mutatione, & quæ eſt ex parte termini ipſa res producta cum reſpectu ad agens, non eſt quid medium inter terminum productum & agens: Sed creatio eſt huiuſmodi, ex dictis: Ergo non eſt quid medium.

Sequitur 632. Creationem, licet non ſit mutatio quantùm ad rem, eſſe tamen mutationem quoad modum ſignificandi tantùm. *1.p.q. 45. a.2. ad 2.*

Probatur ſequela: In omni mutatione propriè dicta oportet, quòd idem ſe habeat aliter nunc ac priùs: Sed hoc non contingit in creatione quantùm ad rem, licet quoad modum ſignificandi

ita ſe habere quodammodo denotetur: Ergo licet creatio non ſit mutatio quoad rem, videtur tamen mutatio quoad modum ſignificandi. Maior patet in mutatione ſecundùm quantitatem & qualitatem, in qua idem realiter manet; in mutatione autem ſubſtantiali manet etiam idem aliquo modo, quatenus eadem materia fit ſub vna forma ſubſtantiali, quæ prius erat ſub alia. Minor verò probatur quoad primam partem: quia in creatione, cum producatur totum ens, nihil poteſt eſſe idem ante creationem, ac poſt ipſam. Secunda verò pars minoris patet: quia licet nihil reip â maneat idem ante & poſt creationem, intelligitur tamen quaſi idem eſſet ante, eo ipſo quòd dicitur res creari: nam v.g. dum dico, Angelus creatur, priùs intelligo Angelum, qui eſt ſubiectum huius propoſitionis, quàm intelligam creationem, & poſt intellectam creationem intelligo Angelum habere eſſe de nouo, quod priùs non habebat: vnde concipio ſecundùm modum ſignificandi eumdem Angelum manere poſt creationem, quem intelligebam priùs vt ſubiectum in ea prædicatione.

Ibid. a5. Sequitur 633. Solum Deum creare principaliter.

Probatur ſequela: Producere prin-

cipaliter ens vt ens eſt principaliter creare, ex dictis: Sed ſolus Deus producit ens vt ens principaliter, ſicut probatum eſt, cum producat per ſe primò ens vt ens: Ergo ſolus Deus creat principaliter. Quod verò non poſſit dari inſtrumentum ad creationem, oſtendemus in tertio principio.

Sequitur 634. Creare non eſſe proprium alicui perſonæ Diuinæ. *Ibid. a.6.*

Probatur ſequela: Quod conuenit Deo, vt eſt ens per eſſentiam ſiue ipſum eſſe per ſe ſubſiſtens, eſt commune tribus perſonis Diuinis, & non proprium alicui perſonæ, vt eſt euidens ex dictis ſupra: Sed creare ſiue producere ens vt ens conuenit Deo, vt eſt ens per eſſentiam, ſiue vt eſt ipſum eſſe per ſe ſubſiſtens; ex hoc enim fit, quòd ens per participationem debeat eſſe ab ipſo: Ergo creare eſt commune omnibus perſonis Diuinis & non proprium alicui.

Sequitur 635. Deum per voluntatem ſuam creaſſe. *1.p.q.46. ar.1.*

Probatur ſequela: Perfectiſſimus modus agendi reſpectu effectuum, qui non adæquant totam perfectionem cauſæ, eſt agere per voluntatem: Sed Deo debet competere perfectiſſimus modus agendi, vt patet ex dictis; & aliunde nullum ens creatum adæquat totam perfectionem Dei, vt probatum eſt, cum

Deus ſit cauſa æquiuoca : Ergo Deo competit creare & agere ad extra per voluntatem.

Ibidem. Sequitur 636. Deum liberè creaſſe.

Probatur ſequela : Agens per voluntatem liberè agit, ſi perfectè cognoſcat effectum, & effectus non adæquet totam perfectionem cauſæ : Atqui Deus eſt agens per voluntatem, perfectè cognoſcit effectum, & effectus ipſius non adæquat perfectionem Dei, vt conſtat ex dictis : Ergo Deus ad extra liberè agit, & conſequenter liberè creat. Maior patet ex his, quæ in primo principio diximus de libertate ; oſtendimus enim quòd quotieſcumque intellectus proponit voluntati obiectum indifferens, voluntas liberè fertur in illud : Sed in agente per voluntatem obiectum producendum proponitur vt indifferens ſi perfectè cognoſcatur, & effectus non habeat omnimodam perfectionem ſiue omnimodam rationem boni, atque adeo non adæquet totam virtutem ipſius voluntatis : Ergo agens per voluntatem liberè agit, ſi perfectè cognoſcat effectum, & effectus non adæquet totam perfectionem cauſæ.

Sequitur 637. Deum creaſſe quando, & quomodo voluit.

Probatur ſequela : Qui liberè agit, agit quando & quomodo vult, vt patet.

Sed Deus liberè egit & creauit: Ergo creauit quando & quomodo voluit.

Sequitur 638 Mundum potuisse esse ab æterno. *Ibid ar 2.*

Probatur sequela: Qui creat rem quando vult, & quomodo vult, potest illam producere, statim vt vult, præsertim si voluntas eius sit omnipotens: Sed Deus creat mundum, quando vult, & quomodo vult, & eius voluntas est omnipotens: Ergo potest illum creare statim vt vult: cum ergo velit ab æterno, potuit etiam creare ab æterno. Maior constat quia causa agens actione sine motu non debet necessariò præcedere tempore vel duratione suum effectum, sed sufficit quòd præcedat naturâ & causalitate: Sed creatio est sine motu, vt dictum est: cum ergo non sit necessarium, quòd causa creans duratione præcedat rem creatam, sed sufficiat & quòd præcedat illam naturâ & causalitate, poterit causa creans & omnipotens statim vbi voluerit creare.

Sequitur 639. Mundum potuisse esse ab æterno quoad omnia permanentia. *Ibid. ad 1. & opusc. 27.*

Probatur sequela: Mundus potuit esse ab æterno: Sed permanentia constituunt mundum: Ergo quoad permanentia potuit esse ab æterno. *In 2 dist. 1. q 1. a 5.*

Sequ. 640. Etiam successiua potuisse esse ab æterno, hoc sensu, quòd nullum *Opusc 27. qu. 3. d.*

pot. a. 17. ad 17. est designabile tempus imaginarium, ante quod non potuerit esse aliud & aliud successiuum in infinitum, & si sumeretur tota collectio successiuorum, illa tota infinita numero syncategorematicè esset ab æterno.

Probatur sequela: Permanentia potuerunt esse ab æterno: Sed statim vbi fuerunt permanentia, potuerunt moueri motu successiuo; hoc enim non repugnat: Ergo etiam successiua potuerunt esse ab æterno.

2 contr. gent. cap. 38. Sequ. 641. In casu, quo mundus fuisset ab æterno, non potuisse nihilominus dari multitudinem rerum actu infinitam.

Probatur sequela: In casu, qui non repugnat, non potest esse, quod implicat: Sed non repugnat, mundum fuisse ab æterno: Ergo in eo casu non potuisset dari multitudo actu infinita, quæ, vt aliàs probatum est in primo principio, implicat.

Ibidem. Sequitur 642. In casu, quo mundus fuisset ab æterno, non potuisse dari generationes hominum vel creationes Angelorum in singulis partibus illius durationis coæternæ ipsi æternitati.

Probatur sequela: Quia aliàs daretur multitudo animarum & Angelorum infinita; quod repugnat, vt diximus.

Opusc 27. Sequitur 643. Mundum posse dura-

re in æternum cum ſolo concurſu ordinario Dei.

Probatur ſequela: Virtus omnipotens, quæ conſeruat, nec finitur nec laſſatur tempore, poteſt in æternum præſtare, quod præſtat: Sed virtus Dei eſt omnipotens, quæ nec finitur nec laſſatur tempore: Ergo poteſt in æternum pręſtare quod pręſtat, adeoque conſeruare mundum cum ſolo concurſu ordinario ſi voluerit, præſertim quia nulla eſt ex parte rerum repugnantia, vt patet ex dictis.

Sequitur 644. Caſu, quo mundus fuiſſet ab æterno, præſertim quoad ſucceſſiua, etiam tempus potuiſſe eſſe ab æterno. *Ibidem.*

Probatur ſequela: Statim vbi eſt motus ſucceſſivus, eſt etiam tempus: Sed motus potuit eſſe ab æterno, ex dictis: Ergo & tempus.

Sequitur 645. Mundum incępiſſe, aut finiendum eſſe, ſola fide teneri. *1. p. q. 46. a. 2.*

Probatur ſequela, Quod ex ſola Dei voluntate dependet, nec manifeſtatur clarè ipſo effectu; ſola revelatione voluntatis Diuinæ, atque adeo ſola fide cognoſcitur: Sed quòd mundus incœperit vel finiendus ſit, pendet à ſola Dei voluntate, cum, vt dictum eſt: potuerit eſſe ab æterno, & poſſit durare in æternum: Ergo hoç ſola revelatione

& fide cognosci potest. Et ita de fide est, mundum non esse æternum, sed incœpisse, & finiendum esse.

Ibidem Sequitur 646. Posse nihilominus adduci rationem probabilem incœptionis & desitionis mundi.

Probptur sequela: Quia manifestiùs mundus ducit in cognitionem Divinæ potentiæ creantis & Divinæ independentiæ, si mundus non semper fuit, & aliquando debet desinere saltem quoad aliqua, nimitum, quoad mixta

Ibid. a.3. omnia, excepto homine.

Sequitur 647. Creationem rerum fuisse in principio temporis.

Probatur sequela: Mundum fuisse creatum in principio temporis, nihil est aliud, quàm tempus simul fuisse creatum cum mundo: Atqui hoc est verum: Ergo & illud. Adverte autem, quòd quando dicitur tempus fuisse creatum simul cum mundo, non est sensus, quòd in illo instanti creationis fuerit aliqua pars temporis, sed solùm, quòd in illo instanti incæpit tempus per vltimum sui nõ esse, quando verũ fuit dicere, tempus nunc non est, & immediatè postea erit.

Sequitur 648. Distinctionem rerum in mundo à sola Dei efficientia provenire.

Probatur sequela: Quando omnes effectus, vt sunt ens, pendent à sola aliqua causa, etiam distinctio, quæ est in-

ter effectus, pendet ab illa eadem causa: Sed totus mundus vt est ens, pendet à solo Deo creante, id est, producente totum ens sub ratione entis ad manifestandam suam bonitatem, ex dictis: Ergo distinctio effectuum vniuersi pendet etiam à solo Deo, qui voluit per diuersas res manifestare bonitatem suam; quia per vnam creaturam non poterat sufficienter manifestari. Maior patet: Quia distinctio inter effectus non potest esse, nisi per aliquam rationem entis.

Sequitur 649. Inæqualitatem rerum esse à Deo. 1 p. q. 47. a. 1.

Probatur sequela: Quod est causa omnis distinctionis rerum, est causa inæqualitatis; quia ipsa inæqualitas est distinctio: Sed Deus est causa omnis distinctionis, ex dictis: Ergo est causa inæqualitatis.

Sequitur 650. Ordinem etiam rerum esse à Deo.

Probatur sequela: Ordo effectus est ab agente per intellectum; quia intellectus ordinat: Sed Deus est agens per intellectū: Ergo ordo vniuersi est à Deo.

Sequitur 651. Ordinem vniuersi esse vnum. Ibid. a. 2.

Probatur sequela: Ordo ad vnum est nus: Sed ordo vniuersi est ad vnum, scilicet, ad ipsum Deum tamquam prin-

cipium & finem: Ergo ordo iste vniuersi est vnus.

Ibid. ar. 3. Sequitur 652. Ordinem vniuersi manifestare mundi vnitatem.

Probatur sequela: Idcirco vniuersum est vnum vnitate ordinis, vt manifestet ipsam vnitatem Dei tamquam principij & finis, vt patet ex dictis: Sed hæc manifestatio tolleretur, si plures essent mundi; quia non esset vnus ordo: Ergo hic ordo vniuersi manifestat vnitatem mundi. Aduerte tamen, quòd hæc ratio est tantùm congruentia, & non demonstratio.

Ibidem. Sequitur 653. In vniuerso debuisse esse bonum & malum.

Probarur sequela: Vbi est inæqualitas, est bonum & malum; est enim aliquid, quod non potest deficere, & aliquid quod potest deficere: Sed in mundo est inæqualitas, vt ostensum est: Ergo in mundo est bonum & malũ.

Ibidem. Sequitur 654. Deum esse causam mali naturalis & mali pœnæ.

Probatur sequela: Quod est causa totius entitatis & inæqualitatis, est causa mali naturalis, & mali pœnæ, sine quo malo non esset inæqualitas, sicut non esset iustitia: Sed Deus est causa totius entitatis & inæqualitatis, ex dictis: Ergo est causa mali naturalis & mali pœnæ: Quod autem non sit causa ma-

li culpæ, aliàs manifestè ostendemus.

Sequitur 655. Dari in vniuerso creaturas spirituales & corporales. 1. p. q. 50. a. 1.

Probatur sequela: Quod est causa prima entitatis & inæqualitatis in vniuerso ad manifestandam suam perfectionem, debet produxisse creaturas spirituales & corporales: Sed Deus est causa prima entitatis & inæqualitatis in vniuerso ad manifestandam suam perfectionem: Ergo debet produxisse creaturas spirituales & corporales: Maior est evidens, quia creaturę corporeæ; quas constat esse creatas, non ita clarè manifestant perfectionem causæ primæ, vtpotè, quæ agit per intellectũ & voluntatem; vnde vt manifestaret se vt principium intellectuale necesse erat, quòd poneret in vniverso creaturas, quę agerent per intellectum & voluntatem atque adeo quæ essent immateriales & spirituales.

Sequitur 656. Debere dari creaturas purè spitituales in vniuerso. Ibidem.

Probatur sequela: Vt manifestetur perfectio & modus agendi causæ primæ, debent dari creaturæ puræ spirituales: Sed Deus mundum condens ad manifestandam suam perfectionem, maximè debuit manifestare illam, quæ ipsi competit in modo agendi, quatenus est causa prima: Ergo Deus mundum cõdens

maximè debuit efficere, vt darentur creaturæ purè spirituales. Major patet ex dictis Minor est euidens, quia creaturæ corporales, aut mixtæ ex corpore & anima non manifestant illam perfectionem, quam habet causa prima in modo agendi.

Ibidem. Sequitur 647. Debere dari Angelos. Probatur sequela: Creaturæ purè spirituales sunt Angeli; has enim solas intelligimus nomine Angelorum: Sed debent dari creaturæ purè spirituales: Ergo debent dari Angeli.

Ibid. a 3 Sequitur 648. Angelos debere esse in magno numero.

Probatur sequela: Quò aliquid magis conducit ad perfectionem vniuersi in ordine ad manifestandã perfectionẽ Dei præsertim in ratione causæ, eò debet esse in maiori excessu & virtutis & multitudinis: Sed Angeli magis conducunt ad perfectionem vniuersi in ordine ad manifestandã perfectionem Dei præsertim in ratione causæ, vt dictum est: Ergo Angeli debent esse in maiori excessu; non quantitatis molis, quâ carent, cum careant materiâ, sed in virtute & multititudine. Maior patet in corporibus colestibus, quę excedunt corpora inferiora in quãtitate molis & virtutis, & magis manifestant perfectionem Dei in ratione causę.

Sequitur

Sequitur: 649. Angelos non esse creatos ab æterno.

Probatur sequela: Nulla pars vniversi fuit creata ab æterno, ex dictis supra: Sed Angeli sunt pars vniuersi; cum ad eius perfectionem spectent, vt ostendimus: Ergo Angeli non sunt creati ab æterno. *1. p. q. 61. a. 2.*

Sequitur: 650. Angelos esse perfectiores omnibus rebus aliis corporeis. *1. p. q. 61. a. 3.*

Probatur sequela: Quod est purè spirituale est perfectius corporeo, quia est magis immateriale, & magis in actu: Sed Angeli sunt purè spirituales: Ergo sunt perfectiores omnibus rebus corporeis.

Sequitur 651. Angelos habere aliquē ordinem ad res corporeas, quæ sunt in vniverso. *Ibid.*

Probatur sequela; Quæ conficiunt & componunt vnum vnitate ordinis, habent ordinem inter se: Sed Angeli, cū sint partes vniuersi, componunt vnum mundum, qui est vnus vnitate ordinis, ex dictis: Ergo Angeli habent aliquem ordinem ad res corporeas, quæ sunt in vniverso.

Sequitur 652. Angelos habere ordinem præsidentiæ supra naturam corpoream. *Ibidem.*

Probatur sequela: Inter ea, quæ habent aliquem ordinem, si ordo sit rectus, perfectiora præsident inferioribus

& minus perfectis: Sed Angeli habent aliquem ordinē in vniverso, & sunt perfectiores, ex dictis, & ordo ille est rectissimus, cum sit à Deo: Ergo Angeli debent esse superiores, & præsidere rebus corporeis.

Ibidem. *Ibid. a 4.* Sequitur 653. Angelos esse creatos in cælo supremo, quod vocamus Empyreum.

Probatur sequela: Locus supremus convenit perfectioribus, & iis qui præsident cæteris: Sed Deus in loco convenienti creauit Angelos, qui, vt diximus, sunt perfectiores, & cæteris præsident: Ergo Deus eos creauit in supremo loco, qui est cælum supremum, quòd vocant Empyreum.

1. p. q. 65 a. 1. Sequitur 654. Creaturas corporales esse à Deo.

Probatur sequ. Quæcumque habent esse per participationem, sunt ab ipso esse per essentiam, vt supra ostensum est: Sed creaturæ corporales habent esse per participationem; non enim sunt ex se ipsis: Ergo creaturæ corporales sunt à Deo.

Ibid. a 2. Sequitur 655. Creaturas corporales factas esse propter Dei bonitatem.

Probatur sequela: Quicquid est à Deo est factum propter eius bonitatem; quia Deus agendo nihil aliud intendit, neque ad aliud ordinat res à se factas. Sed

creaturæ sunt factæ a Deo: Ergo sunt factæ propter eius bonitatem. Major explicatur: quia quælibet creatura est propter suum actum, & quælibet pars ignobilior propter nobiliorem, & omnes partes propter perfectionem totius; & totum propter finem ab agente intentũ; finis autem intentus à Deo in creatione vniuersi est manifestatio perfectionis & bonitatis suæ, vt diximus Ergo &c.

Sequitur: 656. Creaturam corporalem non fuisse creatam à Deo mediantibus Angelis. *Ibid. ar 3.*

Probatur sequela: Vt creatura corporalis esset creata mediantibus Angelis oporteret, quòd Angeli possent creare: Sed, vt supra dictum est, Angeli non possunt creare: Ergo, &c. Minor iterũ probatur: quia creare est producere ipsum esse: Sed Angeli non possunt producere ipsum esse, eò quòd esse est id, quod substernitur ad omnem productionem limitatam; quantò autem aliquid magis substernitur debet à superiori causa produci: Ergo ipsum esse, quod est primum substratum, debet à solo Deo produci.

Sequitur 657. Formas corporales in rerum creatione non fuisse creatas ab Angelis. *Ibidem. a. 4.*

Probatur sequela: Tum quia formæ non fiunt, sed composita; Tum quia

non producunt immediatè formas, sed alia agentia, vt patet experientiâ, Angeli verò movent alia agentia ad producendas formas.

1.p.q.66. art. 1.

Sequitur 658. Informitatem materiæ quę intelligitur nomine terrę in Genesi, non præcessisse tempore vel duratione, eius formationem, si nomine informitatis intelligatur carentia omnis formæ, substantialis; Si verò nomine informitatis intelligatur carentia formæ, id est, illus pulchritudinis & ornatus atque decoris, tunc non est inconveniens hanc informitatem præcessisse tempore vel ducatione formationem.

Probatur prima pars sequelæ, quia ex dictis in primo principio materia nō potest existere sine omni omninò forma substantiali: Sed per creationem materia extitit: Ergo materia non fuit creata sine omni omnino forma subsistantiali: Si verò ponatur, quod fuerit creata cum forma aliqua substantiali communi cui deinde alię formę substantiales supervenerunt, jam sequeretur, productionē aliarum formarum substantialium non esse nisi alterationem, quia quando toti actu existenti aliquid supervenit, forma superveniens est accidentalis. Vide dicta in primo principio de forma corpor.

Secundà verò pars sequelæ patet: quia non est inconueniens, quòd alicui toti

actu existenti superveniat etiã post aliquod tempus ab eius productione aliqua noua perfectio accidentalis.

Cætera, quæ de opere sex dierum dicũtur, magis ad positiuam & interpretatioñe Scripturæ atque ad varias SS.PP. sententias conciliandas, quàm ad scholasticam spectant. Ea verò quę de homine dici possent, vel jam in primo principio explicata sunt, vel postea subijcientur.

Sequitur 659. Dari gubernationem totius mundi. 1. q. q.103 a. 1.

Probatur sequela: Quando datur causa infallibiliter producens effectum, datur etiam effectus: Sed datur prouidentia Diuina, vt supra ostendimus, cuius effectus infallibilis est gubernatio mundi, vt etiam ostensum fuit: Ergo datur etiam gubernatio mundi.

Sequitur 660. Finem gubernationis mundi esse illum eumdem, qui est finis prouidentiæ Diuinæ. Ibidem.

Probatur sequela: Executio providẽtiæ infallibilis & immutabilis nõ potest habere alium finem quam quem habet ipsa prouidentia: Sed gubernatio non est nisi executio prouidentiæ Diuinæ, quæ est infallibilis & immutabilis, vt dictum est: Ergo gubernatio mundi non habet alium finem, quam illum ipsum, quem habet prouidentia Diuina.

Sequitur 661. Finem gubernationis Ibidem.

etiam post primam productionē Angeli mundi esse ipsam bonitatem Divinam.

Probatur sequela: Idem est finis prouidentiæ & gubernationis, ex dictis: Sed finis prouidentiæ Divinæ est ipsa bonitas Divina, vt supra ostendimus: Ergo finis gubernationis Diuinæ est ipsa bonitas Diuina: atque adeo est aliquid extra totam vniuersitatem creaturarum.

Ibid a 3. & 4. Sequitur 662. Effectum gubernationis Diuinæ ex parte finis esse vnum.

Prob. seq. Quando finis gubernationis est vnus, effectus ejusdem gubernationis ex parte finis est etiam vnus: Sed, ex dictis, finis gubernationis est vnus: Ergo etiam effectus.

Ibidem. ar. 4. Sequitur 663. Paticipationem & assemilationem Diuinæ bonitatis in rebus creatis esse effectum Divinæ gubernationis ex parte finis.

Probatur sequela: Id, quo ad finem gubernationis pertingitur, est effectus gubernationis ex parte finis: Sed per participationem & assimilationem rerū creataram cum Diuina bonitate, ipsa Divina bonitas, quæ est finis, attingitur Ergo participatio & assimilatio rerum creatarum cum Divina bonitate est effectus Diuinæ gubernationis: Maior est euidens, quia per effectum gubernationis infallibilis debet attingi finis. Minor etiam patet: quia Diuina bonitas siue

manifestatio Diuinæ bonitatis non alio modo potest attingi, quàm per participationem & assimilationem ipsarũ creaturarum cum Divina bonitate, vt ex dictis est evidens.

Ibidem. Sequitur 664. Duos esse præcipuos effectus Diuinæ gubernationis in communi, scilicet conseruationem earum in esse & bono, & motionem earum ad bonum.

Probatur sequela: Assimilatio creaturarum cum Divina bonitate in duobus consistit, primò vt assimilentur Deo in eo, quod ipse bonus est; secundo vt assimilẽtur ei in eo, quòd ipse est causa mouens alia ad bonum: Sed effectus Divinæ gubernationis est assimilatio creaturarum cum Diuina bonitate: Ergo effectus Diuinæ gubernationis est in eo, quòd creaturæ maneant bonę, sicut Deus manet bonus, & quòd aliquæ creaturæ moueant alias ad bonum: nam prima productio bonitatis in creaturis non ad gubernationẽ, sed ad creationẽ spectat.

Ibidem. Sequitur 665. Omnia omnino subdi Divinæ gubernationi.

Probatur sequela: Quæ subduntur providentiæ & ordinatur ad finem eius, etiam subdũtur gubernationi: Sed omnia omnino subduntur Diuinæ providentiæ, & ordinatur ad finem eius: Ergo omnia omnino subduntur Diuinæ

gubernationi. Maior constat ex dictis: Quia tantùm se extendit gubernatio, quantùm se extendit prouidentia, præsertim infallibilis & immutabilis: prouidentia verò cum sit ordinatio in finē ad omnia se extendit, ad quas se extendit ipse finis. Adde quòd qui dat esse, dat consequentia ad esse, & perfectionem, quæ est finis,

Sequit. *666*. Deum omnia gubernare immediatè quoad rationem prouidētiæ & quodammodo quoad executionem.

Probatur sequela: Perfectissima prouidentia & gubernatio se extendit ad omnia & singula quoad rationem prouidentiæ & gubernationis, hoc est, quòd ratio, cur rebus sic & sic prouideatur, & cur hæc & illa executioni mandentur, debet esse in eo, qui perfectissimè prouidet & gubernat: Sed Diuina prouidentia & gubernatio est perfectissima, vtpote infinita, ex dictis: Ergo Diuina prouidentia & gubernatio ad omnia & singula se extendit.

Ibidm Sequitur *667*. Deum non omnia ita immediatè gubernare, vt non aliquas creaturas mediantibus aliis gubernet,

Probatur sequela: Perfectissima prouidentia & gubernatio non solùm facit bona, sed etiam facit, vt aliqua sint causa bonitatis in alijs: Sed hoc est gubernare aliquas mediantibus alijs: Er-

go cum Diuina prouidentia & gubernatio sit perfectissima quædã gubernat mediantibus aliis: Mai. patet ex dictis, quia perfectissima gubernatio duos habet effectus, videlicet quòd creaturę assimilentur Deo in eo quod bonus est, & etiam in eo, quod aliis est causa bonitatis. Minor est evidens: quia vna res non est alteri causa bonitatis, nisi movendo illam ad bonum: Hoc autẽ est gubernare vnam mediante alia, vt patet.

Sequitur 668. Nihil omnino contingere præter ordinem Diuinæ gubernationis. *Ibid. a 7.*

Probatur sequela: Quod non contingit præter ordinem Diuinæ prouidentiæ, non contingit præter ordinem Diuinæ gubernationis: Sed nihil omnino contingit præter ordinem Diuinę prouidentiæ, vt etiam diximus, quia ipsa est causa totius entis: Ergo nihil etiam contingit præter ordinem Diuinæ gubernationis.

Sequitur 669. Nihil omnino posse reniti contra ordinem Diuinæ gubernationis, vt est à Deo gubernante.

Probatur sequela: Quod renititur contra ordinem Diuinæ gubernationis, exit ab illo ordine, & fit præter illum ordinem; non enim ordo Diuinæ gubernationis statuit, vt aliquid suæ gubernationi renitatur: quòd si statueret,

hoc ipsum esset ex ordine Diuinæ gubernationis: Sed, ex dictis, nihil fit præter ordinem Diuinæ gubernationis: Ergo nihil renititur contra eumdem ordinem. Adde, quòd ordo Diuinæ gubernationis est in bonum: quicquid autem fit, intenditur propter bonum: sequitur ergo ordinem Diuinæ gubernationis. Denique quicquid fit ex aliqua inclinatione vel naturali vel voluntaria non renititur contra ordinem Diuinæ gubernationis: Sed nihil est, quod non fiat ex aliqua inclinatione naturali vel voluntaria: Ergo nihil est, quod renitatur contra ordinem Diuinæ gubernationis. Minor est euidens. Maior probatur, *Omnis inclinatio naturalis vel voluntaria nihil est aliud, quàm quasdam impressio à primo mouente* & gubernante, *sicut inclinatio sagittæ nihil est aliud, quã quadã impressio à sagittante.*

Sequitur 670. Creaturas omnes indigere, vt conseruentur à Deo.

1.p.q.104. ar.1. Probatur sequela: Omne ens per participationem indiget, vt conseruetur ab ente per essentiam: Sed omnes creaturæ sunt entia per participationem, & Deus solus est ens per essentiam: Ergo omnes creaturæ indigent, vt conseruentur à Deo. Maior probatur: Omnis effectus, qui non recipit ab agente formam secundùm eamdem rationem, se-

cundùm quam eſt in agente, indiget vt talis forma conſeruetur in ipſo effectu ab eodem agente: Sed ens per participationem non recipit ipſum eſſe ab ente per eſſentiam ſecundùm eamdem rationem, ſecundùm quam eſt in ipſo ente per eſſentiam: Ergo ens per participationem indiget vt conſeruetur in eſſe ab ente per eſſentiam. Minor eſt euidens. Maior declaratur exemplo aëris illuminati, qui ex eo quòd non recipiat à ſole principium lucis ſecundùm eamdem rationem, ſed tantùm eius participationem, recedente ſole amittit lucem: quia verò aqua recipit ab igne calorem ſecundùm eamdem rationem aliquo modo, non indiget vt continuò conſeruetur, ſed manet calor ad tempus: quòd ſi calor recipiatur in aliquo ſubiecto ſecundùm eamdem omnino rationem, ſecundùm quam eſt in igne, tunc nullo modo indiget igne vt conſeruetur:

Explicatur breuiùs hæc ratio: Qui eſt cauſa entis vt ens eſt, eſt cauſa in fieri & conſeruari; quia hoc ipſum quod eſt permanere in eſſe, eſt quædam ratio entis, atque adeo eſt effectus illius agentis, quod eſt cauſa entis vt ens eſt: Sed, ex dictis ſupra, Deus eſt cauſa entis, vt ens eſt, in omnibus omnino rebus creatis: Ergo Deus eſt

causa entis in fieri & conseruari; ita vt etiam ipsum permanere in esse, cum sit ens, sit effectus Dei.

Ibid. ar. 2. Sequitur 671. Deum principaliter omnia immediatè conseruare.

Probatur sequela: Qui est causa entis vt sic principaliter omnia immediatè conseruat: Sed Deus est causa entis vt sic: Ergo principaliter omnia immediatè conseruat: Sed aduerte quòd immediatè conseruare contingit dupliciter; primò ita vt illa particula *immediatè* excludat omnem omnino mediationem cuiuscumque alterius causæ concurrentis ad conseruationem; & hoc sensu non est verum, quòd Deus omnia immediatè conseruet; certum est enim, quòd aliqua conseruat mediantibus alijs, tum indirectè per hoc, quòd remouet corrũpentia ab aliquibus mediantibus alijs; tũ directè, quia Deus præstat aliquibus causis virtutem ad hoc, vt agant ad conseruationem aliorum, sicut præstat causis omnibus secundis virtutem, quâ dum operantur, concurrant ad rationem entis, vt aliàs ostendimus: Sed quia illa virtus, quam recipiunt à Deo causæ concurrentes ad conseruationem, est virtus quædam creata, quæ & ipsa indiget conseruari à Deo intimè & immediatè præsente, Deus etiam immediatè concurrit ad conseruationem il-

lius virtutis, & ad effectum eius, scilicet ad ipsam conseruationem, immediatè, inquam, & immediatione virtutis, quia non accipit virtutem ab alia causa superiori; & immediatione suppositi, quia Deus debet esse intimè præsens ipsi supposito concurrenti ad conseruationem alterius, & ipsi virtuti, per quam concurrit ad illam conseruationem, & hic est secundus modus conseruandi immediatè omnia, secundum quem verum est, Deum omnia immediatè conseruare, qui non excludit alias causas medias, vt constat.

Sequitur 672. Deum posse aliqua, imò & omnia creata in nihilum redigere. *Ibid. a. 3.*

Probatur sequela: Qui potest totius rei esse destruere, ita vt nihil eius remaneat, potest in nihilum redigere, vt patet: Sed Deus potest totum omnium rerum esse destruere, ita vt nihil eius remaneat: Ergo potest omnia in nihilum redigere. Minor est euidens ex dictis, quia totum esse cuiuslibet rei creatæ pendet à Deo; qui si cesset à conseruatione, hoc ipso destruit totum esse rei, non quidem quasi agendo & veluti producendo non esse, cum non esse non sit producibile; sed non agendo.

Sequitur 673. Deum nullam rem creatam de facto in nihilum redigere. *Ib. a. 4.*

Probatur sequela: Quicquid Deus

facit vel non facit, totum præstat ad manifestationem suæ bonitatis, vt dictum est; ad hoc enim gubernat omnia: Sed annihilatio non conduceret ad manifestationem Diuinæ bonitatis; imò magis manifestatur Diuina potentia & bonitas in conseruatione rerum, vt diximus: Ergo annihilatio non fit à Deo.

1.p.q.105 ar.1. Sequitur 674. Deum posse mouere materiam ad quamcumque formam.

Probatur sequela: Agens potest mouere potentiam passiuam ad omnem formam, quando tam potentia passiua, quàm forma subduntur ipsius potentiæ actiuæ: Sed tam materia, quàm quæcumque forma subduntur potentiæ actiuæ Dei; cùm eius potentia attingat ens vt ens, ex dictis: Ergo Deus potest mouere materiam ad quamcumque formam.

Ib. a.2. Sequitur 675. Deum posse immediatè mouere quodcumque corpus.

Probatur sequela: Qui potest mouere materiam ad omnem formam, potest immediatè mouere omne corpus: Sed Deus potest mouere materiam ad quamcumque formam: Ergo potest immediatè mouere omne corpus. Maior probatur: Qui potest vnum aliquid, ad quod aliud consequitur, potest illud, quod ex eo consequitur; & qui potest terminum producere, potest & viam:

Sed omnis motus vel est quid consequens ad formam, sicut motus grauium & leuium, qui consequitur eorum formas, vel est via ad formam, sicut calefacere est via ad formam ignis: Ergo qui potest mouere materiam ad omnem formam, poterit etiam quemcumque motum immediatè producere, atque adeo immediatè mouere quodcumque corpus.

Sequitur 676. Deum posse mouere quemlibet intellectum creatum ad suã operationem. *Ibidem. art. 3.*

Probatur sequela: Qui potest dare virtutem intellectiuam, & ipsi imprimere species quibus actu intelligat, potest mouere intellectum ad suam operationem: Atqui Deus vtrumque potest: Ergo potest mouere intellectum ad suam operationem. Maior constat: quia ad operationem intellectus hæc duo necessaria sunt, & sufficiunt, scilicet virtus intellectiua & species: licet enim requiratur etiam concursus Dei, de illo tamen nulli dubium est, quin à Deo possit dari. Minor verò probatur: Primum intelligens est causa omnis virtutis intellectiuæ, & cuiuscumque speciei intelligibilis; quia primum in quolibet genere est causa cæterorum illius generis: Sed Deus est primum intelligens, vt ex supra dictis est euidens:

Ergo Deus est causa cuiuslibet virtutis intellectiuæ, & cuiuslibet speciei intelligibilis. Cum ergo causa possit producere suum effectum, Deus potest producere quamlibet virtutem intellectiuã, & quamlibet speciẽ intelligibilẽ.

Ibid. ar. 4. Sequitur 677. Deum posse mouere quamlibet voluntatem creatam.

Probatur sequela: Quod potest & per modum obiecti & ex parte potentię inclinare voluntatem ad aliquid volendum, potest mouere voluntatem; his enim duobus modis mouetur voluntas; scilicet ab obiecto, quatenus ei proponitur bonum, quod est eius obiectum; & ex parte potentiæ, quatenus ipsa potentia inclinatur efficienter ad aliquid volendum: Sed Deus vtrumque potest: Ergo Deus potest mouere voluntatem. Minoris prima pars patet ex dictis: Qui enim potest mouere intellectum, potest mouere voluntatem ex parte obiecti; voluntas quippe mouetur ab intellectu proponente obiectum, scilicet bonum: Sed Deus potest mouere intellectum: Ergo potest Deus mouere voluntatem ex parte obiecti. Imò solus Deus hoc potest efficaciter: quia vt mobile efficaciter moueatur à mouente, oportet, quòd virtus mouentis excedat vel adæquet virtutem passiuam mobilis: Sed virtus passiua voluntatis se exten-

dit ad bonum vniuersale: Ergo vt aliquod mouens ex parte obiecti moueat efficaciter voluntatem, oportet, quòd sit bonum vniuersale Cum ergo solus Deus sit bonum vniuersale, solus Deus potest efficaciter ex parre obiecti mouere voluntatem. Secunda verò pars minoris probatur, quòd scilicet Deus possit inclinare voluntatem ex parte potentiæ: Qui causat virtutem volendi, potest etiam inclinare voluntatem ex parte potentiæ: Sed Deus causat virtutem volendi: Ergo Deus potest inclinare voluntatem ex parte potentiæ: Maior probatur: Qui dat omnem omnino inclinationem voluntati, & dat etiam ipsum velle, quod nihil aliud est, quàm quædam inclinatio voluntatis, debet necessariò mouere voluntatem ex parte parte potentiæ; aliàs non posset causare ipsum velle, quod non potest causari nisi ipsa potentia moueatur & se moueat: Sed qui causat voluntatem dat omnem omnino inclinationem voluntati: Ergo qui causat omnẽ inclinationẽ voluntatis, dat ipsum etiam velle debet mouere voluntatem ex parte potentiæ. Minor proba. Primum mouens dat omnem omnino inclinationem voluntati: Sed qui causat voluntatem est primum mouens: Ergo qui causat voluntatem dat omnem inclinationem voluntati:

Maior probatur: Qui mouet ad vltimum finem, causat omnem omnino inclinationem voluntatis; quia in omni inclinatione voluntatis est motus & tendentia ad vltimum finem: Sed primum mouens mouet ad vltimum finem siue in bonum vniuersale: Ergo primum mouens causat omnem inclinationem voluntatis. Minor est certa: quia agens & finis proportionantur: cum enim quodlibet agens agat propter finem, & quodlibet mouens sit agens, oportet quod quodlibet agens agat propter finem sibi proportionatum & correspondentem; atque adeo, quòd agens vniuersalius intendat finem vniuersaliorem; & primum mouens moueat ad vltimum finem. Cum ergo in quolibet actu voluntatis inueniatur tendentia ad vltimum finem, necessarium est vt primum monens moueat ad quemlibet actum voluntatis, & sic primum mouens ex parte potentiæ mouet voluntatem.

Ibidem ad 1. Sequitur 678. Deum mouendo voluntatem illam non cogere.

Probatur sequela: Quod mouendo dat propriam inclinationem, non cogit: Sed Deus mouendo voluntatem dat ei propriam inclinationem, ex dictis: Ergo Deus mouendo voluntatem, illam non cogit.

Sequitur 679. Deum mouendo vo-

luntatem non imponere illi necessitatem naturalem.

Probatur sequela: Quod dat omnem inclinationem, etiam liberam, non imponit necessitatem naturalem: Sed Deus mouendo voluntatem dat ei inclinationem etiam liberam: Ergo non imponit naturalem necessitatem. Maior patet: quia inclinatio libera & necessitas naturalis opponuntur. Minor probat. Quod dat omnem omnino inclinationem, dat etiam inclinationem liberam: Sed Deus mouendo voluntatem dat ei omnem eius inclinationem, vt probatum est: Ergo dat ei etiam inclinationem liberam.

Sequitur 68o. Deum mouendo voluntatem ex parte potentiæ mouere illam physicè. *Ibidem.*

Probatur sequela: Qui mouet voluntatem ex parte potentiæ ad operandum, mouet illam physicè: Sed Deus mouet voluntatem ex parte potentiæ ad operandum, ex dictis; quia dat voluntati actualem inclinationem: Ergo Deus mouet voluntatem physicè. Maior probatur: Qui mouet potentiam non tantùm ex parte obiecti, sed insuper alio modo, mouet illam physicè: Sed qui mouet voluntatem ex parte potentiæ mouet illam non tantùm ex parte obiecti, sed alio insuper modo; cum hi duo

modi mouendi ex parte parte potentiæ & ex parte obiecti differant: Ergo qui mouet voluntatem ex parte potentiæ ad operandum mouet illam physicè & efficienter. Explicatur magis: Mouere ex parte obiecti, est mouere ostendendo & proponendo ipsum obiectum, siue quoad specificationem; mouere autem ex parte potentiæ non est idem, aliàs frustra hi duo modi mouendi distinguerentur; sed est alius modus mouendi. Vnde cum non detur alius modus mouendi nisi efficienter, physicè, ac realiter, & quoad exercitium, quisquis mouet ad agendum ex parte potentiæ, mouet efficienter, physicè, ac realiter, & quoad exercitium.

Ibid. & 1. p. q. 111. a. 2. & qu. 115 ar. 4. 1. 2 q. 9 a. 6 & q. 80. ar. 1. in 2. dist. 15. q. 1. a. 3. 2. contra gent. cap. 88. 89. 91 & 92. De verit. q 22 ar. 9. & alibi sæpe.

Sequ. 681. Deum præmouere physicè voluntatem ad volendum.

Probatur sequela: Qui mouet physicè voluntatem ad volendum, præmouet illam physicè: Sed Deus mouet physicè voluntatem ad volendum: Ergo præmouet physicè. Maior probatur: Qui priùs mouet, præmouet: Sed qui mouet physicè voluntatem ad volendum, priùs mouet illam physicè, quàm ipsa velit: Ergo præmouet physicè. Maior est euidens ex terminis. Minor probatur: Omnis via & causa est prior termino & effectu, saltem prioritate naturæ & causalitatis, vt certum est. Sed motio, quâ mo-

uet voluntatem, qui illam physicè mouet ad volendum, eſt via & cauſa ipſius velle: Ergo motio, quâ mouet voluntatem, qui illam mouet physicè ad volendum, eſt prior ipſo velle; atque adeo qui ſic mouet, mouet priùs. Minor probatur: Omnis motio & motus ad aliquid eſt via & cauſa reſpectu illius, vt patet ex terminis; atque adeo motio ad velle eſt cauſa ipſius velle. Præterea quod mouetur physicè ex parte potentiæ recipit physicè in ipſa potentia aliquid, quod antea non habebat: Sed quando Deus mouet physicè voluntatem ex parte potentiæ, voluntas mouetur physicè ex parte potentiæ, vt conſtat: Ergo voluntas in ſeipſa recipit aliquid, quod non habebat antequam moueretur: Sed illud quod recipit debet eſſe motio dicens ordinem ad agendum ſiue volendum, tamquam ad aliquid ſubſequens; vbi enim eſt ordo eſt aliquid prius & aliquid poſterius: Ergo illud quod voluntas recipit eſt motio prior ipſo agere, atque adeo eſt præmotio.

Sequitur 682. Deum prædeterminare physicè voluntatem ad volendum. *Ibidem.*

Prob. ſequela: Qui prꝯmouet physicè, prædeterminat physicè: Sed Deus præmouet physicè: Ergo prꝯdeterminat physicè. Maior probatur: Præmouere physicè ad certam & determinatam actio-

nem est prædeterminare physicè : Sed qui præmouet physicè, præmouet realiter ab certam & determinatam actionem : Ergo qui præmouet physicè, prædeterminat physicè. Maior est manifesta: Nihil enim aliud intelligimus per prædeterminare physicè, nisi præmouere ad certam & determinatam actionem. Minor probatur : Qui præmovet ad exercitium, præmouet ad certam & determinatam actionem : Sed qui præmouet physicè, præmovet ad exercitium ex dictis : Ergo qui præmouet physicè, præmouet ad certam & determinatam actionem. Maior est certissima, quia exercitium non est, nisi sit certa & determinata actio.

Ibidem. Sequitur 683. Deum prędeterminando physicè voluntatem non tollere libertatem.

Probatur sequela : Qui mouendo voluntatem ex parte potentiæ non tollit libertatem, illam etiam non tollit pręmovendo & prædeterminando physicè; cum, ex dictis, hæc sint vnum & idem: Sed etiam ex dictis, Deus movendo voluntatem ex parte potentiæ non tollit libertatem : Ergo Deus præmovendo & prædeterminando physicè non tollit liberratem.

1.p.q.105. art. 5. Sequitur 684. Deum in omni operante operari.

Probatur ſequela: Principium omnis actionis in omni operante operatur: Sed Deus eſt principium omnis actionis: Ergo Deus in omni operante operatur. Minor probatur: Tria ſunt principia actionis, ſcilicet finis, agens & forma: Sed Deus eſt principium omnium actionum his tribus modis: Ergo Deus eſt principium omnium actionum. Prima pars minoris probatur, quod ſcilicet Deus ſit principium omnium actionum per modum finis: Quicquid eſt bonum & finis, hoc habet à Deo nedum vt cauſa efficiente, & exemplari, ſed etiam vt fine, quia ordinatur ad Deum; imò ex hoc ordine habet, quòd ſit bonum, vt aliàs diximus: Sed omnis actio procedit ex aliquo bono tamquam ex fine; cum omne agens agat propter finem, vt oſtenſum eſt. Ergo omnis actio procedit aliquo modo à Deo, vt à fine, & quidem vt fine vltimo, quippe qui eſt finis omnium finium particularium, quos agentia particularia intendunt. Secunda verò pars minoris probatur, quod videlicet Deus ſit principium cuiuſlibet actionis per modum agentis ſiue cauſæ efficientis: Omne agens ſecundum agit in virtute Dei, & applicatur efficienter à Deo, vt aliàs probatū eſt; quia cum producat rationem entis, debet agere in virtute illius agentis, ad quod pertinet

producere ens, vt ens; debet etiam applicari ad agendum, quia debet producere ipsam existentiam, quam nequit producere nisi actuetur & applicetur à Deo eò quòd existentia sit quid actualius, quàm vlla potentia aut virtus creata, quæ in ratione virtutis actiuæ est quid potentiale: Ergo omne agens secũdum dependet à Deo vt à principio efficiente omnis actionis. Vltima denique pars minoris, quia, qui producit, conseruat & applicat formas & virtutes actiuas omnium agentium, est quodammodo per modum formæ principiũ actionis: Sed Deus, ex dictis, producit conseruat, & applicat formas & virtutes omnium agentium: Ergo Deus est quodammodo per modum formæ principium omnis actionis; non quod Deus sit forma vel virtus actiua cuiuslibet agentis, sed quòd Deus sit principium formæ.

Ibid & 1. cont. gent. c. 66 & 67 & lib. 4. cap 44.

Sequitur 685. Deum præmouere physicè omnem causam secundum ad ipsius operationem.

Probatur sequela: Principium, in cuius virtute agens operatur, & quod applicat vt agens aliam causam, præmovet physicè; Sed Deus est principium in cuius virtute omne agens operatur, & quod vt causa efficiens applicat omne aliud agens: Ergo Deus præmouet physicè omnem causam secundam. Maior est

evidens,

evidens, quia, quod in virtute alterius operatur, priùs recipit virtutem, quàm operetur; & agens, quod applicat efficienter aliud debet necessariò illi imprimere motionem applicantem.

Sequ. 686. Deum posse facere contra ordinem causis secundis inditum. *1. p. q. 105. a. 6.*

Probatur sequela: Qui habet omnem causam sibi subiectam, potest facere contra ordinem harum causarum: Sed Deus habet omnem omnino causam creatam sibi subiectam; cum quælibet causa secunda dependeat ab ipso in operando, ex dictis: Ergo Deus potest facere contra ordinem causæ cuilibet secundæ inditum.

Sequitur 687. Casu, quo Deus faciat contra ordinem causis secundis inditum, non facere contra naturam earum. *Ibidem.*

Probatur sequela: Is, à quo naturaliter dependet naturalis inclinatio causarum, non potest facere contra naturam earum; quia earum inclinatio naturaliter subditur illi: Sed à Deo dependet naturaliter inclinatio naturalis causarum, eique subiecta est: Ergo non potest facere contra naturam earum, etiamsi agat contra ordinem causis inditum.

Sequitur 688. Casu, quo Deus faciat contra ordinem causis secundis inditum, fore miraculum. *Ibid. a. 7.*

Probatnr sequela: Effectus manifestus habens causam simpliciter & omnibus occultam, est miraculum: Sed quando Deus agit contra ordinem causis secundis inditum, effectus manifestus habet causam omnino & omnibus occultam in Deo: Ergo tunc est miraculum. Maior est evidens, quia miraculum est res admiratione digna: quando autem effectus manifestus habet causam omnino & omnibus occultam est res admiratione digna: Ergo tunc est miraculum.

Ibid. a. 8. Sequitur 689. Vnum miraculum respectu facultatis naturæ, quatenus magis eam excedit, posse esse maius alio.

Probatur sequela: Quod excedit facultatem naturæ, & est contra ordinem causis secundis inditum, tantò maius est, quantò magis excedit, & magis est contrarius ordini naturali: Sed aliqua magis excedunt facultatem naturæ, quàm alia, vt est evidens: Ergo aliqua miracula sunt maiora aliis,

Ibidem. Sequitur 690. Tria esse genera miraculorum; primum est, quando effectus excedit facultatem naturæ quoad substantiam; secundum, quando excedit quoad subiectum; tertium quando excedit quoad modum.

Explicatur. Primum genus miraculorum est, quando effectus excedit facultatem naturæ quoad substantiam, vt

quòd duo corpora ſint ſimul, quòd Sol retrocedat, quòd corpus humanum glorificetur; ſecundum genus, quando effectus, qui naturaliter poſſibilis eſt, fit in ſubiecto naturaliter incapaci, vt vita in mortuo, viſus in cæco; Tertium eſt, quando effectus in modo excedit facultatem naturæ, vt quod quis repentè curetur à graui infirmitate, vel aër ſerenus ſubito in pluuias condenſetur: Atque hinc patet ſequela.

Sequ. 691. Deum gubernare creaturas inferiores mediantibus ſuperioribus. *1. p. q. 10. art. 1.*

Probatur ſequela: Suppoſito, quòd Deus gubernet aliquas creaturas mediantibus aliis, congruus ordo poſtulat, vt inferiores regat mediis ſuperioribus: Sed, ex dictis, Deus gubernat aliquas creaturas mediantibus aliis: Ergo gubernat inferiores mediantibus ſuperioribus. Hinc eſt quod illuminat inferiores Angelos per ſuperiores: circa quod vide dicta in primo principio.

Sequitur 692. Inter Angelos debere dari ſuperiores & inferiores. *1 p. q. 108 art. 1.*

Probatur ſequela: Vbi eſt ordo gubernationis alicuius multitudinis, debent eſſe ſuperiores & inferiores: Sed inter Angelos eſt ordo gubernationis multitudinis; diximus enim ſupra Angelos eſſe in magna multitudine, & etiam

ostendimus, Deum gubernare inferiores per superiores: Ergo debent inter Angelos dari superiores & inferiores.

Ibidem. Sequitur 693. In Angelis dari hierarchias,

Probatur sequela: Vbi est ordo superiorum & inferiorum in rebus sacris & Diuinis, sunt etiam Hierarchiæ; est enim hierarchia sacer principatus: Sed in Angelis est ordo superiorum & inferiorum, idque in rebus sacris & Diuinis, nimirum in Diuina gubernatione: Ergo in Angelis sunt hierarchiæ.

Ibidem. Sequitur 694. Tres dari in Angelis hierarchias.

Probatur sequela: Ordo superiorum & inferiorum in gubernatione Diuina respectu Angelorum tripliciter se habere potest: Nam primò aliqui possunt immediatè à Deo recipere ordinem & lumen ad gubernationem; secundò alij possunt recipere non à Deo immediatè, sed ab his, qui immediatè recipiunt à Deo, qui se habent vt causæ vniuersales, res in magna vniuersalitate comprehendentes, vt diximus in primo principio; tertiò denique alij recipiunt vt magis in particulari applicent rationes acceptas ab ijs, qui secundo loco numerati sunt: Atqui secundùm hunc triplicem ordinem distingũtur tres hierarchiæ: Ergo dantur tres hierarchiæ.

Sequitur 695. In qualibet hierarchia convenienter distingui tres ordines. *Ibid. a.2.*

Probatur sequela: Vbi est multitudo ordinata diuersimodè sub vno principe, debent distingui ordines, aliàs esset confusa multitudo: Sed non possunt meliùs distingui, quàm in tres, quatenus videlicet alij sunt supremi, alij infimi, alij medij: Ergo convenienter distinguntur tres ordines in qualibet hierarchia.

Sequitur 696. In quolibet ordine esse plures Angelos propriis officiis distinctos. *Ibid. a.3.*

Probatur sequela: Ordo non potest esse sine multitudine rerum ordinatarum: Sed in Angelis sunt diuersi ordines: Ergo in quolibet ordine sunt plures Angeli, quorum officia sine dubio debent esse distincta; præsertim, cum quilibet ab alio specie differat, vt probatum est in primo principio: Nos tamen sicut naturam ita & officium cuiuslibet Angeli ignoramus.

Sequitur 697. Ordines Angelorum distingui dispositiuè secundùm naturam eorum, & completiuè secundùm dona gratiæ, *Ibid. a.4.*

Probatur sequela: Finis Angelorum, id est, ad quem Angeli ordinantur est vel naturalis, ad quem ex facultate naturæ possunt pertingere, vel su-

pernaturalis, ad quem tantùm ex gratia peruenire poſſunt, Sed diſtinctio ordinum debet ſumi ex fine, vt habetur ex dictis: Ergo diſtinctio ordinum debet aliquo modo ſumi ex fine naturali, ſcilicet initiatiuè & diſpoſitiuè, & ex donis gratiæ completiuè; quia gratia perficit & complet naturam, maximè in Angelis, qui recipiunt gratiam iuxta capacitatem naturalium, vt aliàs dicemus.

Ibid. a. 5 & 6. Sequitur 698. Ordines Angelorum conuenienter nominari & ordinari.

Probatur ſequela: Tres dantur hierarchiæ, ex dictis, per hoc diſtinctæ, quòd in prima illi ſpiritus immediatè â Deo accipiunt lumen & ordinem ad gubernationem: In ſecunda ſpiritus recipiunt à primis diſpoſitionem de agendis in vniuerſali, in tertia determinant illas rationes vniuerſales ad ſpeciales effectus, applicando & annunciando Diuina: Sed in qualibet iſtarum hierarchiarum poteſt & debet triplex ordo inueniri; in prima quidem Seraphin Cherubin & Thronorum; in ſecunda Dominationum, Virtutum & Poteſtatum: in tertia Principatuum, Archangelorum, Angelorum Ordo: Ergo, &c. Minor probatur & declaratur; Ordo diuinarum perſonarum completur in Spiritu ſancto, qui, vt diximus, eſt amor:

In illis ergo ſanctis ſpiritibus, qui conſiderando ipſum finem gubernationis Diuinæ à Deo rationes rerum immediatè percipiunt, itavt & conſiderent finem, & perfectiùs agnoſcant, & ei inhæreant, primi ſunt qui excellenter amant, & hi vocantur Seraphin, id eſt, ardentes, vel incendentes, & ſe habent ad Deum ſicut ſponſa ad ſponſum, comparanturque igni ob motum continuum ſurſum verſùs Deum, ob virtutem penetratiuam & fervidam, & propter excellentem lucem.

In eadem hierarchia, qui non habent excellentiam illam & exceſſum amoris, ſed immediatè à Deo rationes rerum gubernationis in ipſo fine perfectiùs percipiunt, ſunt in ſecundo ordine, & participant cognitionem; & hi vocantur Cherubin, & ſe habent ad Deum ſicut qui ſunt à ſecretis Regi, & pleni ſunt ſcientiâ ob viſionem Dei clariorem viſione omnium inferiorum, ob plenam ſuſceptionem Diuini luminis reuelantis ſecreta, ob contemplationem vniuerſi & gubernationis eius in ipſo fine, Deo videlicet, & denique ob effuſionem huius cognitionis in alios.

Denique in hac eadem Hierarchia ſunt alij, qui immediatè quidem rationes rerum & gubernationis in ipſo fine ſcilicet Deo percipiunt excellentiùs

quàm illi, qui sunt in secunda hierarchia, sed non ita excellenter, sicut Cherubin: & sunt sicut illi, qui familiariter quidem ad Regem accedunt, sed secretiora non penetrant: Hinc est quòd vocantur Throni, quia sunt eleuati supra alios inferiores, sicut throni eleuantur à terra, & quia sunt firmi, Deo ipso, qui sedet in illis, eos firmante; & quia sicut throni Regem, ita illi Deum suscipiunt.

Et sic cum tria sint circa finem, illum vehementer intendere, illum perfectiùs cognoscere, illum actu considerare immediatè in seipso, & in eo rationes eorum, quæ sunt ad finem; primum conuenit Seraphin; secundum, ipsis Cherubin; tertium Thronis.

Secunda Hierarchia accipit rerum & gubernationis rationes à causis vniuersalibus nimirum à spiritibus primæ Hierarchiæ, disponendo de agendis, & ad hoc tria requiruntur; primum est, ordinare & disponere, ac præcipere agenda, quod pertinet ad Dominos; secundum est, subministrare facultatem ad agendum, quod spectat ad eos, qui excellentissima virtute pollent; tertium est, ordinare quomodo res executioni mandanda sit, quod pertinet ad potestatem, quia potestas executioni proxima debet esse ordinatiua de modo exe-

cutionis : & ſic tres ſunt in iſta hierarchia ordines, Dominationes, Virtutes, & Poteſtates : Dominationes ordinant agenda, Virtutes dant vim agendi, Poteſtates ordinant modum exequendi.

Tertia Hierarchia determinat rationes vniuerſales gubernationis rerum ad ſingulares effectus, exequendo & annunciando Diuina : in qua executione tria ſunt; primum eſt incipere, ac, vt ſic loquar, principiare, ſiue principari in executione; ſecundum eſt magna aliqua annunciare & exequi; tertium minora annunciare & exequi : & ſic diſtinguuntur tres ordines Principatuum, Archangelorum, & Angelorum.

Sciendum tamen, quòd hæc ordinatio Angelorum ex D. Dionyſio deſumpta paulò aliter à D. Gregorio explicatur quantùm ad duas vltimas hierarchias, in quibus D. Gregorius ſumit diſtinctionem ordinum ex miniſterijs externis, cum D. Dionyſius ſumat à rationibus ad Diuinam gubernationem ſpectantibus, ſecundùm quòd à ſuperioribus inferiores eas accipiunt. Præterea D. Gregorius ponit Principatus quinto loco ſiue in ſecundo ordine ſecundæ hierarchiæ; & Virtutes ponit ſeptimo loco deſcendendo & in primo ordine infimæ hierarchiæ : & in explicatione quidem Dominationum ferè con-

uenit cum Dionysio : Principatus verò vult esse, qui bonis etiam spiritibus principantur & præsident; Potestates, qui malis spiritibus præsunt; Virtutes, qui miracula patrant.

Sed si rectè hæc considerentur parua est differentia: nam Angeli secundi ordinis in secunda hierarchia possunt dici & virtutes, quia dant virtutem alijs inferioribus; & possunt dici principatus, quia dãdo virtutem quodammodo principantur, & veluti initium faciunt operum. Sicut etiam Angeli primi ordinis in infima hierarchia possunt dici virtututes, quia nomine virtutum aliquando intelliguntur miracula; & quia Angeli huius ordinis mittuntur ad patranda miracula, rectè dici possunt virtutes: ita etiam possunt dici principatus, quia præcipua siue principalia Dei opera in rerum gubernatione sunt miracula.

1 p q.108. art.7. Sequitur 699. Ordines Angelorum mansuros quoad substantiam post diem iudicij.

Probatur sequela: Quæ sunt naturæ & gratiæ manebunt post diem iudicij: Sed, ex dictis, distinctio ordinum est naturæ inchoatiuè, & gratiæ completiuè quantùm ad substantiam: Ergo hæc distinctio ordinum manebit post diem iudicij.

Sequ. 700. Executionem ordinum

& officiorum secundùm aliquid mansuram, & secundùm aliquid non mansuram.

Probatur sequela : Quia consecuto fine non manet perductio ad finem, sed potest manere conseruatio aliquarum cognitionum & illuminationum, vt patet : Sed post diem iudicij omnes, qui debent consequi beatitudinem & vltimum finem, illum consecuti erunt: Ergo cessabit tunc perductio in finem, & poterit remanere cognitio & illuminatio. Vtrumque autem est executio ordinum & officiorum Angelicorum : Ergo cessabit illa executio quoad aliquid, & quoad aliud remanebit.

Sequit. 701. Homines aliquos transferendos ad ordines Angelorum. *Ibid. ar. 8.*

Probatur sequela : Homines transferri ad ordines Angelorum, non est habere eamdem naturam cum Angelis, sed habere æqualem gloriam, & præstare virtute Diuina, quod ex vi sui ordinis præstant Angeli, miracula faciendo, arcendo dæmones, vel aliquid simile faciendo : Sed aliqui homines æqualem habebunt gloriam, sicut æqualem imò & maiorem possunt habere gratiam, quàm habeant aliqui Angeli ; & præterea potest fieri, vt aliqui sancti virtute Diuina faciant miracula, arceant dæmones, &c. Ergo, &c. Maior patet ex

dictis, quia ordines completiuè distinguuntur ex gratia, vt dictum est.

1. p. q. 109 a. 1. Sequitur 702. In dæmonibus non manere ordines, quantùm ad gloriam, vel quantùm ad gratiam, quam actu habeant, sed solùm quantùm ad naturam, & quantùm ad hoc, quòd aliquando habuerunt gratiam.

Probatur sequela: Quia in dæmonibus non est gloria, nec remanet gratia, remanet tamen natura, & verum est, quòd aliquando habuerunt gratiam: Sed de hac sequela infra constabit.

Ibid. a. 2. Sequitur 703. In Dęmonibus esse pręlationem.

Probatur sequela: Quia in Dæmonibus natura remanet, atque adeo in illis vna natura est perfectior aliâ, & consequenter actiones vnius naturaliter sunt sub actionibus alterius: cui rationi si adiungas rationem Diuinæ sapientiæ omnia ordinantis, vt supra dictum est, clarè videbis esse in illis prælationem.

1 p. q. 110. a. 1. Sequitur 704. Deum gubernare corporalia per Angelos.

Probatur sequela: Deus gubernat aliqua mediantibus alijs: Sed ordo Diuinæ sapientiæ exigit, quòd hoc ita fiat, vt mediantibus superioribus gubernet inferiora: Ergo cum Angeli sint superiores, vt dictum est, Diuina sapientia

exigit, vt mediantibus Angelis inferiora gubernentur.

Sequitur 705. Angelos posse causare motum localem in corporibus. *Ibid. a.1. & 3.*

Probatur sequela: Ad gubernationem necessarium est, quòd subditum possit moueri aliquo modo à gubernante saltem quoad illud, quod magis proportionatur & immediatiùs se habet respectu gubernantis: Sed Angeli gubernant corporalia, ex dictis: Ergo cum motus localis immediatiùs se habeat ad Angelos, vtpote conueniens substantijs incorruptibilibus, vt cælis, debent corpora posse moueri ab Angelis motu locali. Ex hac ratione videtur etiam inferendum, quòd Angeli possint producere lucem.

Sequitur 706. Quæ per motum localem produci possunt, posse ab Angelis etiam produci. *Ibidem.*

Probatur sequela: Qui potest id, quo mediante aliud fit, potest & illud aliud saltem mediatè: Sed Angeli possunt producere motum localem: Ergo possunt id, quod mediante motu locali potest fieri: & sic applicando actiua passiuis, possunt Angeli varia producere, vt applicando ignem possunt producere calorem, vel alium ignem, &c.

Sequitur 707. Non posse Angelos seipsis immediatè producere formas *Ibidem.*

ſubſtantiales in materia ſublunari.

Probatur ſequela: Quia nec forma habet proprium fieri, nec materia poteſt diſponi ab Angelis; ad hoc enim requiritur agens vniuocum, vel agens, quod eminenter formaliter contineat omnes formas; quod ſoli Deo competit, vt patet ex dictis ſupra.

Vid. a. 4. Sequitur 708. Angelos non poſſe vera miracula facere, ſicut nec vacuum cauſare, nec totam terram mouere, & alia huiuſmodi.

Probatur ſequela: Vera miracula ſunt contra vim totius naturæ, & alia enumerata eſſent contra totum ordinem vniuerſi: Sed Angeli non poſſunt contra vim totius naturæ, nec poſſunt inuertere ordinem vniuerſi: Quia cum ſint tantùm miniſtri in gubernatione creaturarum, non poſſunt contra id, quod Deus ſtatuit, nec neceſſaria eſt illis virtus ad hoc, imò eſt impoſſibilis, cum debeat eſſe virtus infinita propter modum faciendi: Ergo, &c.

1. p. qu. 11. ar. 1. Sequitur 709. Angelos poſſe illuminare homines.

Prob. ſequela: Ad hoc; vt vna creatura intellectualis regatur per aliam intellectualem, requiritur, quòd gubernans illuminet gubernatam, vt patet ex dictis; quia intellectualis creatura non regitur nec dirigitur ad ſuas operatio-

nes nisi per cognitionem : Sed Deus gubernat inferiores, scilicet homines, per superiores, nimirum Angelos : Ergo Angeli illuminant homines.

Sequitur 710. Hanc illuminationem fieri eodem fere modo, quo fit illuminatio Angelorum inter se proportionaliter.

Probatur sequela ex dictis in primo principio : Vnus Angelus illuminat alium, diuidendo obiectum, vt sit proportionatum capacitati intellectus Angeli illuminati, & proponendo ei species sui intellectus, ita vt capi possint ab inferiori : Atqui eo modo se habet Angelus ad hominem, excepto quòd cum homo non intelligat nisi per conuersionem ad phantasmata, vt aliàs diximus, oportet, vt Angelus illuminans moueat phantasmata, quæ sunt in imaginatione hominis, & vt proponat veritates intelligibiles sub similitudine rerum sensibilium : Ergo, &c.

Sequitur 711. Angelum non posse immutare voluntatem hominis ex parte potentiæ. *Ibid. a. 2.*

Probatur sequela : Quod conuenit Deo ratione supremi dominij, & ob rationem primæ causæ creantis animam, & dantis homini voluntatem non potest conuenire Angelo : Atqui immutare voluntatem ex parte potentiæ conuenit

Deo ob rationem ſupremi dominij & primæ cauſæ, vt patet ex his, quæ ſupra diximus: Ergo hoc non poteſt competere Angelo.

Ibid. ar. 3. & 4. Sequitur 712. Angelum poſſe immutare imaginationem, & ſenſus hominis.

Probatur ſequela: Qui poteſt mouere localiter corpora & humores, poteſt immutare imaginationem, imò & omnes potentias organis corporeis affixas: Atqui, ex dictis, Angelus poteſt mouere corpora localiter, atque adeo ipſos humores: Ergo poteſt immutare imaginationem, imò & omnes potentias organis corporeis affixas. Maior eſt evidens quia variatis & motis humoribus, ſpiritus & ſpecies etiam moventur, atque alio modo ſe habet imaginatio, & alio modo repræſentantur objecta.

Ibid. ar. 2. Sequitur 713. Angelos mitti in miniſterium.

Probatur ſeq. Qui ab alio procedit & fit præſens illi loco in quo priùs non erat, vt nomine ipſius & tamquam inſtrumentum intelligens eius à quo procedit aliquid præſtet, propriè mittitur in miniſterium: Sed Angelus procedit à Deo, & cum priùs non ſit in vno loco, fit præſens illi, vt aliquid præſtet tamquam inſtrumentum intelligens ipſius Dei: Ergo Angelus mittitur in miniſte-

rium. Maior est evidens ex dictis: nam in primis supra ostendimus, quòd ad missionem requiritur, vt is, qui mittitur, procedat à mittente, & quòd fiat saltem nouo modo præsens loco, ad quē mittitur: Secundò certum est, quòd agens intelligens ab alio motum ad actionem, est minister eius, à quo mouetur; est enim instrumentum intelligens, quod ministrum vocamus. Minor etiam constat; quia ex primo principio Angeli sunt in loco per operationem, mouentur localiter, nec sunt vbique: Hoc enim est proprium Dei. Denique ostendimus ita Deum regere aliqua mediantibus alijs, vt tamen Deus tamquam causa principalis immediatè gubernet omnia.

Sequitur 714. Omnes Angelos aliquo modo mitti, licet impropriè. *Ibidem.*

Prob. sequ. Qui aliquo modo saltem impropriè aliquid in alio operatur vt minister Dei, aliquo modo saltem impropriè mittitur, vt est evidens ex dictis: Sed omnes Angeli aliquid in aliis saltem impropriè operantur, vt ministri Dei; nam illuminant inferiores Angelos, ex dictis; quæ illuminatio, vt ostendimus, non fit per hoc, quòd aliquid realiter producat illuminans in illuminato: Ergo omnes Angeli aliquo modo mittuntur.

Ibidem. Sequitur 715. Non omnes Angelos mitti propriè in ministerium.

Probatur sequela: Mitti propriè, est propriè operari operationem virtualiter transeuntem, per quam missus verè sit in loco, ad quem est missus: Atqui hoc non conuenit omnibus Angelis: Ergo, &c. Maior patet ex dictis. Minor probatur: quia quamuis Deus absolutè possit mittere quemlibet Angelum, nihilominus hoc non facit, eò quòd esset superfluum & contra ordinem naturæ. Et quidem esset superfluum, quia nihil est, quòd Deus non possit operari vel per se ipsum, si velit, vel per inferiores Angelorum ordines. Quód verò esset contra ordinem naturæ, patet, quia, vt diximus, ordo naturæ postulat, vt inferiora per ea, quæ sunt immediatè superiora gubernentur. Quod si ab hoc ordine quandoque recedatur, hoc fit, vt manifestetur ordo gratiæ, vt diximus fieri, quando fiunt miracula: Sed in missione superiorum Angelorum ad ministeria corporalia inuerteretur ordo naturæ & gratiæ, & nihil ordinis gratiæ manifestaretur: Ergo hoc & superfluum esset, & contra ordinem. Minor patet: quia ordines Angelorum distinguntur, vt ostendimus, initiatiuè ex ipsorum natura, & completiuè ex gratia. Nec ex hoc, quòd Angeli superiores mitteren-

tur, poſſet manifeſtari aliquod myſteriũ gratiæ, quia non poteſt à nobis percipi, an qui mittitur ſit ſuperior, nec ratio, cur mittitur.

Sequitur 716. Aliquos Angelos eſſe aſſiſtentes Deo, alios miniſtrantes. 1.p. q.112 a.3 & 4

Explicatur: Omnes Angeli beati ſẽper dici poſſunt aſſiſtentes Deo, quia illum ſemper vident præſentem, nec in hoc ſenſu loquimur modo de aſſiſtentibus: ſed illi dicuntur aſſiſtentes, qui vel immediatè à eo percipiũt ſecreta ipſius, vel ſaltẽ ita percipiũt ab aliis immediatè percipẽtibus, vt ipſi nõ exequantur, nec aliquam actionem circa creaturam corporalem exerceant: miniſtrantes verò dicuntur illi, qui circa creaturam corporeã aliquid operãtur. Hoc ergo ſenſu.

Probatur ſequela: Non omnes Angeli aliquid operantur circa creaturam corpoream: Ergo non omnes ſunt miniſtrantes. Similiter non omnes percipiunt immediaté à Deo ſecreta, ſed tãtùm aliqui; & ex his, qui percipiunt non immediatè, aliqui non operantur circa creaturam corpoream: Ergo illi ſunt aſſiſtentes. Conſequentia eſt euidẽs ex declaratione. Antecedens vtrumque patet ex dictis, quia Angeli primæ hierarchiæ, & Dominationes, quæ ſunt primus ordo ſecundæ, nihil operantur circa creaturam corpoream, ſed ad ſummũ

quinque alij ordines: Ergo quatuor sunt ordines assistentium: & quinque ministratium.

1. p. q. 113 a. 1. Sequitur 717. Congruum esse, vt homines à sanctis Angelis custodiantur.

Probatur sequela: Congruum est, vt mobilia & variabilia per immobilia & invariabilia moueantur, & regulentur: Sed homines sunt in bono mobiles & variabiles; Angeli verò sunt immobiles & inuariabiles in bono: Ergo congruũ est, vt homines per Angelos moueantur & regulentur. Major patet ex dictis supra: diximus enim quod Deus inferiora per superiora gubernat. Minor est euidens, & constabit infra.

Ibid. ar. 2. & 4. Sequitur 718. Omnes & singulos homines à singulis Angelis custodiri.

Probatur sequela: Hoc exigit Diuinę prouidentiæ ratio, vt partes vniuersi, quæ sunt principales & incorruptibiles, speciali modo subdantur Diuinæ providentiæ & gubernentur, vt supra ostensũ est, cum de Dei prouidentia ageretur: Sed omnes & singuli homines sunt partes principales vniversi, & incorruptibiles quantùm ad animam: Ergo omnes & singuli homines speciali modo subduntur Diuinæ prouidentię & gubernantur. Atqui ex hoc debent ab Angelis custodiri, vt dictum est: Ergo, &c.

Ibid. a 3. Sequitur 719. Hos Angelos custodes

esse ex infimo ordine Angelorum.

Probatur sequela: Nuntiare & procurare minora pertinet ad infimum ordinem Angelorum, vt diximus supra: Sed salus vnius hominis particularis est quid minus respectu aliorum, quæ ad totum vniuersum spectant, vt constat: Ergo procurare salutem vnius hominis, particularis pertinebit ad Angelum infimi ordinis.

Sequitur 720. Angelum custodem deputari ad custodiam à natiuitate. *Ib. ar. 5.*

Probat. sequela: Ex eo quòd homo est pars principalis vniuersi propter animæ immortalitatem, debet ei deputari Angelus ad custodiam, ex dictis: Sed homo à natiuitate fit pars principalis vniuersi; nam ante natiuitatem non censebatur pars distincta ab aliis, sed censebatur vnum & idem cum matre: Ergo, &c.

Sequitur 721. Angelum custodem numquam simpliciter deserere hominē sibi commissum, sed tantùm secundùm quid. *Ib. art. 6.*

Probatur sequela: Diuina prouidentia numquam deserit simpliciter hominem, sed tantùm secundùm quid quatenus permittit aliquid mali culpæ vel pœnæ ei accidere: Atqui custodia Angelorum eo modo se habet, quo Diuina prouidentia, cuius est executio, ex dictis: Ergo custodia Angelica siue Ange-

lus custos numquam ex toto deserit hominem, sed tantùm secundùm quid, quatenus Angelus custos permittit aliquid homini accidere.

Ibid. ar. 8. Sequitur 722. Inter Angelos non esse propriè pugnam, sed tantùm impropriè.

Probatur sequela: Inter exequentes ordinem Divinæ prouidentiæ non potest esse pugna propriè; cum omnes illam exequantur cũ perfecta conformitate ad voluntatem Diuinam: Sed Angeli custodes, siue hominum particularium, siue regnorum, prouinciarium &c. sunt exequentes ordinem Divinæ providentiæ, ex dictis: Ergo &c.

Diximus supra Deum esse summum bonum, atque adeo vltimum omnium rerum finem.

1. p. q. 3. art. 9. Hinc sequitur 723. Deum esse vltimum finem creaturarum intellectualium speciali quodam modo.

Probatur sequela: Vltimus finis omnium debet esse speciali modo vltimus finis creaturarum intellectualium: Sed Deus est vltimus finis omnium: Ergo debet esse speciali modo vltimus finis cuiuslibet secundùm modum eius: Sed modus creaturarùm intellectualium est specialis, vt patet: Ergo, &c.

1. 2 q. 1. ar. 2. Sequitur 724. Modum illum specialem, quo Deus est vltimus finis creaturum intellectualium, consistere in hoc

quòd sit vltimus finis cognitus & volitus.

Probatur sequela: Modus proprius creaturarum intellectualium est, quòd agant cognoscendo & volendo: Sed Deus est vltimus finis creaturarum intellectualium modo ipsis speciali & proprio: Ergo Deus est vltimus finis illarũ vt cognitus & volitus.

Sequitur 725. Creaturas intellectuales tendere in Deum vt vltimum finem nedum vt in terminum sed etiam vt in præmium. In 3. d. 29. ar. 4.

Probatur sequela: Finis, in quem vt cognitum & volitum, siue intentum, quis tendit, habet rationem non solùm termini, sed etiam præmij: Atqui Deus est finis, in quem creaturæ intellectuales tendunt, vt cognitum & volitum: Ergo Deus habet rationem etiam finis nedum per modum termini sed etiam præmij. Maior est evidens, quia, vt aliàs probabimus; eo ipso, quòd creaturæ intellectuales cognoscunt & volunt finem, volunt liberè media: Ex hac autem libera volitione mediorum consequitur bonitas operis & meritum, atque adeo quòd finis intentus habeat rationem præmij.

Sequitur 726. Deum nedum voluisse esse finem naturalem creaturarum intellectualium, sed etiam supernaturalem. 1. 2. q. 23. art. 1.

Probatur sequela: ex dictis supra, cum de Visione Dei actum est: Deus vt clarè visus est quid supernaturale: Sed Deus voluit esse finis creaturarum intellectualium nedum vt cognitus quomodocumque, sed etiam vt clarè visus, ita vt Deus voluerit Angelos & homines tendere ad claram ipsius visionem: Ergo Deus voluit esse finis nedum naturalis, sed etiam supernaturalis.

1.2.q.1.a.7. & 8. Sequitur 727. Creaturas intellectuales appetere consecutionem & possessionem Dei.

Probatur sequela: Omnis res suo modo appetit consequi suum finem: Sed finis creaturarum intellectualium est Deus: Ergo creaturæ intellectuales etiã appetunt consecutionem & possessionẽ Dei, appetitu quidem naturali, quatenus est finis naturalis, & appetitu supernaturali, quatenus est finis supernaturalis.

1. 2 q. 2 ar. 1. 1. 2 3 4. &c. Sequitur 728. Finem naturalem Angelorum & hominum non posse consistere in aliquo bono creato.

Probatur sequela: Deus non est bonum creatum: Sed finis creaturarum intellectualium est Deus: Ergo non est aliquod bonum creatum. Præterea vltimus finis debet esse perfectè satiativus appetitus eius, cuius est finis: Sed nullum bonum creatum potest esse perfectè

satiativum

satiativum appetitus intellectualis: Ergo nullum bonum creatum potest esse vltimus finis creaturæ intellectualis. Maior patet; quia bonum, quod appetitur propter se, & propter quod appetuntur omnia alia, debet esse perfectè satiativum appetitus: Sed finis vltimus est bonum, quod appetitur propter se, & omnia appetuntur propter ipsum, vt diximus: Ergo finis vltimus debet esse perfectè satiativus appetitus. Minor verò probatur: Quod non habet omnem rationem boni, non potest perfectè satiare appetitum appetentem bonum vniuersale: Sed nullum bonum creatum habet omnimodam rationem boni, vt ex dictis constat: Ergo nullum bonum creatum potest esse perfectè satiativum appetitus intellectualis, qui, vt ostensum fuit in primo principio, appetit bonum vniversale tamquam proprium obiectum.

Sequitur 729. Finem vltimum creaturæ intellectualis non posse consistere etiam in aggregatione omnium bonorũ creatorum. *Ibidem.*

Probatur sequela: Nullum bonum finitum & limitatum potest esse vltimus finis: Sed aggregatum ex omnibus bonis creatis est bonum finitum & limitatum: Ergo &c. Maior patet ex dictis. Minor probatur: quia illud aggregatum non continet omnem rationem boni

1 2. q. 3. a. 1. Sequitur 730. Finem vltimum creaturæ intellectualis objectivum esse solum Deum; formalem verò esse consecutionem Dei.

Probatur sequela: Quod continet omnem rationem boni est Deus, cuius consecutio perfectè satiat appetitum intellectualis creaturæ: Sed finis vltimus objectivus est, quod continet omnem rationem boni; eius verò consecutio est finis formalis: Ergo finis vltimus obiectivus est Deus, & finis formalis est Dei consecutio.

Ibidem. Seq. 731. Finem vltimum formalem debere esse quid creatum. Probatur sequela: Consecutio, quâ creatura intellectualis consequitur Deum, debet esse quid creatum: Sed finis vltimus formalis est consecutio, quâ creatura intellectualis consequitur Deum: Ergo finis vltimus formalis est quid creatum, Maior patet: quia creatura intellectualis non potest consequi Deum modo infinito.

1. 2. q. 3. a. 2. Seq. 732. Beatitudinem formalem non posse consistere in illapsu Dei in animam, quo videlicet Deus seipsum reddat intimè præsentem ipsi substantiæ intellectuali.

Probatur sequela: Hic illapsus Dei in animam vel est ipsemet Deus, quatenus de nouo se reddit præsentem animæ, vel

est aliquid creatum: Neutrum dici potest: Ergo beatitudo formalis non consistit in illo illapsu. Maior patet: quia illapsus Dei in animam nihil aliud importat, quám Deum ipsum illabentem, & nouum effectum in anima, ratione cuius Deus fit de nouo præsens, qui effectus est quid creatum; Enimuerò non potest Deus fieri de nouo præsens alicui per sui mutationem, cum sit immutabilis, ex dictis, sed debet fieri de nouo præsens per mutationem creaturæ, quæ mutatio intelligi nequit sine nouo effectu producto in ipsa creatura. Minor verò probatur; & primò quoad primam partem: Beatitudo formalis est aliquid creatum ex dictis: ergo si ille illapsus Dei non dicit aliquid creatum, sed est solus Deus, quatenus se reddit præsentem, illapsus ille non potest esse beatitudo formalis. Secunda autem pars minoris probatur: Ille nouus effectus, ratione cuius Deus fit præsens nouo modo in creatura intellectuali, vel est naturalis, vel supernaturalis; Neutrum dici potest: Ergo &c. Probatur prima pars minoris, quòd ille effectus non sit naturalis, quia beatitudo formalis, atque adeo illapsus ille Dei est supernaturalis, vt dictum est: Secunda pars minoris probatur, quòd videlicet effectus ille non sit supernaturalis; quia si esset aliquid supernaturale

vel esset habitus operatiuus, vel gratia, vel motio aliqua: nihil ex his dici potest; nam habitus operatiuus non est in essentia animæ; & præterea beatitudo formalis est actualis Dei possessio; habitus autem operatiuus non est actualis possessio, nisi ratione suæ operationis: Gratia verò est etiam in his, qui non habent beatitudinem formalem: motio denique formaliter non constituit nisi motum: quòd si constituat operantem, debet recipi in potentia, quæ est immediatè operatiua, non in substantia; & præterea illa motio non potest esse actualis possessio Dei: Ergo in illa non potest consistere formalis beatitudo, atque adeo nec in illo illapsu vt sic.

Ibidem. Sequitur 733. Beatitudinem formalem consistere in aliqua operatione.

Probatur sequela: Perfectio vltima creaturæ intellectualis debet esse operatio: Sed beatitudo formalis est vltima perfectio creaturæ intellectualis, vt patet ex dictis: Ergo beatitudo formalis debet esse operatio. Maior patet: Vltimus actus est operatio; quilibet enim alius actus ante vltimum ordinatur ad operationem: Sed vltima perfectio est vltimus actus; cum vnumquodque intantúm sit perfectum, inquantùm est in actu: Ergo vltima pefectio est operatio.

Ibid. a. 3. Sequitur 737. Beatitudinem forma-

lem non consistere in aliqua operatione sensitiua.

Probatur sequela : Nulla operatio sensitiua potest esse immediata consecutio & possessio Dei : Sed beatitudo formalis est immediata consecutio & possessio Dei : Ergo beatitudo formalis non potest esse aliqua operatio sensitiua. Maior patet ex dictis in primo principio : Minor etiam ex modo dictis.

Sequitur 734. Beatitudinem formalem non esse actum voluntatis. *Ibid. a.4.*

Probatur sequela : Nullus actus abstrahens à possessione vel non possessione, vel supponens non possessionem, aut possessionem, potest esse ipsa possessio, vt ex terminis constat : Atqui omnis actus voluntatis vel abstrahit à possessione & non possessione, vt amor ; vel supponit non possessionem, vt desiderium, vel supponit possessionem, vt delectatio in bono possesso : Ergo nullus actus voluntatis est ipsa possessio : cum ergo beatitudo formalis sit ipsa possessio Dei, ex dictis, nullus actus voluntatis est ipsa beatitudo formalis. Minor est euidens : quia omnis actus voluntatis vel est amor, qui abstrahit à præsentia & possessione, & non præsentia & non possessione ; vel est desiderium, quod est de re absente & non possessa ; vel est delectatio, quæ supponit bonum posses-

sum; est enim quies in bono possesso, vt diximus in primo principio.

Ibidem. Sequitur 735. Beatitudinem formalem esse actum intellectus.

Probatur sequela: Omnis actus creaturæ intellectualis vt sic est actus intellectus vel voluntatis, vt constat ex dictis in primo principio: Sed beatitudo formalis non est actus voluntatis, ex jam probatis: Ergo est actus intellectus.

Ibid. a. 8. Sequitur 736. Beatitudinem formalem esse de facto visionem Dei.

Probatur sequela: Perfectissima operatio intellectus est visio Dei: Sed beatitudo formalis est perfectissima operatio intellectus: Ergo beatitudo formalis de facto est visio Dei.

Ibidem. Sequitur 737. Beatitudinem formalē ordinis naturalis, si creatura intellectualis nō fuisset eleuata ad ordinem supernaturalem, fore emenentissimam contemplationem Dei, quanta poterat haberi in ordine naturali.

Probatur sequela: Perfectissima operatio intellectus intra ordinem naturalem est eminentissima contemplatio Dei, quanta haberi potest per naturam: Sed beatitudo formalis est perfectissima operatio intellectus possibilis intra ordinem naturalem: Ergo beatitudo formalis naturalis est eminentissima cōtemplatio Dei intra ordinem naturæ.

Sequitur 738. Beatitudinem formalem, in visione Dei sitam, esse eminenter formaliter speculatiuam & practicum. *Ibid. ar. 5*

Pobatur sequela: Operatio intellectus perfectissima circa primam causam, primam veritatem, & vltimum finem, est eminenter formaliter speculatiua & practica: Sed beatitudo formalis in visione Dei sita, est perfectissima operatio intellectus circa primam causam, primam veritatem, & vltimum finem: Ergo beatitudo formalis est eminenter formaliter speculatiua & practica Major patet ex dictis in primo principio. Minor est euidens ex jam probatis.

Sequitur 739. Beatitudinem formalem esse aliqua ratione magis speculatiuam quàm practicam; quatenus per se primò terminatur ad primam veritatem. *Ibidem.*

Prob. sequela: Operatio intellectus per se primò terminata ad primam veritatem, est magis speculatiua, quàm practica: Sed beatitudo formalis est operatio intellectus per se primò terminata ad primam veritatem; quia, vt patet ex dictis, per se primò est actio intellectus quâ Deus possidetur, qui est veluti per se primò ipsa veritas, cum sit primum intelligere & primum intelligibile absque vlla distinctione virtuali: Ergo beatitu-

do formalis hac ratione eſt magis ſpeculatiua quàm practica.

Atque hinc habes neque in cognitione ſcientiarum ſpeculatiuarum, neque in cognitione ſubſtantiarum ſeparatarũ poſſe conſiſtere habitudinem formalem creaturæ cuiuſcumque intellectualis.

Ibidem. Sequitur 740. Beatitudinem formalẽ non eſſe tantùm practicam per modum dirigentis, ſed per modum iudicij vltimò practici.

Probatur ſequela: Cognitio quidditatiua & intuitiua ſummi boni non ſolum eſt practica per modum dirigentis, ſed etiam per modũ iudicij vltimò practici: Sed beatitudo formalis, cum ſit viſio Dei, eſt cognitio quidditatiua & intuitiua ſummi boni: Ergo eſt practica nedum per modũ dirigentis, ſed etiam per modum iudicij practici & vltimò practici.

1.2.q.4. art.1. Sequitur 741. Ad beatitudinem formalem ita conſequi amorem Dei, vt nõ poſſit non ſequi.

Probatur ſequela: Ad judicium vltimò practicum non poteſt nõ ſequi actus in voluntate conformis illi iudicio, vt patet ex dictis in primo principio: Sed beatitudo formalis eſt practica per modum iudici vltimò practici: Ergo ad beatitudinem formalem non poteſt non ſequi actus in voluntate cõformis illi iudi-

cio dictanti, amandum esse Deum, atque adeo non potest non sequi amor Dei.

Sequitur 742. Visionem in beatitudine esse potiorem delectatione. Ib. a. 3.

Probatur sequela: Possessio obiecti beatifici potior est in beatitudine, quàm quies in bono possesso: Sed visio, ex dictis, est possessio Dei obiecti beatifici: & delectatio est tantùm quies in bono possesso: Ergo visio est in beatitudine potior delectatione.

Sequitur 743. Ad beatitudinem requiri comprehensionem. Ibi a. 3.

Explicatur. Comprehensio aliquando sumitur pro cognitione rei quantū cognoscibilis est; & hoc sensu non sumitur, cum dicimus, comprehensionem esse necessariam ad beatitudinem: aliàs verò comprehensio sumitur, prout oponitur spei tendenti in aliquid, & desiderio, & prout idē est comprehendere, ac rem diu speratam, & prosecutione longa quęsitam tandem tenere. Ex hoc.

Probatur sequela: Habere in potestate sua obiectum ad fruitionem eius cū securitate omnimoda, est necessariumad beatitudinem: Atqui conprehendere nihil aliud est, quàm voluntatem habere in potestate sua obiectum ad fruitionem eius cū omnimoda securitate: Ergo cōprehendere necessariū est ad beatitudinē.

Sequitur 744. Hanc comprehensionē In 4

49.q 4 a. 2. ſic explicatam non eſſe ipſam viſionem etiam vt reddit ipſum Deũ præſentẽ.

Probatur ſequela: Poteſtas fruendi obiecto præſenti per viſionem non eſt ipſa viſio etiam vt reddit Deum præſentem: Atqui comprehenſio eſt ipſa poteſtas fruendi Deo vt præſenti ex dictis: Ergo ipſa comprehẽſio nõ eſt ipſa viſio.

Ibid. a 3. Sequitur 745. Hanc comprehenſionẽ non eſſe ipſam fruitionem, prout eſt actus quidam conſequens ad viſionem.

Probatur ſequela: Poteſtas fruendi obiecto præſenti non eſt ipſa fruitio: Atqui cõprehenſio eſt poteſtas fruendi obiecto præſenti: Ergo comprehenſio non eſt ipſa fruitio.

Ibidem Sequitur 746. Hanc comprehenſionem eſſe habitudinem voluntatis, vt informata eſt charitate, ad ipſum Deum vt præſentem per viſionem, quatenus ipſa voluntas habet poteſtatem & veluti dominium cum ſecuritate omnimoda fruendi ipſo.

Probatur ſequela: Dominum. ſiue facultas nihil aliud eſt, quàm habitudo ipſius potentiæ ad rem, cuius quodammodo dicitur habere dominium: Sed comprehenſio, de qua nunc agimus, eſt poteſtas ſiue dominium voluntatis reſpectu Dei præſentis cum ſecuritate omnimoda in ordine ad fruendum Deo: Ergo comprehenſio eſt habitudo volun-

tatis ad Deum vt præſentem; quàm habitudinem cum non habeat voluntas ex natura ſua, ſed quatenus eſt informata charitate, comprehenſio eſt habitudo voluntatis vt eſt informata charitate.

Sequitur 747. Hanc habitudinem nõ eſſe formaliter eamdem cum habitudine eiuſdem voluntatis ad fruendũ Deo. *Ibidem*

Probatur ſequela: Dominium ſiue facultas, quâ obiectũ redditur veluti proprium cum ſecuritate omnimoda in ordine ad fruendum, non eſt eadem habitudo formaliter ac ipſa habitudo fruẽdi: Sed comprehenſio eſt dominium ſiue facultas, quâ Deus redditur ipſi beato proprius cũ ſecuritate omnimoda, vt ex dictis patet: Ergo comprehenſio nõ eſt eadem habitudo cum habitudine voluntatis ad fruendum. Major conſtat; quia dominium illud & facultas, quâ obiectum reddirur proprium cum ſecuritate omnimoda, eſt quid prius actione immediata fruendi; ex eo enim, quòd aliquid meum eſt, oritur facultas fruẽdi aut vtendi illo. Quare ſicut iuriſconſulti duas veluti partes dominij aſſignant, proprietatem & vſumfructum; ita nos in charitate patriæ duas veluti habitudines debemus diſtinguere in ordine ad Deum præſentem; prima eſt tentionis, quatenus ipſe Deus vt bonum propriũ Beati tenetur ab ipſa voluntate beati;

Secunda est fruitionis, quatenus ex eo; quòd Deus vt bonũ propriũ sic tenetur resultat facultas fruendi ipso : prima est comprehensio; secunda est fruitio.

Ibidem. Sequitur 748. Tres esse beatorum dotes, Visionẽ, comprehensionẽ, fruitionẽ

Explicatur : In matrimonio tria considerantur; primò ipsa essentia matrimonij; secundò ipsa dos; tertiò actus matrimonij. Essentia matrimonij consistit in traditione & acceptatione iuris in corpora contrahentium; Dos est id, quòd datur sponso simul cum sponsa ad sublevanda onera matrimonij, & reddendum ipsum matrimonium non onerosum, sed suaue ac iucundum; vnde non debet conferri vsque ad nuptias solemnes, quando sponsa in domum sponsi traducitur : Actus matrimonij sunt, qui ad matrimonium consequuntur. Quia ergo spirituale matrimonium contrahitur inter Deum & creaturam intellectualem per beatitudinem, vt concipitur completa, Deus tradit se ipsum eidem creaturæ, per ipsam actualem visionem; & creatura seipsam tradit per amorem amicitiæ consummatum, & in hac mutua traditione consistit essentia huius matrimonij. Dotes autem debent esse aliquid datum, nõ quidem sponso, cui nihil necessarium est, sed ipsi sponsæ vt iucundum sit matrimonium : vnde definitur Dos, ornatus ani-

næ, vitæ ſufficiens, in æterna beatitudine perſeuerans. Actus vero huius matrimonij ſunt ipſa viſio, & delectatio ſiue fruitio. D Th. in 4. diſt. 49. q. 4. a. 1.

Obſeruandum autem, non requiri in iſtis metaphoricis locutionibus, vt ipſa res, quibus metaphoræ applicantur, ſint omnino ſimiles: viſio ergo, quatenus Deus per illam ſe tradit creaturæ, eſt ipſa eſſentia matrimonij ſpiritualis: amor amicitiæ ipſius creaturæ ad Deum, quo ipſa creatura ſe totam tradit Deo, eſt ex parte creaturæ eſſentia matrimonij; lumen gloriæ quatenus ex ipſo poteſt oriri viſio, eſt dos: & ſimiliter charitas non ſolùm quatenus per illam creatura ſe tradit Deo, ſed quatenus & ipſa habet quoddam dominium ad fruendum Deo vt præſente, atque, vt ſic loquar, quatenus Deum iam præſentem per viſionem complectitur cum ſecuritate tenendi ipſum in æternum, eſt dos, quæ vocatur comprehenſio, & eadem charitas eſt etiam dos, quatenus dat inclinationẽ immediatam ad fruendum Deo.

Ex hac explicatione habes tres eſſe dotes, non quidem omnino realiter diſtinctas, ſed ſaltem formaliter, viſionem videlicet, id eſt lumen gloriæ, & charitatem ſub duplici diuerſa formalitate facultatis tenendi, & fruendi; vnde

etiã habes has tres dotes esse habitus, & nõ actus ipsos. Cętera satis patét ex istis.

1. 2. q. 4. a. 4. Sequitur 749. Peccatum mortale esse omnino incompossibile cum beatitudine formali.

Probatur sequela: Auersio ab vltimo fine est incompossibilis cum conuersione perfecta ad vltimum finem; sicut incompossibilis est priuatio cum forma: Sed peccatum mortale vt sic est auersio à Deo vt vltimo fine, vt postea ostendemus; beatitudo verò formalis est perfecta conuersio ad vltimum finem; cum sit eius possessio, ex dictis, nec possit dari perfectior conuersio ad finem, quàm eius possessio, vt est euidens: Ergo peccatum mortale est incompossibile cum beatitudine formali.

Ibid. Sequitur 750. Etiam peccatum veniale esse incompossibile cum beatitudine formali.

Prob. seq. Inordinatio in medijs ad vltimum finem est incompossibilis cum possessione actuali vltimi finis: Sed peccatum veniale, vt infra ostendemus, est inordinatio in medijs ad vltimum finem; Beatitudo autem formalis est actualis possessio vltimi finis, ex dictis: Ergo peccatum veniale est omnino incompossibile cum beatitudine formali. Maior est euidens, quia qui semper actu tendit in vltimum finem,

& habet circa quodlibet obiectum iudicium vltimò practicum ordinans omnia ad vltimum finem, nequit appetere aliquid inordinatum vel præter ordinem ad illum finem; cum voluntas non possit ferri in incognitum, nec nisi secundùm iudicium intellectus ordinantis.

Sequitur 751. Beatum non posse velle cessare à beatitudine formali.

Probatur sequela: Actus perfectè satiatiuus appetitus, siue qui est possessio obiecti perfectè satiatiui appetitus, est beatitudo formalis, vt ostensum est: Sed nullus potest velle cessare ab actu perfectè satiatiuo appetitus: Ergo nullus potest velle cessare à beatitudine formali. Minor probatur: Qui vult cessare ab aliquo actu, ex aliquo iudicio præcedenti vult cessare, quo videlicet iudicat, in tali actu esse aliquid nociuum, vel indifferens; vt enim supra diximus omnis libertas voluntatis prouenit ex iudicio indifferenti obiectiuè: Sed nullum iudicium potest esse in beato, quo iudicet actum, qui est beatitudo, vel obiectum eius, habere aliquid nociuum, vel indifferens; cum per ipsam formalem beatitudinem continuò iudicet esse ibi omnimodam rationem boni, siue bonum perfectè satiatiuum: Ergo nullus beatus potest velle cessare ab actu beatifico.

1. p. q. 62. a. 8. 1. p. q. 63. a. 1. q. 22. de verit. a. 6. & q. 24. a. 8. 3. con. gen. cap. 62. & 4 cap. 92.

Ibidem. Sequitur 752. In nullo beato esse potentiam proximam peccandi.

Probatur sequela: In eo, in quo non est potentia proxima cessandi ab aliquo, quod est incompossibile cum omni peccato, non est potentia proxima peccandi, vt est euidens: Sed in nullo beato est potentia proxima cessandi à beatitudine formali, quæ incompossibilis est cum quocumque peccato, ex dictis: Ergo in nullo beato est potentia proxima peccandi.

Explicatur: Potentia proxima cessandi à beatitudide, siue volendi cessare à beatitudine formali, consistit in potentia proxima iudicandi actum vel obiectum beatificum non habere rationem boni perfectè satiatiui: implicat autem, quòd in beato sit talis potentia proxima ad huiusmodi iudicium; quandoquidem intellectus cuiuslibet beati ipsâ euidentiâ obiecti & experientiâ conuincitur obiectum habere omnimodam rationem boni, & possessionem talis obiecti esse perfectè satiatiuam appetitus.

Ibidem. Sequitur 753. Nullam esse libertatem in beato respectu obiecti vel actus beatifici.

Probatur sequela: Vbi nullum est aut esse potest iudicium indifferens circa obiectum & actum, nulla est etiam libertas circa eadem: Sed in beato nul-

lum est aut esse potest iudicium indifferens circa obiectum & actum beatificum: Ergo in beato nulla est libertas respectu obiecti vel actus beatifici. Explicatur: Libertas omnis oritur ex iudicio indifferenti circa obiectum, vel circa proprium actum; si enim obiectum iudicetur indifferens est libertas etiam quoad specificationem; si actus ille ob virtualem reflexionem iudicetur indifferens, est libertas quoad exercitium, vt aliàs ostensum fuit in primo principio. Vbi autem obiectum habet & cognoscitur euidenter, habere omnimodam rationem boni, non potest iudicari obiectnm indifferens: & vbi actus, quo obiectum habens omnem rationem boni attingitur, concipitur clarè, euidenter, & experientiâ ipsâ, esse perfectè satiatiuus, non potest iudicari actus ille vt indifferens: nulla ergo potest tunc esse libertas vel quoad specificationem, vel quoad exercitium.

Sequitur 754. Non posse fieri, vt amor Dei separetur ab actu visionis Dei. *Ibidem.*

Probatur sequela: Amor non potest separari ab actu iudicij vltimò practicè practici, quo aliquod obiectum iudicatur amandum hic & nunc in exercitio: Sed, ex dictis supra, visio Dei est iudicium vltimò practicè practicum, quo

Deus vt vltimus finis iudicatur hic & nunc in exercitio supra omnia diligendus: Ergo non potest fieri, quòd amor Dei separetur à visione Dei. Nec dicas Deum posse supposito tali iudicio velle denegare concursum ad amorem: hoc enim implicat; quia hoc ipso, quòd Deus vult dare concursum ad iudicium vltimò practicum, vult etiam dare ad actum voluntatis, qui hoc iudicium concomitatur; sicut eo ipso, quòd Deus vult dare concursum ad assensum præmissarum, vult etiam dare concursum ad assensum conclusionis; aliàs sibi ipsi esset contrarius: quando enim actus ita sunt connexi, vt vnus trahat, atque, vt sic loquar, inuoluat necessariò & veluti essentialiter alterum, Deus volendo vnum vult alterum: Quare Deus non potest velle, vt homo velit, & quod non præcedat cognitio; nec potest velle, quòd homo iudicet hic & nunc obiectum esse amandum, & quòd illud non amet: superflua siquidem esset prior voluntas.

1. 2 q. 5. a. 4. Sequitur 755. Beatitudinem semel habitam non posse amitti.

Probatur sequela: Bonum, quod excludit omne malum, & satiat totaliter appetitum, semel habitum non potest amitti; aliàs non excluderet malum illud, quod est periculum amitten-

di, nec satiaret appetitum continuò possidendi bonum illud: Sed beatitudo est bonum excludens omne malum, & perfectè satians appetitum, ex dictis: Ergo beatitudo semel habita non potest amitti. Intellige semel habita per modum beatitudinis; si enim non sit per modum beatitudinis, sed tantùm per modum transeuntis, in quo non habet rationem beatitudinis, tunc potest amitti, aut saltem non continuari, vt patet in D. Paulo.

Sequitur: 756. Ad perfectam beatitudinem in homine requiri etiam corpus. 1.2. q. 4 ar. 5.

Probatur sequela: Appetitu naturali anima cupit corpus sibi vniri; cum anima sit essentialiter forma: Sed ad perfectam beatitudinem requiritur, quicquid anima cupit appetitu naturali; Ergo ad perfectam beatitudinem requiritur corpus vniri animæ. Minor est euidens: quia perfecta beatitudo debet esse satiatiua appetitus.

Sequitur: 757. Ad perfectam beatitudinem requiri, quòd corpus participet de ipsa beatitudine. Ibid. ar. 6.

Probatur sequela: Appetitu naturali anima appetit corpus sibi vnitum se habere quàm optimè fieri potest iuxta statum, in quo est; vnde dixit D. Paulus, quòd *nemo carnem suam odio habuit*: Sed ad perfectam beatitudinem Ad Eph. 6.

requiritur quicquid anima cupit appetitu naturali, imo & appetitu elicito rationali: Ergo ad perfectam beatitudinem requiritur in homine, quòd corpus optimè se habeat iuxta statum beatitudinis, atque adeo quòd corpus aliquid participet de ipsa beatitudine.

In 4. dist. 44. qu. 2. In 4. dist. 49 q 4 a. 5. q. 1. Sequitur 758. Corpus in beatitudine fore totaliter subditum animæ.

Probatur sequela: Anima rationaliter cupit corpus sibi esse totaliter subditum, vt constat; quia anima est perfectiua corporis; oportet autem perfectibile totaliter subiici perfectiuo: Sed ad perfectam beatitudinem requiritur, quòd habeat quicquid rationabiliter cupit: Ergo ad perfectam beatitudinem requiritur, vt corpus sit totaliter subditum animæ.

In 4 dist. 44. qu. 2. ar. 1. Sequitur 759. Corpus in beatitudine fore impassibile.

Probatur sequela: Corpus totaliter subditum animæ beatæ est impassibile: Sed in beatitudine corpus debet esse totaliter subditum animæ beatæ: Ergo corpus debet esse impassibile: Maior constat; quia corpus non est passibile passione, quæ fit contra naturam, nisi quia corpus subijcitur alicui agenti contra inclinationem & dominium, quod habet anima in corpus.

Ibidem. Sequitur 760. Hanc impassibilitatem

corporum in beatis consistere in hoc quòd anima perfectissimè dominans supra corpus, ita temperet humores & qualitates in corpore existentes, vt nec ipsæ agant in se mutuò nisi iuxta præscriptum animæ, nec recipiant ab aliquo agente qualitates extraneas, ponentes extra debitam temperiem humores & qualitates corporis.

Probatur sequela: Tum quia hæc omnia requirit vera impassibilitas, vt per se patet; Tum etiam quia hæc exigit perfectum dominium animæ supra corpus, vt humores ac qualitates contineat ad nutum, & externa nociua sua virtute impediat.

Sequitur 761. Hanc impassibilitatem excludere omnem omnino alterationem partis vegetatiuæ, & actionem eius. *Ibidem.*

Probatur sequela: Alteratio partis vegetatiuæ non potest fieri sine passione contra naturam; oportet enim quòd calor naturalis alterando cibum, reparatur vt supponimus: Sed impassibilitas excludit omnem omnino passionem contra naturam, ex dictis: Ergo impassibilitas excludit omnem alterationem partis vegetatiuæ, atque adeo omnem actionem vegetatiuam.

Sequitur 762. Hanc impassibilitatem non excludere actionem partis sensitiuæ. *Ibidem*

Probatur sequela : Immutatio purè intentionalis non est immutatio contra naturam, atque adeo impassibilitas illam non excludit : Sed actio partis sensitiuæ exigit tantùm immutationem purè intentionalem : Ergo actio partis sensitiuæ vt sic non est immutatio contra naturam, atque adeo impassibilitas illam non excludit. Maior patet : quia immutatio purè intentionalis potiùs perficit sensum, neque necessariò habet annexam immutationem physicam, vt ostendimus in primo principio : vnde constat etiam minor.

In 4. dist. 44. q 2 a. 1. qu. 3. Sequitur 763. In beatis omnes sensus posse esse in actu secundo, siue posse in illis esse sensationes omnium sensuum non obstante impassibilitate.

Probatur sequela : Quæ possunt esse sine passione contra naturam cum sola immutatione intentionali, possunt esse in beatis : Sed sensationes omnium sensuum possunt esse sine passione contra naturam cum sola immutatione intentionali : Ergo, &c. Maior & minor patent ex dictis.

Sequitur 764. De facto futuros omnes sensus in actu, & omnes sensationes, ita vt beati videant corporaliter, audiant, percipiant odorem, gustent, & tangant.

Probatur sequela : Quia istæ actiones

possunt ibi esse, vt probatum est, & naturaliter anima in corpore existens cupit delectationes harum actionum. Quare visus erit ibi subtilissimus, nec abundantia luminis siue claritas corporis impediet, quin percipiat per species in esse intentionali, imo valde iuuabit; sicut videmus, quòd quò aër est magis illuminatus, eò perfectius potest recipere species: Auditus etiam ibi erit perfectissimus absque immutatione physica, cùm ex aëre intra corpus innato possit formari vox, imò possit etiam dici, quòd poterit formari ex ipso cælo empyreo propter suam raritatem, vt docet D. Thom. quare sancti etiam voce corporea laudabunt Deum. Odoratus ibi etiã erit sine fumosa exhalatione, quæ, vt aliàs diximus, non est necessaria. Tactus similiter ibi erit sine vlla alteratione physica. De gustu magis dubitat D. Thom. sed dici potest, vt ipse ait, fore intra corpora Sanctorum humorem sapidissimum, qui faciat sensum gustus in actu. Caue tamen ne hæc omnia ad illam impietatem deriues, vt velis ibi esse paradisum Mahometi. *D. Thom. in 2. dist. 2 q. 2. a 2. ad 5.*

Sequitur 765. Corpus in beatitudine fore subtile. *In 4. dist. 44. q 2. a. 2.*

Probatur sequela: Corpus totaliter subditum animæ, debet esse subtile: Sed corpus in beatitudine erit perfectè ac

totaliter ſubditum animæ: Ergo erit ſubtile. Maior ſtatim declarabitur oſtendendo quid ſit ſubtilitas.

Ibid. a. 3. q. 2.

Sequitur 766. Hanc ſubtilitatem non eſſe virtutem actiuam, quâ corpus glorioſum poſſit eſſe penetratiuè cum alio corpore vel glorioſo, vel non glorioſo.

Probatur ſequela: Nulla virtus actiua permanens poteſt eſſe in aliquo ad miracula patranda: Sed hoc, quod eſt duo corpora ſe ſe mutuò penetrare, eſt miraculum: Ergo nulla virtus actiua permanens poteſt eſſe in corpore glorioſo ad penetrandum aliud corpus. Vel ergo ſubtilitas non eſt aliqua virtus actiua permanens in corpore glorioſo, vel ſubtilitas non competit permanenter corporibus glorioſis: Atqui iam probatũ eſt, quòd eis competat: Ergo dicendum eſt, ſubtilitatem non eſſe virtutem actiuam ad penetrationem. Maior probatur: quia virtus ad patranda miracula, ſi eſſet permanens, eſſet omnipotentia, vt aliàs oſtendimus. Minor probata fuit in primo principio.

Ibid. & 4. cont. gent. cap. 86.

Sequitur 767. Hanc virtutem ſubtilitatis conſiſtere in hoc, quòd corpus ad nutum animæ exhibebit ſe palpabile, vel impediet ne palpari poſſit.

Explicatur: Ad hoc quod corpus aliquod ſit palpabile, non ſufficit, quòd tangi poſſit; nam aërem ipſum tangimus,

mus, & per tactum sentimus, & tamen non palpamus: quare vt aliquid sit palpabile debet resistere tangenti. Corpus ergo gloriosum habet quidem qualitates tangibiles, cum sit mixtum; sed habet illas tales, vt anima possit ad nutum impedire, ne huiusmodi qualitates immittant speciem in tactum, & similiter ne corpus resistat tangenti; ac per hoc subtilitas est etiam ex parte corporis dispositio, vt corpus possit esse in eodem loco cum alio corpore.

Probatur sequela: Corpus perfectè ac totaliter subiectum animæ, debet ei primò subijci vt materia formæ: Atqui subtilitas oritur ex eo, quòd corpus est perfectè ac totaliter subiectum animæ: Ergo oritur ex eo quòd est ei subiectum vt materia formæ. Materia verò subijcitur formæ ratione qualitatum tangibilium, & ratione quantitatis; non quasi forma possit efficere, vt huiusmodi qualitates non sint in composito, cum sint necessariæ dispositiones; sed quatenus forma perfectè subijciens sibi materiam impedit, vel impedire potest, ne huiusmodi qualitates & quantitas immittant sui speciem sensibilem. Sed quia anima non potest impedire ne materia affecta quantitate immitteret speciem qualitatis illius, quam vocamus densitatem, ratione cuius impeditur

aliud corpus ne ſubintret, hinc eſt, quòd illa eadem ſubtilitas, quâ poteſt anima impedire qualitates tangibiles ne ſentiantur, etiam diſponit ipſum corpus ad hoc, vt ex miraculo, quod Deus eſt paratus ſemper præſtare ad nutum animæ, poſſit penetratiuè eſſe in eodem loco cum alio corpore.

In 4. diſt. 44. a. 3 q 2. & 3. Sequitur 768. Corpus in beatitudine debere eſſe agile.

Probatur ſequela: Corpus perfectè ſubiectum animæ vt mobile motori, debet eſſe agile, hoc eſt, perfectè dipoſitum ad motum: Sed corpus in beatitudine erit perfectè ſubiectum animæ, etiam vt mobile motori: Ergo corpus in beatitudine erit agile, hoc eſt, perfectè diſpoſitum ad motum. Maior patet: quia anima non vnitur corpori tantùm vt forma, ſed etiam vt motor: atque adeo anima perfectè ſibi ſubijciens corpus ac totaliter, debet habere corpus ſibi ſubiectum vt mobile motori.

Ibidem. Sequitur 769. Hanc agilitatem eſſe qualitatem ſupernaturalem, quam anima beata imprimet corpori, ad hoc vt ad nutum obediat non ſolùm ad motum localem; ſed ad omnes omnino operationes partis ſenſitiuæ, & alias, quas medio corpore anima voluerit exercere.

Probatur ſequela: Anima vnitur vt motor corpori tamquam mobili non

tantùm in ordine ad motum localem, ſed etiam ad alias operationes ſenſuum, vt patet: Atqui in beatitudine ratione agilitatis corpus erit perfectè ac totaliter ſubiectum animæ vt motum motori: Ergo corpus ratione agilitatis erit ſubiectum animæ beatæ etiam in ordine ad alias operationes, & non ſolùm ad motum localem.

Sequitur 770. Hanc agilitatem reducendam eſſe in actum tum per motum localem corporum beatorum, tum per alias operationes. *Ibidem.*

Probatur ſequela: quia aliàs eſſet fruſtra. Caue tamen, ne hinc inferas motum localem poſſe fieri in inſtanti: hoc enim ex natura motus repugnat, vt diximus in primo principio.

Sequitur 771. Corpus informatum animâ beatâ fore clarum & lucidum *In 4. diſt. 44. a. 4. q. 3.*

Probatur ſequela: Quod ſuo modo participat claritatem & lucem, eſt clarum & lucidum: Sed corpus informatum anima beata participat ſuo modo ab ipſa claritatem & lucem: Ergo erit clarum & lucidum. Maior eſt euidens ex terminis. Minor probatur: quia anima clara & illuminata lumine ſpirituali & ſupernaturali etiam vt forma, ſicut ipſa eſt ſpiritualis *vt quod*, & ſic recipit lumen illud ſpirituale tanquam ſubiectũ *quod*; & tamen eſt corporalis vt

quo, & ſic ipſi corpori communicat eſſe corpus, illud informando; ita vbi recepit tamquam ſubiectum *quod* illud lumen ſpirituale ac ſupernaturale, ipſa quatenus corporalis *vt quo* ſit potens ad communicandum & producendum in corpore ſibi vnito claritatem & lumen etiam corporeum.

Ibidem. Sequitur 772. Lucem illam & claritatem corpoream eſſe ſupernaturalem ex cauſa, licet ſit eiuſdem rationis cum luce ſolis, & aliorum corporum.

Probatur ſequela: Effectus, qui habet cauſam ſupernaturalem, eſt ſupernaturalis ex cauſa, licet in ſe ſit eiuſdem rationis cum ſimili effectu producto per cauſam naturalem, vt patet in viſu reſtituto alicui cæco, ſicut explicatum eſt ſupra, cum de miraculis actum eſt: Sed claritas iſta & lumen eſt effectus ex cauſa ſupernaturali, ſcilicet ex beatitudine animæ: Ergo eſt ſupernaturalis ex cauſa, licet ſit eiuſdem ſpeciei cum luce ſolis, &c.

Ibidem. Sequitur 77 . Lucem illam & claritatem eò eſſe maiorem, quò gloria animæ erit maior.

Probatur ſequela: Cauſa lucis & claritatis in corporibus beatorum eſt lumen & gloria animæ, ex dictis: Sed eò maior eſt effectus, quò eſt maior & efficacior cauſa: Ergo eò erit maior hæc

claritas, quò gloria animæ maior erit.

Sequitur 774. Lucem hanc & claritatem posse videri ab oculo non glorioso. *Ibidem.*

Probatur sequela: Lux eiusdem speciei cum luce solis potest videri à qualibet potentia visiua; est enim lux per seipsam visibilis, ex primo principio: Sed lux corporum beatorum est eiusdem speciei cum luce Solis, &c. ex dictis: Ergo hæc lux poterit videri à qualibet potentia visiua, atque adeo ab oculo non glorioso.

Sequitur 775. Lucem hanc corporis gloriosi posse videri vel non videri, provt anima gloriosa voluerit. *Ibidem.*

Probatur sequela: Sicut enim diximus, quòd ratione subtilitatis anima poterit exhibere corpus suum palpabile, impediendo, vel non impediendo, quòd corpus immittat species tangibiles, eò quòd corpus, & omnia corporalia perfectè ac totaliter subdentur animæ; ita etiam ob eamdem rationem dicendum est de luce, vtpote deriuata ab ipsa anima.

Sequitur 776. Lucem hanc & claritatem, quamuis futura sit multò maior claritate solis, non offendere visum, sed potiùs demulcere. *Ibidem.*

Probatur sequela: Quia agit actione animæ, hoc est, dependet ab anima,

quæ illam applicare poteſt vt vult.

Ex his habes explicatas quatuor, quas vocant dotes corporis glorioſi. Ratio verò huius nominis patet ex dictis de dotibus animæ.

Habes etiam has dotes eſſe qualitates poſitiuas, vt docet D. Thom. 1.p.qu.97. ar. 1. & locis ſupra citatis.

In 4. diſt. 49. qu. 5. ar. 1. Sequitur 777. Animabus beatis eſſe gaudium ſpeciale de inſigni victoria quam reportarunt, iuxta maiorem vel minorem difficultatem in illa.

Probatur ſequela: Ex inclinatione naturali eſt, quod homo gaudeat de operibus virtutum, præſertim heroïcis & difficilibus; & hoc etiam ſpectat ad iuſtitiam Dei, vt det præmium ſpeciale illis operibus: Ergo, &c. Hic agendum eſſet de aureolis: Sed quia hæc materia ſupponit quædam alia infra dicenda, ſuperſedendum tantiſper.

1.2. qu 4. ar 7. Sequitur 778. Ad beatitudinem illam perfectam non requiri bona externa, cuiuſmodi ſunt diuitiæ, cibi, veſtes, &c.

Probatur ſequela: Media & inſtrumenta non ſunt neceſſaria adepto fine; quia ſunt tantùm bona vtilia in ordine ad acquirendum finem; vnde illo adepto ceſſat eorum vtilitas, atque adeo bonitas, vt conſtat ex dictis in primo principio: Sed omnia huiuſmodi bona externa ſunt tantùm media & inſtru-

menta ad vitam animalem necessaria, & ad acquirendum vltimum finem vtilia, vt est euidens: Ergo, &c.

Sequitur 779. Societatem amicorum, famam, honorem, gloriam, &c. non esse de necessitate beatitudinis perfectæ, quamuis etiam non desit. Ibid. ar. 8.

Probatur sequela: Quia ista omnia bona non possunt esse necessaria fruenti Deo Patre, & Filio, & Spiritu sancto, tamquam amico, & summa apud ipsum gloria, existimatione, & honore: Deus tamen ex superabundanti dabit etiam societatem Angelorum, summam vnius apud alios existimationem, &c.

Sequitur 780. Posse creaturam intellectualem assequi beatitudinem. 1. 2. qu. 5.

Probatur sequela: Creatura capax cognoscendi bonum perfectum & vniuersale, & appetendi illud, est capax beatitudinis; quia ex dictis beatitudo est bonum perfectum & vniuersale: Sed creatura intellectualis est capax cognoscendi & appetendi bonum perfectum & vniuersale, vt constat ex dictis in primo principio: Ergo, &c. Adde quod diximus supra, possibilem esse visionem Dei, in qua ostendimus consistere beatitudinem.

Sequitur 781. Vnam creaturam intellectualem posse aliâ esse beatiorem. Ib. ar. 2.

Probatur sequela: Visio clara Dei

potest esse maior & perfectior in vna creatura intellectuali, quàm in alia, vt diximus supra: Sed beatitudo est ipsa clara Dei visio, vt etiam ostendimus: Ergo beatitudo potest esse maior in vna creatura intellectuali, quàm in alia.

Ib. a. 3. Sequitur 782. Nullum posse esse perfectè beatum in hac vita, iuxta viam ordinariam.

Probatur sequela: Visio clara Dei expellens omne malum, & satians totaliter appetitum, est beatitudo, ex dictis: Sed in hac vita non potest haberi visio clara Dei expellens omne malum, & satians totaliter appetitum, vt patet etiam ex aliàs probatis: Ergo in hac vita non potest haberi beatitudo.

1 p. q. 62. a. 4. & 5. Sequitur 783. Debere dari aliquam durationem antequam creatura intellectualis perueniat ad beatitudinem vt præmium.

Probatur sequela: Meritum non potest esse simul cum præmio; quia meritum habet rationem viæ & tendentiæ ad præmium: Sed, ex dictis supra, creatura intellectualis debet per meritum acquirere beatitudinem vt præmium, saltem ordinariè: Ergo debet dari aliqua duratio, quæ sit veluti via ad beatitudinem vt præmium.

1. 2. qu. 5. art. 5. Sequitur 784. Creaturam intellectualem non posse viribus naturalibus

assequi beatitudinem supernaturalem.

Probatur sequela: Beatitudo perfecta est visio clara Dei, vt ostensum est: Sed per vires naturales nulla creatura potest assequi visionem claram Dei, vt diximus supra: Ergo per vires naturales nulla creatura intellectualis potest assequi beatitudinem.

Sequitur 785. Beatitudinem perfectam nullius alterius creaturæ viribus ab vlla creatura acquiri posse. *Ibid. a. 6*

Probatur sequela: Quod est simpliciter supernaturale, nullius omnino creaturæ viribus haberi potest, vt patet ex ijs, quæ diximus supra de supernaturalitate: Atqui Beatitudo perfecta siue visio clara Dei est simpliciter supernaturalis, vt ibidem ostendimus: Ergo beatitudo perfecta nullius creaturæ viribus haberi potest.

Sequitur 786. Beatitudinem perfectam haberi non posse sine aliquo dono Dei gratuito & supernaturali. *Ibidem.*

Probatur sequela: Quod potest haberi, nec tamen haberi potest viribus naturæ, debet haberi ex aliquo dono Dei gratuito & supernaturali: Sed, ex dictis, beatitudo potest haberi, & non ex viribus naturæ: Ergo debet haberi ex aliquo dono Dei gratuito & supernaturali. *1. 2. q. 110. a. 1.*

Sequitur 787. Hoc donum gratui-

tum & supernaturale rectè vocari gratiam.

Probatur sequela: Quod gratis datur, & gratum facit & acceptum in ordine ad perfectam beatitudinem, rectè vocatur gratia: Sed hoc donum gratuitum, quo potest haberi perfecta beatitudo, gratis à Deo datur; & gratum facit atque acceptum ad hanc beatitudinem: Ergo rectè vocatur gratia. Maior patet: quia & ex eo, quòd gratis detur, & ex eo, quòd gratum faciat, rectè gratia dicitur. Minor patet ex dictis: quia donum illud, cum sit gratuitum, & indebitum naturæ, vtpote supernaturale, debet gratis dari, & cum ratione illius ad beatitudinem quis peruenire possit, debet etiam gratum facere coram Deo auctore beatitudinis.

Sequitur 788. Hoc donum debere esse participationem formalem alicuius propriè ac formaliter existentis in Deo, quod sit proprium ipsi Deo.

Probatur sequela: Omne supernaturale simpliciter debet esse participatio formalis alicuius propriè & formaliter existentis in Deo, quod sit proprium ipsi, vt supra probatum est: Sed hoc donum est simpliciter supernaturale, vt constat ex dictis: Ergo hoc donum, quod vocamus gratiam, debet esse par-

ticipatio formalis alicuius &c.

Sequitur 789. Hanc gratiam debere esse participationem formalem naturæ Diuinæ. 1. 2. q. 110 a. 3. præsertim ad 2.

Probatur sequela: Primum donum supernaturale, quo fit, vt creatura intellectualis connaturaliter operetur varias operationes supernaturales & diuersæ quodammodo speciei, debet esse participatio formalis naturæ Diuinæ: Atqui gratia ista gratum faciens est primum donum supernaturale, quo fit vt creatura intellectualis connaturaliter operetur operationes supernaturales, quibus tamquam meritis perueniat ad beatitudinem, & quæ sunt diuersæ quodammodo speciei: Ergo gratia ista debet esse participatio formalis naturæ Diuinæ. Maior patet: quia vt aliquod agens connaturaliter operetur, debet operari conformiter ad naturam aliquam in eo existentem, aliàs reuera non connaturaliter operaretur: natura autem supernaturalis non potest esse in vlla creatura intellectuali substantialiter, vt supra ostensum est; sed tantùm accidentaliter & per participationem: Ergo quod dat esse principium connaturale operationum supernaturalium, debet esse participatio naturæ supernaturalis substantialis, quæ est sola Diuina natura. Ex quo fit, quòd sicut ope-

rari ſequitur ad eſſe; ita operari ſuper-naturaliter per participationem, ſequitur ad eſſe ſupernaturale, ſiue ad naturam ſupernaturalem per participationem, hoc eſt, ad participationem naturæ Diuinæ. Minor etiam eſt euidens ex dictis.

Hinc habes gratiam eſſe perfectiſſimum ens quantùm ad rationem formalem, non quoad modum, quia non eſt ſubſtantia, nec ſubſiſtit, ſed eſt accidens. Viſio tamen beatifica eſt perfectior, quia magis actualis, quia eſt finis.

1. 2. q. 110. a. 3. Sequitur 790. Hanc gratiam diſtingui à virtute operatiua.

Probatur ſequela: Participatio formalis naturæ Diuinæ diſtinguitur à participatione formali virtutis operatiuæ; quamuis enim in Deo natura & virtus ſint idem, non tamen poteſt fieri, quòd creatura participet vtramque rationem per vnam & eamdem rem creatam: tum quia quæ ſunt vnita in ſuperioribus, ſunt diſperſa in inferioribus, tum & maximè, quia quæ habentur per participationem, finito & limitato modo habentur; quando verò natura & virtus immediate operatiua idem ſunt, non modo limitato, ſed illimitato perfectio habetur, vt aliàs demonſtratum eſt.

Ibidem. Sequitur 791. Hanc gratiam diſtingui à charitate.

Probatur sequela: Quod distinguitur à virtute immediatè operatiua, etiam distinguitur à charitate; quia charitas est virtus: Sed gratia, ex dictis, distinguitur à virtute operatiua: Ergo distinguitur à charitate.

Sequitur 792. Hanc gratiam subiectari in ipsa essentia creaturæ intellectualis. *Ibid. a. 4.*

Probatur sequela: Qualitas spiritualis distincta à virtute debet subiectari in essentia creaturæ intellectualis: Sed gratia est qualitas spiritualis distincta à virtute: Ergo subiectatur in essentia animæ. Maior patet: quia in creatura intellectuali non sunt nisi essentia & potentiæ, vt patet ex dictis supra in primo principio. Minor verò constat ex iam dictis.

Ex dictis hucusque habes, gratiam ita esse vnam specie, vt non possint dari duæ gratiæ habituales specie distinctę: quia est participatio naturæ Diuinæ secundùm vnam & indiuisibilem rationem, vt satis constat ex dictis..

Sequitur 793. Primum effectum formalem huius gratiæ, de qua loquimur, esse constituere creaturam intellectualem gratam Deo. 1. 2. q. 110. a. 1.

Probatur sequela: Primus effectus formalis cuiuslibet formæ est ille, qui ipsi per se primò correspondet, nec po-

test separari ab ipsa; quia vt sæpius diximus, primus effectus formalis est ipsa forma vt communicata subiecto: Atqui constituere subiectum gratum per se primò correspondet gratiæ, nec potest ab illa separari; est enim ipsa gratia vt communicata subiecto: Sicut ergo constituere album est primus effectus formalis albedinis, ita constituere gratum est primus effectus formalis gratiæ.

Ibid. Sequitur 794. Secundum effectum formalem gratiæ esse constituere subiectum filium adoptiuum Dei.

Probatur sequela: Participatio naturæ Diuinæ constituit filium adoptiuum Dei; sicut enim communicatio naturæ substantialis constituit filium naturalem; ita communicatio participationis accidentalis naturæ constituit filium per participationem siue adoptiuum: Atqui gratia est participatio formalis naturæ Diuinæ, ex dictis: Ergo gratia constituit filium adoptiuum.

Aduerte autem, quòd licet nos explicemus & deffiniamus gratiam per hoc, quòd sit participatio naturæ Diuinæ, quia per hoc innotescit meliùs ipsa quidditas gratiæ; nihilominus hæc non est per se primò & formalissimè ratio gratiæ, sed gratum facere. Verumtamen, quia nihil gratum potest esse

Deo & connaturaliter acceptum ad fruendum ipso Deo, nisi Deus vel per essentiam vel per participationem, inde est, quòd forma faciens eo modo gratum, etiam debet tribuere participationem naturæ, & ex consequenti relationem & denominationem filiationis adoptiuæ, nisi illa supposito repugnet, vt aliàs dicemus.

Sequitur 795. Gratiam constituere etiam amicum Dei. *Ibidem.*

Probatur sequela: Gratia constituens gratum, constituit etiam amatum à Deo; adiuncta verò charitate, constituit etiam amantem ipsius Dei; charitas siquidem est amor Dei: Sed ex his duobus resultat esse amicum Dei; amicitia siquidem, vt aliàs diximus, est mutuus amor cognitus: Ergo gratia vnâ cum charitate constituit amicum Dei.

Sequitur 796. Hanc Dei amicitiam cum creatura intellectuali non posse esse sine aliqua positiua qualitate permanente ab ipso Deo productam in illa creatura. *Ibidem.*

Probatur sequela ex dictis supra cum de voluntate Dei ageretur: diximus enim quòd voluntas Diuina est causa totius bonitatis, atque adeo amor, quo Deus diligit, non supponit bonum in re amata, sed facit: Ergo dum Deus diligit creaturam intellectualem, produ-

cit in ea bonum, quo creatura fiat diligibilis & grata Deo. Sed dum Deus diligit creaturam in ordine supernaturali, non producit in ea dumtaxat bonum aliquod naturale; per hoc enim bonum non redderetur grata & accepta supernaturaliter, vt est euidens: Ergo producit in ea bonum aliquod supernaturale: Sed non substantiale; quia, vt ostendimus, non potest dari substantia supernaturalis: Ergo producit in ea bonum supernaturale accidentale, siue quod est accidens. Sed accidens illud non est quantitas, cum sit quid spirituale; non potest etiam esse relatio, quippe quæ non per se producitur; nec actio aut passio, quia non est cum motu, & quia Deus non agit actione formaliter transeunte, vt aliàs probatum est; & multò minus potest esse aliquod aliud accidens ex quatuor vltimis prædicamentis, quia quodlibet ex illis est quid materiale, vt constat: Ergo debet esse qualitas. Non est autem potentia, quæ dimanet naturaliter ab essentia; nec passio, vel patibilis qualitas, vel figura, quia ista materialia sunt: Ergo est positiua qualitas, scilicet habitus, atque adeo aliquid permanens. Confirmari potest: quia quando pueri baptizantur, hæc qualitas infunditur; aliàs non possent esse amici Dei, neque

hæredes regni cælestis : Dicere autem, vt quidam hæretici somniant, quòd vsus rationis acceleretur in paruulis, quò possint actu diligere Deum, & sic saluari, est quid omnino fictitium, & fabulosum; cum ad tuendam doctrinam de aliqua re ordinaria recurrant ad miracula. Dicendum ergo est gratiam esse qualitatem permanentem in creatura intellectuali, eique inhærentem, & à Deo productam, per quam, vt diximus, fit grata Deo, & particeps naturæ Diuinæ : hoc enim exigit ratio amicitiæ, vt scilicet amicus communicet de bonis proprijs ipsi amico, atque adeo cum bona propria Dei sint supernaturalia, vt ostendimus, amicitia Dei erga creaturas intellectuales, exigit quòd eis communicet bona supernaturalia. Hoc verò vt fiat connaturaliter, primum debet communicare participationem naturæ, vt dictum est. Hæc omnia voluimus vno discursu exhibere, vt meliùs intelligerentur.

Sequitur 797. Hanc gratiam sanctificare creaturam intellectualem. *Ibidem*

Probatur sequela : Participatio formalis naturæ Diuinæ formaliter sanctificat subiectum, in quo est : Sed hæc gratia est participatio formalis naturæ Diuinæ : Ergo formaliter sanctificat creaturam intellectualem, quando in

ea est. Maior est euidens: quia natura Diuina est ipsa sanctitas per essentiam.

1.2 q.113. a. 1. Sequitur 798. Hanc gratiam formaliter expellere peccatum, si reperiatur in subiecto, in quo ponitur.

Probatur sequela: Quod formaliter sanctificat, formaliter expellit peccatum: Atqui hæc gratia formaliter sanctificat: Ergo formaliter expellit peccatum. Maior patebit infra, cum explicabimus quid sit peccatum. Minor est certa ex dictis: quia participatio naturæ Diuinæ, quæ gratum facit formaliter etiam sanctificat.

1.2.q.110. a.3. & 4. Sequitur 799. Hanc gratiam habere secum annexas plures virtutes eiusdem ordinis supernaturalis, tamquam radicem earum.

Probatur sequela: Participatio formalis naturæ Diuinæ debet habere secum annexas plures perfectiones & virtutes ordinis supernaturalis tamquam radix earum: Sed gratia est participatio formalis naturæ Diuinæ, vt diximus: Ergo debet habere secum annexas plures perfectiones & virtutes, &c. Maior constat, quia in hoc vel maximè qualitas aliqua potest esse participatio naturæ Diuinæ, quòd sicut natura Diuina est radix attributorum & perfectionum Diuinarum; ita qualitas illa sit radix per-

ticipationis earumdem perfectionum, quæ participatio importat virtutes: præcipuè verò gratia debet esse radix charitatis, vt contrahatur vera amicitia inter creaturam intellectualem & Deũ, ficut iam explicatum est.

Sequitur 800. Hanc gratiam, debere secum trahere aliquam cognitionem supernaturalem, siue aliquem habitum, quo cognoscatur Deus vt auctor & finis supernaturalis. 1 2.q 110. a.4.

Probatur sequela: Quod trahit virtutem dilectiuam, debet simul trahere vel supponere virtutem cognoscitiuam; quia nihil volitum, quin præcognitum, vt in primo principio probatum est: Sed gratia trahit charitatem, quæ est virtus dilectiua Dei vt auctoris & finis supernaturalis: Ergo gratia debet trahere vel supponere virtutem aliquam cognoscitiuam Dei vt auctoris & finis supernaturalis.

Sequitur 801. Hanc gratiam debere habere secum vel fidem vel lumen gloriæ. *Ibid.*

Probatur sequela: Omnis virtus cognoscitiua Dei, vt auctoris & finis supernaturalis vel est fides, aut lumen gloriæ, vel supponit fidem aut lumen gloriæ: Sed hæc gratia debet secum habere virtutem aliquam cognoscitiuam Dei vt auctoris & finis superna-

turalis : Ergo vel fidem vel lumen gloriæ. Maior patet : quia omnis virtus cognoſcitiua Dei vt finis ſupernaturalis, vel facit claram cognitionem, vel non claram : ſi facit claram, eſt lumen gloriæ ; ſi non claram, eſt fides. Vt autem iſta melius percipiantur, ex altiori principio repetenda ſunt. Verum ne volumen iſtud nimium excreſcat, in ſecundam partem iſta, quæ conſequuntur, remittimus.

FINIS.

